

Pārskats par Satversmes tiesas darbu

2024

I Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2024

Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2024.

Rīga: Satversmes tiesa, 2025.

ISBN 978-9934-627-09-5

Izdevumā izmantotas:

Gata Bārdiņa (30. lpp., 40. lpp., 117. lpp.),

Elenas Gorodisteanu (*Elena Gorodisteanu*) (86. lpp.),

Marikas Laizānes-Jurkānes (21. lpp., 28. lpp., 34. lpp., 44. lpp., 48. lpp., 55. lpp., 58. lpp., 65. lpp., 72. lpp.),

Toma Nordes (75. lpp., 80. lpp., 97. lpp., 100. lpp.),

Elīnas Podzorovas (27. lpp., 61. lpp., 110. lpp., 134. lpp.),

Ievas Romaško (76. lpp.),

Anetes Spundes-Āboliņas (39. lpp., 66. lpp.),

Justina Steponena (*Justinas Steponėnas*) (87. lpp.),

Andreja Stupina-Jēgera (24. lpp., 33. lpp., 43. lpp., 47. lpp., 52. lpp., 83. lpp., 105. lpp.),

Ilmāra Znotiņa (11. lpp., 12. lpp.) uzņemtās fotogrāfijas,

kā arī fotogrāfijas no *Canva* (36. lpp., 51. lpp.), Satversmes tiesas foto arhīva (89. lpp.),

Somijas parlamenta Konstitucionālo tiesību komisijas (82. lpp.) un Valsts prezidenta kancelejas (93. lpp.).

Ievads

Šajā pārskatā atspoguļots Satversmes tiesas veikums no 2024. gada 1. janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim.

Pārskatu ievada Satversmes tiesas priekšsēdētājas Irēnas Kucinas priekšvārds. Pēc tam aplūkoti tiesas darba statistiskie radītāji.

Pārskata otrajā sadaļā atrodama informācija par Satversmes tiesas judikatūru. Tā vispirms ir informācija par judikatūras attīstības tendencēm pārskata posmā izskatītajās lietās, kā arī īsi minēto lietu apraksti. Izskatītās lietas iedalītas atbilstoši šādām tiesību nozarēm – pamattiesības, valststiesības, nodokļu tiesības, kā arī starptautiskās un Eiropas Savienības tiesības. Aplūkoti arī Satversmes tiesas lēmumi par tiesvedības izbeigšanu, kā arī Satversmes tiesas kolēģiju lēmumi par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu.

Pārskata trešajā sadaļā raksturots Satversmes tiesas dialogs ar sabiedrību un valsts institūcijām, kā arī tiesu dialogs Eiropas tiesiskajā telpā un starptautiskā sadarbība. Aprakstītas arī izmaiņas Satversmes tiesas sastāvā – pērn tiesneša amata pilnvaras beidzās Aldim Laviņam, Artūram Kučam un Gunāram Kusiņam, bet tiesneša amatā stājās Veronika Krūmiņa, Mārtiņš Mits un Juris Juriss. Tāpat pārskatā izcelti tie Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki, kuriem pasniegti tieslietu sistēmas augstākie apbalvojumi, un sumināti arī Satversmes tiesas apbalvojumu saņēmēji. Tālāk seko Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa un Eiropas Savienības Tiesas priekšsēdētāja Kūna Lēnartsa (*Koen Lenaerts*) runas Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē 2024. gada 2. februārī. Savukārt pārskatu noslēdz Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku publikāciju saraksts, kā arī informācija par Satversmes tiesas jaunumu publikācijām mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv un sociālo tīklu *X.com* un *Facebook* profilos.

Saturs

Apzīmējumu saraksts	7
Priekšvārds	9
1 Statistika	15
2 Judikatūra	19
2.1. Pamattiesības	20
Tiesiskās vienlīdzības princips	20
Tiesības uz taisnīgu tiesu	21
Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību	21
Tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbībā	22
Tiesības uz īpašumu	22
Tiesības brīvi izvēlēties un saglabāt nodarbošanos	24
Vecāku tiesību aizsardzība kopsakarā ar tiesībām uz izglītību	25
Tiesības uz izglītību kopsakarā ar mazākumtautību tiesībām	25
Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē	25
Lieta Nr. 2022-44-01 <i>Radiofrekvenču lietošanas tiesības</i>	26
Lieta Nr. 2022-45-01 <i>Izglītības ieguves valoda privātajās izglītības iestādēs</i>	27
Lieta Nr. 2023-01-03 <i>Galvenās cirtes caurmērs</i>	29
Lieta Nr. 2023-04-0106 <i>Pastāvīgās uzturēšanās atļaujas</i>	30
Lieta Nr. 2023-15-01 <i>Izglītības ieguves valoda valsts un pašvaldību izglītības iestādēs</i>	32
Lieta Nr. 2023-34-01 <i>Aizliegums būt par pedagogu</i>	32
Lieta Nr. 2023-35-03 <i>Elektroenerģijas gada pārskats</i>	34
Lieta Nr. 2023-42-01 <i>Sūdzība administratīvā pārkāpuma lietā</i>	35
Lieta Nr. 2023-43-03 <i>Uzņemšana skolas 1. klasē</i>	36
Lieta Nr. 2023-44-01 <i>Aizliegums būt par maksātnespējas procesa administratoru</i>	37
Lieta Nr. 2023-47-01 <i>Aizliegums būt par tiesu ekspertu</i>	38
2.2. Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)	40
Lieta Nr. 2023-27-03 <i>Azartspēļu ierobežošana Rīgā</i>	41
Lieta Nr. 2023-46-03 <i>Ūdens patēriņa starpība</i>	42
Lieta Nr. 2024-03-03 <i>Patvaļīgi patērētā elektroenerģija</i>	43
2.3. Nodokļu tiesības	45
Lieta Nr. 2023-33-01 <i>Iedzīvotāju ienākuma nodoklis no laimestiem</i>	46
Lieta Nr. 2023-10-03 <i>Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi</i>	47
2.4. Starptautiskās un Eiropas Savienības tiesības	49
Lieta Nr. 2023-09-0106 <i>Aizliegums audzēt kažokzvērus</i>	51
2.5. Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu	53
Lieta Nr. 2023-36-03 <i>Apstādījumu aizsardzība</i>	53
2.6. Kolēģiju lēmumi	54
Lēmumi par lietu ierosināšanu	54
Lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu	59

3	Dialogs	71
	3.1. Dialogs ar sabiedrību	73
	3.1.1. Informācija par tiesvedību	74
	3.1.2. Ārpustiesvedības aktualitātes	75
	3.1.3. Skolēni un pedagogi	77
	3.1.4. Tiesību zinātņu studenti un studentu organizācijas	77
	3.1.5. Radošo industriju pārstāvji	78
	3.2. Dialogs ar valsts institūcijām	79
	3.3. Tiesu dialogs	81
	3.3.1. Tiesu dialogs Latvijā	81
	3.3.2. Tiesu dialogs starptautiskajā līmenī	82
	3.4. Starptautiskā sadarbība	85
4	Satversmes tiesas sastāva izmaiņas	91
5	Apbalvojumi	95
6	Satversmes tiesas darba gada atklāšana	99
7	Publikācijas	111
	Jaunumu publikācijas	118

Apzīmējumu saraksts

Atlaišanas likums	Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanas likums
Ārvalstnieku likums	Likums "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā"
Datu regula	Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula)
Dienesta gaitas likums	Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
EST	Eiropas Savienības Tiesa
Izdienas pensiju likums	Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta neatliekamās medicīniskās palīdzības nodrošināšanā iesaistīto darbinieku izdienas pensiju likums
Koku ciršanas noteikumi	Ministru kabineta 2012. gada 2. maija noteikumi Nr. 309 "Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža"
Konvencija	Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
LES	Līgums par Eiropas Savienību
LESD	Līgums par Eiropas Savienības darbību
Minoritāšu konvencija	Vispārējā konvencija par nacionālo minoritāšu aizsardzību
Noteikumi Nr. 138	Ministru kabineta 1999. gada 6. aprīļa noteikumi Nr. 138 "Kārtība, kādā aizpildāmas un iesniedzamas valsts amatpersonu un to radnieku deklarācijas un iesniedzami valsts amatpersonu un valsts amatpersonu amatu saraksti"
Noteikumi Nr. 478	Ministru kabineta 2002. gada 22. oktobra noteikumi Nr. 478 "Kārtība, kādā aizpildāmas, iesniedzamas, reģistrējamas un glabājamās valsts amatpersonu deklarācijas un aizpildāmi un iesniedzami valsts amatpersonu saraksti"
Novērtējuma direktīva	Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. jūnija Direktīva 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu
Paraugkonvencija	Ienākumu un kapitāla nodokļu paraugkonvencija
Rekomendācija	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Padomes 1997. gada 23. oktobra rekomendācija
Satversme	Latvijas Republikas Satversme
stratēģiskais novērtējums	stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums
Venēcijas komisija	Eiropas Komisija par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija)

I Priekšvārds

I

Satversmes tiesas misija, ko likumdevējs tai uzlicis Latvijas tautas vārdā un tautas labā, tiek īstenota tiesas spriešanas ceļā. Tiesas spriešana nav vēlamība, bet gan nepieciešamība un obligāts priekšnoteikums valsts pastāvēšanai cauri laikiem. Tiesneša uzdevums ir sargāt Satversmes vērtības, vienmēr atceroties, ka aiz katras tiesas izskatītās lietas ir cilvēks. Tāpēc mūsu tiesvedības prioritātes nosaka neviens cits kā paši Latvijas cilvēki – ar saviem pieteikumiem un tajos norādītajām problēmām, kuru dēļ cilvēks atnāk uz tiesu. Pašreizējos ģeopolitiskajos apstākļos tiesas darba kārtībā īpašu vietu ieņem jautājumi, kas skar Latvijas pastāvēšanai būtiskas vērtības – mūsu valsts drošības, konstitucionālo pamatu, demokrātijas, ilgtspējas, kā arī iekļaujošas un cieņpilnas sabiedrības aizsardzību.

No kreisās: Satversmes tiesas tiesneši
Mārtiņš Mits un Jautrīte Briede,
Satversmes tiesas priekšsēdētājas
vietniece Anita Rodiņa, Satversmes tiesas
priekšsēdētāja Irēna Kucina,
Satversmes tiesas tiesneši
Jānis Neimanis, Veronika Krūmiņa un
Juris Juriss.

Aizvadītajā gadā latviešu valodas kā Latvijas valstij neatņemamas konstitucionālās identitātes sastāvdaļas aizsardzību Satversmes tiesa īstenoja lietās par pāreju uz izglītību valsts valodā gan privātajās, gan arī valsts un pašvaldību izglītības iestādēs. Tiesa uzsvēra, ka valstij ir jāveicina un jāstiprina latviešu valodas lietojums ikvienā izglītības pakāpē, lai latviešu valoda efektīvi pildītu valsts valodas funkcijas. Valsts valodas prasmei ir būtiska nozīme personas tiesību nodrošināšanā un saliedētas sabiedrības veidošanā. Vienlaikus privātajām izglītības iestādēm ir gana plaša rīcības brīvība nodrošināt ar mazākumtautību identitāti saistītu saturu, citstarp interešu izglītības ietvaros. Savukārt valsts izveidotā mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programma pienācīgi nodrošina mazākumtautību valodas, kultūras un etniskās savdabības saglabāšanu un attīstīšanu.

Valsts drošības aizsardzībai īpaši būtiska bija lieta par Krievijas pilsoņiem izvirzīto prasību pēc uzturēšanās atļaujas saņemšanai nepieciešamajām valsts valodas zināšanām. Šajā lietā Satversmes tiesa uzsvēra, ka Krievijas Federācijas pilsonība pašlaik ir faktors, kas saistīts ar Latvijas valsts drošības apdraudējumu, un tādēļ pēc iespējas ātrāk ir veicama Latvijā dzīvojošo Krievijas Federācijas pilsoņu individuāla izvērtēšana. Noteiktu prasību attiecināšana tieši uz lielāko Latvijā dzīvojošo Krievijas Federācijas pilsoņu grupu ir loģiska un vērsta uz sabiedrības drošības aizsardzību. Krievijas Federācijas pilsoņi neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar visiem citiem ārzemniekiem, kas ieguvuši pastāvīgās uzturēšanās atļauju, jo viņu pilsonības valstis neatrodas Latvijai kaimiņos, nav uzsākušas karadarbību kaimiņvalstīs un vēsturiski nav apdraudējušas Latvijas valsts drošību.

Satversmes tiesa redz Latviju kā ilgtspējīgas un plaukstošas mājas visiem tajā dzīvojošiem cilvēkiem un nākamajām paaudzēm. Lietā par jaunāku koku ciršanu Satversmes tiesa atzina, ka norma, ar kuru bija samazināts galvenās cirtes caurmērs, nav atbilstoša ikviena tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē. Tiesiskajam

regulējumam, kas var būtiski ietekmēt vidi, jābūt vispusīgi izvērtētam, līdzsvarojot sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas intereses. Ilgtermiņā Latvijas mežiem ir daudzfunkcionāla loma un svarīga nozīme gan iedzīvotāju veselības un labbūtības, gan sabiedrības interešu un ekonomikas, gan bioloģiskās daudzveidības un spējas piemēroties klimata pārmaiņām nodrošināšanā.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja
Irēna Kucina

Aizvadītajā gadā tiesa turpināja piepildīt ar saturu demokrātiskas tiesiskas valsts prasību veidot tādu iekļaujošu sabiedrību, kurā izturēšanās pret katru tās locekli ir cieņpilna. Cilvēka pagātnei nevajadzētu mūžīgi ietekmēt viņa nākotni. Taču uz mūžu noteiktu ierobežojumu gadījumos, kad individuāls izvērtējums nav paredzēts, personai ne tikai ir liegts īstenot savas tiesības, bet tā sabiedrības acīs tiek nesaraujami sasaistīta ar pašas agrāko rīcību, neņemot vērā personas tālākās dzīves gaitas. Tādējādi likumsakarīgi var tikt ietekmēta personas vēlme turpināt sevi attīstīt un realizēt savas spējas tādā veidā, kas varētu dot pienesumu sabiedrībai. Šādi ierobežojumi ir attaisnojami tikai īpašos gadījumos, kad iepriekš nodarītais pēc būtības nav savienojams ar konkrēto tiesību īstenošanu.

II

Tiesvedības process un nolēmumu sagatavošana Satversmes tiesā nemitīgi evolucionē, un šie procesi kļūst arvien skaidrāki, saprotamāki, pārskatāmāki. Mūsu uzdevums ir tiekties uz to, lai cilvēks, tiesas spriedumu izlasījis, teiktu: jā, es saprotu, kāda bija problēma, kāpēc attiecīgā norma tika apstrīdēta un kāpēc tiesa ir nonākusi pie konkrētā galarezultāta, kāda bijusi tiesas domu gaita un kādas atziņas tajā izkristalizējušās. Tāpēc Satversmes tiesas 28. gadadienai veltītajā Konstitucionālo tiesību domnīcā tiesneši kopīgi ar tiesību un citu jomu ekspertiem apzināja iespējas padarīt Satversmes tiesas nolēmumus vēl uztveramākus un skaidrākus.

Ar tiesvedības funkciju ir cieši saistīta Satversmes tiesas komunikācija. Turpinās veiksmīgi ieviesta pieeja atvērtībai Latvijas cilvēkiem, aktīva preses konferenču rīkošana un īsu, kodolīgu preses reližu sagatavošana. Arvien lielāka vērība tiek veltīta sabiedrības iepazīstināšanai ar valsts un tiesas darbību un uzdevumiem, lai cilvēki labāk izprastu, kā darbojas dažādas valsts institūcijas un ko ikvienam cilvēkam dod demokrātiska tiesiska valsts. Tiek veikts arī darbs ar jauniešiem, jo pēdējos gados piedzīvotās krīzes ietekmē viņu dzīvi un nākotnes izvēles. Satversme ir vērtību kompass, tāpēc mēs jauniešus uztveram kā Satversmes vērtību vēstnešus. To apliecina daudzie un kvalitatīvie pagājušajā gadā izsludinātajam skolēnu radošo darbu konkursam “Valsts valoda – Latvijas kopējā vērtība” iesniegtie darbi. Mūsu tiesneši un darbinieki ir izstrādājuši arī mācību stundu “ApTver Satversmi”, kas drīzumā uzsāks savu ceļu pie vidusskolēniem.

Pērn Satversmes tiesa ir pabeigusi apjomīgu darbu, apsverot iespējamos Satversmes tiesas likuma uzlabojumus, un nosūtījusi tos Saeimas Juridiskajai komisijai un Tieslietu ministrijai. Uzskatām, ka ir iespējams padarīt Satversmes tiesas procesu vēl efektīvāku – piemēram, rīkojot sagatavošanas sēdes vai retos izņēmuma gadījumos vides, valsts drošības, cilvēka veselības aizsardzības vai citos nolūkos paredzot lietas izskatīšanu paātrinātā procesā, ja apstrīdētais regulējums var izraisīt neatgriezeniskas sekas. Provizoriskie grozījumi citstarp arī piedāvā skaidri un saprotami noregulēt Satversmes tiesas un Eiropas Savienības Tiesas dialogu un ar to saistītās tiesvedības stadijas. Turklāt daudzi procesuālie risinājumi, kurus Satversmes tiesa ikdienā izmanto savā darbā, ir ievērojami skaidrāk definēti, lai būtu uztverami jebkurai personai. Šos grozījumus kopumā var dēvēt par valstiski nepieciešamu Satversmes tiesas procesa reformu.

Sadarbībā ar Tieslietu ministriju, Tiesu administrāciju un Latvijas Zvērinātu advokātu padomi tika izstrādāti priekšlikumi valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības piešķiršanas procesa uzlabošanai. Proti, jau šā procesa sākuma stadijā varētu noskaidrot, vai iespējamā sociāli mazāk aizsargātas personas pamattiesību aizskārumā ir saskatāmas izredzes uz labvēlīgu lietas iznākumu Satversmes tiesā. Vienlaikus būtu atceļams personas pienākums pirms juridiskās palīdzības pieprasīšanas pašas spēkiem vērsties Satversmes tiesā. Šis ir vēl viens solis tuvāk tam, lai valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība konstitucionālās sūdzības sagatavošanā kļūtu vieglāk pieejama tiem, kuriem tā visvairāk nepieciešama. Tālākais darbs risināsies dialogā par juridiskā regulējuma sakārtošanu un finansiālajām iespējām.

Arī 2024. gadā Satversmes tiesa, tāpat kā iepriekš, bija starptautiski aktīva. Daudzpusējā starptautiskā sadarbība ir nevis iegriba, bet gan nepieciešamība, jo tiesības dinamiski attīstās, ir svarīgi būt to evolūcijas centrā un spēt prognozēt, domāt “soli uz priekšu”. Starptautiskā sadarbība ir Latvijas iespēja arī tiesu līmenī skaidrot mūsu konstitucionālo identitāti un īpašo vēsturisko kontekstu. Pēc ģeopolitiskās situācijas izmaiņām, kas sākās līdz ar Krievijas uzsākto karu, Satversmes tiesas viedoklim starptautiskajā telpā tiek veltīta īpaša uzmanība, ņemot vērā to, ka paš aizsargājošās demokrātijas jautājumi, kas Latvijai bija aktuāli pēdējos trīsdesmit gadus, tagad ir visa kontinenta dienaskārtībā.

Satversmes tiesa, pārstāvot visu Eiropas konstitucionālo tiesu intereses, jau gadu iepriekš iesniedza rezolūciju izskatīšanai Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences izpildinstitūcijas jeb Biroja sēdē, un 2024. gadā Biroja locekļi konstruktīvās diskusijās to atbalstīja un vienojās, ka militārie konflikti pasaulē un cilvēktiesību aizsardzības devalvācija šo konfliktu zonās prasa aktīvas pozīcijas paušanu ne tikai no politiķiem, bet arī no pasaules konstitucionālo tiesu saimes. Satversmes tiesas pozīcija ir tāda, ka visas pasaules konstitucionālo tiesu pienākums ir uzsvērt nepieciešamību atjaunot starptautisko tiesisko kārtību un saukt starptautisko tiesību pārkāpējus pie atbildības.

Pavasārī Rīgā norisinājās Satversmes tiesas starptautiskā konference “Konstitucionālo tiesu loma Eiropu vienojošo kopējo vērtību konkretizācijā”, kas bija sarīkota par godu divdesmitajai gadskārtai kopš Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā. Konferencē paustās atziņas caurstrāvoja vēstījums, ka ikviena eiropieša pamattiesību aizsardzību sekmē valstu konstitucionālo identitāšu un Eiropas kopējo vērtību harmoniska mijiedarbība. Tie ir savstarpēji papildinoši elementi, kas ļauj panākt līdzsvaru nacionālo tiesību, Eiropas Savienības tiesību un starptautisko tiesību piemērošanā.

Turpinot starptautisko sadarbību, pērn esam rīkojuši divpusējas tikšanās ar Nīderlandes Augstāko tiesu, Somijas Augstāko administratīvo tiesu, Eiropas Cilvēktiesību tiesu, kā arī Baltijas valstu konstitucionālo tiesu trīspusējo sanākumi. Pagājušajā gadā kopīgi ar Eiropas Savienību un Eiropas Padomi uzsākām nozīmīgu starptautiskās sadarbības projektu “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā”, kurā tieši Satversmes tiesa no visu Eiropas konstitucionālo tiesu vidus tika izraudzīta par galveno Ukrainas kolēģu sadarbības partneri. Ir ieguldīts milzīgs darbs, un mēs ārkārtīgi novērtējam to, ka Ukrainas tiesneši kara laikā ne tikai strādā, bet arī izvirza visaugstākos attīstības mērķus. Viņi turpina spriest tiesu, stiprinot tiesiskumu un palīdzot tautai ienest savā valstī Eiropas vērtības un standartus. Diskusijās ar ukraiņu tiesnešiem ir jūtams, ka viņu apziņa mainās. Visas sistēmas uzlabošana sākas ar cilvēka ticību savai valstij, tiesiskumam, labumam, kas nepieciešams viņa tautai.

III

Pagājušajā gadā Satversmes tiesa pieredzēja nozīmīgu tiesnešu nomainīšanas procesu un tagad turpina strādāt jaunā, pilnā, proti, septiņu tiesnešu sastāvā. Katra tiesneša balss ir būtiska tiesas spriešanā un tiesas darba nodrošināšanā, bet vislielākais spēks ir tiesnešu kopējai balsij. Pērnā gada veikums ir gan pašreizējā tiesas sastāva, gan nu jau bijušo kolēģu Alda Laviņa, Gunāra Kusiņa un Artūra Kuča ieguldītā darba rezultāts.

Pateicos saviem kolēģiem, Satversmes tiesas tiesnešiem, kuri šajā pārmaiņu posmā paveikto novērtēja, vienbalsīgi ievēlot mani tiesas priekšsēdētāja amatā. Tāpat saku paldies Satversmes tiesas darbiniekiem par sadarbību, sapratni un mērķtiecīgumu tiesas darba rezultātu sasniegšanā.

Pateicos arī jums, lasītāji, par Satversmes tiesas darba novērtējumu. Šā darba rezultāts atspoguļojas ikviena Latvijas cilvēka dzīvē un ir stiprs pamats nākotnei. Satversme sargā mūsu valsti, bet ne jau pati par sevi, to varam un darām mēs visi, jo kopā esam stiprāki nekā katrs atsevišķi.

Satversmes tiesa apņēmīgi turpinās pildīt savu misiju – būt par mūsu valsts un demokrātijas sargu, vairot sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un stiprināt Latviju kā drošas un tiesiskas mājas nākamajām paaudzēm.

Gods kalpot Satversmei!

Irēna Kucina
Satversmes tiesas priekšsēdētāja

1 | Statistika

Satversmes tiesā no 2024. gada 1. janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim saņemti 352 iesniegumi. No tiem 207 atzīti par tādiem, kuru izskatīšana nav piekritīga Satversmes tiesai, vai uz tiem atbildēts Informācijas atklātības likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt Satversmes tiesas kolēģijām izskatīšanai minētajā laikā tika nodoti 145 pieteikumi par lietas ierosināšanu un ierosinātas 33 lietas.¹

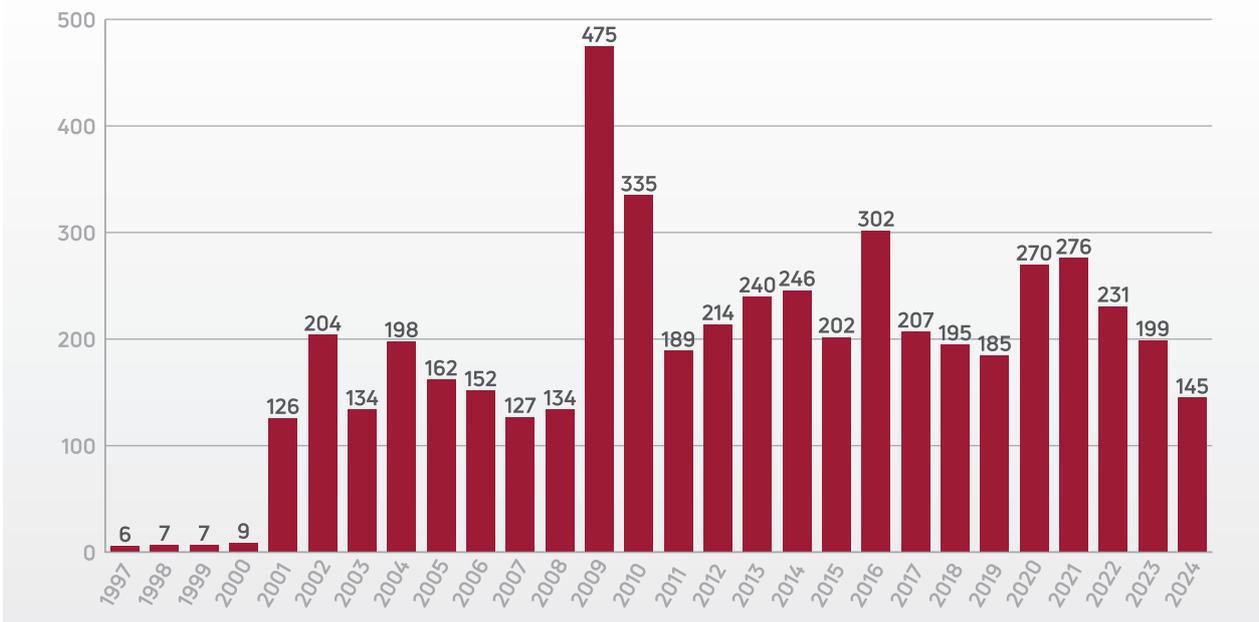
Visvairāk lietas – 24 – ierosinātas pēc privātpersonu konstitucionālajām sūdzībām. Pēc tiesu pieteikumiem ierosinātas sešas lietas. Divas lietas ierosinātas pēc pašvaldību domju pieteikumiem, un viena lieta ierosināta pēc 20 Saeimas deputātu pieteikuma. Vairākās pērn ierosinātajās lietās apstrīdētas identiskas vai līdzīga satura tiesību normas.²

Pārskata posmā lietas visbiežāk tikušas ierosinātas par tiesību normu (aktu) atbilstību Satversmes 1. pantam – septiņas lietas, Satversmes 91. pantā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam un diskriminācijas aizlieguma principam – deviņas lietas, Satversmes 92. pantā paredzētajām tiesībām uz taisnīgu tiesu – piecas lietas, Satversmes 105. pantā noteiktajām tiesībām uz īpašumu – 18 lietas. Tāpat ierosinātas lietas par tiesību normu (aktu) atbilstību Satversmes ievadam, 4., 64., 96., 100., 101., 106. un 115. pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 32. panta piektajai daļai. Viena lieta ierosināta par ministra rīkojuma atbilstību ne tikai Satversmes 1. pantam, bet arī Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4. panta ceturtajai daļai un 8. pantam, Pašvaldību likuma 66. panta pirmajai daļai un Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. panta trešajai daļai.

Lai pamatotu apstrīdētās normas neatbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normai, pieteikumu iesniedzēji līdzīgi kā citus gadus visbiežāk ir atsaukušies uz Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošajiem vispārējiem tiesību principiem, 91. pantā ietverto tiesiskās vienlīdzības principu un diskriminācijas aizlieguma principu, 92. pantā nostiprinātajām tiesībām uz taisnīgu tiesu un 105. pantā paredzētajām tiesībām uz īpašumu.

Visbiežāk tikušas apstrīdētas Civilprocesa likuma normas – 15 pieteikumos, kā arī Kriminālprocesa likuma normas – 12 pieteikumos.

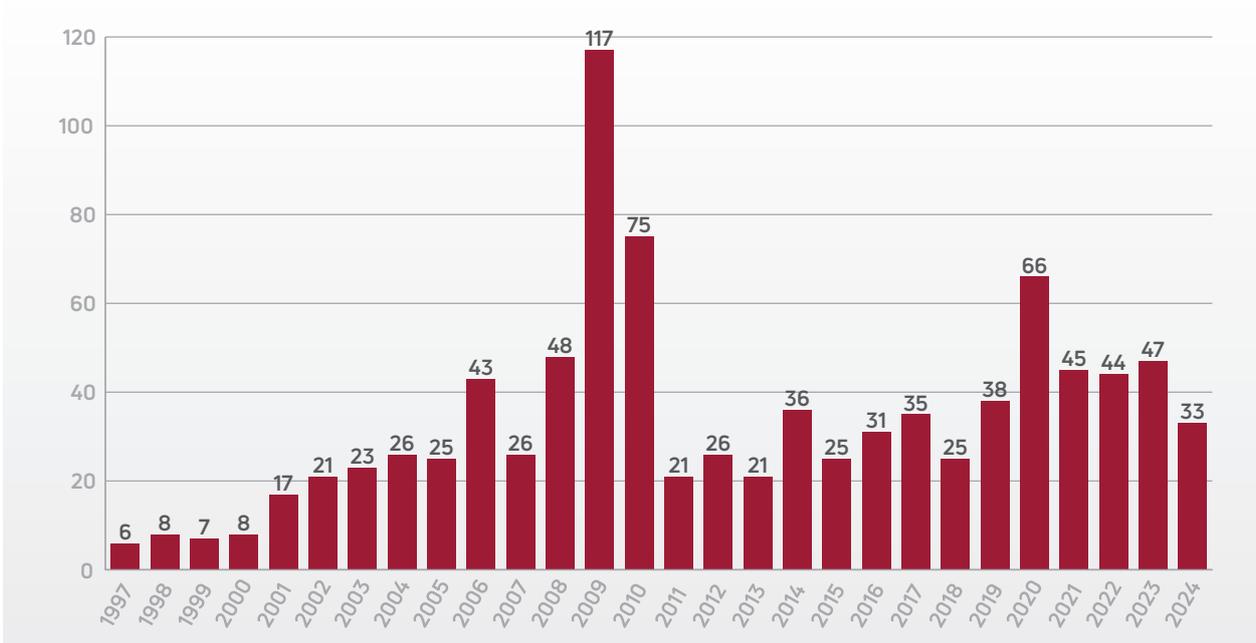
Saņemto pieteikumu skaits

¹ 2023. gadā tika ierosinātas 47 lietas, un izskatīšanai kolēģijām tika nodoti 199 pieteikumi par lietas ierosināšanu.

² Lietas Nr. 2024-02-01, Nr. 2024-05-01, Nr. 2024-08-01, Nr. 2024-11-03, Nr. 2024-12-03, Nr. 2024-13-01, Nr. 2024-14-01, Nr. 2024-18-01, Nr. 2024-22-01, Nr. 2024-24-01, Nr. 2024-25-01, Nr. 2024-31-01 un Nr. 2024-32-01.

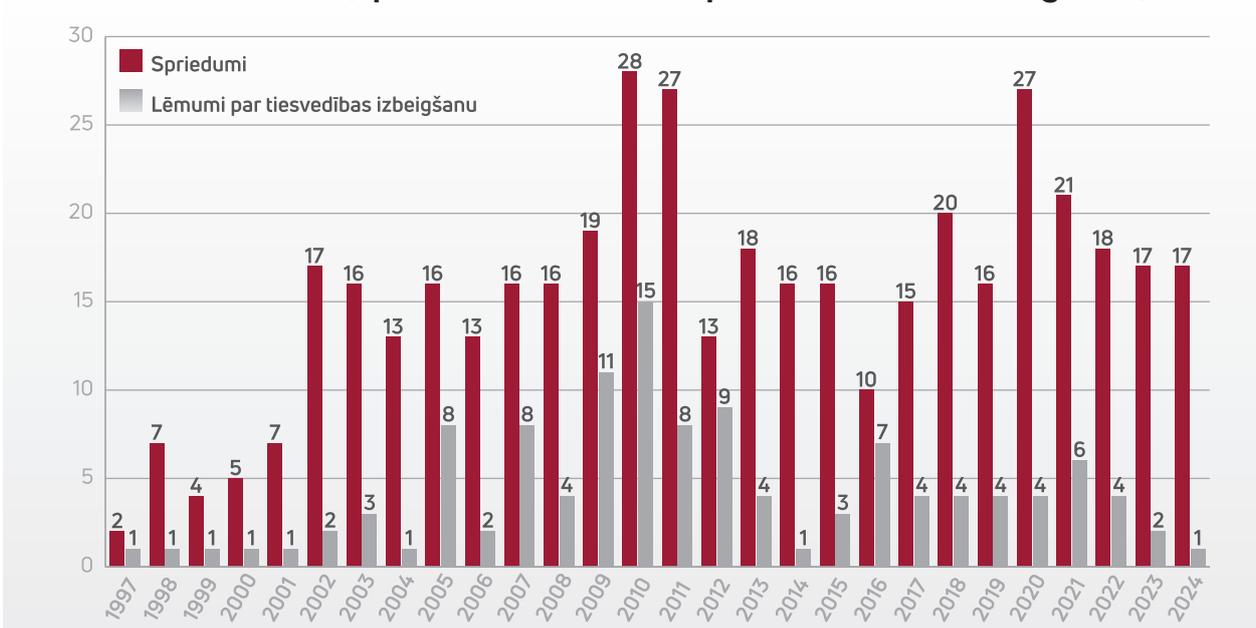
Ierosināto lietu skaits

Pārskata posmā tiesa izskatīja 18 lietas. Spriedumi pieņemti 17 lietās, savukārt lēmums par tiesvedības izbeigšanu – vienā lietā. Savu vērtējumu tiesa paudusi uz 723 lappusēm.

Lietā Nr. 2024-01-01 par ziņu publicēšanu par akciju sabiedrības akcionāriem Satversmes tiesa nolēma vērsties EST prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai.

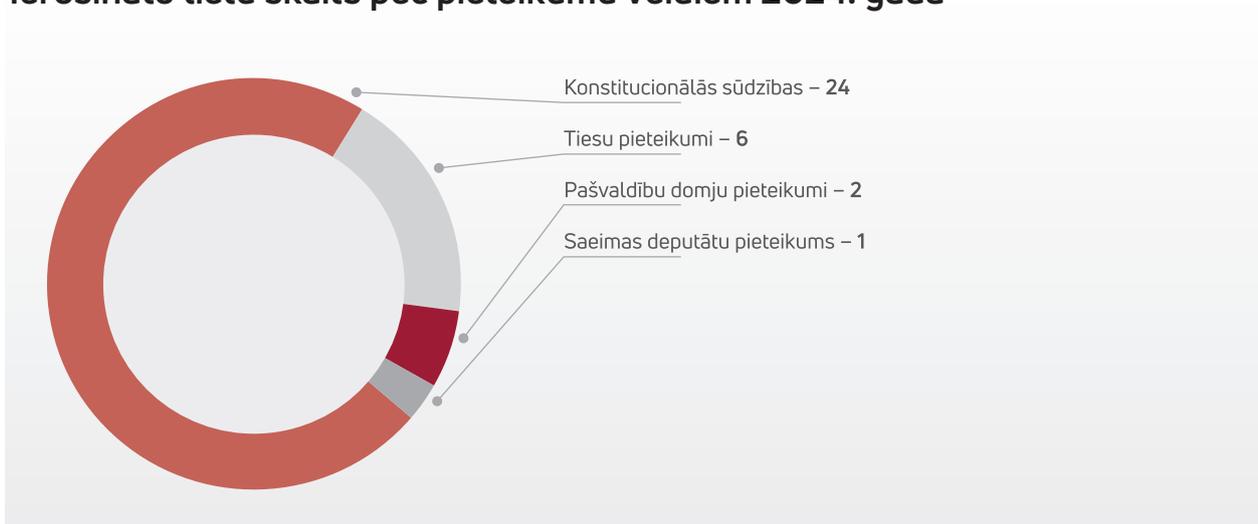
Izskatīto lietu skaits (spriedumi un lēmumi par tiesvedības izbeigšanu)

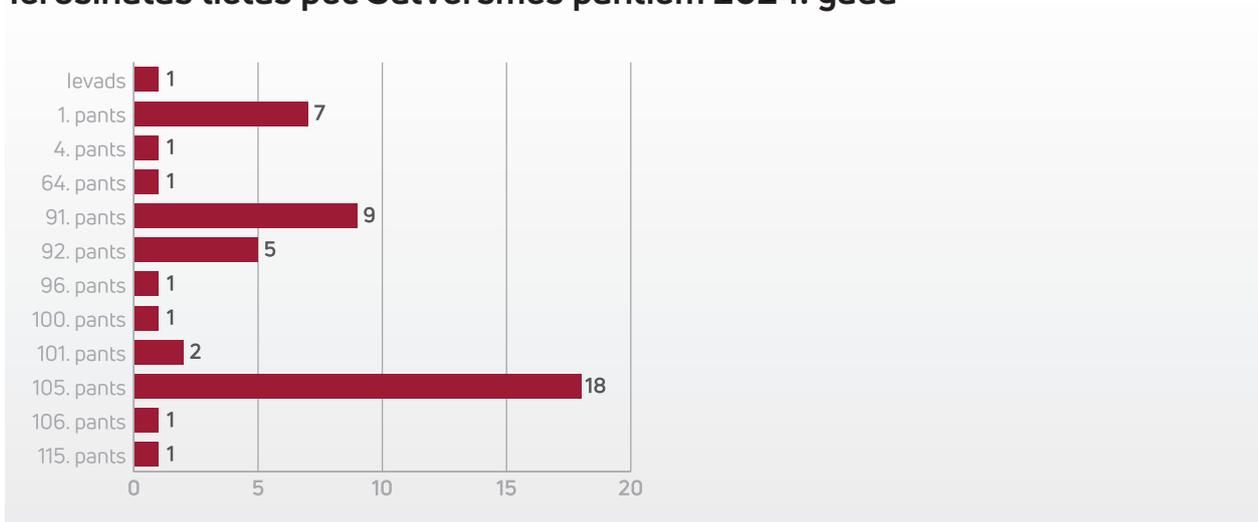
Savukārt no EST saņemts viens³ prejudiciālais nolēmums Satversmes tiesas lietās Nr. 2021-01-01, Nr. 2021-44-01 un Nr. 2022-32-01. Minētās lietas saistītas ar jautājumiem par iepazīšanos ar lietas materiāliem procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pieņemto tiesas lēmumu pārsūdzību, kā arī pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajiem apstākļiem procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Spriedumos izvērtēta 30 tiesību normu (aktu) satversmība.⁴ Par Satversmei atbilstošām tika atzītas 22 tiesību normas (akti), bet par Satversmei neatbilstošām – astoņas tiesību normas. Satversmes tiesas tiesneši spriedumiem pievienojuši 14 atsevišķās domas.⁵

Ierosināto lietu skaits pēc pieteikumu veidiem 2024. gadā

Ierosinātās lietas pēc Satversmes pantiem 2024. gadā

3 Eiropas Savienības Tiesas 2024. gada 4. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23.

4 Tiesvedība lietā Nr. 2023-04-0106 par 2022. gada 22. septembra likuma "Grozījumi Imigrācijas likumā" 5. panta, ciktāl ar to izslēgts Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punkts, satversmību tika izbeigta.

5 Tostarp Satversmes tiesas tiesneša Jāņa Neimaņa 2024. gada 4. janvāra atsevišķās domas pie 2023. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2022-28-03.

2 | Judikatūra

2.1. Pamattiesības

Tiesiskās vienlīdzības princips

Tiesību normu atbilstību Satversmes 91. pantā nostiprinātajam tiesiskās vienlīdzības principam Satversmes tiesa pārskata posmā vērtējusi divās lietās, bet šajā pantā ietvertajam diskriminācijas aizlieguma principam – vienā lietā.

Lietas Nr. 2023-10-03 pamatjautājums bija par to, vai diskriminācijas aizlieguma principam atbilst pašvaldības saistošo noteikumu norma, kas liedz saņemt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu personām, kuras nav nedz Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu vai Šveices Konfederācijas pilsoņi, nedz Latvijas nepilsoņi.⁶ Satversmes tiesa atzina, ka visi attiecīgie nekustamā īpašuma nodokļa maksātāji atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos un apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi, kas pamatota ar personas pilsonību vai Latvijas nepilsoņa statusu. Tiesa uzsvēra, ka, arī paredzot atvieglojumus atsevišķām nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijām, ir jāievēro Latvijai saistošās nodokļu konvencijas un tajās ietvertais diskriminācijas aizlieguma princips, kā arī Eiropas Savienības tiesību normas, atbilstoši kurām jānodrošina vienlīdzīga attieksme pret trešo valstu pilsoņiem. Tādējādi nodokļu tiesību normu sistēma, Latvijas starptautiskās saistības un Eiropas Savienības tiesības neļauj pašvaldībai grupēt nekustamā īpašuma nodokļa maksātājus pēc to valstspiederības vai Latvijas nepilsoņa statusa. Līdz ar to apstrīdētā norma nav izdota pienācīgā kārtībā un neatbilst Satversmes 91. pantam.

Lietā Nr. 2023-43-03 par sešus gadus vecu bērnu uzņemšanu skolas 1. klasē pamatā tika pārbaudīts, vai pašvaldība ir izpildījusi savu pozitīvo pienākumu – izveidojusi pieejamu izglītības sistēmu, ievērojot vecāku tiesības lemt par bērna tiesību uz izglītību īstenošanu. Šis pārbaudes ietvaros Satversmes tiesa vērtēja arī to, vai pašvaldība, paredzot atšķirīgu kārtību sešus un septiņus gadus vecu bērnu uzņemšanai skolas 1. klasē, ir ievērojusi tiesiskās vienlīdzības principu. Tiesa secināja, ka minētais princips ir ievērots, jo atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats – brīvo vietu skaits 1. klasēs ir ierobežots, tādēļ ir pieļaujami dot priekšroku septiņus gadus veciem bērniem, jo viņiem pamatizglītības ieguve jāsāk obligāti.

Savukārt lietā Nr. 2023-04-0106 tika vērtēta tiesību norma, kas noteic brīdi, līdz kuram ir spēkā pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, kuras atvieglotā kārtībā izsniegtas tiem Krievijas Federācijas pilsoņiem, kuri iepriekš bijuši Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi. Satversmes tiesa izvērtēja apstrīdētās normas atbilstību tiesiskās vienlīdzības principam pēc tam, kad tā jau bija šo normu atzinusi par atbilstošu tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un tiesiskās palāvības aizsardzības principam.

Satversmes tiesa visupirms salīdzināja Krievijas Federācijas pilsoņus ar citiem ārzemniekiem. Tika secināts, ka apstrīdētās normas pieņemšana bija saistīta ar Krievijas Federācijas uzsāktu karu Ukrainā un attiecīgi iespējamiem Latvijas valsts drošības riskiem. Tādējādi Krievijas Federācijas pilsoņi neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar visiem citiem ārzemniekiem, kas arīdzan ieguvuši pastāvīgās uzturēšanās atļauju atvieglotā kārtībā. Proti, citu ārzemnieku pilsonības valstis neatrodas Latvijai kaimiņos, nav uzsākušas karadarbību savās kaimiņvalstīs un vēsturiski nav apdraudējušas Latvijas valsts drošību.

Tālāk Satversmes tiesa atzina, ka vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos atrodas visi Krievijas Federācijas pilsoņi, kas ir bijušie Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi un pastāvīgās uzturēšanās atļauju ieguvuši atvieglotā kārtībā – vai nu uz Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punkta, vai arī Ārvalstnieku likuma 23.¹ panta pirmās daļas pamata. Tomēr atbilstoši apstrīdētajai normai spēku zaudē vienīgi tās pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, kas iegūtas saskaņā ar Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punktu. Līdz ar to apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret personu grupām, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Tiesa norādīja, ka valsts valodas aizsardzības aspektā šādi atšķirīgi attieksmei nav leģitīma mērķa – ciktāl apstrīdētā norma ir vērsta uz to, lai pēc iespējas lielāka Latvijas sabiedrības daļa spētu komunicēt valsts valodā pamata līmenī, nav saskatāms pamats tam, lai šādu pašu prasību neattiecinātu arī uz tiem Krievijas Federācijas pilsoņiem, kuri pastāvīgās uzturēšanās atļauju ieguvuši uz Ārvalstnieku likuma 23.¹ panta pirmās daļas pamata. Tomēr valsts drošības aspektā jāņem vērā arī tas, ka tādu Krievijas Federācijas pilsoņu, kuri pastāvīgās uzturēšanās atļauju ieguvuši uz Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punkta pamata, ir daudz vairāk nekā to Krievijas Federācijas pilsoņu, kuri pastāvīgās uzturēšanās atļauju ieguvuši uz Ārvalstnieku likuma 23.¹ panta pirmās daļas pamata. Tā kā Krievijas Federācijas pilsonība ir saistīta ar valsts drošības apdraudējumu un tādēļ pēc iespējas ātrāk ir jāveic

Latvijā dzīvojošo Krievijas Federācijas pilsoņu individuāls izvērtējums, jauno prasību attiecināšana tieši uz lielāko Latvijā dzīvojošo Krievijas Federācijas pilsoņu grupu ir loģiska un vērsta uz sabiedrības drošības aizsardzību. Līdz ar to apstrīdētajā normā paredzētajai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats.

Tiesības uz taisnīgu tiesu

Pārskata posmā izskatīta viena lieta par Satversmes 92. pantā ietvertajām tiesībām uz taisnīgu tiesu. Proti, lietā Nr. 2023-42-01 vērtēts, vai Satversmes 92. panta ceturtajā teikumā nostiprinātajām tiesībām uz advokāta palīdzību, kas ietver arī tiesības uz kvalificētas juridiskās palīdzības saņemšanu, atbilst prasība pie administratīvās atbildības saucamai personai pašai parakstīt tiesai iesniedzamo sūdzību.

Tiesības uz kvalificētas juridiskās palīdzības saņemšanu Satversmes tiesas judikatūrā aplūkotas jau iepriekš – tostarp lietā Nr. 2003-04-01 par obligāto pārstāvību kasācijas instances tiesā civilprocesā, lietā Nr. 2003-08-01 par aizstāvi kriminālprocesā un lietā Nr. 2021-25-03 par juridiskās palīdzības izdevumu atlīdzināšanu administratīvajā procesā. Tomēr pērn izskatītajā lietā Nr. 2023-42-01 pirmoreiz vērtēta apstrīdētās normas atbilstība tieši Satversmes 92. panta ceturtajam teikumam, nevis 92. pantam kopumā. Turklāt tā ir pirmā lieta, kurā aplūkotas tiesības uz kvalificētas juridiskās palīdzības saņemšanu administratīvā pārkāpuma procesā.

Satversmes tiesa minētajā lietā papildināja judikatūru par tiesībām uz aizstāvību. Tiesa atzina, ka personas tiesības īstenot aizstāvību ar pašas izraudzīta juridiskās palīdzības sniedzēja palīdzību ir īpaša Satversmes 92. panta ceturtajā teikumā ietverta procesuālā garantija, kas nodrošina personas tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanu. Arī sūdzības parakstīšana, lai iesniegtu to tiesā, ietilpst aizstāvja sniegtās juridiskās palīdzības tvērumā.

Izvērtējot prasību pie administratīvās atbildības saucamai personai pašai parakstīt tiesai iesniedzamo sūdzību, Satversmes tiesa pārbaudīja, vai šai prasībai ir objektīvs un saprātīgs pamats un vai šī prasība kopumā nodrošina personai juridisko palīdzību, kas tai nepieciešama savu tiesību uz aizstāvību īstenošanai. Rodot apstipriņošas atbildes, tiesa atzina apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmei.

Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību

Satversmes 96. pantā noteiktās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību Satversmes tiesa pērn aplūkojusi lietā Nr. 2023-04-0106 par pastāvīgās uzturēšanās atļaujas spēka zaudēšanu, ja tā izsniegta Krievijas Federācijas pilsonim, kurš iepriekš bijis Latvijas pilsonis vai nepilsonis un tādējādi atļauju ieguvis atvieglotā kārtībā – tostarp neapliecinot valsts valodas prasmi.

Atklājot Satversmes 96. panta saturu, Satversmes tiesa norādīja, ka persona, pastāvīgi dzīvojot konkrētā valstī, veido sociālās saiknes ar citiem sabiedrības locekļiem, veido ģimeni, sevi pilnveido un realizē dažādās jomās. Viss minētais raksturo veidu, kādā persona īsteno tiesības uz privāto dzīvi. Tādējādi tiesību norma, kas ietekmē personas iespēju arī turpmāk būt par daļu no sabiedrības, kurā tā pastāvīgi ir dzīvojusi, un uzturēt jau izveidojušās sociālās saiknes, var ierobežot personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Kaut gan apstrīdētā norma neregulē personas izraidīšanu no valsts, tomēr personai, kura neiegūst jaunu tiesisko pamatu, lai varētu arī turpmāk uzturēties Latvijā, izraidīšana varētu būt šādā situācijā iespējamās sekas. Tādējādi apstrīdētā norma ierobežo tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Satversmes tiesa atzina, ka šī pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis, pirmkārt, ir saistīts ar valsts drošību – katrs Krievijas Federācijas pilsonis, kas vēlēties iegūt jaunu uzturēšanās atļauju, tiks padziļināti pārbaudīts. Tādējādi apstrīdētā norma nodrošina to, ka terorismu atbalstošas valsts pilsoņi var uzturēties Latvijas teritorijā tikai tādā gadījumā, ja tie neapdraud valsts drošību. Līdz ar to lieta Nr. 2023-04-0106 ir viena no trim pārskata posmā izskatītajām lietām, kurās ņemta vērā ģeopolitiskā situācija.⁷ Otrkārt, pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir saistīts ar valsts valodas aizsardzību – apstrīdētā norma nodrošina to, ka personas, kas arī turpmāk vēlas pastāvīgi uzturēties Latvijā, zina latviešu valodu vismaz tādā līmenī, lai spētu publiskā un privātā saziņā komunicēt par vienkāršiem jautājumiem. Tādējādi tiek aizsargātas ikviena Latvijas sabiedrības locekļa tiesības ikdienā lietot valsts valodu. Šajā ziņā lieta Nr. 2023-04-0106 papildina bagātīgo Satversmes tiesas judikatūru par valsts valodu – līdz šim izskatītas 15 lietas par valsts valodas aizsardzības jautājumiem.⁸

Jāpiebilst, ka apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma samērīguma vērtējumā Satversmes tiesa ņēma vērā arī tiesiskās paļāvības aizsardzības principu. Tiesa atzina, ka likumdevējs ir nodrošinājis saudzējošu pāreju uz jauno regulējumu, lai persona varētu iegūt jaunu tiesisko pamatu, kas tai ļautu arī turpmāk uzturēties Latvijā teritorijā.

Tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbībā

Satversmes tiesa pārskata posmā ir izskatījusi divas lietas, kas bija ierosinātas citstarp par tiesību normas atbilstību Satversmes 101. pantam.

Lietā Nr. 2023-44-01 apstrīdētā norma liedz ieņemt maksātnespējas procesa administratora amatu personai, pret kuru kriminālprocess par tiša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata. Lieta bija ierosināta gan par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai, gan 106. panta pirmajam teikumam. Tomēr tiesvedība daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai tika izbeigta, jo tiesa atzina, ka maksātnespējas procesa administrators nav piederīgs valsts dienestam. Proti, Satversmes 101. panta pirmā daļa paredz ikviena Latvijas pilsoņa tiesības uz vienlīdzīgiem pamatiem iestāties valsts dienestā un turpināt to pildīt. Savukārt valsts dienests ir publiski tiesisks stāvoklis, kurā amata pildīšana ir saistīta ar valsts varas īstenošanu. Lai gan maksātnespējas procesa administrators pilda valstij nozīmīgas funkcijas, šā amata tiesības un pienākumi tomēr neliecina par valsts varas īstenošanu. Piemēram, tiesības pieņemt saistošus lēmumus pašas par sevi nenozīmē, ka personas, kas šos lēmumus pieņem, atrastos valsts dienestā.

Savukārt lietā Nr. 2023-47-01 tika vērtēts aizliegums būt par tiesu ekspertu personai, pret kuru kriminālprocess par tiša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata. Arī šī lieta bija ierosināta par apstrīdētā regulējuma atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam, jo pieteikuma iesniedzēja – Senāta – izskatīšanā esošajā administratīvajā lietā pieteicēja bija valsts tiesu eksperte, proti, nodarbināta valsts dienestā. Tomēr Satversmes tiesa secināja, ka pēc tiesu eksperta sertifikāta iegūšanas persona var darboties šajā profesijā kā valsts tiesu eksperts, kas ir nodarbināts valsts dienestā, vai kā privātais tiesu eksperts. Tādējādi tiesu eksperta sertifikāts dod tiesības darboties konkrētajā profesijā, taču pats par sevi nedod personai tiesības pildīt valsts dienestu. Līdz ar to tiesa atzina, ka lietas pamatjautājums ir par apstrīdētā regulējuma atbilstību Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertajām tiesībām izvēlēties un saglabāt nodarbošanos.

Tiesības uz īpašumu

Satversmes tiesa pērn izskatīja vairākas lietas par Satversmes 105. pantā ietvertajām tiesībām uz īpašumu.

Lietā Nr. 2022-44-01 tika vērtēta tiesību norma, kas elektronisko sakaru komersantam liedza tālāknodot citam komersantam bez maksas iegūtās ierobežota radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības. Satversmes tiesa visupirms noskaidroja, vai šāds liegums vispār ierobežo tiesības uz īpašumu. Tiesa atzina, ka radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības ir elektronisko sakaru komersanta īpašums un tās ietver arī šo tiesību tālāk nodošanu citam komersantam. Savukārt, raksturojot radiofrekvenču spektra nozīmi, tiesa norādīja, ka tas ir unikāls, ierobežots un pēc savas būtības publisks resurss, tādēļ valsts ir tiesīga regulēt piekļuvi šim resursam. Valsts

7 Pārskata posmā ģeopolitiskā situācija ņemta vērā arī lietā Nr. 2022-45-01 un lietā Nr. 2023-15-01 par izglītības ieguves valodu, bet 2023. gadā – lietā Nr. 2022-33-01 par aizliegumu profesionālā militārā dienesta karavīram būt par politiskās partijas biedru.

8 Sk. lietas Nr. 2001-04-0103, Nr. 2003-02-0106, Nr. 2004-18-0106, Nr. 2005-02-0106, Nr. 2012-24-03, Nr. 2017-01-01, Nr. 2018-12-01, Nr. 2018-22-01, Nr. 2019-12-01, Nr. 2019-20-03, Nr. 2020-33-01, Nr. 2021-45-01, Nr. 2023-04-0106, Nr. 2022-45-01, Nr. 2023-15-01.

ir tiesīga gan regulēt procedūru, kādā personai piešķiramas radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības, gan noteikt šo tiesību izmantošanas noteikumus un ierobežojumus. Tomēr valstij ir jāraugās, lai tādējādi tiktu veicināta efektīva un godīga konkurence.⁹ Pie godīgai konkurencei neatbilstošām situācijām var novest tas, ka komersantam tiek liegts nodot tālāk bez maksas iegūtās ierobežota radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības visos gadījumos, neņemot vērā ne šo tiesību piešķiršanas apstākļus, ne konkrētā brīža konkurences un tirgus apstākļus.

Lietā Nr. 2023-46-03 bija saistīta ar tādu daudziem dzīvokļu īpašniekiem aktuālu jautājumu kā ūdens patēriņa starpības sadale. Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā paredzētā ūdens patēriņa starpības sadales kārtība nav taisnīga. Proti, nav taisnīgi uzlikt pienākumu segt visu ūdens patēriņa starpību personai, kura nav iesniegusi informāciju par ūdens patēriņa skaitītāja rādījumiem, ja netiek ņemti vērā šīs starpības rašanās cēloņi. Šajā lietā tiesa arī pirmoreiz analizēja Civillikuma normās atspoguļotos vispārējos principus, kas attiecināmi uz kopīpašnieku savstarpējām tiesiskajām attiecībām.

Lietā Nr. 2023-35-03 tiesību uz īpašumu objekts bija ražotāja tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Pieteikuma iesniedzējai minētās tiesības tika liegtas tādēļ, ka tā nebija laikus iesniegusi pārskatu par elektrostacijas darbību iepriekšējā gadā. Kā atzina Satversmes tiesa, apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums nodrošina to, ka elektroenerģijas ražotājs nesaņem valsts atbalstu un atmaksā saņemto valsts atbalstu tad, ja atbildīgā iestāde nevar pārliecināties par saņemta valsts atbalsta atbilstību obligātā iepirkuma prasībām. Ievērojot valsts atbalsta ietekmi uz konkurenci, jo sevišķi būtiski ir pēc iespējas ātrāk novērst situācijas, kad valsts atbalsts tiek saņemts nepamatoti.¹⁰ Tādēļ elektroenerģijas gada pārskata neiesniegšanu nevar uzskatīt par formālu pārkāpumu un pārskata iesniegšanas termiņa ievērošana ir svarīga efektīvai obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzībai.

Tiesību normu atbilstība tiesībām uz īpašumu vērtēta arī divās ar azartspēļu tiesisko regulējumu saistītās lietās – lietā Nr. 2023-27-03 par azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem Rīgā un lietā Nr. 2023-33-01 par pienākumu maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli no izložu un azartspēļu laimestiem. Pirmajā lietā apstrīdētā norma ierobežoja pieteikumu iesniedzēju tiesības uz licences pamata veikt konkrēta veida komercdarbību, kuru tie veic un uz kuras veikšanas iespējamību arī turpmāk tie paļaujas. Tādējādi Satversmes tiesa pārbaudīja apstrīdētās normas atbilstību tiesībām uz īpašumu kopsakarā ar tiesiskās paļāvības aizsardzības principu.¹¹ Savukārt otrajā lietā tiesības uz īpašumu ierobežoja apstrīdētajās normās paredzētais nodokļa maksāšanas pienākums.¹²

Lietā Nr. 2023-09-0106 tika vērtēts, vai aizliegums audzēt dzīvniekus vienīgi kažokādu ieguvei atbilst Satversmes 105. pantā aizsargātajām tiesībām nodarboties ar jau uzsāktu komercdarbību kopsakarā ar tiesiskās paļāvības aizsardzības principu, kā arī LESD 49. pantā noteiktajai Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņu brīvībai veikt uzņēmējdarbību.¹³ Līdz šim šī ir vienīgā lieta, kurā tiesību uz īpašumu ierobežojums citstarp attaisnots ar tādu leģitīmo mērķi kā sabiedrības tikumības aizsardzība. Satversmes tiesa atzina: tā kā dzīvnieku labturības nodrošināšana ir vērsta uz sabiedrības tikumības aizsardzību, tad vēl jo vairāk uz sabiedrības tikumības aizsardzību ir vērsts aizliegums audzēt un turēt dzīvniekus, ja to audzēšanas vai turēšanas vienīgais vai galvenais nolūks ir kažokādu ieguve. Vienlaikus tiesa uzsvēra, ka dzīvnieki mūsdienu sabiedrībā tiek uztverti ne tikai kā īpašuma objekti vai lauksaimniecības produkts, bet gan kā jutīgas būtnes. Dzīvnieki jau paši par sevi ir vērtība neatkarīgi no tā, vai tie kādam ir vai nav noderīgi.

Visbeidzot tiesību uz īpašumu ierobežojums aplūkots arī lietā Nr. 2024-03-03.¹⁴ Tajā tika vērtēta kārtība, kādā aprēķina maksājumu par izlietoto elektroenerģiju, ja notikusi iejaukšanās komercuzskaites mērāparātā darbībā vai pieslēgšanās pirmsuzskaites ķēdēm. Līdzīgi kā lietās par dabasgāzes lietošanas noteikumu pārkāpumiem Satversmes tiesa citstarp pārbaudīja, vai Ministru kabineta noteiktā kārtība atbilst civiltiesību pamatā liktajam ekvivalences principam, kas tiesisko attiecību dalībniekiem liedz nepamatoti iedzīvoties uz citu šo tiesisko attiecību dalībnieku rēķina.¹⁵ Tiesa secināja, ka konkrētajā gadījumā ekonomiskā ekvivalence ir tikusi nodrošināta un līdz ar to apstrīdētā norma ir samērīga.

9 Pienākums veicināt efektīvu un godīgu konkurenci kopsakarā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra direktīvu (ES) 2018/1972 par Eiropas Elektronisko sakaru kodeksa izveidi sīkāk aplūkots pārskata sadaļā "Starptautiskās un Eiropas Savienības tiesības".

10 Satversmes tiesas atziņas par valsts atbalstu sīkāk aplūkotās pārskata sadaļā "Starptautiskās un Eiropas Savienības tiesības".

11 Lietā Nr. 2023-27-03 centrālais tiesību problēmjaudājums saistīts ar pašvaldībai piešķirtā pilnvarojuma īstenošanu, tādēļ papildu informācija par šo lietu ietverta pārskata sadaļā "Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)".

12 Papildu informācija par lietu Nr. 2023-33-01 iekļauta pārskata sadaļā "Nodokļu tiesības".

13 Papildu informācija par lietu Nr. 2023-09-0106 atrodama pārskata sadaļā "Starptautiskās un Eiropas Savienības tiesības".

14 Papildu informācija par lietu Nr. 2024-03-03 ietverta pārskata sadaļā "Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)".

15 Sk. lietu Nr. 2019-37-0103 un lietu Nr. 2021-03-03.

Tiesības brīvi izvēlēties un saglabāt nodarbošanos

Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības brīvi izvēlēties un saglabāt nodarbošanos pārskata posmā aplūkotas lietā Nr. 2023-34-01 par ierobežojumu saņemt izvērtējumu par personas piemērotību pedagoga darba veikšanai sodāmības laikā, lietā Nr. 2023-44-01 par aizliegumu ieņemt maksātnespējas procesa administratora amatu, kā arī lietā Nr. 2023-47-01 par aizliegumu būt par tiesu ekspertu.

Satversmes tiesa 2017. gadā lietā Nr. 2017-07-01 pirmoreiz definēja pamattiesību ierobežojumus ar absolūtu raksturu. Šādi ierobežojumi ir noteikti uz mūžu, un tie neparedz izņēmumus vai nav pietiekami elastīgi, lai ņemtu vērā katras situācijas individuālos apstākļus, tāpēc tiesa tos nodēvēja par absolūtiem aizliegumiem. Minētajā lietā tiesa atzina, ka absolūts aizliegums strādāt par pedagogu personai, kura tikusi sodīta par tīšu smagu vai sevišķi smagu noziegumu, neatbilst Satversmes 106. pantam.

Pēc Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2017-07-01 Saeima noteica, ka par tīšu noziedzīgu nodarījumu sodīta persona nedrīkst strādāt par pedagogu, ja vien pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas Izglītības kvalitātes valsts dienests to nav atļāvis. Tādējādi aizliegums strādāt par pedagogu vairs nebija absolūts. Tomēr pērn izskatītajā lietā Nr. 2023-34-01 pieteikuma iesniedzējs sūdzējās par to, ka izvērtējums par atbilstību pedagoga amatam var tikt veikts vienīgi pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. Šī lieta ievērojama ar to, ka tajā sniegts līdz šim plašākais sodāmības institūta raksturojums – analizēts gan sodāmības mērķis, gan ietekme uz personas brīvību strādāt noteiktā profesijā. Papildināta arī līdzšinējā judikatūra par pedagoga profesiju, audzināšanas darbu un tikumību. Jāpiebilst, ka šī ir viena no retajām lietām, kurās pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir arī sabiedrības tikumības aizsardzība. Šāds leģitīmais mērķis konstatēts vien līdzīgajā lietā Nr. 20170701 un lietā Nr. 2023-09-0106 par kažokzvēru audzēšanu.

Savukārt lietā Nr. 2023-44-01 par aizliegumu ieņemt maksātnespējas procesa administratora amatu personai, pret kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata, tiesa turpināja jau 2022. gadā izspriestajā lietā Nr. 2021-41-01 aizsāktu pieeju šāda veida ierobežojumus apzīmēt kā uz mūžu noteiktus. Tiesa atzina šādu aizliegumu attiecībā uz maksātnespējas procesa administratora amatu par nesamērīgu, jo tā leģitīmos mērķus līdzvērtīgā kvalitātē var sasniegt ar citiem, saudzējošākiem līdzekļiem.

Lietā Nr. 2023-47-01 tika vērtēts aizliegums būt par tiesu ekspertu personai, pret kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata. Secinājusi, ka apstrīdētajā regulējumā noteiktais ierobežojums neparedz konkrēta gadījuma individuālu vērtēšanu, neparedz izņēmumus un ir noteikts uz mūžu, Satversmes tiesa pārlicinājās, vai tajā ietvertais ierobežojums ir nepieciešams noteiktajā apmērā. Proti, vai visos gadījumos, kad persona ir saukta pie kriminālatbildības par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, bet kriminālprocess pret personu izbeigts uz nereabilitējoša pamata, ir atzīstams, ka šādas personas kļūšana par tiesu ekspertu var mazināt sabiedrības uzticēšanos tiesu eksperta profesijai un tiesas spriešanas procesam kopumā. Tiesa pārlicinājās arī par to, vai apstrīdētais regulējums ir vienīgais līdzeklis, ar ko var sasniegt pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus. Tāpat kā daudzās citās līdzīgajās lietās tiesa secināja, ka apstrīdētajā regulējumā noteiktā ierobežojuma leģitīmos mērķus līdzvērtīgā kvalitātē var sasniegt ar personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Vecāku tiesību aizsardzība kopsakarā ar tiesībām uz izglītību

Satversmes 110. pants citstarp aizsargā vecāku un bērna tiesības. Līdz šim Satversmes tiesa bija vairākkārt aplūkojusi bērna tiesības, bet ne reizi – vecāku tiesības. Tādējādi pērn izskatītā lieta Nr. 2023-43-03 par sešus gadus vecu bērnu uzņemšanu Rīgas skolu 1. klasēs ir pirmā lieta, kas aizsāk judikatūru par vecāku tiesību aizsardzību.

Satversmes tiesa atzina, ka vecāku tiesības aptver tiesības rūpēties par saviem bērniem arī jautājumos, kas saistīti ar bērnu izglītošanu. Līdz ar to šīs tiesības ir saistītas ar Satversmes 112. pantā ietvertajām tiesībām uz izglītību. Tādēļ tiesa nolēma izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību arī Satversmes 112. pantam, lai gan lieta nebija ierosināta par šādu prasījumu. Tiesa norādīja, ka līdz noteiktam vecumam bērns pats nespēj pilnībā īstenot savas tiesības uz izglītību, tāpēc būtiska nozīme ir vecāku līdzdalībai. Tieši vecākiem ir tiesības un pienākums pieņemt lēmumus, kas saistīti ar bērna tiesību uz izglītību īstenošanu – tostarp izraugoties izglītības iestādi, kurā bērns sāktu pamatzglītības iegūvi. Vienlaikus tiesa uzsvēra, ka vecāku tiesības lemt par bērna izglītošanu ir īstenojamas valstī izveidotās izglītības sistēmas ietvaros. Lai gan vecākiem ir tiesības izvēlēties, kurā izglītības iestādē bērns varētu iegūt izglītību, valstij nav pienākuma nodrošināt, ka bērns iegūst pamatzglītību tieši konkrētā izglītības iestādē.

Tiesības uz izglītību kopsakarā ar mazākumtautību tiesībām

Desmit gadu laikā Satversmes tiesa ir izskatījusi deviņas lietas par izglītības ieguves valodu,¹⁶ no kurām pārskata posmā – divas. Abās lietās vērtēta apstrīdēto normu atbilstība gan Satversmes 112. pantā paredzētajām tiesībām uz izglītību, gan Satversmes 114. pantā paredzētajām mazākumtautību tiesībām.

Lietā Nr. 2022-45-01 apstrīdētās normas noteic, ka privātajās mazākumtautību izglītības iestādēs īstenojama pāreja uz mācībām tikai valsts valodā – izglītības saturu šajās izglītības iestādēs vairs nebūs iespējams apgūt bilingvāli, proti, noteiktā valsts valodas un mazākumtautības valodas proporcijā. Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas tādējādi ierobežo pie mazākumtautībām piederošo personu tiesības privātajās izglītības iestādēs iegūt vispārējo izglītību, kā arī apgūt, saglabāt un attīstīt savu valodu, kultūru un etnisko savdabību. Pārbaudījusi apstrīdēto normu samērīgumu, Satversmes tiesa secināja, ka tās nepasliktina mācību satura apguves kvalitāti un ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp valsts valodas lietojuma veicināšanu un pie mazākumtautībām piederošu personu tiesību īstenošanu. Uzsverot nepieciešamību aizsargāt valsts valodu, tiesa ņēma vērā ne tikai Latvijas īpašos apstākļus, kas izveidojušies valsts ilgstošas okupācijas un rusifikācijas rezultātā, bet arī pašreizējo ģeopolitisko situāciju – Krievijas īstenoto karu pret Ukrainu un dezinformācijas aktivitāšu izvērsumu informācijas telpā krievu valodā. Tiesa norādīja, ka personas, kurām valsts valodas prasmju trūkuma dēļ informācijas telpa ir pieejama tikai krievu valodā, ir pakļautas šīs dezinformācijas ietekmei un no tās izrietošai pašsegregācijai. Tādēļ ir nepieciešams pēc iespējas ātrāk noslēgt izglītības ieguves valodas reformu, kam vajadzētu rezultēties vienotā skolā jeb tādā sistēmā, kurā ir izskausta izglītības iestāžu segregācija.

Līdzīgas atziņas izteiktas arī lietā Nr. 2023-15-01, kurā tika vērtēta pāreja uz mācībām tikai valsts valodā valsts un pašvaldību izglītības iestādēs. Satversmes tiesa secināja, ka valsts ir izpildījusi savu pozitīvo pienākumu nodrošināt pie mazākumtautībām piederošu personu interesēm atbilstošu izglītības procesu, kas ietver pienācīgas iespējas apgūt, saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību, kā arī atbilst izglītības pieejamības, pieņemamības un pielāgošanās principiem. Tiesa norādīja, ka mazākumtautību izglītības programmas, atbilstoši kurām izglītību noteiktās proporcijās bija iespējams apgūt bilingvāli, nevarēja pienācīgi nodrošināt valsts valodas apguvi.

Tiesības dzīvot labvēlīgā vidē

Pārskata posmā Satversmes tiesa izskatīja vienu lietu par Satversmes 115. pantā nostiprinātajām tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē – lietā Nr. 2023-01-03 tika vērtēta tiesību norma, ar kuru samazināts galvenās cirtes caurmērs priedēm, eglēm un bērziem, tādējādi pieļaujot daudz jaunāku šo sugu koku ciršanu.

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma ietiecas Satversmes 115. panta tvērumā, jo galvenās cirtes caurmēra samazināšana aizskar ikvienas personas tiesības uz labvēlīgu vidi. Proti, Satversmes 115. pants aizsargā ne vien atsevišķu indivīdu tiesības, bet arī visas sabiedrības tiesības. Satversmes 115. pants ietver arī valsts pozitīvo pienākumu nodrošināt, lai tiesiskais regulējums, kam var būt ietekme uz vidi, būtu vērstas uz ilgtspējību un pirms tā pieņemšanas būtu apzinātas un vērtētas iespējamās negatīvās sekas.

Lieta Nr. 2023-01-03 ir pirmā lieta, kurā Satversmes tiesa atzina, ka mežs ir nozīmīga vides daļa, kuru aizsargā Satversmes 115. pants. Mežam ir daudzfunkcionāla loma un svarīga nozīme gan iedzīvotāju veselības un labbūtības, gan sabiedrības interešu un ekonomikas, gan bioloģiskās daudzveidības un piemērošanās klimata pārmaiņām nodrošināšanā. Tāpat minētajā lietā izteiktas jaunas atziņas par pienākumu veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu. Piemēram, šāds novērtējums ir veicams ne vien tad, ja pastāv risks, ka plānotā darbība var ietekmēt īpaši aizsargājamu dabas teritoriju, bet arī tad, ja, balstoties uz objektīvu informāciju, nevar izslēgt šādas ietekmes iespējamību. Satversmes tiesa arī noraidīja Ministru kabineta argumentu, ka novērtējums nebija jāveic, jo esot pastāvējuši steidzamības apstākļi – 2022. gadā izveidojusies enerģētiskā krīze esot raisījusi bažas par malkas un šķeldas pieejamību. Tiesa atzina, ka apstrīdētās normas pieņemšana nebija saistīta tikai ar ārkārtas situāciju vien. Līdz ar to nepastāvēja tādi apstākļi, kas ļautu atkāpties no novērtējuma procedūras.

■ **Lieta Nr. 2022-44-01 Radiofrekvenču lietošanas tiesības**

Satversmes tiesa 2024. gada 3. jūlijā pasludināja spriedumu lietā Nr. 2022-44-01 “Par Elektronisko sakaru likuma 48. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. pantam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas elektronisko sakaru komersantam liedz tālāknodot citam komersantam tādas ierobežota radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības, kuras nav iegūtas par maksu.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējai bez maksas piešķirtas lietošanas tiesības uz ierobežota radiofrekvenču spektra joslu. Lai sekmīgi turpinātu īstenot minētās tiesības, pieteikuma iesniedzējai vajadzētu attīstīt un piedāvāt klientiem piektās paaudzes mobilo elektronisko sakaru tīkla (5G) pakalpojumus. Taču pieteikuma iesniedzēja neesot viens no tiem mobilo sakaru operatoriem, kas darbojas Latvijas tirgū, tāpēc tai neesot iespēju tieši sniegt šādus pakalpojumus. Līdz ar to pieteikuma iesniedzēja būtu ieinteresēta tai piešķirtās spektra joslu lietošanas tiesības nodot vai iznomāt kādam no mobilo sakaru operatoriem, lai tādējādi gūtu iespējami lielāku labumu no savām īpašuma tiesībām. Tomēr

Radiofrekvenču spektrs ir unikāls, ierobežots un pēc savas būtības publisks resurss. Tādēļ valstij kā tā pārvaldītājai ir jānodrošina, ka radiofrekvenču spektrs tiek izmantots sabiedrības interesēs.

apstrīdētā norma šādu tiesību tālāknodošanu liedz, tādējādi nesamērīgi ierobežojot tiesības uz īpašumu, kā arī pārkāpjot tiesiskās vienlīdzības principu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka radiofrekvenču spektrs ir unikāls, ierobežots un pēc savas būtības publisks resurss. Tādēļ

valstij kā tā pārvaldītājai ir jānodrošina, ka radiofrekvenču spektrs tiek izmantots sabiedrības interesēs. Valsts ir tiesīga gan regulēt procedūru, kādā personai piešķiramas radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības, gan noteikt radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību izmantošanas noteikumus un ierobežojumus – tostarp ierobežojot lietošanas tiesību tālāknodošanu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētās normas mērķis ir novērst elektronisko sakaru komersanta pieteikšanos konkursā par ierobežota radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību piešķiršanu bez maksas, ja tas neplāno šīs tiesības izmantot patstāvīgi elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanai, bet plāno tās peļņas gūšanas nolūkā nodot par maksu citam elektronisko sakaru komersantam. Šādos apstākļos elektronisko sakaru komersanta tiesības nodot vai iznomāt tam bez maksas piešķirtās radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības nostādītu šo elektronisko sakaru komersantu labākā, privileģētākā situācijā salīdzinājumā ar tiem komersantiem, kuri šīs tiesības ieguvuši konkursa vai izsoles rezultātā par maksu. Tādējādi apstrīdētā norma ir vērsta uz godīgas konkurences veicināšanu elektronisko sakaru komersantu starpā.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja: lai gan apstrīdētā norma iekļaujas Eiropas Savienības dalībvalstīm paredzētās rīcības brīvības robežās, tās piemērošana var novest pie godīgai konkurencei neatbilstošām situācijām. Proti, liedzot elektronisko sakaru komersantam nodot tālāk ierobežota radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības, ir jābūt iespējai ņemt vērā šo tiesību piešķiršanas apstākļus, kā arī konkrētā brīža konkurences un tirgus apstākļus. Piemēram, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas veikts individuāls vērtējums citstarp ļautu ņemt vērā vēsturisko radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību piešķiršanas kārtību – savulaik šo tiesību piešķiršanai netika rīkotas izsoles un konkursi, tādēļ pieteikuma iesniedzējai nemaz nebija iespējas minētās tiesības iegūt konkursa vai izsoles rezultātā par maksu. Tādējādi

individuāla katra gadījuma izskatīšana ļautu panākt gan sabiedrības, gan konkrētā komersanta un arī citu elektronisko sakaru komersantu interešu līdzsvaru. Savukārt to, ka elektronisko sakaru komersants ir iesniedzis pieteikumu par tādu ierobežota radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību tālāk nodošanu, kuras tas ieguvis bez maksas, komisija varētu ņemt vērā, lemjot par attiecīgās atļaujas piešķiršanu vai nepiešķiršanu vai tajā ietveramiem nosacījumiem – tostarp vērtējot, vai lietošanas tiesību tālāk nodošanas gadījumā būs izslēgta komersanta iespēja netaisnīgi iedzīvoties uz ierobežota resursa rēķina.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi var sasniegt ar alternatīviem, personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Līdz ar to apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir nesamērīgs, bet apstrīdētā norma – neatbilstoša Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka apstrīdētā norma neaizskar pieteikuma iesniedzēja tiesības uz īpašumu. Pieteikuma iesniedzēja jau izsenis neesot bijusi tiesīga nodot tālāk radiofrekvenču joslu lietošanas tiesības, turklāt peļņa, ko pieteikuma iesniedzēja gūtu no lietošanas tiesību tālāk nodošanas, neesot uzskatāma par īpašumu.

Atsevišķās domas spriedumam pievienoja arī Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis. Arī viņš norādīja, ka pieteikuma iesniedzējai nebija tiesību atsavināt radiofrekvenču joslas lietošanas tiesības – pieteikuma iesniedzēja ar konstitucionālo sūdzību esot izvirzījusi prasību par jaunu subjektīvo tiesību piešķiršanu, nevis par esošo tiesību ierobežojuma atcelšanu.

■ **Lieta Nr. 2022-45-01 Izglītības ieguves valoda privātajās izglītības iestādēs**

Satversmes tiesa 2024. gada 10. jūlijā pasludināja spriedumu lietā Nr. 2022-45-01 “Par Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļas, pārejas noteikumu 102. punkta 1. apakšpunkta un 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas privātajās izglītības iestādēs paredz pāreju uz mācībām tikai valsts valodā. Proti, apstrīdētās normas no 2023. gada 1. septembra izslēdz iespēju privātajās izglītības iestādēs pirmsskolas izglītības pakāpē un noteiktās pamatskolas izglītības pakāpes klasēs vispārējo izglītību iegūt mazākumtautību izglītības programmu ietvaros.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzēji ir izglītojamie, kas sevi identificē ar Latvijā dzīvojošām nacionālajām minoritātēm un mācās privātās izglītības iestādēs mazākumtautību izglītības programmās. Apstrīdētās normas atņemot izglītojamiem tiesības iegūt vispārējo izglītību mazākumtautību valodās. Tas varot kaitēt bērna intelektuālajai attīstībai, kā arī novest pie tā, ka dzimtā valoda tiks apgūta nepietiekamā līmenī. Turklāt pārejai uz izglītību valsts valodā vajadzējis būt zinātniskākai, izpētītākai un arī lēnākai. Līdz ar to apstrīdētās normas neatbilstot tiesībām uz izglītību, mazākumtautību tiesībām, kā arī tiesiskās paļāvības aizsardzības principam.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka no Satversmes 114. panta kopsakarā ar 112. pantu izriet pie mazākumtautībām piederošu personu tiesības iegūt izglītību privātajās mazākumtautību izglītības iestādēs. No privāto izglītības iestāžu autonomijas tām izriet organizatoriska un metodoloģiska brīvība. Tomēr privātās izglītības iestādes var izmantot pašu izraudzītas mācību metodes un pašas organizēt mācību procesu vien tiktāl, ciktāl tas atbilst normatīvajiem tiesību aktiem. Tiesa uzsvēra, ka mācību valoda ir būtisks vispārējās izglītības īstenošanas elements un valsts ir tiesīga tās lietojumu regulēt. Regulējot valodu lietojumu privātajās izglītības iestādēs, valsts ierobežo pie mazākumtautībām piederošo personu tiesības.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja: vērtējot apstrīdētās normas, ir jāņem vērā Latvijas īpašie apstākļi, kas izveidojušies valsts ilgstošas okupācijas un rusifikācijas rezultātā, un to saistība ar pašreizējo situāciju valsts valodas lietojuma jomā, kam ir jo īpaši liela nozīme pašreizējā ģeopolitiskajā situācijā. Padomju okupācijas laikā izglītības sistēma tika izmantota kā galvenais etniskās asimilācijas instruments. Izglītības procesā rusifikācija izpaudās divplūsmu izglītības iestāžu sistēmas izveidē, kas pēc būtības nozīmēja segregāciju: līdzās izglītības iestādēm, kas nodrošināja izglītību latviešu valodā, tika izveidotas izglītības iestādes, kurās mācības notika tikai krievu valodā. Tādēļ kopš 1991. gada Latvijā tiek veikta mērķtiecīga divplūsmu izglītības iestāžu sistēmas reforma. Tomēr krievu valodas pozīcijas Latvijā joprojām ir stabilas, un šī valoda uzskatāma par pašpietiekamu. Tāpēc ir nepieciešams pēc iespējas ātrāk noslēgt izglītības ieguves valodas reformu, kam vajadzētu rezultēties vienotā skolā jeb tādā sistēmā, kurā ir izskausta izglītības iestāžu segregācija.

Treškārt, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums veicina valsts valodas apguvi un lietošanu. Tas vērsts uz to, lai izglītojamie gan pirmsskolas izglītības pakāpē, gan pamatzglītības pakāpē valsts valodu lietotu ikdienā mācību procesā un gūtu tās lietošanas pieredzi. Pie mazākumtautībām piederošo personu pienācīgai spējai komunicēt valsts valodā ir neatsverama nozīme demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzības kontekstā, un tā ir vienlīdz nozīmīga gan pašām pie mazākumtautībām piederošajām personām, gan arī sabiedrībai kopumā. Vienlaikus tiesa piebilda: regulējot valodu lietojumu izglītības procesā, valstij jāpanāk tās apstākļiem atbilstošs līdzsvars starp nepieciešamību nodrošināt ikvienai pie mazākumtautības piederošai personai iespēju vispārējās izglītības procesā apgūt valsts valodu tādā līmenī, lai tā bez grūtībām iekļautos valsts un sabiedrības dzīvē, un pie mazākumtautībām piederošu personu iespēju apgūt attiecīgās mazākumtautības valodu un izmantot to izglītības procesā, lai tās varētu saglabāt savu lingvistisko identitāti un etnisko un kultūras savdabību, bet netiktu pieļauta segregācija uz valodas pamata.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa secināja, ka valsts šādu līdzsvaru ir nodrošinājusi. Piemēram, likumdevējs un pašvaldības ir nodrošinājuši reālu atbalstu privātajām mazākumtautību izglītības iestādēm, lai tās varētu arī turpmāk rūpēties par mazākumtautības valodas, kultūras un etniskās savdabības apgūšanu, saglabāšanu un attīstību. Turklāt valstij ir pienākums pastāvīgi kontrolēt izglītības kvalitāti, efektīvi izmantojot valstī izveidoto izglītības procesa kvalitātes kontroles mehānismu, lai konstatētu iespējamās izglītības kvalitātes izmaiņas. Tiesa arī citstarp norādīja, ka apstrīdētās normas neliedz izglītojamiem savā starpā sazināties dzimtajā valodā. Tāpat attiecīgo izglītības iestāžu pedagogi, visticamāk, zina konkrētās mazākumtautības

valodu vai tā ir arī viņu dzimtā valoda. Līdz ar to noteiktās kritiskās situācijās šādās skolās būs iespējama pedagoga saziņa ar izglītojamo viņa dzimtajā valodā. Visbeidzot, tiesa arī noraidīja pieteikuma iesniedzēju argumentu par iespējamo tiesiskās palāvības aizsardzības principa pārkāpumu.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam.

Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka apstrīdētās normas nav pienācīgi pamatotas ar izskaidrojošiem pētījumiem un nav izvērtēta iepriekšējā izglītības valodas reformas posma ietekme uz izglītības kvalitāti. Turklāt apstrīdētās normas neesot

samērīgas – ja mazākumtautības valodas, kultūras un etnisko savdabību iespējams saglabāt un attīstīt tikai interešu izglītības programmu ietvaros, tad pie mazākumtautībām piederošām personām neesot jēgas dibināt privātas izglītības iestādes.

Līdzīgi apsvērumi ietverti arī Satversmes tiesas tiesneša Jāņa Neimaņa atsevišķajās domās.

Savukārt Satversmes tiesas tiesneses Jautrītes Briedes atsevišķajās domās uzsvērts, ka nav pamatoti un ir netaisnīgi piešķirt mazākumtautību īpašās tiesības cittautiešiem, kuri okupētajā Latvijā bija ieradušies pretrunā ar starptautiskajām tiesībām kā Padomju Savienības pilsoņi un līdz ar to okupācijas varas nesēji un kuri identificē sevi ar krievu tautību. Mazākumtautību tiesības neesot piešķiramas arī šo cilvēku pēcnācējiem.

■ **Lieta Nr. 2023-01-03 Galvenās cirtes caurmērs**

Satversmes tiesa 2024. gada 8. aprīlī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2023-01-03 “Par Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumu Nr. 935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā” 7. pielikuma, ciktāl ar to tiek samazināts galvenās cirtes caurmērs pēc valdošās koku sugas un bonitātes, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 115. pantam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, ar kuru samazināts galvenās cirtes caurmērs priedēm, eglēm un bērziem.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka apstrīdētā norma ļauj cirst līdz pat vairākiem gadu desmitiem jaunākus kokus. Tā rezultātā samazināšoties bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgu veco mežaudžu īpatsvars un tikšot noplicināta meža ekosistēma. Ilgtermiņā tikšot nelabvēlīgi ietekmēti vairāki aizsargājami biotopi, kā arī īpaši aizsargājamas putnu sugas. Šo un citu iemeslu dēļ ar apstrīdēto normu netiekot panākts saprātīgs līdzsvars starp ekonomiskajām interesēm un sabiedrības tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka valsts ir tiesīga pieņemt tādus lēmumus, kuriem var būt ietekme uz vidi, taču šādiem lēmumiem ir jābūt saskaņā ar ilgtspējības principu – vispusīgi izvērtētiem, līdzsvarojot sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas intereses un pamatojot izraudzīto attīstības risinājumu. Tikai tāds risinājums, kas ir vispusīgi izvērtēts un pamatots, ir uzskatāms par ilgtspējīgu. Arī piesardzības princips prasa, lai pirms plānotās darbības tiktu apzinātas un vērtētas iespējamās negatīvās sekas. Piesardzības principa ievērošana veicina vides ilgtspējību, nodrošinot dabas resursu pieejamību iespējami ilgāk.

Otrkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka mežs un koksne Latvijā ir vieni no nozīmīgākajiem dabas resursiem. Vienlaikus mežs ir arī ekosistēma, kuras galvenais elements ir koki. Mežam ir būtiska nozīme ogļskābās gāzes piesaistē un oglekļa uzglabāšanā, klimata un ūdens aprites regulēšanā, tas kalpo arī kā daudzu sugu dzīvotne. Savukārt galvenās cirtes caurmērs ir prasība, kas jāievēro, lai varētu saņemt apliecinājumu koku ciršanai. Ja mainās caurmēra skaitliskās vērtības, tad mainās arī šādas darbības atļaušanas kritēriji. Samazinot caurmēru, tiek pieļauta jaunāku koku ciršana, un tam var būt ietekme uz vidi.

Treškārt, Satversmes tiesa atzina: lai sekmētu valsts ilgtspējību, ir izveidota attīstības plānošanas sistēma, kuras ietvaros tiek izstrādāti dažādi attīstības plānošanas dokumenti, arī politikas plānošanas dokumenti. Viens no šādiem dokumentiem ir nozaru politikas pamatnostādnes. Lai izvērtētu pamatnostādņu īstenošanas ietekmi uz vidi, tām tiek veikts stratēģiskais novērtējums. Apstrīdētā norma paredz tādu risinājumu, kurš nav ietverts Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņēs 2015.–2020. gadam. Līdz ar to minētais risinājums

Valstij ir jāveicina un jāstiprina latviešu valodas lietojums ikvienā izglītības pakāpē, lai tā varētu efektīvi pildīt valsts valodas funkcijas. Valsts valodas prasmēm ir būtiska nozīme personas tiesību nodrošināšanā un saliedētas sabiedrības veidošanā.

neatbilst pamatnostādņēs noteiktajam attīstības virzienam un galvenās cirtes caurmēra samazināšanai nav ticis veikts stratēģiskais novērtējums.

Ceturtkārt, kā norādīja Satversmes tiesa, pastāv iespēja, ka apstrīdētā norma var radīt būtisku ietekmi uz vidi vai Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju. Šādā gadījumā Ministru kabinetam jārikojas

Tiesiskajam regulējumam, kam var būt ietekme uz vidi, ir jābūt vispusīgi izvērtētam, līdzsvarojot sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas intereses.

atbilstoši ilgtspējības principam un piesardzības principam un jāievēro normatīvajos aktos paredzētā kārtība, kādā tiek izlemts jautājums par stratēģiskā novērtējuma nepieciešamību. Taču Ministru kabinets šo kārtību nav ievērojis.

Tā kā apstrīdētās normas pieņemšanas procesā nav ievērots ilgtspējības princips un piesardzības princips, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 115. pantam.

■ **Lieta Nr. 2023-04-0106 Pastāvīgās uzturēšanās atļaujas**

Satversmes tiesa 2024. gada 15. februārī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2023-04-0106 “Par Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkta un 2022. gada 22. septembra likuma “Grozījumi Imigrācijas likumā” 5. panta, ciktāl ar to izslēgts Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punkts, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 96. pantam, kā arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 4. protokola 4. pantam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas noteic brīdi, līdz kuram ir spēkā pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, kuras atvieglotā kārtībā izsniegtas tiem Krievijas Federācijas pilsoņiem, kuri iepriekš bijuši Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzējiem izsniegtās pastāvīgās uzturēšanās atļaujas atbilstoši apstrīdētajai normai ir derīgas līdz 2023. gada 1. septembrim. Lai atkārtoti saņemtu pastāvīgās uzturēšanās atļauju, viņiem jāiesniedz apliecinājums par valsts valodas apguvi. Šāds tiesiskais regulējums neatbilstot tiesiskās paļāvības aizsardzības principam, tiesiskās vienlīdzības principam, tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, kā arī kolektīvās izraidīšanas aizliegumam.

Pirmkārt, Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību daļā par 2022. gada 22. septembra likuma “Grozījumi Imigrācijas likumā” 5. pantu, ciktāl ar to izslēgts Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punkts. Tiesa norādīja, ka pieteikumu iesniedzēji ir Krievijas Federācijas pilsoņi, kuriem izsniegta pastāvīgās uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punktu. Šī tiesību norma paredzēja atvieglotu pastāvīgās uzturēšanās atļaujas iegūšanas kārtību tiem ārzemniekiem, kuri pirms citas valsts pilsonības iegūšanas ir bijuši Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi (piemēram, uz šīm personām neattiecas prasība

par valsts valodas apguvi). Tomēr minētās tiesību normas izslēgšana no Imigrācijas likuma neietekmē tās personas, kuras jau ir ieguvušas pastāvīgās uzturēšanās atļauju uz šā tiesiskā pamata. Tas, ka pieteikumu iesniedzējiem izsniegtā pastāvīgās uzturēšanās atļauja zaudē spēku, izriet no Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punkta.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējs, ieviešot izmaiņas imigrācijas jomā, ir ņēmis vērā ģeopolitisko kontekstu un riskus, ko var radīt par terorismu atbalstošu valsti atzītās Krievijas Federācijas pilsoņi. Apstrīdētā norma nodrošina to, ka Krievijas Federācijas pilsoņi var uzturēties Latvijas teritorijā tikai tādā gadījumā, ja tie neapdraud valsts drošību. Proti, lai atkārtoti iegūtu uzturēšanās atļauju, katra persona tiek individuāli pārbaudīta no jauna. Savukārt prasība nokārtot valsts valodas prasmes pārbaudi ir vērsta arī uz to, lai aizsargātu Latvijas iedzīvotāju tiesības lietot valsts valodu. Apstrīdētā norma nodrošina, ka personas, kas arī turpmāk vēlas pastāvīgi uzturēties Latvijā, zina latviešu valodu vismaz tādā līmenī, lai spētu publiskā un privātā saziņā komunicēt par vienkāršiem jautājumiem. Turklāt valsts valodas zināšanas vismaz pamata līmenī kopumā var atvieglot personai iespēju iegūt informāciju valsts valodā.

Treškārt, Satversmes tiesa piekrita, ka valodas apguves procesu ietekmē dažādi faktori, arī personas vecums, iepriekšējā valodu apguves pieredze, mācīšanās prasmes, motivācija un citi apstākļi. Tomēr jāņem vērā, ka pieteikumu iesniedzēji un personas, uz kurām apstrīdētā norma attiecas, ir bijušie Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi un Latvijā valsts valoda ir latviešu valoda. Līdz ar to likumdevēja paredzētā iespēja valsts valodas prasmes pārbaudi kārtot vairākas reizes, kā arī termiņš, kas noteikts valsts valodas prasmes pārbaudes nokārtošanai A2 pakāpē, kura neprasa neko vairāk kā vienkāršotu saziņu par ikdienišķiem jautājumiem, ir samērīgs.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka attiecībā uz personu, kura nav kārtojusi valsts valodas prasmes pārbaudi un nav pieteikusies citas uzturēšanās atļaujas saņemšanai, var tikt izdots izbraukšanas rīkojums vai lēmums par piespiedu izraidīšanu.

Tomēr jāņem vērā: tas, ka persona neko nedara savā labā, bet samierinās ar tiesību normās paredzētajām sekām, liecina par to, ka šī persona nav sevišķi ieinteresēta savu pamattiesību aizsargāšanā. Ja personai ir svarīga savas privātās dzīves aizsardzība

Tiesiskais regulējums imigrācijas jomā ir viens no veidiem, kādos valsts var mazināt drošības riskus. Valstij ir rīcības brīvība mainīt savu imigrācijas politiku, lai reaģētu uz šādiem riskiem.

un tā vēlas saglabāt valstī izveidojušās sociālās saiknes, bet pat nemēģina kārtot valsts valodas prasmes pārbaudi, tad šai personai izsniegtās pastāvīgās uzturēšanās atļaujas anulēšanu un iespējamo šīs personas izraidīšanu nevar uzskatīt par nesamērīgu.

Piektkārt, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma dod personai reālu iespēju iegūt jaunu tiesisko pamatu arī turpmāk uzturēties Latvijas teritorijā. Tāpat ir nodrošināta saudzējoša pāreja uz jauno regulējumu un ievērots tiesiskās paļāvības aizsardzības princips. Likumdevējs ir paredzējis motivētai personai pietiekamu laiku valsts valodas prasmes pārbaudes nokārtošanai.

Visbeidzot Satversmes tiesa noraidīja pieteikumu iesniedzēju argumentus par tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpumiem. Tiesa citstarp uzsvēra, ka Krievijas Federācijas pilsoņi neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar visiem citiem ārzemniekiem, kas ieguvuši pastāvīgās uzturēšanās atļauju uz Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punkta pamata. Proti, citu ārzemnieku pilsonības valstis neatrodas Latvijai kaimiņos, nav uzsākušas karadarbību savās kaimiņvalstīs un vēsturiski nav apdraudējušas Latvijas valsts drošību. Tāpat tiesa noraidīja arī argumentu par to, ka nav ticis ievērots ārzemnieku kolektīvās izraidīšanas aizliegums. Tas, ka attiecībā uz vairākiem ārzemniekiem ir pieņemti līdzīgi lēmumi, pats par sevi neļauj secināt, ka būtu notikusi kolektīvā izraidīšana, ja katrai attiecīgajai personai ir bijusi iespēja individuāli iesniegt kompetentajām iestādēm argumentus pret tās izraidīšanu. Apstrīdētā norma kopsakarā ar citām Imigrācijas likuma normām liek ņemt vērā personas individuālos apstākļus, kā arī padara iespējamo izraidīšanu no Latvijas atkarīgu no pašas personas rīcības.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 58. punktu (redakcijā, kas ir spēkā no 2023. gada 20. aprīļa) par atbilstošu Satversmes 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam un 96. pantam, kā arī Konvencijas 4. protokola 4. pantam.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka likumdevējs, pārskatot pastāvīgās uzturēšanās tiesības, ir paredzējis nepamatotu atšķirīgu attieksmi pret dažādām Krievijas Federācijas pilsoņu grupām un citiem ārzemniekiem.

■ **Lieta Nr. 2023-15-01 Izglītības ieguves valoda valsts un pašvaldību izglītības iestādēs**

Satversmes tiesa 2024. gada 12. jūlijā pasludināja spriedumu lietā Nr. 2023-15-01 “Par 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5., 6. un 12. panta, ciktāl ar to likuma pārejas noteikumi papildināti ar 102. punktu, un 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” 4. panta pirmās daļas un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 114. pantam”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas no 2023. gada 1. septembra līdz 2025. gada 1. septembrim paredz pāreju uz mācībām tikai valsts valodā valsts un pašvaldību izglītības iestādēs pirmsskolas izglītības pakāpē un pamatzglītības pakāpē.

Lietā tika ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzēji ir izglītojamie, kas sevi identificē ar Latvijā dzīvojošām nacionālajām minoritātēm un mācās valsts un

Personas, kurām valsts valodas prasmju trūkuma dēļ informācijas telpa ir pieejama tikai krievu valodā, ir pakļautas Krievijas īstenotās dezinformācijas ietekmei un no tās izrietošai pašsegregācijai.

pašvaldību izglītības iestādēs mazākumtautību izglītības programmās pirmsskolas izglītības un pamatzglītības pakāpē. Pāreja no mācībām latviešu un mazākumtautības valodā uz mācībām vienīgi latviešu valodā liedzot pieteikumu iesniedzējiem pienācīgi īstenot

tiesības uz izglītību un mazākumtautību tiesības, kā arī neatbilstot tiesiskās paļāvības aizsardzības principam.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka mazākumtautības valodas lietošanai izglītības procesā ir jānodrošina ne vien šīs valodas formāla apguve, bet arī pie mazākumtautības piederošas personas identitātes attīstība. Tomēr valstij nav pienākuma nodrošināt izglītības iegūšanu mazākumtautības valodā vai noteiktā šīs valodas lietojuma proporcijā. Arī no tiesībām uz izglītību neizriet personas tiesības uz vispārējo izglītību sev vēlamā valodā, tostarp pie mazākumtautības piederoša izglītojamā dzimtajā valodā. Valstij ir jāatbalsta mazākumtautību savdabības saglabāšana un attīstība izglītības sistēmas ietvaros, veicinot kopējas demokrātiskas sabiedrības identitātes veidošanos, nevis pretstatot pie mazākumtautībām piederošu personu tiesības kopējām sabiedrības interesēm.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka valstij ir tās īpašajiem apstākļiem atbilstoša rīcības brīvība attiecībā uz to, kā tā nodrošina pie mazākumtautībām piederošu personu tiesību ievērošanu izglītības procesā. Latvijā valsts valodas situāciju joprojām ietekmē padomju okupācijas un rusifikācijas sekas. Līdz ar to līdzās valsts valodai publiskajā telpā plaši tiek lietota krievu valoda. Tādēļ valstij ir bijis un joprojām ir jāveicina un jāstiprina latviešu valodas lietojums Latvijā. Šis pienākums ietver arī valsts valodas lietojuma veicināšanu ikvienā izglītības pakāpē.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka valsts ir izpildījusi savu pozitīvo pienākumu nodrošināt pie mazākumtautībām piederošu personu interesēm atbilstošu izglītības procesu, kas ietver pienācīgas iespējas apgūt, saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Šīs iespējas citstarp īstenojamas mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmas ietvaros. Tāpat valsts ir izpildījusi savu pozitīvo pienākumu nodrošināt tādu izglītības procesu, kas atbilst izglītības pieejamības, pieņemamības un pielāgošanas principiem. Tiesa uzsvēra, ka apstrīdētās normas nodrošina bērna attīstībai un valodas apguvei visatbilstošāko izglītību. Šobrīd nav pamata secināt, ka apstrīdētās normas izraisītu izglītības kvalitātes kritumu. Turklāt valstij ir pienākums pastāvīgi kontrolēt izglītības kvalitāti, efektīvi izmantojot valsti izveidoto izglītības procesa kvalitātes kontroles mehānismu. Vienlaikus tiesa piebilda, ka valsts atbilstoši tiesiskās paļāvības aizsardzības principam ir nodrošinājusi iespēju sagatavoties apstrīdēto normu ietekmei.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam.

■ **Lieta Nr. 2023-34-01 Aizliegums būt par pedagogu**

Satversmes tiesa 2024. gada 23. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-34-01 “Par Izglītības likuma 50. panta pirmās daļas 1. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 106. pantam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas liedz par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu sodītai personai strādāt par pedagogu, izņemot gadījumu, kad pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas Izglītības kvalitātes

valsts dienests izvērtējis, vai tas nekaitē izglītojamo interesēm, un atļāvis šai personai strādāt par pedagogu.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējs atbrīvots no pedagoga amata pēc tam, kad ticis sodīts par tiša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu – transportlīdzekļa vadīšanu alkohola reibumā. Sodāmība viņam tikšot dzēsta pēc sešiem gadiem. Pieteikuma iesniedzējs neiebilstot pret aizliegumu veikt pedagoga darbu pašu par sevi, bet gan pret to, ka Izglītības kvalitātes valsts dienests nedrīkst vērtēt personas atbilstību pedagoga amatam pirms sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo tiesības brīvi izvēlēties un saglabāt nodarbošanos.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka izglītības process ietver ne tikai mācību, bet arī audzināšanas darbu. Audzināšanas darbā pedagogs rada priekšstatu par sabiedrībā pieņemtajām morāles vērtībām un tām atbilstošajiem tikumiem. Proti, pedagoga uzdevums ir palīdzēt izglītojamiem veidot tikumus, kas sakņojas iekšējā pārliecībā un ir saskanīgi ar sabiedrības kopējo izpratni par to, kas uzskatāms par morāli pareizu un tiesisku. Būtiski, lai pedagogs pats rādītu paraugu sabiedrības vērtību ievērošanā un cienīšanā. Ja pedagogs izvirza prasības izglītojamiem (tostarp attiecībā uz normatīvo aktu ievērošanu), bet pats ir rīkojies pretēji šīm prasībām, tiek grauta izglītības procesam tik svarīgā uzticēšanās pedagogam.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka valsts negatīvā reakcija uz izdarīto noziedzīgo nodarījumu sastāv no divām daļām – no kriminālsoda un sodāmības. Arī pēc kriminālsoda pilnīgas izciešanas, kamēr sodāmība nav dzēsta vai noņemta, personas tiesiskais statuss nav līdzīgs tādas personas tiesiskajam stāvoklim, kura agrāk nav pārkāpusi krimināltiesiskos aizliegumus. Piemēram, apstrīdētā norma uz sodāmības laiku liedz personai tiesības strādāt par pedagogu. Vienlaikus apstrīdētā norma neizslēdz to, ka pēc sodāmības dzēšanas vai noņemšanas var tikt individuāli vērtēta attiecīgās personas atbilstība pedagoga amatam. Ir nepieciešams pārliecināties, vai persona ar savu attieksmi pret noziedzīgo nodarījumu, kā arī ar savu uzvedību un darbību ir apliecinājusi to, ka ir spējīga izglītojamiem radīt pareizu priekšstatu par sabiedrībā spēkā esošām normām.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs proporcionāli personas izciestajam sodam jau ir diferencējis sodāmības ilgumu un līdz ar to arī laikposmu, kurā personas tiesības ieņemt pedagoga amatu ir ierobežotas. Līdz ar to brīdis, no kura iespējams jēgpilni vērtēt personas resocializēšanos un tādējādi arī atbilstību pedagoga amatam, ir sodāmības termiņa beigu datums. Ja personas atbilstība pedagoga amatam būtu jāvērtē agrāk, būtu apdraudētas Izglītības kvalitātes valsts dienesta iespējas objektīvi novērtēt risku, kādam var tikt pakļauta izglītojamo drošība, kā arī intelektuālā un fiziskā attīstība.

Ja par pedagogu strādātu persona, kurai sodāmība vēl nav dzēsta vai noņemta, būtu pamats apšaubīt šīs personas pedagoģisko aktivitāšu sabiedrisko nozīmi.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdētajā normā ietverto pamattiesību ierobežojumu par samērīgu, bet apstrīdēto normu – par atbilstošu Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

■ Lieta Nr. 2023-35-03 Elektroenerģijas gada pārskats

Satversmes tiesa 2024. gada 10. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-35-03 “Par Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 41. punkta un 60.2. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas komersantam liedz pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros un uzliek pienākumu atmaksāt saņemto valsts atbalstu, ja tas nav laikus iesniedzis pārskatu par elektrostacijas darbību.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja ir elektroenerģijas ražotāja, kas izmanto hidroenerģiju. Pieteikuma iesniedzēja esot nokavējusi termiņu,

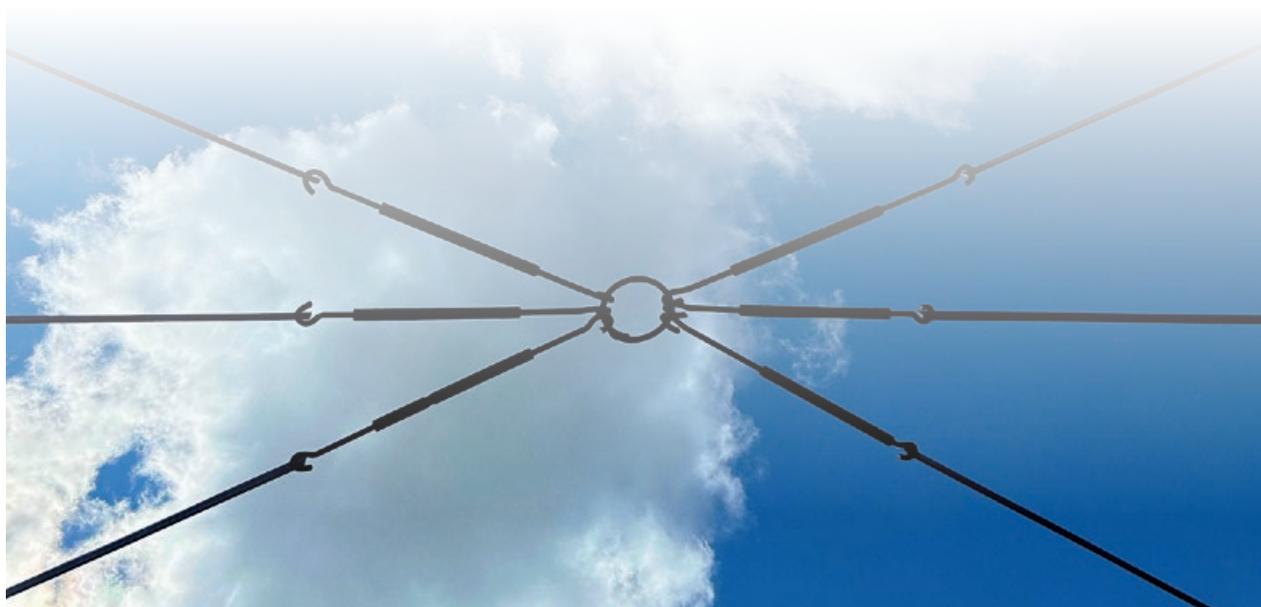
Visiem komersantiem, kuri saņem valsts atbalstu, tiem piešķirto tiesību īstenošanā ir jārikojas kā rūpīgiem un atbildīgiem saimniekiem un jāievēro visi tiesību normās noteiktie pienākumi.

kādā iesniedzams pārskats par elektrostacijas darbību 2020. gadā, tādēļ tai liegtas tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, kā arī uzlikts pienākums atmaksāt valsts atbalstu par attiecīgo periodu. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka tādējādi tai tikušas nesamērīgi ierobežotas tiesības uz īpašumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka valsts atbalsts enerģētikā Eiropas Savienībā ir nozīmīgs instruments virzībai uz klimatneitralitāti. Tādēļ arī Latvijā ieviestās atbalsta shēmas – obligātā iepirkuma sistēmas – mērķis ir veicināt atjaunojamo energoresursu un augstas efektivitātes koģenerācijas izvēršanu. Vienlaikus tiesa piebilda, ka valsts atbalsts rada konkurences izkropļojumu. Tāpēc, lai šis izkropļojums nebūtu nesamērīgs, valstij ir pienākums uzraudzīt valsts atbalsta izmantošanu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka obligātā iepirkuma tiesību izmantošanas uzraudzība tiek īstenota, citstarp izmantojot elektroenerģijas gada pārskatu, no kura Būvniecības valsts kontroles birojs iegūst apkopotu informāciju par elektrostacijas darbību iepriekšējā gadā. Pārskatā norādītā informācija palīdz birojā konstatēt, vai valsts atbalsta izmaksa ir jāturpina, vai tā apjoms nav jāsamazina vai arī valsts atbalsts nav jāpārtrauc pilnībā.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka elektroenerģijas gada pārskata iesniegšanas termiņa ievērošana ir svarīga efektīvai obligātā iepirkuma sistēmas uzraudzībai. Turklāt pienākums iesniegt pārskatu nav jauna, iepriekš nebijusi prasība, kurai komersantam būtu īpaši jāpielāgojas. Arī kopējais laiks, kurā komersants var sagatavot un iesniegt pārskatu – trīs pirmie gada mēneši – ir pietiekami ilgs, lai šo pienākumu varētu izpildīt laikus un nebūtu nepieciešams par to īpaši atgādināt.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un apstrīdētās normas atbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Satversmes tiesas tiesnese Anita Rodiņa pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka brīdinājums par iespējamu obligātā iepirkuma tiesību zaudēšanu un valsts atbalsta atmaksu gadījumā, ja komersants nav iesniedzis elektroenerģijas gada pārskatu noteiktajā termiņā, ir alternatīvs līdzeklis, kas ļautu sasniegt pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi vienlīdz efektīvi, bet mazāk ierobežotu komersanta tiesības uz īpašumu.

Atsevišķās domas spriedumam pievienoja arī Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede. Tiesnese uzsvēra, ka brīdinājums, kas komersantam varētu tikt nosūtīts elektroenerģijas gada pārskata iesniegšanas termiņa nokavējuma gadījumā, nevar būt mazāk ierobežojošs līdzeklis. Iestādei neesot jāatgādina komersantam par pienākumu iesniegt attiecīgos dokumentus.

■ **Lieta Nr. 2023-42-01 Sūdzība administratīvā pārkāpuma lietā**

Satversmes tiesa 2024. gada 18. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-42-01 “Par Administratīvās atbildības likuma 185. panta ceturrtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta ceturrtajam teikumam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas neparedz aizstāvim tiesības pie administratīvās atbildības saucamās personas vārdā parakstīt tiesā iesniedzamu sūdzību.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzēji pārsūdzējuši tiesā iestādes lēmumus par viņu saukšanu pie administratīvās atbildības. Tomēr tiesa, pamatojoties uz apstrīdēto normu, atteikusies pieņemt pieteikumu iesniedzēju sūdzības, jo tās parakstījuši viņu aizstāvji. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka likumdevējs ar apstrīdēto normu nepamatoti ierobežojis viņu tiesības uz aizstāvību.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka personas tiesības īstenot aizstāvību ar pašas izraudzīta juridiskās palīdzības sniedzēja palīdzību ir īpaša Satversmes 92. panta ceturrtajā teikumā ietverta procesuālā garantija, kas nodrošina personas tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanu. Apsūdzības procesā, kāds ir arī administratīvā pārkāpuma process, juridiskās palīdzības sniedzējam ir nepieciešamas pilnvaras vislabākajā un piemērotākajā veidā aizstāvēt

Administratīvā pārkāpuma procesā personas paraksts ir īpaši nozīmīgs, jo sasaista pašu personu ar administratīvā pārkāpuma lietu.

personas tiesības un likumiskās intereses. Juridiskās palīdzības sniedzējam var būt nepieciešams ne tikai līdzdarboties (piemēram, konsultēt personu par tās tiesībām un pienākumiem, sagatavot juridisku dokumentu projektus un palīdzēt personai tiesā), bet arī faktiski rīkoties aizstāvamās personas interesēs. Tādējādi arī sūdzības parakstīšana, lai iesniegtu to tiesā, ietilpst aizstāvja sniegtās juridiskās palīdzības tvērumā.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka sūdzības parakstīšana nav tikai tehniska rakstura darbība. Sūdzības parakstītājs ar savu parakstu apliecina dokumenta satura atbilstību personas gribai, kā arī gribu uzsākt vai turpināt administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanu tiesā. Turklāt personas pienākums personiski piedalīties lietas izskatīšanā nodrošina to, ka administratīvā pārkāpuma izdarīšanas apstākļus apliecina tieši pati pie atbildības saucamā persona, jo tieši tā var šādas ziņas sniegt visprecīzāk. Līdz ar to tam, ka aizstāvim nav tiesību parakstīt sūdzību, lai iesniegtu to tiesā, ir objektīvs un saprātīgs pamats. Tiesa arī uzsvēra, ka personas pienākums parakstīt sūdzību pašai kopumā neliedz tai tiesības saņemt aizstāvja sniegto juridisko palīdzību.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta ceturrtajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesneses Irēna Kucina un Anita Rodiņa pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka tiesības uz advokāta palīdzību ir no Satversmes 92. panta izrietošas personas pamattiesības, nevis procesuāla garantija. Līdz ar to apstrīdētās normas atbilstība Satversmei bija vērtējama, izmantojot pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtēšanas metodoloģiju. Tiesneses arī secināja, ka apstrīdētajā normā ietvertajam pamattiesību ierobežojumam nav leģitīma mērķa.

Atsevišķās domas spriedumam pievienoja arī Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis. Tiesnesis uzskatīja, ka apstrīdētā norma nepamatoti ierobežo tiesības uz advokāta palīdzību.

■ Lieta Nr. 2023-43-03 Uzņemšana skolas 1. klasē

Satversmes tiesa 2024. gada 20. novembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-43-03 “Par Rīgas domes 2023. gada 26. aprīļa saistošo noteikumu Nr. RD-23-199-sn “Kārtība, kādā reģistrējami un izskatāmi iesniegumi par bērnu uzņemšanu 1. klasē Rīgas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādēs” 19. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64., 91. un 110. pantam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas noteic kārtību, kādā sešus gadus veci bērni uzņemami Rīgas skolu 1. klasēs.

Lieta tika ierosināta pēc tiesībsarga pieteikuma. Tajā norādīts, ka visiem bērniem ir vienlīdzīgas tiesības iegūt pamatizglītību neatkarīgi no tā, vai gadā, kurā bērns uzsāk pamatizglītības ieguvi, viņam aprit seši vai septiņi gadi. Taču apstrīdētā norma dodot priekšroku bērniem, kuriem aprit septiņi gadi. Šāda atšķirīga attieksme esot pretrunā ar tiesiskās vienlīdzības principu, pārkāpjot vecāku tiesības lemt par savu bērnu

izglītošanu, kā arī neatbilstot likumā noteiktajām pilnvarojuma robežām.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 110. pantā ir noteikts valsts pienākums aizsargāt vecāku un bērnu tiesības.

Valstij nav pienākuma nodrošināt, ka bērns iegūst pamatizglītību tieši konkrētā izglītības iestādē.

Vecāku tiesības aptver tiesības rūpēties par saviem bērniem arī jautājumos, kas saistīti ar bērnu izglītošanu. Savukārt atbilstoši Satversmes 112. pantam valstij ir pienākums izveidot ikvienam izglītojamam pieejamu izglītības sistēmu, kura respektē arī vecāku tiesības izlemt ar bērna izglītību saistītus jautājumus. Tādējādi no Satversmes 110. un 112. panta valstij izriet pozitīvs pienākums izveidot pieejamu izglītības sistēmu, ievērojot vecāku tiesības lemt par bērna tiesību uz izglītību īstenošanu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka Latvijā pamatizglītības ieguvi tiek sākota no septiņu gadu vecuma. Taču no šīs vispārējās kārtības ir paredzēts izņēmums – izglītojamais var sākt pamatizglītības ieguvi arī no sešu gadu vecuma. Tādējādi likumdevējs ir piešķīris vecākiem tiesības lemt par to, vai bērns, būdams fiziski un psiholoģiski gatavs pamatizglītības ieguvei, to sāks sešu gadu vecumā. Tāpat vecākiem ir tiesības izvēlēties, kurā izglītības iestādē bērns varētu iegūt izglītību (lai gan valstij nav pienākuma nodrošināt, ka bērns iegūst pamatizglītību tieši konkrētā izglītības iestādē). Vienlaikus likumdevējs ir pilnvarojis pašvaldības noteikt kārtību, kādā šīs tiesības īstenojamas. Proti, viena no pašvaldības autonomajām funkcijām ir gādāt par iedzīvotāju izglītību – tostarp plānojot izglītības iestāžu institucionālo tīklu. Minētā pašvaldības kompetence ietver arī lemšanu par izglītojamo skaitu klasēs un kārtību, kādā tajās aizpildīt brīvas vietas.

Treškārt, Satversmes tiesa konstatēja, ka atbilstoši apstrīdētajai normai Rīgas valstspilsētas pašvaldībā primāri tiek nodrošināta septiņus gadus vecu izglītojamo iekļaušana izglītības iestādes 1. klases pretendentu sarakstā un tikai tad, ja iestādē ir brīvas vietas, tiek lemts par sešus gadus vecu izglītojamo uzņemšanu. Proti, sešus gadus veci izglītojamie pretendentu sarakstā tiek ietverti kā pēdējie vai, ja izglītības iestādē nav brīvu

vieta, vispār netiek ietverti. Tādā situācijā izglītojamam tiek piedāvāta iespēja sākt pamatizglītības iegūvi citā izglītības iestādē, kura, cik vien tas iespējams, atbilst prasībām par izglītības iestādes atrašanās vietas tuvumu izglītojamā dzīvesvietai. Tādējādi apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām personām.

Pārbaudot, vai šai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, Satversmes tiesa ņēma vērā, ka izglītības iestāžu skaits dažās Rīgas valstspilsētas pašvaldības teritoriālajās vienībās vai atsevišķās to daļās var būt nepietiekams, lai 1. klases pretendentu sarakstā iekļautu pilnīgi visus, kas pauduši vēlmi tikt uzņemti. Šādos apstākļos pamatoti sagaidāms, ka pašvaldība pamatizglītības iegūvi organizēs atbilstoši tai pieejamiem resursiem. Tas var ietvert arī pašvaldības izšķiršanos dot priekšroku septiņus gadus veciem izglītojamiem. Tā kā brīvo vietu skaits 1. klasēs ir ierobežots, nosacījums, ka 1. klases pretendentu sarakstā prioritārā kārtā iekļaujami tie izglītojamie, kuriem attiecīgajā kalendāra gadā pamatizglītības ieguve jāsāk obligāti, atbilst sabiedrības interesēm.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 64. pantam, 91. panta pirmajam teikumam, 110. un 112. pantam.

■ **Lieta Nr. 2023-44-01 Aizliegums būt par maksātnespējas procesa administratoru**

Satversmes tiesa 2024. gada 24. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-44-01 “Par Maksātnespējas likuma 13. panta otrās daļas 3. punkta, ciktāl tas nosaka aizliegumu personai, attiecībā uz kuru kriminālprocess par tiša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, strādāt par maksātnespējas administratoru, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas liedz ieņemt maksātnespējas procesa administratora amatu personai, pret kuru kriminālprocess par tiša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata.

Lietatika ierosināta pēc Senāta pieteikuma. Tajā norādīts, ka administratīvajā lietā apstrīdēts Maksātnespējas kontroles dienesta lēmums, ar kuru persona, pamatojoties uz apstrīdēto normu, atcelta no maksātnespējas procesa administratora amata – šī persona 16 gadu vecumā tikusi saukta pie kriminālatbildības un pret to kriminālprocess par tiša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata. Apstrīdētā norma liedzot individuāli vērtēt katru gadījumu, tādēļ tā esot nesamērīga – jo īpaši gadījumos, kad persona noziedzīgu nodarījumu izdarījusi sen un būdama nepilngadīga. Līdz ar to apstrīdētā norma neatbilstot tiesībām pildīt valsts dienestu un tiesībām brīvi izvēlēties un saglabāt nodarbošanos.

Pirmkārt, Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai. Tiesa atzina, ka maksātnespējas procesa administratora tiesības un pienākumi ir vērsti uz to, lai tiktu efektīvi pārvaldīta parādnieka manta un pēc iespējas apmierināti kreditoru prasījumi. Taču no šo tiesību un pienākumu rakstura neizriet, ka tie būtu saistīti ar valsts varas īstenošanu. Tādējādi maksātnespējas procesa administrators nav piederīgs valsts dienestam Satversmes 101. panta pirmās daļas izpratnē.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja: nosakot apstrīdētajā normā ietverto aizliegumu, likumdevējs ir prezumējis, ka ikviena persona, kura izdarījusi tišu noziedzīgu nodarījumu un kriminālprocess pret kuru izbeigts uz personu nereabilitējoša pamata, vienmēr varētu mazināt uzticēšanos maksātnespējas jomas efektivitātei un maksātnespējas procesa administratora profesijai. Taču likumdevējs nav apsvēris to, ka noziedzīgu nodarījumu kaitīguma pakāpe un arī nereabilitējošie apstākļi var būt dažādi, kā arī to, ka personas uzvedība, sevišķi tādā gadījumā, ja persona noziedzīgu nodarījumu izdarījusi, būdama nepilngadīga, laika gaitā var mainīties.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka personas pagātnei nevajadzētu mūžīgi ietekmēt personas nākotni. Uz mūžu noteiktu ierobežojumu gadījumā personai ne tikai tiek liegts īstenot savas tiesības, bet tā arī

Uz mūžu noteikti pamattiesību ierobežojumi izslēdz prezumpciju, ka persona dzīves laikā spēj mainīt savu uzvedību. Šādi ierobežojumi ir attaisnojami tikai īpašos gadījumos, kad iepriekš nodarītais pēc būtības ir nesavienojams ar konkrētu tiesību īstenošanu.

sabiedrības acīs tiek sasaistīta ar iepriekš izdarīto, neņemot vērā personas tālākās dzīves gaitas. Tādējādi likumsakarīgi var tikt ietekmēta personas vēlme turpināt sevi attīstīt un realizēt savas spējas tādā veidā, kas varētu dot pienesumu sabiedrībai. Šādi ierobežojumi ir attaisnojami tikai īpašos gadījumos, kad iepriekš nodarītais pēc būtības ir nesavienojams ar konkrēto tiesību īstenošanu.

Tiesa arī piebilda, ka pusaudžu vecumposms un agrinā jaunība ir tas laiks, kas saistīts ar eksperimentēšanu, riskēšanu, sociālo normu pārbaudīšanu un vairāk ar personas identitātes meklējumiem, nevis ar mērķtiecīgu nobriedušas personas rīcību. Iespējams, ka nepilngadīgā persona vēl nav sasniegusi pietiekamu brieduma pakāpi un līdz ar to arī pienācīgu izpratni par savas rīcības sekām, tāpēc šādā gadījumā noziedzīga nodarījuma izdarīšanas faktam pašam par sevi nevajadzētu ietekmēt visu personas atlikušo dzīvi.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka individuāls vērtējums, kurā tiktu ņemts vērā gan nodarījuma smagums, gan nereabilitējošie apstākļi, gan arī laiks, kas pagājis pēc nodarījuma, un pašas personas attieksme un uzvedība pēc nodarījuma izdarīšanas, var būt tāds alternatīvs līdzeklis, ar kuru personas pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Tas var būt viens no līdzekļiem, kas nodrošinātu, ka no maksātnespējas procesa administratoru loka tiek izslēgtas tikai tādas personas, kuras apdraud sabiedrības uzticēšanos maksātnespējas jomai un administratora profesijai. Līdz ar to apstrīdētajā normā ietvertā aizlieguma leģitīmos mērķus līdzvērtīgā kvalitātē var sasniegt ar citiem, saudzējošākiem līdzekļiem. Tādējādi apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

■ **Lieta Nr. 2023-47-01 Aizliegums būt par tiesu ekspertu**

Satversmes tiesa 2024. gada 17. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-47-01 “Par Tiesu ekspertu likuma 6. panta trešās daļas 5. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas liedz būt par tiesu ekspertu personai, pret kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata.

Lieta tika ierosināta pēc Senāta pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētā norma liedz individuāli vērtēt katru gadījumu – tostarp neņemot vērā nedz laiku, kas pagājis pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, nedz citus apstākļus. Līdz ar to no tiesu ekspertu loka varot tikt izslēgtas arī tādas personas, kuras neapdraud tiesu ekspertu autoritāti. Tādējādi apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežojot tiesības pildīt valsts dienestu un tiesības brīvi izvēlēties un saglabāt nodarbošanos.

Noziedzīga nodarījuma izdarīšanas faktam pašam par sevi nevajadzētu vienmēr ietekmēt visu personas atlikušo dzīvi.

Pirmkārt, Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam, ciktāl apstrīdētā norma attiecās uz personām,

kuras sauktas pie kriminālatbildības par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu aiz neuzmanības. Tiesa secināja, ka apstrīdētā norma šajā daļā ir zaudējusi spēku.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka tiesu ekspertu profesijā jādarbojas tādām personām, kuru personiskās īpašības un profesionālā sagatavotība neizraisa šaubas. Tas, ka persona ir saukta pie kriminālatbildības par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, var radīt negatīvu priekšstatu par šo personu un ietekmēt sabiedrības viedokli arī par tās profesionālo darbību. Personas iepriekš veiktas noziedzīgas rīcības rezultātā personas reputācija ir ietekmēta arī tad, ja persona saukta pie kriminālatbildības, bet kriminālprocess vēlāk izbeigts. Tiesa arī uzsvēra: lai gan tiesu eksperti paši neīsteno tiesas spriešanas funkciju, uzticēšanās viņiem ir cieši saistīta ar uzticēšanos tiesas spriešanas procesam kopumā. Sabiedrības uzticēšanās tiesu varai ir demokrātiskas tiesiskas valsts, kā arī atklātas, taisnīgas un harmoniskas sabiedrības elements. Tikai tad, ja tiesu vara bauda sabiedrības uzticēšanos, ir iespējams pilnvērtīgi īstenot tiesas spriešanas funkciju.

Treškārt, kā secināja Satversmes tiesa, likumdevējs ir pieņēmis, ka ikviena persona, kura saukta pie kriminālatbildības par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un kriminālprocess pret kuru izbeigts uz nereabilitējoša pamata, vienmēr var sabiedrībā radīt šaubas un mazināt uzticēšanos tiesu ekspertu darbībai un tiesas spriešanas procesam. Tomēr likumdevējs nav apsvēris to, ka var būt dažādi apstākļi, kas kopsakarā ļauj atzīt, ka personas iepriekšējā noziedzīgā rīcība nekaitēs tiesu eksperta funkciju veikšanai. Tostarp var tikt ņemti vērā tādi apstākļi kā noziedzīga nodarījuma kaitīguma pakāpe, laiks, kas pagājis pēc noziedzīga nodarījuma, aizsargājamās intereses, pret kurām konkrētais noziedzīgais nodarījums bija vērst, personas

attieksme pret pašas nodarījumu, kā arī uzvedība un rīcība pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas. Individuāls vērtējums, kurā tiktu ņemti vērā minētie apstākļi, var būt viens no līdzekļiem, ar kuriem personas pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Tādējādi apstrīdētajā normā noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus līdzvērtīgā kvalitātē var sasniegt ar personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Līdz ar to Tiesu ekspertu likuma 6. panta trešās daļas 5. punkts, ciktāl tas liedz būt par tiesu ekspertu personai, pret kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata, nav samērīgs un neatbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

2.2. Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)

Pārskata posmā Satversmes tiesa izskatīja četras lietas, kas saistītas ar valststiesību jomu. Lietās Nr. 2023-27-03 un Nr. 2023-43-03 vērtēti pašvaldību un centrālās varas savstarpējās mijiedarbības aspekti. Savukārt lietās Nr. 2023-46-03 un Nr. 2024-03-03 skarts jautājums par Ministra kabineta pilnvarojumu izdot tiesisko regulējumu konkrētās jomās.

Lietā Nr. 2023-27-03 tika vērtēta tiesību norma, ar kuru visā Rīgas valstspilsētas administratīvajā teritorijā bija aizliegts organizēt azartspēles un sniegt azartspēļu pakalpojumus. Satversmes tiesa jau iepriekš savā judikatūrā bija vērtējusi regulējumu, ar kuru pašvaldības bija ierobežojušas azartspēļu organizēšanu savās administratīvajās teritorijās.¹⁷ Attiecībā uz tādu azartspēļu organizēšanas ierobežojumu, kas noteikts ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, tiesa jau bija konkretizējusi, ka pašvaldības ir tiesīgas papildus jau likumdevēja noteiktajām vietām un teritorijām, kurās azartspēles nav atļauts organizēt, noteikt vēl citas šāda veida vietas un teritorijas. Turklāt tās to var darīt neierobežotā apjomā, ja vien šāda rīcība ir balstīta racionālos apsvērumos, kas pamato noteiktā ierobežojuma nepieciešamību.¹⁸ Pārskata posmā izskatītajā lietā azartspēļu organizēšanas ierobežojumi bija noteikti ar teritorijas plānojumu. Satversmes tiesa papildināja tās iepriekšējo judikatūru, uzsverot, ka, lai arī pašvaldība var liegt azartspēļu organizēšanu noteiktās vietās, arī šādā gadījumā pirms ierobežojumu noteikšanas tai ir jāvērtē teritorijas plānojumā noteiktais teritorijas izmantošanas veids. Proti, pašvaldības rīcībai, nosakot azartspēļu organizēšanas ierobežojumus, ir jābūt objektīvi pamatotai un balstītai racionālos apsvērumos. Tas attiecas arī uz teritorijām, kur komercdarbība ir noteikta kā konkrētās teritorijas atļautās izmantošanas veids.

Savukārt spriedums lietā Nr. 2023-43-03 pilnveido līdzšinējo Satversmes tiesas judikatūru attiecībā uz pašvaldību kompetenci plānot un organizēt tās izglītības iestāžu darbību. Satversmes tiesa jau iepriekš bija atzinusi, ka par jautājumiem, kas saistīti ar izglītības iestādes pastāvēšanu, visupirms ir atbildīgas pašvaldības, jo tie ir saistīti ar pašvaldību pienākumu nodrošināt tās iedzīvotāju tiesības uz izglītību.¹⁹ Savukārt lietā Nr. 2023-43-03 tika vērtēts tas, vai pašvaldībai ir pilnvarojums noteikt kārtību bērnu uzņemšanai pašvaldības pamatizglītības iestādēs. Satversmes tiesa akcentēja, ka likumdevējs to jautājumu izlemšanu, kurus efektīvi risināt ir iespējams, pārzinot attiecīgās administratīvās teritorijas apstākļus un iedzīvotāju vajadzības, var nodot pašvaldību kompetencē. Turklāt to var darīt, ne tikai īpaši pilnvarojot pašvaldību attiecīgā normatīvajā aktā, bet arī vispārīgi piešķirot pašvaldībai autonomo kompetenci. Pašvaldības kompetence plānot tās izglītības iestāžu institucionālo tīklu ietver arī lemšanu par izglītojamo skaitu klasēs un kārtību, kādā aizpildīt brīvās vietas konkrētajās izglītības iestādēs.²⁰

17 Sk. Satversmes tiesas 2019. gada 16. maija spriedumu lietā Nr. 2018-17-03 un 2023. gada 20. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2022-13-05.

18 Satversmes tiesas 2023. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2022-13-05 20. punkts.

19 Satversmes tiesas 2017. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-23-03 17.2. punkts.

20 Papildu informācija par šo lietu atrodama pārskata sadaļā "Pamattiesības".

Turpretim lietās Nr. 2023-46-03 un Nr. 2024-03-03 vērtēts Satversmes tiesas judikatūrā jau iepriekš analizēts jautājums – vai Ministru kabinets, izdodot tādu tiesisko regulējumu, kas atšķiras no vispārīgā civiltiesību regulējuma, rīkojies atbilstoši likumdevēja piešķirtajam pilnvarojumam.²¹ Proti, Satversmes tiesa lietā Nr. 2021-03-03 jau bija atzinusi, ka nav pieļaujama tāda situācija, ka atkāpšanās no vispārīgā civiltiesību regulējuma tiek īstenota ar Ministru kabineta noteikumiem, nevis likumu. Pārskata posmā izskatītajā lietā Nr. 2023-46-03 apstrīdētā Ministru kabineta noteikumu norma atkāpās no civiltiesību principiem par kopīpašnieku savstarpējām attiecībām un paredzēja, ka visu ūdens patēriņa starpību daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā sedz persona, kas nav iesniegusi informāciju par ūdens patēriņa skaitītāja rādījumiem vismaz trīs mēnešus pēc kārtas. Savukārt lietā Nr. 2024-03-03 apstrīdētā Ministru kabineta noteikumu norma paredzēja speciālu regulējumu patvaļīgi patērētās elektroenerģijas un sistēmas pakalpojumu apjoma aprēķināšanai, kas atšķirās no civiltiesībās noteiktā vispārīgā zaudējumu aprēķināšanas regulējuma. Atšķirībā no lietā Nr. 2021-03-03 atzītā abās šajās lietās Satversmes tiesa secināja, ka likumā ietvertais pilnvarojums ļāva Ministru kabinetam izdot lietās apstrīdētās normas. Tādēļ šādā gadījumā, kad likumā ir ietverts pilnvarojums Ministru kabinetam, tas vien, ka tā izdotās tiesību normas paredz no civiltiesību principiem atšķirīgu regulējumu, vēl nenozīmē, ka Ministru kabinets būtu pārkāpis tam likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma robežas. Šos apsvērumus Satversmes tiesa vērtēja, pārbaudot apstrīdētajās Ministru kabineta noteikumu normās ietverto pamattiesību ierobežojumu satversmību pēc būtības.

■ **Lieta Nr. 2023-27-03 Azartspēļu ierobežošana Rīgā**

Satversmes tiesa 2024. gada 4. aprīlī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-27-03 “Par Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu, kas apstiprināti ar Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošajiem noteikumiem Nr. 103 “Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi”, 6.8. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas visā Rīgas administratīvajā teritorijā aizliedz organizēt azartspēles un sniegt azartspēļu pakalpojumus, izņemot, ja azartspēļu organizēšanas vietas atrodas četru vai piecu zvaigžņu viesnīcās.

Lieta tika ierosināta pēc vairāku komersantu konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzēji saņēmuši azartspēļu organizēšanas vietas licences, pamatojoties uz pašvaldības izdotām atļaujām atvērt spēļu zāles konkrētās vietās Rīgas administratīvajā teritorijā. Tomēr ar apstrīdēto normu azartspēļu organizēšana tikusi ierobežota. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka Azartspēļu un izložu likums neparedz pašvaldībai tiesības ierobežot azartspēļu organizēšanu visā tās teritorijā. Turklāt pašvaldība neesot veikusi individuālu izvērtējumu attiecībā uz katru konkrēto vietu un teritoriju, kurā aizliegums noteikts. Līdz ar to pašvaldība nesamērīgi ierobežojusi pieteikumu iesniedzēju tiesības uz īpašumu un pārkāpusi tiesiskās palāvības aizsardzības principu.

Pašvaldībai, nosakot azartspēļu organizēšanas ierobežojumus, ir jānodrošina gan komersantiem garantēto pamattiesību ievērošana, gan personu tiesību aizsardzība, mazinot iespējamo azartspēļu atkarības risku rašanos.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka teritorijas plānošanas mērķis ir ne tikai paaugstināt dzīves vides kvalitāti un nodrošināt ilgtspējīgu un racionālu teritorijas izmantošanu, bet arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku. Tāpēc teritorijas plānojums ir viens no galvenajiem pašvaldības plānošanas politikas īstenošanas instrumentiem, ar kura palīdzību tiek noteikta teritorijas turpmākā attīstība un saskaņotas dažādas sabiedrības intereses. Teritorijas plānojumā pašvaldība nosaka funkcionālās zonas, lai parādītu un nodalītu dažādu teritoriju atšķirīgās funkcijas un pazīmes, kā arī noteiktu atļautos izmantošanas veidus. Konkrētajā gadījumā pašvaldība nav noteikusi nevienu teritoriju, kur azartspēļu organizēšana būtu paredzēta kā viens no atļautajiem teritorijas izmantošanas veidiem.

Otrkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka arī ar saistošajiem noteikumiem apstiprinātajā teritorijas plānojumā pašvaldībai ir pienākums pamatot, kāpēc teritorijas plānojuma funkcionālajos zonējumos, kur

komercdarbība ir paredzēta kā viens no teritorijas atļautās izmantošanas veidiem, azartspēļu organizēšana ir aizliegta. Līdz ar to teritorijas plānojuma izstrādes procesā azartspēļu organizēšanas ierobežojumam jābūt pamatotam ar konkrētās teritorijas funkcionālā zonējuma izvērtējumu. Pašvaldībai ir jāizvērtē, piemēram, konkrētās teritorijas apbūve un infrastruktūras objektu izvietojums, apdzīvotības blīvums, iedzīvotāju un komersantu intereses un citi būtiski aspekti, kas var būt par pamatu azartspēļu organizēšanas ierobežojumu noteikšanai. Tādējādi pašvaldība var liegt azartspēļu organizēšanu, piemēram, izglītības, kultūras, sporta iestāžu un kompleksu, aktīvās atpūtas un bērnu rotaļlaukumu tuvumā. Tāpat azartspēļu organizēšanas ierobežojumus var noteikt teritorijās ar augstu sabiedrības kustības intensitāti, piemēram, sabiedriskā transporta pieturvietu tuvumā, kā arī mazstāvu un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijās. Vienlaikus tiesa piebilda, ka individuāla katras vietas izvērtējuma veikšana nav ne racionāla, ne lietderīga.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka pašvaldības rīcība, nosakot azartspēļu organizēšanas ierobežojumus, nav bijusi objektīvi pamatota un balstīta racionālos apsvērumos. Pretēji Azartspēļu un izložu likumā noteiktajam teritoriju izvērtēšanas principam pašvaldība pirms ierobežojumu noteikšanas nav izvērtējusi teritorijas plānojumā paredzētos attiecīgos funkcionālos zonējumus. Teritorijas plānojumā vien vispārīgi norādīts, ka apstrīdētā norma ierobežo cilvēku labsajūtai un veselībai traucējošas darbības, kas var veicināt atkarību no azartspēlēm. Līdz ar to tiesa atzina apstrīdētajā normā ietverto pamattiesību ierobežojumu par neatbilstošu Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka apstrīdētā norma tika pienācīgi apspriesta un šādas normas nepieciešamība tika pamatota ar konkrētās pašvaldības iedzīvotāju viedokli. Turklāt pašvaldībai, noteicot vietas, kurās azartspēļu organizēšana pieļaujama, nebija vēl papildus jāpamato tas, kāpēc vispārīgi kādās atsevišķās Rīgas apkaimēs ārpus četru un piecu zvaigžņu viesnīcām azartspēļu organizēšana nav pieļaujama.

Atsevišķās domas spriedumam pievienoja arī Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede. Tiesnese uzsvēra, ka pašvaldība ir vērtējusi gan azartspēļu kaitīgo ietekmi, gan iedzīvotāju viedokli un intereses, tādēļ pašvaldības rīcība ir objektīvi pamatota un balstīta racionālos apsvērumos. Pašvaldībai nebija detalizēti jāvērtē katrs funkcionālais zonējums.

■ **Lieta Nr. 2023-46-03 Ūdens patēriņa starpība**

Satversmes tiesa 2024. gada 12. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-46-03 “Par Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumu Nr. 1013 “Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu” 19.¹ 1. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. oktobra līdz 2019. gada 21. novembrim) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas noteica ūdens patēriņa starpības sadales kārtību.

Lieta tika ierosināta pēc Senāta pieteikuma. Tajā norādīts, ka saskaņā ar apstrīdēto normu gadījumā, ja dzīvokļa īpašnieks nav iesniedzis informāciju par ūdens patēriņa skaitītāja rādījumiem vismaz trīs mēnešus pēc kārtas, tam rodas pienākums segt ūdens patēriņa starpību visā mājā. Tomēr, kā uzskata pieteikuma iesniedzējs, apstrīdētajā normā neesot ņemti vērā apstākļi, kas var izraisīt ūdens patēriņa starpības rašanos, kā arī neesot noteiktas maksimālās ūdens patēriņa normas. Ja ūdens patēriņa starpības cēlonis ir ūdensapgādes sistēmas sliktais tehniskais stāvoklis, tad neesot taisnīgi tās radītās nelabvēlīgās sekas attiecināt tikai uz atsevišķiem dzīvokļu īpašniekiem. Līdz ar to apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežojot tiesības uz īpašumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka ūdens patēriņa starpība ir starpība starp mājas kopējā ūdens skaitītāja rādījumu un atsevišķajos īpašumos ar skaitītājiem noteikto ūdens patēriņu. Galvenie starpības veidošanās cēloņi ir gan tādi, kas saistīti ar informācijas par ūdens patēriņa skaitītāja rādījumiem iesniegšanu (piemēram, uzrādīti mazāki rādījumi, nekā tie ir patiesībā), gan arī tādi, kas nav saistīti ar kādas konkrētas personas rīcību (piemēram, avārijas, remontdarbos noplūdinātais un koplietošanas vajadzībām patērētais ūdens daudzums). Apstrīdētā norma ir vērsta uz to, lai ūdens patēriņa starpību visupirms segtu personas, kuras šīs starpības rašanos varētu būt ietekmējušas ar to, ka nav sniegušas informāciju par skaitītāja rādījumiem vismaz trīs mēnešus pēc kārtas. Secīgi apstrīdētā norma ir vērsta arī uz to, lai ūdensapgādes pakalpojumu sniedzējs saņemtu visu samaksu par sniegto pakalpojumu arī tad, kad veidojas ūdens patēriņa starpība. Tāpat apstrīdētā norma sekmē to, ka regulāri un laikus tiek iesniegta informācija par skaitītāja rādījumiem.

Otrkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka personai, kura nav iesniegusi informāciju par ūdens patēriņa skaitītāja rādījumiem, ir jāmaksā par tās patērēto ūdens daudzumu. Proti, nav pieļaujama tāda situācija,

ka persona, neiesniedzot informāciju par skaitītāja rādījumiem, varētu izvairīties no attiecīgās samaksas veikšanas un novelt pienākumu maksāt par tās patērēto ūdeni uz citiem dzīvokļu īpašniekiem, kuri informāciju par skaitītāja rādījumiem ir iesnieguši. Tomēr tādā gadījumā, ja pienākums segt visu ūdens patēriņa starpību tiek uzlikts tikai tai personai, kura nav iesniegusi informāciju par skaitītāja rādījumiem, neatkarīgi no tā, kāpēc šī starpība radusies, nevar tikt sasniegts samērīguma un taisnīguma principiem atbilstošs rezultāts. Turklāt tieši šā iemesla dēļ attiecīgajos Ministru kabineta noteikumos ir veikti grozījumi, kas uzliek personai, kura nav iesniegusi informāciju par skaitītāja rādījumiem, pienākumu segt ūdens patēriņa starpību noteiktā apmērā un vienlaikus nodrošina to, ka atlikušais starpības apmērs ir sedzams proporcionāli starp visiem dzīvokļu īpašniekiem.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Nav taisnīgi uzlikt pienākumu segt visu ūdens patēriņa starpību personai, kura nav iesniegusi informāciju par ūdens patēriņa skaitītāja rādījumiem, ja netiek ņemti vērā šīs starpības rašanās cēloņi.

■ **Lieta Nr. 2024-03-03 Patvaļīgi patērētā elektroenerģija**

Satversmes tiesa 2024. gada 4. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-03-03 “Par Ministru kabineta 2014. gada 21. janvāra noteikumu Nr. 50 “Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi” 113. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. un 105. pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 32. panta piektajai daļai”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas noteic, kā aprēķināms patvaļīgi patērētās elektroenerģijas daudzums.

Lieta tika ierosināta pēc Rīgas pilsētas tiesas pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētajā normā noteiktā metode bez uzskaites patērētās elektroenerģijas daudzuma aprēķināšanai esot netaisnīga, jo patērētās elektroenerģijas daudzums netiekot noteikts iespējami tuvu faktiski patērētajam. Līdz ar to apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežojot tiesības uz īpašumu. Turklāt Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto normu, esot arī pārkāpis likumdevēja doto pilnvarojumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto normu, ir rīkojies Elektroenerģijas tirgus likuma 32. panta piektajā daļā ietvertā pilnvarojuma robežās. Minētais pilnvarojums ietver tiesības detalizēt elektroenerģijas tirgus dalībnieku tiesības un pienākumus visā elektroenerģijas tirdzniecības un piegādes procesā, kā arī norēķinos par saņemtajiem pakalpojumiem. Tiesa arī uzsvēra, ka enerģētikas nozare ir tāda nozare, kurā nepieciešams reglamentēt daudzus tehniska rakstura jautājumus atbilstoši elektroenerģijas apgādes infrastruktūras attīstības pakāpei un sabiedrības vajadzībām. Līdz ar to likumdevēja noteiktais pilnvarojums konkrētās tiesību nozares tehniskā rakstura dēļ var būt plašs un salīdzinoši abstrakts.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētā norma attiecināma uz gadījumiem, kad elektroenerģijas sistēmas lietotājs ir apzināti iejaucies komercuzskaites mēraparāta darbībā vai izveidojis pieslēgumu pirmsuzskaites ķēdēm, lai izmantotu elektroenerģiju bez maksas. Atbilstoši apstrīdētajai normai patvaļīgi izlietotās elektroenerģijas daudzums tiek aprēķināts par laikposmu līdz vienam gadam pēc pievienojuma maksimālās caurlaides spējas diennakts 24 stundu periodā. Tādējādi izlietotās elektroenerģijas daudzums tiek prezumēts un sistēmas operators ir atbrīvots no pienākuma pierādīt tam nodarīto zaudējumu apmēru.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētajā normā noteiktā patērētās elektroenerģijas daudzuma aprēķināšanas metode ir taisnīga. Lai gan liela daļa elektroenerģiju patērējošo elektroietaišu parasti netiek darbinātas visu 24 stundu garumā, sistēmas operatoram nav iespējas noskaidrot, kādas elektroenerģiju

Atbilstoši civiltiesību pamatā liktajam ekvivalences principam neviens no tiesisko attiecību dalībniekiem nevar nepamatoti iedzīvoties uz citu dalībnieku rēķina.

patērējošās elektroietaisies pievienojumam pieslēgtas un cik ilgi diennakts 24 stundu periodā tās izmantotas. Turklāt sistēmas operatoram faktiski nav iespējas noteikt pat aptuvenu pārkāpuma turpināšanās periodu, tādēļ tiek pieņemts, ka pārkāpums varētu

būt ildzis vienu gadu. Tomēr gadījumos, kad ir pierādījumi par to, ka lietotājs elektroenerģiju ir prettiesiski patērējis nevis veselu gadu, bet īsāku laika periodu, sistēmas operatoram ir iespēja un vienlaikus arī pienākums veikt aprēķinu par īsāku laikposmu. Tādējādi sistēmas operators var noteikt zaudējumu apmēru salīdzinoši tuvu to faktiskajam apmēram. Līdz ar to apstrīdētajā normā paredzētā metode nodrošina ekonomisko ekvivalenci un individualizācijas principa ievērošanu.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un apstrīdētā norma atbilst Satversmes 64. pantam, 105. panta pirmajiem trim teikumiem, kā arī Elektroenerģijas tirgus likuma 32. panta piektajai daļai.

2.3. Nodokļu tiesības

Pārskata posmā Satversmes tiesa izskatīja divas ar nodokļu tiesībām saistītas lietas – lietu Nr. 2023-10-03 par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumiem un lietu Nr. 2023-33-01 par pienākumu maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli no izložu un azartspēļu laimestiem.

Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr. 2023-10-03 ietvērusi jaunas atziņas par likumdevēja piešķirto pilnvarojumu pašvaldībai noteikt atvieglojumus nekustamā īpašuma nodokļa maksātājiem, kā arī pilsonību kā vienu no kritērijiem šādu atvieglojumu saņemšanai. Līdzīgu tiesību jautājumu attiecībā uz nekustamā īpašuma nodokļa samazinātās likmes piemērošanu tiesa jau bija vērtējusi lietā Nr. 2017-28-0306 par nekustamā īpašuma nodokļa apmēru, ja īpašumā deklarēts ārzemnieks. Minētajā lietā tiesa citstarp secināja, ka likumdevējs ir piešķīris pašvaldībai noteikta apjoma pilnvarojumu, proti, tiesības saistošajos noteikumos noteikt nekustamā īpašuma nodokļa likmi vai likmes.²² Tomēr Eiropas Savienības tiesību telpā pilsonības kritērijs nevar tikt izmantots atšķirīgās attieksmes noteikšanai pret nodokļa maksātājiem.²³ Turklāt nodokļu likmju atšķirībām jābūt pamatotām ar tādiem kritērijiem, kas ir saistīti ar konkrētā nodokļa mērķi.²⁴

Lietā Nr. 2023-10-03 Satversmes tiesa padziļināti vērtēja to, vai pašvaldība ir ievērojusi likumdevēja piešķirto pilnvarojumu attiecībā uz nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu paredzēšanu atsevišķām nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijām. Tiesa uzsvēra, ka visupirms likumdevējs pats ir izraudzījies nodokļa maksātāju kategorijas, kurām, pamatojoties uz likumu, ir piemērojami atvieglojumi, un par pamatu šo nodokļa maksātāju grupēšanai izvēlējies personu finansiālo, ģimenes vai sociālo stāvokli. Savukārt pašvaldībai ir tiesības noteikt atvieglojumus nekustamā īpašuma nodokļa maksātājiem, ja tie tiek grupēti pēc objektīviem kritērijiem. Šādi grupēšanai jābūt efektīvai un atbildīgai, balstītai uz sociāliem kritērijiem vai arī jākāpo mērķim atbalstīt uzņēmējdarbību vai attīstīt un sakārtot teritoriju. Turklāt, paredzot atvieglojumus atsevišķām nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijām, jāievēro Latvijai saistošās nodokļu konvencijas un Eiropas Savienības tiesību normas, atbilstoši kurām jānodrošina vienlīdzīga attieksme un diskriminācijas aizlieguma princips.

Lietā Nr. 2023-10-03 pirmo reizi Satversmes tiesas judikatūrā norādīts, ka pašvaldības kompetence grupēt nodokļu maksātājus pēc to valstspiederības nonāktu pretrunā ar valsts kompetenci noteikt savu nodokļu ārpolitiku attiecībā uz citām valstīm. Nodokļa maksātāju grupēšana pēc to valstspiederības vai Latvijas nepilsoņa statusa pieļaujama tikai ar likumdevēja lēmumu, ievērojot valsts starptautiskās saistības un Eiropas Savienības tiesībās noteiktos ierobežojumus. Tādējādi vienīgi valsts kompetencē ietilpst savas nodokļu ārpolitikas noteikšana attiecībā uz citām valstīm. Līdz ar to Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma izdota, pārkāpjot pašvaldībai likumdevēja piešķirto pilnvarojumu.

Satversmes tiesa ir vairākkārt vērtējusi tāda tiesiskā regulējuma satversmību, kas saistīts ar pienākumu maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli.²⁵ Tomēr lietā Nr. 2023-33-01 pirmo reizi vērtēts tieši personas pienākums maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli no izložu un azartspēļu laimestiem. Šajā lietā tiesa uzturēja vairākas tās judikatūrā jau nostiprinātās atziņas. Piemēram, par to, ka nodokļa maksāšanas pienākums personai vienmēr nozīmē tiesību uz īpašumu ierobežojumu. Kā arī: ja likumdevējs ir nolēmis ieviest konkrētu nodokli, par saudzējošāku līdzekli pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa sasniegšanai nevar atzīt šāda nodokļa neesību. Tāpat tiesai jāvērtē, vai piemērotais nodoklis pēc sava rakstura nav konfiscējošs.

Satversmes tiesa iepriekš bija vērtējusi arī nodokļu tiesībām raksturīgā objektīvā neto principa piemērošanu iedzīvotāju ienākuma nodoklim no saimnieciskās darbības.²⁶ Savukārt lietā Nr. 2023-33-01 tiesa norādīja uz apsvērumiem, kuru dēļ likumdevējs ir tiesīgs neattiecināt šo principu uz iedzīvotāju ienākuma nodokli no izložu un azartspēļu laimestiem. Proti, atšķirībā no saimnieciskās darbības, kas ir sistemātiska, patstāvīga darbība ar mērķi gūt ienākumus, izlozē vai azartspēlē spēlētājs veiksme gadījumā var gūt laimestu, tomēr to mērķis nav nodrošināt regulārus un paredzamus ienākumus. Turklāt spēlētājs, veicot iemaksas dalībai spēlē, maksā par izklaides pakalpojumu, un tā rezultātā iegūtais laimests faktiski ir jauns ienākums. Tādēļ izdevumi par dalību spēlē nav uzskatāmi par līdzekļiem, kas ieguldīti paredzama ienākuma gūšanai. Attiecīgi izložu un azartspēļu laimestu gūšana nav tieši saistīta ar iepriekš veiktiem ieguldījumiem. Turpretī saimnieciskās darbības būtība paredz personas darba un līdzekļu ieguldījumu ienākumu gūšanai, ar ko arī ir saistāma iespēja no gūtajiem ieņēmumiem atskaitīt ar saimniecisko darbību saistītos izdevumus. Ņemot

22 Sk. Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 14.1. punktu.

23 Turpat, 15.4.1. punkts.

24 Turpat, 15.4.2. punkts.

25 Sk. Satversmes tiesas 2007. gada 11. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2006-28-01, 2007. gada 8. jūnija spriedumu lietā Nr. 2007-01-01, 2010. gada 6. decembra spriedumu lietā Nr. 2010-25-01, 2011. gada 13. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2010-59-01, 2011. gada 13. decembra lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2011-15-01, kā arī 2022. gada 7. janvāra spriedumu lietā Nr. 2021-06-01.

26 Sk. Satversmes tiesas 2022. gada 7. janvāra spriedumu lietā Nr. 2021-06-01.

vērā izložu un azartspēļu būtību, to spēlētājam ir jāreķinās ar to, ka reālais ieguvums var būt neliels vai pat mazāks nekā izdevumi par dalību attiecīgajā spēlē. Tādējādi izložu un azartspēļu laimesti nav salīdzināmi ar ienākumiem no saimnieciskās darbības.

Tāpat Satversmes tiesa lietā Nr. 2023-33-01 vērtēja, kādēļ regulējums, atbilstoši kuram iedzīvotāju ienākuma nodoklis no izložu un azartspēļu laimestiem būtu aprēķināms, no tiem atskaitot ar dalību spēlē saistītos izdevumus, nav uzskatāms par saudzējošāku līdzekli pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu sasniegšanai. Tiesa atzina, ka šāds regulējums radītu pārmērīgu administratīvo slogu un prasītu nesamērīgus valsts un sabiedrības ieguldījumus. Tas arī nesasniedza mērķi mazināt izložu un azartspēļu atkarības risku. Proti, ja varētu atskaitīt ar dalību izlozēs un azartspēlēs saistītos izdevumus, tad būtu maksājams mazāks nodoklis vai arī tas vispār nebūtu jāmaksā. Tad izlozes un azartspēles kļūtu spēlētājam pievilcīgākas. Turklāt piedāvātais alternatīvais regulējums samazinātu valsts budžeta un pašvaldību budžetos iekasēto ieņēmumu apmēru. Tādējādi leģitīmie mērķi netiktu sasniegti tādā pašā kvalitātē. Tiesa arī secināja, ka pamattiesību ierobežojums skar atsevišķus nodokļa maksātājus (personas, kas izlozēs un azartspēlēs piedalās regulāri vai par dalību tajās maksā vairāk nekā 3000 euro gadā), savukārt labumu no šāda ierobežojuma gūst visa sabiedrība, kuras labklājībai ir izmantojami no šā nodokļa gūtie valsts budžeta līdzekļi. Tāpat tiesa atzina, ka iedzīvotāju ienākuma nodoklis no izložu un azartspēļu laimestiem netiek maksāts dubultā apmērā par vieniem un tiem pašiem nodokļa maksātāja līdzekļiem un šo nodokli nevar uzskatīt par konfiscējošu.

■ **Lieta Nr. 2023-33-01 iedzīvotāju ienākuma nodoklis no laimestiem**

Satversmes tiesa 2024. gada 13. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-33-01 “Par likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 8. panta trešās daļas 20.⁴ punkta un 9. panta pirmās daļas 5. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas nosaka pienākumu maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli no izložu un azartspēļu laimestiem.

Lieta tika ierosināta pēc Administratīvās apgabaltiesas un Rīgas pilsētas tiesas pieteikumiem. Tajos norādīts, ka atbilstoši apstrīdētajām normām ar iedzīvotāju ienākuma nodokli ir apliekama visa summa, kuru laimēšanas gadījumā spēlētājam izmaksā azartspēles vai izlozes organizētājs un kura taksācijas gada laikā pārsniedz 3000 euro, neatkarīgi no spēlētāja iemaksām dalībai spēlē. Proti, nodoklis esot jāmaksā arī

Par izlozēs un azartspēlēs gūto laimestu maksājams nodoklis mazina ieguvumu un līdz ar to arī azartspēļu pievilcību.

taid, ja laimests ir mazāks par dalībai azartspēlē iemaksāto likmi. Tādējādi tiek nesamērīgi ierobežotas tiesības uz īpašumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka nodoklis, kas maksājams par izlozēs un azartspēlēs gūto

laimestu, mazina ieguvumu un līdz ar to arī azartspēļu pievilcību. Jo lielāki ir ar laimesta gūšanu saistītie izdevumi, jo potenciāli lielāka ir iespēja, ka ieguvums no iespējamā laimesta būs mazāks. Tādējādi pienākums maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli no visa izložu un azartspēļu laimesta var mazināt izložu un azartspēļu atkarības rašanos vai pastiprināšanos. Turklāt minētais pienākums nodrošina arī lielākus valsts budžeta ieņēmumus.

Otrkārt, Satversmes tiesa noraidīja pieteikumu iesniedzēju argumentu, ka uz iedzīvotāju ienākuma nodokli no izložu un azartspēļu laimestiem vajadzētu attiecināt objektīvā neto principu, kurš piemērojams iedzīvotāju ienākuma nodoklim no saimnieciskās darbības (minētais princips paredz: lai noteiktu ar nodokli apliekamo ienākumu, ir jābūt iespējai atskaitīt ar saimniecisko darbību saistītos izdevumus). Saimnieciskā darbība ir sistemātiska, patstāvīga darbība ar mērķi gūt ienākumus. Saimnieciskās darbības būtība paredz personas darbu un līdzekļu ieguldījumu ienākumu gūšanai, ar ko arī ir saistāma iespēja no gūtajiem ieņēmumiem atskaitīt ar saimniecisko darbību saistītos izdevumus. Savukārt izlozēs un azartspēlēs spēlētājs veiksmes gadījumā var gūt laimestu, tomēr to mērķis nav nodrošināt regulārus un paredzamus ienākumus. Turklāt spēlētājs, veicot iemaksas dalībai spēlē, maksā par izklaides pakalpojumu, un tā rezultātā iegūtais laimests faktiski ir jauns spēlētāja ienākums. Līdz ar to izložu un azartspēļu laimesti nav salīdzināmi ar ienākumiem no saimnieciskās darbības, tādēļ likumdevējs uz iedzīvotāju ienākuma nodokli no izložu un azartspēļu laimestiem var neattiecināt objektīvā neto principu.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka tāds regulējums, atbilstoši kuram iedzīvotāju ienākuma nodoklis no izložu un azartspēļu laimestiem būtu aprēķināms, no tiem atskaitot ar dalību spēlē saistītos izdevumus, radītu pārmērīgu administratīvo slogu un tiktu mazināta Valsts ieņēmumu dienesta darbības efektivitāte.

Turklāt šāds regulējums nesasniedtu mērķi mazināt izložu un azartspēļu atkarības risku un samazinātu valsts budžetā un pašvaldību budžetos iekasēto ieņēmumu apmēru.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un apstrīdētās normas atbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam atsevišķas domas. Tajās norādīts, ka ienākuma nodoklis nav vērsts uz sociāli nevēlama patēriņa ierobežošanu (kā, piemēram, akcīzes nodoklis). Tādēļ apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis esot vien sabiedrības labklājības aizsardzība, bet ne citu cilvēku tiesību aizsardzība.

■ **Lieta Nr. 2023-10-03 Nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi**

Satversmes tiesa 2024. gada 11. jūlijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-10-03 “Par Jūrmalas pilsētas domes 2012. gada 11. oktobra saistošo noteikumu Nr. 37 “Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtību” 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas no nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu saņēmēju loka izslēdz trešo valstu pilsoņus.

Lietā tika ierosināta pēc Senāta pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētā norma piešķir tiesības saņemt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu tikai Eiropas Savienības dalībvalstu (tostarp Latvijas), Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņiem, kā arī Latvijas nepilsoņiem. Tomēr šādi atšķirīgi attieksmi pret nodokļa maksātājiem neesot objektīva un saprātīga pamata. Līdz ar to apstrīdētā norma neatbilstot diskriminācijas aizlieguma principam.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka nekustamā īpašuma nodokļa maksātāji, kas maksā šo nodokli par Jūrmalas valstspilsētas administratīvajā teritorijā esošu nekustamo īpašumu un ir deklarējuši savu pamata dzīvesvietu minētās pašvaldības teritorijā, atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Taču apstrīdētā norma nošķir Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņus un Latvijas nepilsoņus no citu valstu pilsoņiem – ja personas pilsonības valsts nav kāda no minētajām valstīm vai personai nav Latvijas nepilsoņa statusa, tad tai nav tiesību saņemt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka likumdevējs visupirms pats ir izraudzījies nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijas, kurām, pamatojoties uz likumu, ir piemērojami atvieglojumi. Tomēr likumdevējs ir pilnvarojis arī pašvaldības izdot saistošos noteikumus, kuros pašvaldība var paredzēt papildu atvieglojumus atsevišķām nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijām. Pašvaldībai ir tiesības noteikt šādus atvieglojumus nekustamā īpašuma nodokļa maksātājiem, ja tie tiek grupēti pēc objektīviem kritērijiem.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka, paredzot atvieglojumus atsevišķām nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijām, ir jāievēro Latvijai saistošās nodokļu konvencijas un tajās ietvertais diskriminācijas aizlieguma princips. Tas aizliedz atšķirīgu attieksmi pret to valstu pilsoņiem, ar kurām noslēgtas divpusējās konvencijas. Tāpat pienākums nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret trešo valstu pilsoņiem izriet arī no Eiropas Savienības tiesībām. Paredzot, ka nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi ir piemērojami tikai

Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņiem un Latvijas nepilsoņiem, tiek ierobežotas ārvalstu nodokļu maksātāju, kuriem nav attiecīgās pilsonības, tiesības uz kapitāla brīvu apriti. Lai šādu aprites ierobežojumu varētu atzīt par samērīgu, atšķirīgajai attieksmei ir jāattiecas uz situācijām, kas nav objektīvi salīdzināmas, vai jābūt pamatotai ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem. Visbeidzot, pašvaldību kompetence grupēt nodokļu maksātājus pēc to valstspiederības nonāktu

Nodokļu ārpolitikas noteikšana attiecībā uz citām valstīm ietilpst valsts, nevis pašvaldību kompetencē.

pretrunā ar valsts kompetenci noteikt savu nodokļu ārpolitiku attiecībā uz citām valstīm.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka nodokļu tiesību normu sistēma, Latvijas starptautiskās saistības

un Eiropas Savienības tiesības neļauj pašvaldībai grupēt nekustamā īpašuma nodokļa maksātājus pēc to valstspiederības vai Latvijas nepilsoņa statusa. Šāda grupēšana pieļaujama tikai ar likumdevēja lēmumu, ievērojot valsts starptautiskās saistības un Eiropas Savienības tiesībās noteiktos ierobežojumus. Līdz ar to apstrīdētā norma izdota, pārkāpjot likumdevēja doto pilnvarojumu, jo nosaka tādu atsevišķu nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategoriju, kura neatbilst objektīvā grupējuma kritērijam. Tādējādi apstrīdētā norma nav izdota pienācīgā kārtībā un neatbilst Satversmes 91. pantam.

2.4. Starptautiskās un Eiropas Savienības tiesības

Satversmes tiesa pārskata posmā ir izskatījusi astoņas lietas, kas saistītas ar starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošanu, un vienā lietā vērsusies EST ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.²⁷

Lietā Nr. 2023-09-0106 Satversmes tiesa vērtēja, vai apstrīdētās normas, kas paredzēja aizliegumu audzēt un turēt dzīvniekus tikai kažokādu ieguvei, atbilst LESD 49. pantam. Turklāt tiesa izvērtēja apstrīdēto regulējumu, ievērojot Eiropas Savienības tiesībās noteikto prasību par atbilstošu kompensāciju tiesību uz īpašumu aizskāruma gadījumā.

Satversmes tiesa norādīja, ka LESD 49. pantā ietvertās tiesības veikt uzņēmējdarbību var ierobežot, citstarp pamatojoties uz sabiedriskās kārtības aizsardzības interesēm, kas ir pielīdzināmas arī Satversmes 116. pantā nostiprinātajam leģitīmajam mērķim – sabiedrības tikumības aizsardzībai. Šajā ziņā tiesa norādīja, ka arī Eiropas Savienības tiesības, it īpaši LESD 13. pants, paredz dzīvnieku kā jutīgu būtņu labturības prasību ievērošanu. Turklāt no EST judikatūras izriet, ka dzīvnieku labturības nodrošināšana ir vērsta uz tikumības aizsardzību. Satversmes tiesa šo atziņu attīstīja tālāk un secināja, ka, tā kā dzīvnieku labturība ir vērsta uz tikumības aizsardzību, tad vēl jo vairāk uz tās aizsardzību ir vērsts aizliegums audzēt un turēt dzīvniekus, ja to audzēšanas vai turēšanas vienīgais vai galvenais nolūks ir kažokādu ieguve.

Lietā Nr. 2022-45-01 apstrīdētās normas noteica, ka privātajās mazākumtautību izglītības iestādēs īstenojama pāreja uz mācībām tikai valsts valodā. Atklājot Satversmes 112. un 114. pantā noteikto tiesību saturu, Satversmes tiesa citstarp piemēroja Minoritāšu konvenciju, kas paredz pie mazākumtautībām piederošo personu tiesības izveidot un vadīt privātas izglītības un apmācības iestādes.

Satversmes tiesa secināja, ka Minoritāšu konvencijā valstīm ir paredzēta plaša rīcības brīvība tajā noteikto principu iedzīvināšanā, kas izpaužas valsts noteiktajās pārraudzības formās un izglītības satura standartos. Tiesa norādīja, ka tiesības uz izglītību ir tādas tiesības, kuras valstij ir jāregulē. Proti, ir jānosaka tāds tiesiskais regulējums, kas ļauj sasniegt visus izglītības mērķus atbilstoši konkrētai izglītības pakāpei un veidam. Šajā ziņā tiesa atzina, ka interešu izglītība ir piemērots līdzeklis mazākumtautības valodas, kā arī ar mazākumtautību kultūru un etnisko savdabību saistīta satura apguvei.

Līdzīgas atziņas izteiktas arī lietā Nr. 2023-15-01, kurā tika vērtēta pāreja uz mācībām tikai valsts valodā valsts un pašvaldību izglītības iestādēs. Satversmes tiesa norādīja, ka mazākumtautības valodas lietošanai izglītības procesā ir jānodrošina ne vien šīs valodas formāla apguve, bet arī pie mazākumtautības piederošas personas identitātes attīstība. Tomēr no Satversmes 114. panta un Minoritāšu konvencijas 14. panta neizriet valsts pienākums nodrošināt tādu mazākumtautības valodas, etniskās un kultūras savdabības saglabāšanas un attīstīšanas veidu kā izglītības iegūšana mazākumtautības valodā vai noteiktā šīs valodas lietojuma proporcijā valsts izveidotās izglītības sistēmas ietvaros valsts un pašvaldību izglītības iestādēs, neņemot vērā valsts konstitucionālo sistēmu un vispārējo Minoritāšu konvencijas mērķi – radīt tolerances un dialoga atmosfēru plurālā sabiedrībā.

Novērtējumā par Minoritāšu konvencijas 14. pantā paredzēto rīcības brīvību, izpildot valsts pozitīvo pienākumu nodrošināt pienācīgas pie mazākumtautībām piederošu personu iespējas apgūt, saglabāt un attīstīt mazākumtautības valodu, kā arī etnisko un kultūras savdabību, Satversmes tiesa atzina, ka minētā tiesību norma neparedz, ka šis pienākums ir jāpilda tikai formālās izglītības ietvaros. Mazākumtautības valodas apguve, kā arī kultūras un etniskās savdabības saglabāšana un attīstīšana var tikt nodrošināta arī interešu izglītības programmas veidā. Tomēr interešu izglītības programmai jābūt piemērotai mazākumtautības valodas, etniskās un kultūras savdabības apguvei, saglabāšanai un attīstīšanai.

Lietā Nr. 2023-04-0106 tika vērtēta tiesību norma, kas noteic brīdi, līdz kuram ir spēkā atvieglotā kārtībā izsniegtas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas noteiktiem Krievijas Federācijas pilsoņiem. Satversmes tiesa pirmo reizi savā judikatūrā interpretēja Konvencijas 4. protokola 4. pantā nostiprināto kolektīvās ārvalstnieku izraidīšanas aizliegumu.

Satversmes tiesa norādīja, ka kolektīvā izraidīšana ir jebkāds pasākums, kas liek ārvalstniekiem kā konkrētai grupai pamest valsti, izņemot gadījumus, kad pirms šādu pasākumu veikšanas tiek pamatoti un objektīvi izvērtēta katra konkrētā pie attiecīgās grupas piederošā ārvalstnieka individuālā situācija. Tiesa

27 Papildu informācija par turpmāk aplūkotajām lietām Nr. 2022-44-01, Nr. 2022-45-01, Nr. 2023-01-03, Nr. 2023-04-0106, Nr. 2023-15-01 un Nr. 2023-35-03 ietverta pārskata sadaļā "Pamattiesības", bet informācija par lietu Nr. 2023-10-03 – sadaļā "Nodokļu tiesības".

secināja, ka Konvencijas 4. protokola 4. pants paredz no Satversmes atšķirīgu pamattiesību aizsardzības apjomu. Proti, ne Satversmes 97. pants, ne 98. pants neietver iepriekš pastāvīgās uzturēšanās atļauju saņēmēju ārvalstnieku kolektīvās izraidīšanas aizliegumu. Tālāk tiesa pārlicinājās, vai apstrīdētā norma paredz katras personas situācijas individuālu vērtēšanu. Šajā ziņā tiesa norādīja, ka tas vien, ka attiecībā uz vairākiem ārvalstniekiem ir pieņemti līdzīgi lēmumi, pats par sevi neļauj secināt, ka būtu notikusi kolektīvā izraidīšana, ja katrai attiecīgajai personai ir bijusi iespēja individuāli iesniegt kompetentajām iestādēm argumentus pret tās izraidīšanu.

Lietā Nr. 2023-10-03 Satversmes tiesa piemēroja starptautiskās un Eiropas Savienības tiesības, lai izvērtētu pašvaldības izdotus saistošus noteikumus, kas noteica trešo valstu pilsoņu izslēgšanu no nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu saņēmēju loka.

Attiecībā uz starptautiskajām tiesībām Satversmes tiesa norādīja, ka Latvija ir pievienojusies Konvencijai par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju, apstiprinot Līgumu par Latvijas Republikas pievienošanās Konvencijai par Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju nosacījumiem. Saskaņā ar šim līgumam pievienoto Latvijas Republikas valdības noslēguma paziņojumu Latvija ir pieņēmusi arī Rekomendāciju. Ar Rekomendāciju Latvija ir apņēmusies ievērot Paraugkonvenciju un tās komentārus. Paraugkonvencijas 24. pants ir interpretējams tādējādi, ka, arī paredzot atvieglojumus atsevišķām nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju kategorijām, ir jāievēro diskriminācijas aizlieguma princips. Tas attiecas arī uz nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju grupēšanu.

Attiecībā uz Eiropas Savienības tiesībām Satversmes tiesa atzina, ka saskaņā ar LESD 63. panta 1. punktu ir aizliegti visi kapitāla aprites ierobežojumi dalībvalstu, kā arī dalībvalstu un trešo valstu starpā. Kapitāla aprite šīs tiesību normas izpratnē ietver arī darījumus, ar kuriem nerezidenti izdara ieguldījumus nekustamajā īpašumā dalībvalsts teritorijā. Turklāt tiesa atgādināja, ka dalībvalstu pienākums nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret trešo valstu pilsoņiem izriet arī no Eiropas Savienības sekundārajiem tiesību aktiem, citstarp no Padomes 2003. gada 25. novembra Direktīvas 2003/109/EK par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji.

Lietā Nr. 2022-44-01 par liegumu nodot tālāk radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības Satversmes tiesa interpretēja Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra Direktīvu (ES) 2018/1972 par Eiropas Elektronisko sakaru kodeksa izveidi.

Satversmes tiesa atgādināja, ka viens no minētās direktīvas mērķiem ir konkurences veicināšana. Šajā ziņā radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību nodošana var būt lietderīgs šā spektra efektīvas izmantošanas veicināšanas līdzeklis. Tiesa secināja, ka ne tikai nosacījumu nepareiza vai nepamatota piemērošana, bet arī to nepiemērošana attiecīgos apstākļos var negatīvi ietekmēt konkurenci. Tādēļ minētās direktīvas 51. panta 1. punkta otrajā teikumā ir paredzēta dalībvalstu rīcības brīvība atkāpties no pienākuma nodrošināt uzņēmumiem iespēju nodot vai iznomāt citiem uzņēmumiem tādas individuālās radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības, kuras sākotnēji ir piešķirtas par brīvu vai piešķirtas apraidei. Tomēr tāds valsts tiesiskais regulējums, kas iekļautos dalībvalstīm piešķirtās rīcības brīvības robežās, bet pēc savas būtības varētu nepamatoti kropļot konkurenci, neveicinātu šajā direktīvā izvirzītā pamatmērķa sasniegšanu.

Lietā Nr. 2023-01-03 par galvenās cirtes caurmēra samazināšanu priedēm, eglēm un bērziem Satversmes tiesa konkretizēja Satversmes 115. pantu, izmantojot Novērtējuma direktīvu, lai noskaidrotu, vai apstrīdēto normu var uzskatīt par plānu vai programmu šīs direktīvas izpratnē.

Satversmes tiesa norādīja, ka Novērtējuma direktīvā minētie jēdzieni “plāni un programmas”, ņemot vērā šīs direktīvas mērķi nodrošināt augstu vides aizsardzības līmeni, ir interpretējami plaši un var attiekties arī uz normatīvajiem aktiem, kuros regulēti attiecīgajā nozarē piemērojami noteikumi, būtiskas prasības un detalizētu darbību kopums, lai atļautu un īstenotu projektus, kuriem var būt būtiska ietekme uz vidi. Šos jēdzienus iztulkojot šauri, pienākumu veikt stratēģisko novērtējumu varētu apiet, attaisnojot novērtējuma neveikšanu tikai ar dokumenta juridisko dabu. Turklāt tad, ja normatīvais akts, kas var būtiski ietekmēt vidi, ir pieņemts laikā, kad nav bijušas spēkā politikas pamatnostādnes, kurām stratēģiskais novērtējums ir veicams obligāti, šāda novērtējuma neveikšana ir pretrunā ar ilgtspējības principu un piesardzības principu.

Satversmes tiesa šajā lietā turklāt atsaucās uz Eiropas Savienības tiesībām, arī sniedzot piesardzības principa interpretāciju. Tiesa atzina, ka pienācīgs plāna vai projekta ietekmes novērtējums ir jāveic ne vien tad, ja pastāv risks, ka plānotā darbība var ietekmēt īpaši aizsargājamu dabas teritoriju, bet arī tad, ja, balstoties uz objektīvu informāciju, nevar izslēgt šādas ietekmes iespējamību.

Lietā Nr. 2023-35-03 Satversmes tiesa piemēroja Eiropas Savienības tiesību normas valsts atbalsta jomā saistībā ar apstrīdētajām normām, kas paredzēja komersantam piešķirto obligātā iepirkuma tiesību

atcelšanu un saņemtā valsts atbalsta atmaksāšanu, ja komersants neiesniedz elektroenerģijas gada pārskatu. Tiesa atzina, ka elektroenerģijas gada pārskatā norādāmā informācija palīdz Būvniecības valsts kontroles birojam konstatēt, vai valsts atbalsta izmaksa ir jāturpina, vai tā apjoms nav jāsamazina vai arī valsts atbalsts nav jāpārtrauc pilnībā, lai novērstu nepamatotu tirgus izkropļojumu.

Satversmes tiesa norādīja, ka gadījumos, kad atbalsts saņemts nelikumīgi vai nepamatoti, tā atgūšanas procedūrai ir jānoslēdzas ar faktisku visu nepamatoti saņemto summu atmaksu. Turklāt nelikumīgi vai nepamatoti izmaksāta valsts atbalsta atgūšana nav sankcija. Šajā ziņā lēmums par jau saņemta valsts atbalsta atgūšanu ir pielīdzināms lēmumam, kas liedz turpmāk saņemt jau piešķirtu valsts atbalstu.

Lietā Nr. 2024-01-01 saistībā ar Latvijas tiesiskajā regulējumā noteikto akciju sabiedrības akcionāru personas datu publiskošanu Satversmes tiesa vērsās EST ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Satversmes tiesai, pirmkārt, radās šaubas par to, vai akciju sabiedrību akcionāri ir uzskatāmi par personām, kas piedalās sabiedrības pārvaldē, uzraudzībā vai kontrolē, Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 14. jūnija Direktīvas (ES) 2017/1132 attiecībā uz sabiedrību tiesību daži aspektiem izpratnē un attiecīgi par to, vai šī direktīva pieprasa informācijas par akciju sabiedrību akcionāriem publiskošanu. Otrkārt, Satversmes tiesai radās šaubas par to, vai Latvijas tiesiskajā regulējumā paredzētā ziņu par akciju sabiedrību akcionāriem publiskošana atbilst Datu regulas 5. panta 1. punktā ietvertajiem principiem.

■ **Lieta Nr. 2023-09-0106 Aizliegums audzēt kažokzvērus**

Satversmes tiesa 2024. gada 11. aprīlī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2023-09-0106 “Par 2022. gada 22. septembra likuma “Grozījumi Dzīvnieku aizsardzības likumā” 2. un 3. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas no 2028. gada 1. janvāra aizliedz audzēt un turēt lauksaimniecības dzīvniekus vienīgi kažokādu ieguvei.

Lieta tika ierosināta pēc vairāku komersantu konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzēji kažokādu ieguvei audzē un tur lauksaimniecības dzīvniekus – ūdeles un lapsas. Pieteikumu iesniedzēji esot paļāvušies, ka nozare, kurā tie darbojas, netiks aizliegta. Savukārt likumdevējs, paredzot šādu aizliegumu, neesot noteicis samērīgu pārejas periodu un kompensāciju. Tādējādi esot pārkāpts tiesiskās paļāvības aizsardzības princips, kā arī nesamērīgi ierobežotas tiesības uz īpašumu un uzņēmējdarbības brīvību.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka ikviens dzīvnieks pats par sevi ir vērtība un sabiedrībai ir ētisks un morāls pienākums nodrošināt dzīvnieku labturību un aizsardzību. Nevienam nav atļauts bez pamatota iemesla nodarīt dzīvniekam sāpes, radīt ciešanas vai citādi kaitēt. Jau pats fakts, ka dzīvnieki tiek nogalināti kažokādu ieguves dēļ, kā arī metodes, ar kādām dzīvnieki tiek nogalināti, nozīmē nevajadzīgu ciešanu sagādāšanu dzīvniekiem un cietsirdīgu izturēšanos pret tiem. Šāda rīcība ir morāli un ētiski nepareiza. Tādējādi apstrīdētās normas, aizliedzot ciešanu radīšanu kažokzvēriem, aizsargā sabiedrības tikumību. Vienlaikus apstrīdētās normas aizsargā arī sabiedrības labklājību un citu cilvēku tiesības, jo kažokzvēru audzētavas rada

kaitējumu videi (tiek piesārņota zeme, gaiss un ūdens) un var apdraudēt cilvēku veselību (kažokādu apstrādē tiek izmantotas kaitīgas vielas un kažokzvēru novietnēs var izplatīties Covid-19 un citas infekcijas).

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētajās normās noteiktais aizliegums atspoguļo to, kā ir mainījusies sabiedrības attieksme pret dzīvniekiem. Mūsdienu sabiedrībā dzīvnieki tiek uztverti ne tikai kā īpašuma objekti vai lauksaimniecības produkts, bet gan kā jutīgas būtnes. Dzīvnieki jau paši par sevi

Ikviena dzīvnieka patstāvība, un sabiedrībai ir ētisks un morāls pienākums nodrošināt dzīvnieku labturību un aizsardzību. Nevienam nav atļauts bez pamatota iemesla nodarīt dzīvniekam sāpes, radīt ciešanas vai citādi kaitēt.

ir vērtība neatkarīgi no tā, vai tie kādam ir vai nav noderīgi. Tādēļ dzīvnieku audzēšana un nogalināšana kažokādu ieguves dēļ ir neētisks, cietsirdīgs un izzūdošs komercdarbības veids, kam mūsdienās vairs nav attaisnojuma. Tādējādi apstrīdētās normas ļaus izbeigt tādu izturēšanos pret kažokzvēriem, kādu likumdevējs uzskata par

neētisku un neatbilstošu sabiedrības vērtībām. Sabiedrības interese par morālu un ētiski pareizu izturēšanos pret dzīvniekiem ir būtiskāka nekā atsevišķu komersantu tiesības un intereses.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs ir vērtējis pārejas perioda ilgumu aizliegumam nodarboties ar kažokzvēru audzēšanu un turēšanu un izšķīries par tā noteikšanu līdz 2028. gada 1. janvārim. Likumdevējs ir ņēmis vērā kažokzvēru audzētāju iespējas pārorientēt vai izbeigt attiecīgo komercdarbību. Tāpat ir ņemtas vērā kažokzvēru audzētāju iespējas gūt peļņu, realizējot kažokzvērus līdz 2028. gada 1. janvārim, kā arī atgūt veiktās investīcijas un samazināt potenciālos zaudējumus. Līdz ar to likumdevēja lēmums nav bijis patvaļīgs un tam par pamatu bijuši racionāli un saprātīgi apsvērumi. Likumdevējs ir vērtējis arī iespēju piešķirt kažokzvēru audzētājiem kompensāciju, tomēr izšķīries par to, ka saudzējošas pārejas nodrošināšanai tiks noteiktas nevis kompensācijas, bet piecus gadus garš pārejas periods.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdētajās normās ietverto pamattiesību ierobežojumu par samērīgu un apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, kā arī LESD 49. pantam.

■ 2.5. Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu

Satversmes tiesa 2024. gadā ir pieņēmusi vienu²⁸ lēmumu par tiesvedības izbeigšanu – lietā Nr. 2023-36-03. Šis lēmums pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, jo apstrīdētā norma neaizskāra Satversmes 105. pantā ietvertās pieteikuma iesniedzēja pamattiesības un tiesvedības turpināšana lietā tādēļ nebija iespējama.

■ Lieta Nr. 2023-36-03 Apstādījumu aizsardzība

Satversmes tiesa 2024. gada 24. janvārī pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2023-36-03 “Par Jūrmalas pilsētas domes 2012. gada 22. novembra saistošo noteikumu Nr. 46 “Jūrmalas pilsētas apstādījumu apsaimniekošana un aizsardzība” 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”.

Lieta tika ierosināta pēc fiziskās personas konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka saskaņā ar apstrīdēto normu visi apstādījumi Jūrmalas pilsētas teritorijā uz valsts, pašvaldības un privātīpašumā esošas zemes ir aizsargājami pilsētas apstādījumi un tiem ir sabiedriska vērtība. Apstrīdētā norma tādējādi nesamērīgi ierobežojot Satversmes 105. pantā ietvertās pieteikuma iesniedzēja tiesības brīvi rīkoties ar savu īpašumu, piemēram, plānot un mainīt apstādījumu struktūru, aizstāt vienu koku sugu ar citu, novērst īpašuma vai cilvēku apdraudējumu, kā arī veikt citas darbības. Pašvaldība neesot bijusi tiesīga izdot apstrīdēto normu, jo tobrīd spēkā esošā likuma “Par pašvaldībām” 43. panta pirmās daļas 9. punkts neesot ietvēris pilnvarojumu pašvaldībai izdot saistošos noteikumus par privātīpašumā esošu koku aizsardzību un ciršanas ierobežojumiem.

Savukārt Jūrmalas pilsētas dome norādīja, ka apstrīdētā norma nerada pieteikuma iesniedzējam Satversmes 105. pantā ietverto pamattiesību aizskārumu, jo pati par sevi neliedz koku ciršanu. Par pamatu atteikumam izsniegt koku ciršanas atļaujas ir bijusi nevis apstrīdētā norma, bet gan apstākļi, ka strīdus koki ir veseli, nebojāti un nekalstoši, ainaviski vērtīgi un neapdraud ne citus objektus, ne cilvēkus.

Satversmes tiesa atzina, ka atbilstoši Meža likuma 8. pantam Ministru kabinets izdod noteikumus par koku ciršanu ārpus meža, bet vietējā pašvaldība savos saistošajos noteikumos nosaka zaudējumu atlīdzību par dabas daudzveidības samazināšanu, kā arī šo zaudējumu aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Uz minētās Meža likuma normas pamata izdotajos Koku ciršanas noteikumos ir norādīti gadījumi, kad attiecīgās zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam koku ciršanai ārpus meža ir nepieciešama pašvaldības atļauja. Citstarp atļauja nepieciešama koku ciršanai pilsētas vai ciema teritorijā, īpaši aizsargājamā dabas teritorijā vai teritorijā, kurā atrodas kultūras pieminekļi, un tās aizsargjoslā, ja vien nav iestājies kāds no Koku ciršanas noteikumu 5. punktā paredzētajiem izņēmumiem. Saskaņā ar šo noteikumu 12. un 13. punktu pēc tam, kad saņemts zemes īpašnieka vai tiesiskā valdītāja iesniegums ar lūgumu izsniegt koku ciršanas atļauju, pašvaldība izvērtē koku ciršanas atbilstību normatīvajiem aktiem – tostarp ņemot vērā koku ainavisko, dendroloģisko un ekoloģisko nozīmīgumu, kā arī citus apstākļus. Savukārt pēc tam pašvaldība pieņem lēmumu par atļaujas izsniegšanu koku ciršanai ārpus meža vai arī lēmumu par atteikumu izsniegt atļauju.

Tātad pašvaldībai, pirms tā pieņem lēmumu par atļaujas izsniegšanu koka ciršanai, ir jānovērtē un jāņem vērā minēto apstākļu kopums, rodot saprātīgu līdzsvaru starp Satversmes 105. pantā garantētajām nekustamā īpašuma īpašnieka tiesībām uz īpašuma netraucētu izmantošanu un Satversmes 115. pantā garantētajām sabiedrības tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē. Pašvaldībai ir tiesības atteikt atļauju privātīpašumā augoša koka ciršanai, ja tā, izvērtējot koka ciršanas atbilstību Koku ciršanas noteikumu 13. punktā minētajiem kritērijiem, secina, ka ciršana nav pieļaujama. Līdz ar to nav pamatots pieteikuma iesniedzēja apgalvojums par to, ka tad, ja koks atrodas uz privātās zemes, ciršanas kārtība būtu reducējama līdz pašvaldības informēšanai un atbilstošas atlīdzības aprēķināšanai.

Satversmes tiesa uzvēra, ka Jūrmalas pilsētas domes 2012. gada 22. novembra saistošie noteikumi Nr. 46 “Jūrmalas pilsētas apstādījumu apsaimniekošana un aizsardzība” tikai konkrētīzē Koku ciršanas noteikumu 12. un 13. punktā noteikto atļaujas izsniegšanas administratīvo procesu. Arī apstrīdētā norma nerada tādas jaunas tiesiskas sekas, kuras pašvaldība drikstētu piemērot attiecībā uz personu, kas iesniegusi lūgumu par koku ciršanas atļaujas izsniegšanu. Tāpat apstrīdētā norma neievieš arī jaunu priekšnoteikumu koku ciršanas atļaujas izsniegšanai. Līdz ar to tiesa atzina, ka apstrīdētā norma nerada tiešas tiesiskas sekas attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja tiesībām lietot savu īpašumu pēc saviem ieskatiem.

28 Salīdzinājumam 2023. gadā tika pieņemti pieci lēmumi par tiesvedības izbeigšanu lietā, bet 2022. gadā – četri lēmumi par tiesvedības izbeigšanu.

2.6. Kolēģiju lēmumi

Pārskata posmā Satversmes tiesas kolēģijām izskatīšanai nodoti 145 pieteikumi par lietas ierosināšanu.

Kā jau ierasts, vislielāko pieteikumu daļu veido konstitucionālās sūdzības. Satversmes tiesā pērn tika iesniegtas 127 konstitucionālās sūdzības, kas veidoja vairāk nekā 90 procentus no visiem tiesā saņemtajiem pieteikumiem. Aptuveni 80 procentus konstitucionālo sūdzību iesniegušas fiziskās personas, bet aptuveni 20 procentus – privāto tiesību juridiskās personas (sabiedrības ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrības, biedrības, nodibinājumi, kā arī ārvalstīs reģistrēti komersanti).

Līdzīgi kā iepriekšējos gados otrais aktīvākais pieteikumu iesniedzējs bija tiesas, izskatot konkrētu civillietu, administratīvo pārkāpumu lietu, krimināllietu vai administratīvo lietu. Kopumā tiesas iesniedza 13 pieteikumus. Savukārt pašvaldības domes iesniedza divus pieteikumus, vismaz 20 Saeimas deputāti – divus pieteikumus, bet tiesībsargs – vienu pieteikumu.

Pārskata posmā turpinājās arī jau iepriekšējos gados novērotā tendence, ka vairāki konstitucionālie orgāni – pieteikumu iesniedzēji, kas minēti Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 1.–12. punktā, proti, Valsts prezidents, Saeima un Ministru kabinets – pieteikumus Satversmes tiesā neiesniedz. Tāpat neviens pieteikums netika saņemts no Valsts kontroles padomes, Tieslietu padomes, ģenerālprokurora, zemesgrāmatu nodaļas tiesneša, tam veicot nekustamā īpašuma ierakstīšanu vai ar to saistīto tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā.

Iesniegtie pieteikumi aptvēra lielāko daļu no Satversmes VIII nodaļā ietvertajām pamattiesībām. Pieteikumos nebija lūgts izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību vienīgi Satversmes 94., 97., 98., 103., 108. un 112. pantam.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta septītajai daļai lēmumu par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu Satversmes tiesa pieņem mēneša laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas. Sarežģītās lietās tiesa šo termiņu var pagarināt līdz diviem mēnešiem. Pērn kolēģijas pieņēma deviņus lēmumus²⁹ par iesniegtā pieteikuma izskatīšanas termiņa pagarināšanu. No minētajiem pieteikumiem vienu bija iesniegusi vispārējās jurisdikcijas tiesa, bet pārējos – privātpersonas. Pēc padziļināta izvērtējuma un papildu informācijas saņemšanas par vienu no privātpersonu iesniegtajiem pieteikumiem tika pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu, bet par pārējiem – lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta 7.¹ daļa paredz: ja kolēģija lemj par atteikšanos ierosināt lietu un tiesnesis – kolēģijas loceklis – balso pret šādu kolēģijas nolēmumu, turklāt viņam ir motivēti iebildumi, pieteikuma izskatīšanu un lēmuma pieņemšanu nodod rīcības sēdei pilnā tiesas sastāvā. Pārskata posmā rīcības sēdē tika izskatīti četri pieteikumi.³⁰ Par tiem visiem tika pieņemts lēmums atteikties ierosināt lietu.

Ja kolēģija ir pieņēmusi lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu, tad tas neliedz pieteikuma iesniedzējam novērst kolēģijas lēmumā konstatētos pieteikuma trūkumus un iesniegt atkārtotu, likuma prasībām pilnībā atbilstošu pieteikumu. Arī pērn kolēģijās tika izskatīti gandrīz 30 atkārtoti iesniegti pieteikumi, un piecos gadījumos kolēģijas nolēma ierosināt lietu.³¹ Četrus no minētajiem pieteikumiem, pēc kuriem tika ierosinātas lietas, bija iesniegušas privātpersonas, bet vienu – vispārējās jurisdikcijas tiesa.

Visi lēmumi par lietu ierosināšanu ir pieejami Satversmes tiesas mājaslapas sadaļā “Ierosinātās un izskatītās lietas” pie attiecīgās lietas.³² Savukārt tie lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu, kuri norāda uz būtiskiem Satversmes tiesas likuma piemērošanas aspektiem, tiek publicēti Satversmes tiesas mājaslapas sadaļā “Kolēģiju lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu”³³ izlases veidā. Minētie lēmumi ļauj labāk izprast Satversmes tiesas likuma prasības un atvieglo likuma prasībām atbilstoša pieteikuma sagatavošanu. Pārskata posmā publicēti nedaudz mazāk kā 60 anonimizēti³⁴ kolēģiju lēmumi.

Lēmumi par lietu ierosināšanu

Ierosinātajās lietās skarti visdažādākie tiesību jautājumi. Arī pārskata posmā līdzīgi kā iepriekšējos gados visvairāk ierosinātas tādas lietas, kas attiecas uz pamattiesībām. Proti, ierosinātās lietas bija saistītas ar: ziņu publiskošanu par akciju sabiedrības akcionāriem; elektroenerģijas sistēmas operatora tiesībām pārrēķināt patvaļīgi patērētās elektroenerģijas apjomu; valodas lietojumu priekšvēlēšanu aģitācijā; noziedzīgā

29 Piemēram, 2023. gadā Satversmes tiesas kolēģijas pieņēma 12 lēmumus par pieteikuma izskatīšanas termiņa pagarināšanu, bet 2022. gadā – 23 šādus lēmumus.

30 Pieteikumi par lietas ierosināšanu Nr. 8/2024, Nr. 34/2024, Nr. 54/2024 un Nr. 97/2024.

31 Lieta Nr. 2024-03-03, Nr. 2024-10-03, Nr. 2024-11-03, Nr. 2024-12-03 un Nr. 2024-29-01.

32 <https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/>

33 <https://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/>

34 Anonimizēti tiek kolēģiju lēmumi par pieteikumiem, kurus iesniegušas privātpersonas.

nodarījumā cietušajam izmaksājamās valsts kompensācijas maksimālo apmēru; prasību pie administratīvās atbildības saucamai personai pašai parakstīt tiesai iesniedzamo sūdzību; kredītiestādes pienākumu maksāt kredīta ņēmēju aizsardzības nodevu un kredīta procentu kompensācijas izmaksu hipotekārā kredīta ņēmējiem; komersantu tiesībām pretendēt uz valsts meža zemēm vēja elektrostaciju izveidošanai; zemes lietošanas tiesību maksas apmēru; ierobežojumiem attiecībā uz elektronisko smēķēšanas ierīču šķidrumiem un tabakas aizstājējproduktiem; smēķēšanas aizliegumu azartspēļu organizēšanas vietās; Jūrmalas teritorijas plānojuma tiesiskumu; komersantam piešķirto obligātā iepirkuma tiesību atcelšanu; aizliegumu atrasties Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā personai, kura sodīta par tiša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu; likumisko mantinieku tiesībām apstrīdēt testamentu.

Ar nodokļu tiesību jautājumiem saistīta lieta par izložu un azartspēļu laimestu aplikšanu ar iedzīvotāju ienākuma nodokli un lieta par patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju pienākumu veikt uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu un šīs piemaksas aprēķināšanas kārtību.

Kriminālprocesa tiesību jautājumi skarti lietā par pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajiem apstākļiem procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Ar valststiesību jautājumiem saistīta lieta par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanu, mazākumtautību valodu lietošanu sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, kā arī lieta par viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministra rīkojuma tiesiskumu, ar kuru apturēta Ropažu novada pašvaldības domes pieņemtā lokālplānojuma darbība.

Satversmes tiesa pārskata posmā ierosināja vairākas lietas par vienu un to pašu tiesību normu atbilstību augstāka juridiska spēka normām. Pieteikumos par šādu lietu ierosināšanu bija ietverts tiesā jau ierosinātām lietām līdzīgs prasījums, faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums. Tādēļ, konstatējot, ka līdzīgā lietā Saeima jau tikusi uzaicināta sniegt atbildes rakstu, kolēģija uzaicināja Saeimu iesniegt atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu tādā gadījumā, ja tai norādāmi vēl kādi papildu apsvērumi.³⁵

Pērn kolēģijas vairākas reizes izlēja jautājumus par ierobežotas pieejamības noteikšanu informācijai par pieteikuma iesniedzējiem.

Pieteikumā Nr. 200/2023 tā iesniedzēji lūdza Satversmes tiesu izvērtēt tāda likumā “Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” ietvertā regulējuma satversmību, kas paredz ziņu no akcionāru reģistra nodalījuma par akciju sabiedrības akcionāriem iekļaušanu reģistrācijas lietas publiskajā daļā. Izvērtējot pieteikumu un tam pievienotos dokumentus, kolēģija secināja, ka no tiem izrietošā informācija par pieteikuma iesniedzējiem ietilpst viņiem Satversmes 96. pantā ietvertu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā. Turpretim Satversmes tiesas likuma 20. panta devītās daļas 4. punkts noteic: ja pieņemts lēmums par lietas ierosināšanu, triju dienu laikā pēc tā pieņemšanas publicēšanai oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” nosūta informāciju par lietas ierosināšanu, kurā norāda kolēģiju, kas lietu ierosinājusi, pieteikuma iesniedzēju un lietas nosaukumu.

35 SK., piemēram, Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2024. gada 15. februāra lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 4/2024 un 1. kolēģijas 2024. gada 10. decembra lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 128/2024.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas 2016. gada 22. novembra rīcības sēdes lēmumu “Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”, kolēģija atzina, ka informācijas, kas vienreiz ir izpausta vai publicēta, pieejamību vairs nevar ierobežot. Proti, ja informācija par personas privāto dzīvi kļūst vispārpieejama jau pieteikuma izskatīšanas stadijā, jebkāda tās pieejamības ierobežošana turpmākajās procesuālajās stadijās kļūst bezjēdzīga. Lai panāktu personas tiesību un likumisko interešu efektīvu aizsardzību, Satversmes tiesas kolēģijai ir piešķirtas tiesības izlemt lūgumu ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību. Lemjot par informācijas pieejamību, kolēģija izvērtē, vai ierobežotas pieejamības noteikšana lietas materiāliem aizsargās personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, tostarp personas datu aizsardzību, neaizskars personas tiesības uz taisnīgu tiesu un netraucēs objektīvai tiesas procesa norisei, kā arī nepārkāps sabiedrības tiesības iegūt informāciju par konstitucionālo tiesvedību.

Izvērtējusi pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos norādītos faktiskos apstākļus, kolēģija secināja, ka pieteikuma iesniedzējus identificējošas informācijas publiskošana radītu tādu viņu pamattiesību ierobežojumu, kas būtu lielāks nekā sabiedrības ieguvums no šādas informācijas publicēšanas. Konkrētajā gadījumā Satversmes tiesai tās kompetences īstenošanai un likumā noteikto pienākumu veikšanai šīs informācijas publicēšana nav nepieciešama. Līdz ar to pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos norādītajai informācijai par pieteikuma iesniedzēju identitāti tika noteikta ierobežota pieejamība, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai.³⁶

Savukārt pieteikumā Nr. 45/2024 tā iesniedzēji lūdza izvērtēt Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.⁴ panta desmitās daļas 2. punkta satversmību. Šī norma noteic, ka vienīgi tāds kredīta ņēmējs, kura hipotekārā kredīta atlikums nepārsniedz 250 000 *euro*, ir tiesīgs saņemt šā kredīta procentu kompensāciju. Lūgums tika pamatots ar to, ka pieteikumā un tā pielikumos ir iekļauta informācija, kas ļauj identificēt pieteikuma iesniedzējus, viņu bērnus, dzīvesvietas adresi un citu informāciju par privāto dzīvi.

Kolēģija atzina, ka no pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izrietošā informācija par pieteikuma iesniedzējiem ietilpst viņiem Satversmes 96. pantā ietvertu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā. Tā kopā ar personu identificējošu informāciju ir uzskatāma par personas datiem Datu regulas 4. panta 1. punkta izpratnē. Savukārt šo personas datu izpaušana ir uzskatāma par datu apstrādi Datu regulas 4. panta 2. punkta izpratnē.

Konkrētajā gadījumā atbilstoši Datu regulas 6. panta 1. punkta “c” apakšpunktam personas datu apstrādes tiesiskais pamats ir uz Satversmes tiesu attiecināmi juridiski pienākumi, kas noteikti Satversmes tiesas likumā. Tomēr atbilstoši Datu regulas 5. panta 1. punkta “c” apakšpunktam personas datiem jābūt adekvātiem, atbilstīgiem un jāietver tikai tā informācija, kas nepieciešama personas datu apstrādes nolūkā.

Izvērtējusi pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos norādītos faktiskos apstākļus, kolēģija secināja, ka pieteikuma iesniedzējus identificējošas informācijas publiskošana varētu radīt tādu viņu pamattiesību ierobežojumu, kas būtu lielāks nekā sabiedrības ieguvums no šādas informācijas publicēšanas. Konkrētajā gadījumā Satversmes tiesai tās kompetences īstenošanai un likumā noteikto pienākumu veikšanai šīs informācijas publicēšana nav nepieciešama. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos norādītajai informācijai par pieteikuma iesniedzēju un viņu ģimenes locekļu identitāti ir nosakāma ierobežota pieejamība, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai.³⁷

Pārskata posmā kolēģijas arī vairākkārt izvērtēja pieteikumu iesniedzēju lūgumus nodrošināt komercnoslēpuma aizsardzību. Piemēram, pieteikumā Nr. 62/2024 un pieteikumā Nr. 63/2024 tā iesniedzējas lūdza nodrošināt visu pieteikumā ietvertu ziņu par pieteikuma iesniedzēju darbību kā komercnoslēpuma aizsardzību, proti, ierobežot piekļuvi tam jebkurai personai, arī citu lietas dalībnieku pārstāvjiem.

Izskatot minētos lūgumus, kolēģija atzina, ka saskaņā ar likuma “Par tiesu varu” 28.³ panta otro daļu lietas materiāli līdz brīdim, kad spēkā stāties tiesas galīgais nolēmums šajā lietā, ir pieejami tikai tām personām, kurām šādas tiesības paredzētas procesuālajos likumos. Savukārt Satversmes tiesas likuma 24. pants noteic, ka tiesības iepazīties ar vēl neizskatītas lietas materiāliem ir tikai konkrētās lietas dalībniekiem, proti, pieteikuma iesniedzējam un institūcijai vai amatpersonai, kas izdevusi aktu, kurš tiek apstrīdēts. Informācijas atklātības likuma 5. panta otrās daļas 3. punktā ierobežota pieejamība noteikta tieši informācijai, kas ir komercnoslēpums. Tādējādi kolēģijai nav nepieciešams papildus lemt par ierobežotas pieejamības noteikšanu pieteikumā un tā pielikumos ietvertajai informācijai, kas ir komercnoslēpums.

36 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2024. gada 26. janvāra lēmums par ierobežotas pieejamības noteikšanu informācijai par pieteikuma iesniedzējiem, pieteikums Nr. 200/2023.

37 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2024. gada 26. aprīļa lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 45/2024.

Vienlaikus lietas materiālu ierobežota pieejamība ir nošķirama no personu, kas nav lietas dalībnieki, tiesībām saņemt informāciju par tiesas darbu. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta devītās daļas 2. punktam triju dienu laikā pēc lēmuma par lietas ierosināšanu pieņemšanas institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu, nosūta pieteikuma norakstu. Satversmes tiesas likums tādējādi skaidri noteic informāciju, kas nododama institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu – tai nosūtāms pieteikums tādā formā, kādā tas ir iesniegts Satversmes tiesai, nevis rediģēts pieteikums vai pieteikums, kurā aizklāta kāda informācija. Tiek prezumēts, ka persona, kas vēršas ar pieteikumu Satversmes tiesā, ir iepazinies ar Satversmes tiesas likuma prasībām un tādējādi apzinās šādas rīcības sekas. Tādējādi kolēģijas noraidīja pieteikumu iesniedzēju lūgumus liegt institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu, iepazīties ar komercnoslēpumu.

Kolēģija arī papildus norādīja, ka atbilstoši Satversmes tiesas likuma 22. panta sestajai daļai par divu vai vairāku lietu apvienošanu vienā lietā lemj tiesnesis, kurš sagatavo lietu izskatīšanai, vai Satversmes tiesas reglamentā noteiktajā gadījumā Satversmes tiesa rīcības sēdē. Tādēļ par to, vai citiem pieteikumu iesniedzējiem nosakāms aizliegums iepazīties ar komercnoslēpumu, jālemj pēc lietu apvienošanas. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikumu iesniedzēju lūgumi ir noraidāmi.³⁸ Savukārt pēc ierosināto lietu Nr. 2024-13-01 un Nr. 2024-14-01 apvienošanas Satversmes tiesa rīcības sēdē nolēma aizklāt lietas Nr. 2024-13-01 materiālos sniegto informāciju, kas satur komercnoslēpumu, kā arī noteica ierobežojumu citiem pieteikumu iesniedzējiem apvienotajā lietā iepazīties ar pieteikumos un to pielikumos iekļauto informāciju, kas satur komercnoslēpumu.³⁹

Pieteikumā Nr. 80/2024 tā iesniedzēja – Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības dome – lūdza Satversmes tiesu atzīt Atlaišanas likumu, kā arī Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 1. panta otrās daļas 2. punktu un trešo daļu par neatbilstošu vairākām Satversmes normām. Attiecībā uz šo pieteikumu veidu Satversmes tiesas likuma 19. panta pirmā daļa noteic, ka to pašvaldības dome var iesniegt tikai tad, ja apstrīdētais akts aizskar attiecīgās pašvaldības tiesības.

Atlaišanas likuma 2. pants paredz, ka ar šo likumu Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā tiek iecelta pagaidu administrācija, un nosaka tās sastāvu. Šā likuma 3. pants noteic atļauju pagaidu administrācijas locekļiem savienot amatu pagaidu administrācijā ar amatiem citās institūcijās, bet likuma 5. un 6. pants noteic, ka pagaidu administrācijas darbību nodrošina un finansē no Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības budžeta, un nosaka pagaidu administrācijas locekļu atlīdzības apmēru. Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 1. panta otrās daļas otrais punkts paredz termiņu, uz kādu ievēlē pašvaldības domi pēc iepriekšējās domes atlaišanas. Savukārt šā panta trešā daļa paredz, ka jaunas domes vēlēšanas nenotiek un līdz kārtējām domes vēlēšanām darbojas pagaidu administrācija, ja Saeima ir pieņēmusi likumu par domes atlaišanu un: 1) līdz kārtējām domes vēlēšanām ir palikuši mazāk nekā deviņi mēneši; 2) līdz kārtējām domes vēlēšanām ir palikuši vairāk nekā deviņi mēneši, bet ne vairāk kā 18 mēneši un likumā par domes atlaišanu noteikts, ka jaunas domes vēlēšanas nenotiek.

Kolēģija, izvērtējot lūgumu atzīt Atlaišanas likumu par neatbilstošu Satversmei, atzina, ka pieteikumā nav pamatots, kādā veidā Atlaišanas likuma 2., 3., 5. un 6. pants aizskar Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības tiesības. Arī pieteikuma iesniedzēja pati ir norādījusi, ka tā pēc būtības neapstrīd Atlaišanas likuma 2. pantu attiecībā uz pagaidu administrācijas personālsastāvu, kā arī tā 3., 5. un 6. pantu. Vienlaikus, tās ieskatā, tādā gadījumā, ja Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišana tiktu atzīta par neatbilstošu Satversmei un spēkā neesošu, tad regulējums par pagaidu administrāciju nevarētu palikt spēkā. Tomēr kolēģija secināja, ka minētais pats par sevi nepamato to, ka norādītās Atlaišanas likuma normas aizskar pašvaldības tiesības.

Savukārt attiecībā uz prasījumu atzīt Pašvaldības domes vēlēšanu likuma normas par neatbilstošām Satversmei kolēģija norādīja, ka Atlaišanas likums stājas spēkā 2024. gada 1. jūlijā. Nākamās kārtējās pašvaldības domes vēlēšanas notiks 2025. gada 7. jūnijā. Apstrīdētajā Atlaišanas likuma 4. pantā paredzēts, ka pagaidu administrācija darbojas līdz dienai, kad uz pirmo sēdi sanāk nākamajās kārtējās pašvaldību vēlēšanās ievēlētā Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības dome. Tādējādi konkrētajā gadījumā uz Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atlaišanu un ieceltās pagaidu administrācijas darbības termiņu attiecas vienīgi Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 1. panta trešās daļas 2. punkts. Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, vai un kā konkrētajā gadījumā Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības tiesības aizskar šā likuma 1. panta otrās daļas 2. punkts un trešās daļas 1. punkts.⁴⁰

Izskatot pieteikumu Nr. 113/2024, kolēģija lēma par to, vai pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu jautājumu. Pieteikuma iesniedzējs šajā pieteikumā lūdza Satversmes tiesu atzīt Dienesta gaitas likuma

38 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2024. gada 19. jūnija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 62/2024 un 4. kolēģijas 2024. gada 19. jūnija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 63/2024.

39 Satversmes tiesas 2024. gada 12. novembra rīcības sēdes lēmums lietā Nr. 2024-13-01.

40 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 22. jūlija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 80/2024.

4. panta 4. punktu, ciktāl tas liedz atrasties dienestā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā personai, kura sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, par neatbilstošu vairākām Satversmes normām. Minētā norma noteic, ka dienestā var atrasties persona, kura nav sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, – neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas.

Kolēģija norādīja, ka Satversmes tiesa 2021. gada 11. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2020-50-01. Minētajā lietā Dienesta gaitas likuma 4. panta 4. punkta satversmība tika vērtēta tiktāl, ciktāl tas liedz pildīt dienestu Valsts policijā. Satversmes tiesa šajā lietā secināja, ka Dienesta gaitas likuma 4. panta 4. punkts, ciktāl tas liedz atrasties dienestā Valsts policijā personai, kura sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, atbilst Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam.

Savukārt pieteikumā Nr. 113/2024 tiesai tiek lūgts vērtēt Dienesta gaitas likuma 4. panta 4. punkta atbilstību minētajām Satversmes normām tiktāl, ciktāl tā liedz atrasties dienestā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā personai, kura sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. Tādējādi pieteikumā ietvertais prasījums pēc būtības ir atšķirīgs no prasījuma, kas tika vērtēts lietā Nr. 2020-50-01. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikumā Nr. 113/2024 ietverto prasījumu nevar uzskatīt par jau izspriestu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.⁴¹

Pieteikumā Nr. 116/2024 tās iesniedzējs – divdesmit Saeimas deputāti – lūdza tiesu atzīt vairākas Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma normas par neatbilstošām Satversmes ievadam, 4. un 114. pantam. Minētās likuma normas noteic mazākumtautību valodu lietošanu sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos.

Attiecībā uz prasījumu izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes ievadam kolēģija, atsaucoties uz tiesas judikatūru, norādīja, ka Satversmes ievads atspoguļo daļu no Latvijas konstitucionālās identitātes. To veido gan vispārāsaistošas tiesību normas, gan ārpusjuridiski faktori – vēsture, politika, vērtības, nacionālie un kultūras faktori –, kas noteica Latvijas konstitucionālās identitātes veidošanās ceļu un palīdz to identificēt, bet paši par sevi nav vispārāsaistošas tiesību normas. Savukārt Satversmes tiesas kompetencē ir vērtēt zemāka juridiska spēka tiesību normas atbilstību tikai tām Satversmes ievada daļām, kas ir vispārāsaistošas tiesību normas. Tādējādi tas, vai konkrētajā gadījumā pieteikuma iesniedzēja norādītā Satversmes ievada daļa ir vispārāsaistoša tiesību norma, ir vērtējams lietas sagatavošanas un izskatīšanas gaitā.⁴²

Pieteikumā Nr. 31/2024 tā iesniedzēja lūdza, lai Satversmes tiesa lietā pieaicinātu sniegt viedokli vairākas biedrības. Kolēģija norādīja, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 22. panta pirmo daļu pēc lietas ierosināšanas tiesas priekšsēdētājs uzdod vienam no tiesnešiem to sagatavot izskatīšanai. Šā panta otrās daļas 2. punkts noteic, ka tiesnesis, sagatavojot lietu izskatīšanai, ja nepieciešams, nosaka pieaicinātās personas un pieprasa, lai tās izsaka savu viedokli. Līdz ar to kolēģija atzina, ka minētais lūgums nav kolēģijas kompetencē, tāpēc tas ir atstājams bez izskatīšanas.⁴³

41 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 30. oktobra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 113/2024.

42 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 26. novembra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 116/2024.

43 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 26. marta lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 31/2024.

Lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu

Satversmes tiesa pārskata posmā pieņēma 105 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.⁴⁴ Tiesiskais pamats atteikumam ierosināt lietu noteikts Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajā un attiecībā uz konstitucionālo sūdzību – arī minētā panta sestajā daļā.

Lietas piekritība Satversmes tiesai

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1. punkts paredz, ka kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja tā nav piekritīga Satversmes tiesai. Šī norma pērn tika piemērota nedaudz vairāk kā 10 lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu.

Tiesas kompetenci nosaka Satversmes 85. pants un Satversmes tiesas likums. Satversmes tiesā izskatāmās lietas izsmeltoši norādītas minētā likuma 16. pantā. No 2024. gadā pieņemtajiem lēmumiem izriet, ka Satversmes tiesai nav piekritīgi, piemēram, šādi prasījumi:

- 1) uzlikt pienākumu izbeigt prettiesisku darbību;⁴⁵
- 2) izvērtēt vienāda juridiska spēka tiesību normu savstarpējo pretrunu;⁴⁶
- 3) noteikt pienākumu kompetentai institūcijai izmeklēt tiesnešu un tiesu izpildītāju rīcības tiesiskumu;⁴⁷
- 4) atzīt Ministru kabineta 2021. gada 9. oktobra rīkojuma Nr. 720 “Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu” 5.3. punktu par neatbilstošu vairākām Satversmes normām. Kolēģija norādīja, ka pēc akta formas Ministru kabineta rīkojums nav nedz ārējs, nedz arī iekšējs normatīvs akts. Savukārt pēc sava satura šis rīkojums ir tiesību akts, kurš izdots uz vairāku likumu normu pamata. Tas uz noteiktu laika periodu izsludina ārkārtējo situāciju, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi, mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Rīkojuma 5.3. punkts attiecas uz individuāli nenoteiktu personu loku, kas atrodas konkrētos un identificējamos apstākļos – darbiniekiem (amatpersonām), kuriem darba pienākumu veikšanai nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts, un darba devējiem, kuriem noteikts pienākums kontrolēt šo prasību izpildi. Tādējādi rīkojuma 5.3. punkts ir izteikts vispārīgā administratīvā akta formā. Likuma “Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli” 20. panta pirmā daļa noteic, ka ārkārtējās situācijas un izņēmuma stāvokļa laikā izdotos administratīvos aktus apstrīd, pārsūdz un izskata Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 121. panta pirmo daļu kontroli pār vispārīgā administratīvā akta atbilstību tiesību normām īsteno administratīvā tiesa. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums nav piekritīgs Satversmes tiesai;⁴⁸
- 5) izvērtēt tāda pašvaldības domes lēmuma, kas nav normatīvais tiesību akts, satversmību;⁴⁹
- 6) uzlikt pienākumu Saeimai veikt grozījumus likumā;⁵⁰
- 7) atzīt Senāta judikatūru par neatbilstošu Satversmei, kā arī papildināt šo judikatūru ar pieteikuma iesniedzēja piedāvātajām atziņām;⁵¹
- 8) izvērtēt likuma normas atbilstību Vispārējai cilvēktiesību deklarācijai. Kolēģija norādīja, ka minētā deklarācija nav starptautisks līgums;⁵²
- 9) konstatēt valsts institūciju iespējami pieļautos cilvēktiesību pārkāpumus un valsts amatpersonu pieļautās kļūdas un uz tām viņiem norādīt;⁵³
- 10) noteikt un izmaksāt pieteikuma iesniedzējam kompensāciju par nodarīto kaitējumu;⁵⁴
- 11) uzlikt pienākumu apstrīdētās tiesību normas izdevējam grozīt normatīvo tiesību aktu;⁵⁵
- 12) izvērtēt normatīvā tiesību akta projekta satversmību;⁵⁶
- 13) izvērtēt 1962. gada 17. aprīļa Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes

44 2022. gadā Satversmes tiesas kolēģijas pieņēma 179 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu, bet 2023. gadā – 167 lēmumus.

45 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 15. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 197/2023.

46 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 18. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 2/2024; 1. kolēģijas 2024. gada 11. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 130/2024.

47 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2024. gada 21. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 23/2024.

48 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 26. aprīļa lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 52/2024.

49 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 29. aprīļa lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 44/2024.

50 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 28. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 35/2024.

51 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 28. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 35/2024.

52 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 19. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 91/2024.

53 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 19. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 91/2024.

54 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 19. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 91/2024.

55 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 16. septembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 100/2024.

56 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 27. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 129/2024.

Prezidija dekrēta Nr. 17 “Par Latvijas PSR Jēkabpils un Krustpils rajonu apvienošanu” atbilstību Satversmei. Kolēģija norādīja, ka prasījums izvērtēt minētā dekrēta, kas paredzēja Krustpils rajona likvidāciju un administratīvu Jēkabpils un Krustpils pilsētu apvienošanu, atbilstību Satversmei nav pakļauts izskatīšanai Satversmes tiesā, jo Satversmes tiesas likuma 16. pants neparedz Satversmes tiesas kompetenci izvērtēt Latvijas PSR izdotu normu atbilstību Satversmei;⁵⁷

14) veikt pašvaldību iestāžu rīcības un to pieņemto lēmumu kontroli.⁵⁸

Iesniedzējs nav tiesīgs iesniegt pieteikumu

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 2. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja iesniedzējs nav tiesīgs iesniegt pieteikumu. Šī norma pārskata posmā tikusi piemērota vienā kolēģijas lēmumā. Pieteikumu Satversmes tiesā bija iesniedzis Maskavas pilsētas valsts unitārais uzņēmums “Maskavas Starptautiskās sadarbības centrs” un Maskavas pilsētas īpašuma departaments. Pieteikumā tika lūgts Satversmes tiesu izvērtēt 2024. gada 30. maija likuma “Grozījumi Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumā” 1. panta satversmību. Šī norma regulē nekustamā īpašuma Rīgā, Marijas ielā 7 atsavināšanā iegūto līdzekļu izmantošanu.

Kolēģija konstatēja, ka Maskavas pilsētas īpašuma departaments, kura īpašumā bija ēka Rīgā, Marijas ielā 7, saskaņā ar publiski pieejamo informāciju ir ārvalsts institūcijas – Maskavas pilsētas valdības – struktūrvienība, kura atrodas Maskavas pilsētas valdības pakļautībā un ko pārvalda Maskavas pilsētas mērs. Savukārt Maskavas pilsētas valsts unitārais uzņēmums “Maskavas Starptautiskās sadarbības centrs” saskaņā ar Uzņēmumu reģistrā pieejamajiem 2019. gada statūtiem ir juridiska persona, kuras dibinātājs un īpašnieks ir Maskavas pilsētas īpašuma departaments. Funkcionāli tas atrodas Maskavas pilsētas ārējo ekonomisko un starptautisko sakaru departamenta pakļautībā.

Kolēģija norādīja, ka Satversmes VIII nodaļā ietverto pamattiesību subjekts nav publiskās personas un to iestādes. Publiskām personām un to iestādēm ir pienākums nodrošināt privātpersonām viņu pamattiesību aizsardzību; tās pieder pie saistītās, nevis tiesīgās puses. Minētais attiecināms arī uz starptautisko tiesību subjektiem – valstīm, kā arī to institūcijām, kas darbojas attiecīgās valsts vārdā publisko tiesību jomā, īstenojot valsts varu.

No publiski pieejamās informācijas, pieteikuma iesniedzēja – citas valsts galvaspilsētas uzņēmuma – statūtiem, kā arī pieteikumam pievienotā līguma par personālservitūta nodibināšanu, kolēģija secināja, ka pieteikuma iesniedzēji attiecībā uz nekustamo īpašumu rīkojas nevis kā privātpersonas, bet gan darbojas publisko tiesību jomā, īstenojot valsts varu. Proti, pieteikumā nav pamatots, kāpēc pieteikuma iesniedzēji konkrētajās tiesiskajās attiecībās uzskatāmi par privāto tiesību juridiskajām personām un tādēļ atzīstami par Satversmes 105. pantā ietverto pamattiesību subjektiem, kuriem saskaņā ar Satversmes tiesas likumu ir tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktā noteiktajam.⁵⁹

Pieteikuma neatbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums neatbilst šā likuma 18. vai 19.–19.³ panta prasībām. Minētā likuma norma kolēģiju lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu tiek piemērota visbiežāk.

Pieteikumā nav pamatots personas pamattiesību aizskārumš

No Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta izriet konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pienākums pamatot to, ka apstrīdētā norma aizskar tam Satversmē noteiktās pamattiesības. Kolēģiju lēmumos daudzkārt norādīts, ka personas pamattiesību aizskārumš ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētas pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības. Pamatojoties uz minētajām Satversmes tiesas likuma normām, kolēģijas pārskata posmā pieņēma aptuveni 50 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu attiecībā uz visu pieteikumu vai arī par kādu tajā ietverto prasījumu. Arī pērn līdzīgi kā iepriekšējos gados liela daļa šo lēmumu attiecās uz gadījumiem, kad: persona tiesā vērsās ar sūdzību vispārības interesēs (*actio popularis*); persona nevis apstrīd tiesību normas satversmību, bet gan

57 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 20. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 127/2024.

58 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 20. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 127/2024.

59 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 11. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 130/2024.

pēc būtības vēršas pret to, kā konkrētā tiesību norma tikusi interpretēta un piemērota. Aplūkotās Satversmes tiesas likuma normas piemērotas arī gadījumā, kad kolēģija nevar konstatēt, vai un tieši kad apstrīdētā norma radījusi personai Satversmē ietvertu pamattiesību aizskārumu.

Kā piemēru situācijai, kad persona Satversmes tiesā vēršas ar sūdzību vispārības labā (*actio popularis*), var minēt pieteikumu Nr. 17/2024. Tā iesniedzēja – sabiedrība ar ierobežotu atbildību – lūdza tiesu atzīt par neatbilstošu Satversmei Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 30. panta pirmās daļas pirmo teikumu un likuma “Par nodokļiem un nodevām” 22.² panta trešās daļas 8. punktu. Minētās likuma normas noteica gan personas pienākumu nekavējoties ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam par katru aizdomīgu darījumu, gan arī to, ka darījuma aizdomīguma pazīme nodokļu jomā ir tas, ka nauda tiek debitēta no konta tūlīt pēc tā kredīšanas.

Pamatojot to, ka ar apstrīdētajām normām ir aizskartas pieteikuma iesniedzējas tiesības uz Satversmes 106. pantā noteikto nodarbošanās brīvību, pieteikumā tika norādīts, ka apstrīdētās normas uzliek fiziskajai personai – pieteikuma iesniedzējas valdes loceklei, kas ir atbildīgā reģistrētā grāmatvede, – nesamērīgu pienākumu ziņot par aizdomīgiem darījumiem.

Savukārt kolēģija atzina, ka no pieteikuma kopumā ir secināms, ka tas daļā par tiesību uz nodarbošanos aizskārumu ir iesniegts citas personas tiesību aizsardzības labad. Proti, pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kādā veidā ar apstrīdētajām normām ir aizskartas tieši pieteikuma iesniedzējas kā komersanta, nevis fiziskas personas, kas ir attiecīgās juridiskās personas grāmatvede, Satversmes 106. pantā ietvertās pamattiesības. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.⁶⁰

Kā piemēru situācijai, kad pieteikumā nav norādīts pamattiesību aizskāruma rašanās brīdis, var minēt pieteikumu Nr. 34/2024. Tā iesniedzēja lūdza Satversmes tiesu atzīt par neatbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam Izdienas pensiju likuma 3. panta 1. punkta vārdu “dienestā”. Minētā likuma norma noteica ka izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, ieskaita Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestā nostrādāto laiku likuma 1. pantā noteiktajā darbinieka statusā, kurā kalendāra gadā nostrādātas vidēji ne mazāk par 160 stundām mēnesī.

Satversmes tiesa ricības sēdē konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējs strādā Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestā, ir sasniedzis Izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 1. punktā noteikto 55 gadu vecumu izdienas pensijas saņemšanai, kā arī pēdējos piecus gadus ir nostrādājis minētajā dienestā. Pieteikuma iesniedzējs apgalvoja, ka saskaņā ar šo tiesību normu viņam neesot tiesību uz izdienas pensiju, jo viņa izdienas stāžs esot mazāks par tiesību normā noteiktajiem 20 gadiem. Pirms pieteikuma iesniedzējs sācis strādāt Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestā, viņš vairāk nekā 11 gadus esot strādājis Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā. Tomēr atbilstoši apstrīdētajai normai nostrādātais laiks minētajā dienestā izdienas stāžā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju, netiekot ieskaitīts.

Pieteikumā tika norādīts, ka Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta un Valsts policijas darbinieki izdienas pensiju saņem, pamatojoties uz likumu “Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm”. Atbilstoši minētā likuma 3. panta pirmajai daļai, aprēķinot izdienas stāžu, nostrādātais laiks šajās iestādēs tiek skaitīts kopā. Savukārt gadījumā, ja persona ir vairākus gadus nostrādājusi Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā vai Valsts policijā, bet vēlāk ģimenes vai citu apstākļu dēļ darba vietu ir mainījusi uz darbu Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestā, izdienas stāžs tiek aprēķināts atbilstoši apstrīdētajai normai, kurā noteikts, ka izdienas stāžā tiek ieskaitīts tikai nostrādātais laiks šajā dienestā. Tādējādi pieteikuma iesniedzējs uzskatīja, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzējs Satversmes tiesā bija iesniedzis divas Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras sagatavotās uzziņas par viņam prognozējamo izdienas stāžu, kā arī pieteikumā vispārīgi norādījis, ka darba dēļ viņa veselības stāvoklis esot pasliktinājies. Šā iemesla dēļ darba turpināšana Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestā vairs neesot iespējama. Tomēr Satversmes tiesa norādīja, ka pieteikumam nav pievienoti dokumenti, kas apliecinātu pieteikumā norādītos apgalvojumus par pieteikuma iesniedzēja veselības stāvokli. Pieteikuma iesniedzējs nebija arī norādījis un, saprātīgi interpretējot pieteikumā izklāstītos apsvērumus, tiesa nevarēja konstatēt brīdi, ar kuru viņš saista savu pamattiesību aizskāruma rašanos. Līdz ar to tiesa atzina, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas, sestās daļas 1. punkta un septītās daļas 1. punkta prasībām.⁶¹

Savukārt, izskatot pieteikumu Nr. 68/2024, kolēģija atzina, ka tā iesniedzējs nevis apstrīd tiesību normas satversmību, bet gan pēc būtības vērsas pret to, kā konkrētā tiesību norma tikusi interpretēta un piemērota. Šajā pieteikumā persona lūdza Satversmes tiesu atzīt Administratīvās atbildības likuma 44. panta pirmās daļas 1. punktu par neatbilstošu Satversmes 91. pantam. Minētā likuma norma noteic cietušā tiesības iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem.

Kolēģija konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējam piešķirts cietušā statuss administratīvā pārkāpuma lietā un viņš vērsies iestādē, lūdzot atļauju iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem. Pieteikuma iesniedzējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā, norādot, ka esot cietušais un viņam neesot nodrošinātas tiesības iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem. Administratīvā rajona tiesa atzina, ka konkrētā situācija risināma minētās administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros, bet nevis administratīvajā tiesā. Arī Senāts atteicās izskatīt pieteikuma iesniedzēja blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas lēmumu. Pēc pieteikuma iesniedzēja ieskata, tas apstākļi, ka viņam kā cietušajam nav sniegta iespēja iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem, aizskarot viņam Satversmē ietvertās pamattiesības.

Kolēģija, izskatot minēto pieteikumu, atzina, ka Satversmes tiesa nepārvērtē tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumus. Pieteikumā ietvertais viedoklis par apstrīdētās normas piemērošanu konkrētajā situācijā nevar būt par pamatu lietas ierosināšanai Satversmes tiesā. Turklāt pieteikumā nav norādīts arī tas, kā apstrīdētā norma aizskar personai tieši Satversmes 91. pantā garantētās tiesības. Tādējādi no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka tieši apstrīdētā norma, nevis tās piemērošana konkrētajā situācijā rada pieteikuma iesniedzējam Satversmē ietverto pamattiesību aizskārumu. Līdz ar to pieteikums tika atzīts par neatbilstošu Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.⁶²

Pieteikuma iesniedzējs nav izsmēlis vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus

Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrā daļa paredz, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem – sūdzību augstākai institūcijai vai augstākai amatpersonai, kā arī sūdzību vai prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas vai administratīvajai tiesai – vai arī šādu iespēju personai nav. Šī norma paredz konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pienākumu pirms vērsšanās Satversmes tiesā izsmelt visus tam pieejamos vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus. Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu, kolēģijas pērn pieņēma sešus lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Pieteikumā Nr. 50/2024 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. panta ceturtās daļas satversmību. Minētā norma noteic nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmērus.

Kolēģija konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējs vērsies Tieslietu ministrijā ar lūgumu atlīdzināt nemantisko kaitējumu, kas viņam nodarīts kriminālprocesā, tādā apmērā, kas pārsniedz apstrīdētajā normā

61 Satversmes tiesas 2024. gada 29. aprīļa rīcības sēdes lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 34/2024.

62 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 21. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 68/2024.

noteikto atlīdzinājuma apmēra ierobežojumu. Lūgums apmierināts daļēji – pieteikuma iesniedzējam noteikts atlīdzinājums par nemantisko kaitējumu, taču mazākā apmērā, nekā viņš lūdzis.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, kolēģija atzina, ka konstitucionālā sūdzība galvenokārt ir subsidiārs (papildu) personas pamattiesību aizsardzības mehānisms gadījumos, kad ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nav iespējams novērst pamattiesību aizskārumu. Satversmes tiesas likumā ietvertā subsidiaritātes principa mērķis ir panākt, lai tiesa, izskatot lietu pēc būtības, visupirms izmantotu tās rīcībā esošās tiesību normu interpretācijas un piemērošanas metodes Satversmei atbilstoša rezultāta sasniegšanai. Demokrātiskā tiesiskā valstī tieši vispārējās jurisdikcijas un administratīvās tiesas ir atzīstamas par efektīvāko mehānismu, kas, izvērtējot katru gadījumu individuāli, var konstatēt, vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp konkrētās personas tiesībām un sabiedrības interesēm. Administratīvā tiesa, īstenojot savu kompetenci, noskaidro un izvērtē visus lietā nozīmīgos tiesību un faktu jautājumus. Tādējādi administratīvajā procesā tiek īstenota visaptveroša tiesas kontrole.

Tieši administratīvajai tiesai ir vislabāk zināmi konkrētās lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas liecina par tādu personas tiesību vai interešu esību, kuras būtu nepieciešams aizsargāt, piešķirot atbilstīgu atlīdzinājumu. Administratīvajai tiesai ir arī vislabākās iespējas novērtēt, cik lielā apmērā nosakāms atbilstīgs atlīdzinājums konkrētajā lietā. Tāpat administratīvā tiesa var izvērtēt, vai apstrīdētajā normā noteiktais atlīdzinājuma apmēra ierobežojums liedz tai noteikt atbilstīgu atlīdzinājumu konkrētajā gadījumā.

Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 23. pants noteic, ka lēmējstādes lēmumu par kaitējuma atlīdzināšanu var pārsūdzēt tiesā saskaņā ar Administratīvā procesa likumu. Savukārt no Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamās informācijas izriet, ka pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis pieteikumu par Tieslietu ministrijas lēmumu Administratīvajā rajona tiesā, pēc kura ierosināta administratīvā lieta, taču tā vēl nav izskatīta. Tādējādi pieteikuma iesniedzējs vēl nav izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.⁶³

Pieteikumā Nr. 93/2024 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Ministru kabineta 2015. gada 28. jūlija noteikumu Nr. 442 "Kārtība, kādā tiek nodrošināta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstība minimālajām drošības prasībām" 36.¹ punktu satversmību. Minētā norma noteic tās personas, ar kurām pasūtītājs ir tiesīgs slēgt līgumu par pakalpojumu, programmatūru vai iekārtu iegādi paaugstinātas drošības sistēmām.

Apstrīdētā norma pieteikuma iesniedzējai piemērota ar pasūtītāja 2024. gada maija lēmumu. Pieteikuma iesniedzēja šo lēmumu ir apstrīdējusi un pārsūdzējusi tiesā. Ar 2024. gada jūlija Administratīvās rajona tiesas lēmumu ierosināta administratīvā lieta, un vēlāk ar Administratīvās rajona tiesas lēmumu Satversmes aizsardzības biroja atzinums ir pievienots lietas materiāliem, savukārt pieteikuma iesniedzējai noteikts ierobežojums iepazīties ar atzinumā sniegto informāciju. Ar 2024. gada augusta Administratīvās rajona tiesas lēmumu noraidīts pieteikuma iesniedzējas lūgumus par pagaidu aizsardzības piemērošanu un pasūtītāja lēmuma darbības apturēšanu.

Pieteikumā norādīts, ka konkrētajā gadījumā pieteikuma iesniedzējai neesot pieejami efektīvi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi savu pamattiesību aizsardzībai. Ņemot vērā, ka pieteikuma iesniedzējai noteikts ierobežojums iepazīties ar Satversmes aizsardzības biroja atzinumu, neesot sagaidāms, ka administratīvais process noslēgsies pieteikuma iesniedzējai labvēlīgi. Turklāt konkrētā lēmuma apstrīdēšana nenovērsīšot apstrīdētās normas piemērošanu citos publiskajos iepirkumos.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, kolēģija norādīja, ka administratīvā tiesa, īstenojot savu kompetenci, noskaidro un izvērtē visus lietā nozīmīgos tiesību un faktu jautājumus. Līdz ar to administratīvajā procesā tiek īstenota visaptveroša tiesas kontrole. Tiesvedību administratīvajā tiesā nevar atzīt par neefektīvu personas tiesību aizsardzības līdzekli Satversmes tiesas likuma izpratnē, īpaši ņemot vērā objektīvās izmeklēšanas principu. Šis princips ir administratīvā procesa tiesā neatņemama sastāvdaļa un uzskatāms par efektīvu privātpersonas tiesību aizsardzības garantiju. Tas ir viens no administratīvā procesa pamatprincipiem, kas tiesai jāievēro un jāpiemēro, izskatot jebkuru administratīvo lietu.

No Tiesu informācijas sistēmas esošās informācijas kolēģija arī konstatēja, ka pieteikuma iesniedzēja atsevišķā procesā ir pārsūdzējusi Satversmes aizsardzības biroja lēmumu par atteikumu izsniegt atzinumā ietvertu informāciju, bet tiesvedības process abās minētajās lietās nav noslēdzies. Tādējādi kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzēja ir uzsākusi savu tiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, bet nav tos izsmēlusi līdz galam.

Pieteikuma iesniedzēja arī lūdza Satversmes tiesu lemt par pieteikuma izskatīšanu, pirms ir izmantoti visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi. Proti, pieteikuma iesniedzējai arī turpmāk tikšot radīts būtisks kaitējums un pamattiesību aizskārums, jo pasūtītāji apstrīdēto normu varēs attiecināt uz visiem publiskajiem iepirkumiem, arī tādiem, kuru specifikācijas prasības neesot saistītas ar drošības apsvērumiem.

Kolēģija atzina: pieteikumā ir vispārīgi norādīts, ka apstrīdētā norma rada pamattiesību aizskāruma apdraudējumu plašam subjektu lokam, nenodrošina efektīvu konkurenci un kavē brīvu preču apriti. Tomēr no pieteikuma nav secināms, ka konkrētā pieteikuma iesniedzējas tiesiskā situācija ir sevišķi būtiska un prasītu nekavējošu tās atrisināšanu Satversmes tiesā, pirms ir izsmelti vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi. Tāpat no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums, ka pieteikuma iesniedzējas tiesībām un interesēm tiktu radītas nelabvēlīgas un vienlaikus neatgriezeniskas sekas, kuras nevarētu novērst ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Līdz ar to pieteikums tika atzīts par neatbilstošu Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.⁶⁴

Pieteikuma iesniedzējs nokavējis termiņu pieteikuma iesniegšanai

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturrtā daļa paredz, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās vai gadījumā, ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, – sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža. Pamatojoties uz minēto tiesību normu, kolēģijas pērn pieņēma sešus lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Pieteikumā Nr. 20/2024 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Kriminālprocesa likuma 405. panta trešās daļas satversmību. Šī norma paredz, ka lēmums par personas saukšanu pie kriminālatbildības nav pārsūdzams.

Kolēģija konstatēja, ka ar prokurora lēmumu pieteikuma iesniedzējs tika saukts pie kriminālatbildības par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, bet vēlāk krimināllieta nodota tiesai un tā pieņēmusi notiesājošu spriedumu. Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, lēmums, ar kuru viņš saukts pie kriminālatbildības, ir prettiesisks, bet apstrīdētā norma liedz to pārsūdzēt. Tas aizskarot viņa tiesības uz aizstāvību un minētā lēmuma tiesiskuma pārbaudi taisnīgā, objektīvā un neatkarīgā tiesā.

Pieteikuma iesniedzējs bija pārsūdzējis pirmās instances tiesas notiesājošo spriedumu apelācijas kārtībā un apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas kārtībā. Senāts atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību. Pieteikumā norādīts, ka termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai esot skaitāms no Senāta lēmuma par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību pieņemšanas brīža, proti, 2024. gada janvāra. Pēc lēmuma par personas saukšanu pie kriminālatbildības pieņemšanas kriminālprocess vēl turpinoties un par to, vai šis lēmums ir pamatots, lemjot tiesa.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, kolēģija atzina, ka Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturrtajā daļā izsmeļoši noteikts, kas uzskatāms par konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņa skaitījuma sākumu – tā ir diena, kad pēdējās institūcijas nolēmums ir stājies spēkā, ja personai ir iespēja Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai pamattiesību aizskāruma rašanās brīdis, ja personai tādas iespējas nav.

Satversmes tiesas kolēģija jau bija konstatējusi,⁶⁵ ka pieteikuma iesniedzējam nav iespēju ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vērsties pret to, ka prokurora lēmums par viņa saukšanu pie kriminālatbildības nav pārsūdzams. Tādēļ konkrētajā gadījumā nav tiesiskas nozīmes apstāklim, ka notiesājošo spriedumu pieteikuma iesniedzējs pārsūdzēja apelācijas un kasācijas kārtībā. Pieteikuma iesniedzējs jau iepriekš bija norādījis, ka prettiesisks lēmums par personas saukšanu pie kriminālatbildības liedz viņam īstenot tiesības uz aizstāvību kriminālprocesā un nenodrošina taisnīgu tiesas procesu, tādēļ nepieciešamas tiesības to pārsūdzēt atsevišķi no tiesas nolēmuma krimināllietā. Arī izskatāmajā pieteikumā norādīts, ka tiesības uz aizstāvību nav iespējams īstenot, ja no lēmuma par personas saukšanu pie kriminālatbildības neesot skaidrs, kādas tieši noziedzīgas darbības tiekot inkriminētas.

Tāpēc termiņš pieteikuma iesniedzēja konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, proti, no 2021. gada jūnija, kad pieņemts lēmums par pieteikuma iesniedzēja saukšanu pie kriminālatbildības. Izskatāmais pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada februārī. Tādējādi kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzējs ir nokavējis sešu mēnešu termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai.⁶⁶

64 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 23. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 93/2024.

65 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 27. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 124/2023.

66 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2024. gada 12. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 20/2024.

Pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums

Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts paredz, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Konstatējot, ka pieteikumā tas nav sniegts, kolēģijas pārskata posmā pieņēma nedaudz vairāk kā 20 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu. Minētais atteikuma pamats pamatā piemērots konstitucionālo sūdzību gadījumā.

Pieteikumus, par kuriem kolēģija pieņēmusi minētos lēmumus, raksturo to salīdzinoši lakoniskais satura izklāsts. Proti, pieteikuma iesniedzējs sniedz lietas faktisko apstākļu izklāstu un vispārīgu viedokli par konkrētās Satversmes normas un apstrīdētās normas saturu, kā arī citē, piemēram, citas tiesību normas, tiesu judikatūru vai tiesību doktrīnas atziņas. Šādus apsvērumus kolēģijas neuzskata par pieteikumu juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Tāpat atsevišķos gadījumos kolēģijas ir piemērojušas Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu arī situācijā, kad pieteikuma iesniedzējs, atsaucoties uz konkrētajā gadījumā būtisko Satversmes tiesas judikatūru un tajā izmantotajiem tiesību normu satversmības pārbaudes kritērijiem, analizējis vien atsevišķus to elementus.

Pieteikumā Nr. 19/2024 tā iesniedzēja lūdza Satversmes tiesu atzīt Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 12. panta pirmās daļas 1. punktu un otro daļu par neatbilstošu Satversmes 95. pantam. Minētās normas paredz, ka amatpersonu citā prombūtnē esošas amatpersonas amatā vai citā vakantā amatā, ņemot vērā attiecīgajam amatam noteiktās prasības, var pārcelt dienesta interesēs uz noteiktu laiku, lai nodrošinātu efektīvu dienesta pienākumu izpildi. Savukārt Satversmes 95. pants citstarp paredz, ka cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta.

Satversmes tiesas kolēģija norādīja, ka Satversmes 95. pants tiesas judikatūrā ir konkretizēts kopsakarā ar Konvencijas 3. pantu un ECT judikatūru. Proti, par pazemojošu atzīstama tāda izturēšanās, kas apkauno vai nonicina indivīdu, ignorē viņa cilvēka cieņu vai nonicina to, vai izraisa baiļu, ciešanu vai mazvērtības sajūtu, kas spēj salauzt indivīda morālo un fizisko pretestību. Kritērija izpildei pietiek ar to, ka upuris tiek pazemots viņa paša acīs, pat ja ne citu acīs. Šis attieksmes novērtējumā mazāk būtisks ir jautājums par faktiskām ciešanām, bet vairāk – jautājums par pazemojuma sajūtu. Tomēr būtiski, ka konvencijas 3. pants jeb tajā ietvertais aizliegums neattiecas uz visiem sliktas izturēšanās gadījumiem. Proti, konkrēta situācija ietilpst 3. panta tvērumā tikai tad, ja ir sasniegusi minimālo smaguma pakāpi. Šis pakāpes novērtējums ir relatīvs un atkarīgs no visiem lietas apstākļiem, piemēram, izturēšanās ilguma, izturēšanās ietekmes uz personas fizisko vai garīgo veselību, kā arī dažos gadījumos no cietušās personas dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, kolēģija savukārt norādīja, ka valsts dienests ir publiski tiesisks stāvoklis, kurā atrodas personas, kam uzticēta valsts uzdevumu pildīšana. Nodarbinātība valsts dienestā no privātajā sektorā veicamā darba atšķiras gan pēc tiesisko attiecību nodibināšanas juridiskajiem aspektiem, gan pēc veicamā darba mērķa, kas ir cieši saistīts ar valsts uzdevumu pildīšanu. Valsts dienestu

pildošās amatpersonas atrodas īpašās attiecībās ar valsti, proti, šo personu tiesības ir ierobežotas, un tām tiek uzlikti īpaši pienākumi. Nosakot valsts dienesta attiecībās esošo personu tiesības un pienākumus, likumdevējam ir salīdzinoši lielāka rīcības brīvība nekā, piemēram, regulējot tiesiskās attiecības, kas dibinātas uz darba līguma pamata. Tomēr, reglamentējot tiesiskās attiecības valsts dienestā, likumdevējs ir tiesīgs noteikt tikai tādus pamattiesību ierobežojumus, kas dienesta attiecībās ir nepieciešami.

Kolēģija atzina, ka pieteikumā ir citētas judikatūras un tiesību doktrīnas atziņas par cilvēka cieņu, kā arī vispārīgi norādīts, ka apstrīdētās normas pieļaujot jebkuru dienestā esošu pieredzējušu vadītāju pārcelt šim vadītājam tieši pakļautas amatpersonas amatā bez viņa piekrišanas un bez disciplinārpārkāpuma konstatēšanas, un tā esot uzskatāma par cilvēka cieņu pazemojošu rīcību. Tomēr pieteikumā nav ietverti juridiski argumenti par to, ka pieteikuma iesniedzējas pārcelšana citā amatā atbilstoši apstrīdētajām normām sasniegtu tādu viņas izjustā pazemojuma smaguma pakāpi, lai tā ietilptu cieņu pazemojošas izturēšanās aizlieguma tvērumā. Proti, nav apsvērti konkrētās lietas apstākļi un konteksts, tostarp Valsts policijas amatpersonām noteiktie tiesību ierobežojumi un pienākumi dienesta interesēs, pieteikuma iesniedzējas pārcelšanas iemesli un viņai saglabātā mēnešalga un dienesta pakāpe. Līdz ar to tika secināts, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.⁶⁷

Pieteikums neatbilst citām Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām

Satversmes tiesas likuma 18. pantā ir noteiktas vispārīgās prasības, kuras jāievēro katram pieteikuma iesniedzējam.

Pieteikumā Nr. 16/2024 tā iesniedzēja lūdza atzīt grozījumus likumos, ar kuriem no 2024. gada 1. jūlija tiek ieviests jauns tiesību institūts – partnerība –, par neatbilstošiem vairākiem Satversmes pantiem.

Kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzēja ir norādījusi augstāka juridiska spēka tiesību normas, attiecībā pret kurām būtu vērtējama grozījumu likumos atbilstība. Tomēr konkrētu likumu normas, kuru atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normām Satversmes tiesai būtu jāvērtē, pieteikumā nav precizētas. Tajā vispārīgi norādīts, ka Saeimā iesniegtie likumprojekti, kas saistīti ar partnerības institūta ieviešanu nacionālajā tiesību sistēmā, ir sasteigti un neatbilst Satversmei, kā arī pausta pieteikuma iesniedzējas neapmierinātība par šāda tiesību institūta ieviešanu nacionālajā tiesību sistēmā. Tomēr, arī saprātīgi interpretējot pieteikumā izklāstītos apsvērumus, kolēģija nevarēja izsecināt, par kuru konkrētu tiesību normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām pieteikuma iesniedzēja ir vērsusies Satversmes tiesā. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punktā noteiktajām prasībām.⁶⁸

Savukārt pieteikumā Nr. 124/2024 tā iesniedzēja lūdza atzīt Noteikumus Nr. 138 un Noteikumus Nr. 478 par neatbilstošiem vairāku likumu normām. Noteikumi Nr. 138 noteica, piemēram, Korupcijas novēršanas likumā paredzēto valsts amatpersonu un to radnieku deklarāciju veidlapu paraugus, kā arī kārtību, kādā aizpildāmas

67 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2024. gada 18. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 19/2024.

68 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2024. gada 14. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 16/2024.

un iesniedzamas deklarācijas. Savukārt Noteikumi Nr. 478 nosaka, piemēram, likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” paredzēto valsts amatpersonu deklarāciju aizpildīšanas, iesniegšanas, reģistrēšanas un glabāšanas kārtību, kā arī pārskata periodu, par kuru iesniedzama deklarācija.

Kolēģija norādīja, ka Satversmes tiesas likuma 1., 16. un 18. pantā citstarp ir atspoguļots pieteikuma princips, atbilstoši kuram Satversmes tiesa lemj par lietas ierosināšanu tikai tad, ja pieteikums atbilst visām likuma prasībām. No minētajām tiesību normām, jo īpaši Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punkta, izriet, ka pieteikumā ir jānorāda Satversmes tiesai piekritīgs prasījums. Tas nozīmē, ka pieteikuma iesniedzējam ir jānorāda gan konkrēta tiesību norma, kuras atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normai Satversmes tiesai būtu jāvērtē, gan arī šī augstāka juridiska spēka tiesību norma.

Vispārīgi prasījums izvērtēt Ministru kabineta noteikumu normu atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām ir piekritīgs Satversmes tiesai. Tomēr pieteikuma iesniedzēja nav norādījusi un kolēģija no pieteikumā minētajiem argumentiem nevar izsecināt konkrētas attiecīgo Ministru kabineta noteikumu normas, kuru atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normām Satversmes tiesai būtu jāvērtē. Tādējādi pieteikumā ietvertais lūgums izvērtēt minēto Ministru kabineta noteikumu satversmību neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punkta prasībām.⁶⁹

Izspriests prasījums

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Šī norma pārskata posmā piemērota vienā lēmumā.

Pieteikumā Nr. 101/2024 Satversmes tiesai tika lūgts citstarp atzīt Šķirējtiesu likuma 58. panta otro daļu (redakcijā, kas bija spēkā no 2017. gada 1. marta līdz 2024. gada 3. jūlijam) par neatbilstošu Satversmes 92. pantam. Minētā norma paredzēja: ja šķirējtiesas spriedums izpildāms Latvijā, bet netika labprātīgi pildīts, ieinteresētā puse bija tiesīga Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā vērsties rajona tiesā ar pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu pastāvīgās šķirējtiesas sprieduma piespiedu izpildei.

Kolēģija norādīja, ka Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2022-03-01. Šajā spriedumā tiesa citstarp izvērtēja Civilprocesa likuma 534. panta pirmās daļas satversmību. Minētā Civilprocesa likuma norma redakcijā, kas bija spēkā sprieduma lietā Nr. 2022-03-01 pieņemšanas brīdī, līdzīgi Šķirējtiesu likuma 58. panta otrajai daļai noteica: ja šķirējtiesas spriedums izpildāms Latvijā un labprātīgi netiek pildīts, ieinteresētā puse pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu pastāvīgās šķirējtiesas sprieduma piespiedu izpildei var iesniegt rajona tiesā pēc parādnieka deklarētās dzīvesvietas, bet, ja tādas nav, – pēc parādnieka dzīvesvietas vai juridiskās adreses vai pēc šķirējtiesas sprieduma izpildes vietas.

Lietā Nr. 2022-03-01 Satversmes tiesa atzina arī Civilprocesa likuma 537. pantu, ciktāl tas neparedzēja šķirējtiesas procesa uzraudzību gadījumos, kad ieinteresētā puse ilgstoši nevēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā šķirējtiesas sprieduma izpildei, kad šķirējtiesas spriedums atzīstams un izpildāms ārvalstīs vai kad šķirējtiesas sprieduma izpildei nav nepieciešams vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu, par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2024. gada 1. marta.

Kolēģija atzina, ka pieteikumā Nr. 101/2024 pieteikuma iesniedzēja apstrīd Šķirējtiesu likuma 58. panta otrās daļas satversmību redakcijā, kas bija spēkā laikā, kad Satversmes tiesa pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-03-01, un neparedzēja puses tiesības vērsties ar pieteikumu tiesā par šķirējtiesas sprieduma apstrīdēšanu. Pieteikuma iesniedzēja prasījumu par Šķirējtiesu likuma 58. panta otrās daļas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. pantam saista ar apstākli, ka tai nav iespēju apstrīdēt šķirējtiesas spriedumu rajona tiesā, liekot tai gaidīt, vai un kad ieinteresētā puse vērsīsies rajona tiesā ar pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu šķirējtiesas sprieduma piespiedu izpildei.

Lai arī Satversmes tiesa lietā Nr. 2022-03-01 vērtēja Civilprocesa likuma normu, nevis pieteikumā norādītās Šķirējtiesu likuma normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, tomēr tā pēc būtības jau ir izvērtējusi prasījumu par likumdevēja pienākumu pilnveidot šķirējtiesas procesa uzraudzību, tostarp paredzot tiesības apstrīdēt šķirējtiesas spriedumu rajona tiesā. Līdz ar to kolēģija secināja, ka prasījums par Šķirējtiesu likuma 58. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam ir uzskatāms par izspriestu.⁷⁰

69 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 9. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 124/2024.

70 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 9. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 101/2024.

Juridiskā pamatojuma vai faktisko apstākļu izklāsta izmaiņas atkārtotā pieteikumā

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts piešķir Satversmes tiesas kolēģijai tiesības atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija. Pamatojoties uz šo normu, pērn tika pieņemti nedaudz vairāk kā 10 lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts balstās uz procesuālās ekonomijas principu. Tas atslēgo kolēģiju darbu gadījumos, kad tiesā atkārtoti tiek iesniegti pieteikumi, kuru juridiskā argumentācija vai lietas faktisko apstākļu izklāsts ir līdzīgs iepriekš iesniegtajam pieteikumam.

Pieteikumā Nr. 88/2024 tā iesniedzēja lūdza Satversmes tiesu atzīt citstarp Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 36. panta pirmās daļas 1. punktu par neatbilstošu vairākām Satversmes un Bērnu tiesību konvencijas normām. Minētā likuma norma noteic, ka par ienākumiem, kurus ņem vērā, lemjot par trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statusa piešķiršanu, neuzskata summu, ko persona maksā kā uzturlīdzekļus bērnam un kas nepārsniedz valstī noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru katram bērnam.

Izskatot šis pieteikuma iesniedzējas iepriekš iesniegtos pieteikumus, kolēģijas jau bija pieņēmušas lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu. Proti, ar kolēģijas lēmumu Nr. 130/2023 tika atteikts ierosināt lietu, jo pieteikuma iesniedzēja nebija pamatojusi, ka tieši apstrīdētā norma radītu viņas pamattiesību aizskārumu. Savukārt, izskatot pieteikumu Nr. 146/2023, kolēģija atzina, ka tajā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums pēc būtības nebija mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu Nr. 130/2023.

Lēmumā Nr. 88/2024 kolēģija konstatēja, ka šajā pieteikumā ir precizēts prasījums. Proti, tajā tiek lūgts vērtēt ne tikai apstrīdētās likuma normas, bet arī vairāku Ministru kabineta noteikumu normu satversmību. Tāpat pieteikumam pievienoti jauni pielikumi. Vienlaikus kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzēja joprojām nav pamatojusi pieteikumā pausto viedokli par to, ka no viņas norādītajām pamattiesībām izriet tas, ka, pārbaudot mājsaimniecības atbilstību trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statusa vai sociālās palīdzības pabalsta piešķiršanas nosacījumiem, mājsaimniecības kopējo materiālo resursu izvērtēšanas procesā par ienākumiem neuzskatītu arī saņemtos uzturlīdzekļus. Pieteikuma iesniedzējas subjektīvais viedoklis par Satversmē ietvērto pamattiesību iespējamiem pārkāpumiem nav pietiekams, lai pamatotu to aizskārumu. Ievērojot minēto, tika atzīts, ka izskatāmajā pieteikumā joprojām nav ietverts pamatojums tam, kādā veidā tieši apstrīdētās normas rada pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārumu.

Ne prasījuma precizēšana, ne arī iepriekš iesniegtajā pieteikumā norādīto argumentu izvēršana vai apjoma palielināšana pati par sevi nenozīmē, ka pieteikuma juridiskais pamatojums ir mainījies pēc būtības, ja šīs izmaiņas nenovērš iepriekš kolēģiju lēmumos konstatētos trūkumus. Izskatāmajā pieteikumā nav norādīti jauni apstākļi vai juridiski argumenti, ko kolēģija nebūtu vērtējusi, izskatot iepriekš iesniegtos pieteikumus. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegtajiem pieteikumiem.⁷¹

Juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu kolēģijai ir tiesības atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai. Pamatojoties uz minēto normu, kolēģijas pārskata posmā pieņēma 10 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta sestā daļa attiecas tikai uz vienu pieteikuma veidu – konstitucionālo sūdzību. Uz šīs normas pamata pieņemtie kolēģiju lēmumi pamatā attiecas uz tādiem tiesību jautājumiem, par kuriem jau ir izveidojusies Satversmes tiesas judikatūra. Piemēram, pieteikuma Nr. 72/2024 iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Administratīvās atbildības likuma 245. panta sestās daļas atbilstību Satversmes 92. pantam. Šā likuma norma noteic: ja apgabaltiesas tiesneši vienbalsīgi atzīst, ka pastāv kāds no šā likuma 189. pantā minētajiem apstākļiem vai nepastāv neviens no šā likuma 244. pantā minētajiem apelācijas tiesvedības ierosināšanas pamatiem, viņi pieņem lēmumu par atteikšanos ierosināt apelācijas tiesvedību.

Pieteikuma tika norādīts, ka Administratīvās atbildības likuma 245. panta sestā daļa liedz izmantot tiesības uz taisnīgu tiesu trijās tiesu instancēs. Tāpat šī norma nenodrošinot pieteikuma iesniedzēja iesniegtās apelācijas sūdzības izskatīšanu pēc būtības apelācijas instances tiesā, tādējādi liedzot kontroli pār pirmās instances tiesas sniegto pierādījumu novērtējumu.

Satversmes tiesas kolēģija, atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, atzina, ka valsts pienākums nodrošināt tiesības uz tiesas pieejamību administratīvo pārkāpumu lietās izpaužas tādējādi, ka personai jābūt nodrošinātām tiesībām uz pārsūdzību vismaz vienā instancē. Tiesības uz pārsūdzību ir nodrošinātas arī tad, ja personai vispirms jāvērtē tiesā ar lūgumu izskatīt tās iesniegto apelācijas sūdzību – neatkarīgi no tā, vai pēc iesniegtās apelācijas sūdzības apelācijas tiesvedība tiks uzsākta vai ne. Regulējums, kas paredz augstākas instances tiesai iespēju atteikties ierosināt tiesvedību, nodrošina tiesas darbības efektivitāti, dodot iespēju novirzīt resursus citu lietu izskatīšanai.

Ņemot vērā minēto Satversmes tiesas judikatūru, kolēģija atzina, ka pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka personai Satversmes 92. pantā noteiktās tiesības prasa apelācijas tiesvedības ierosināšanu pat tādos gadījumos, kad nepastāv neviens no apelācijas tiesvedības ierosināšanas pamatiem. Proti, pieteikuma iesniedzējs nav pamatojis, ka no Satversmes 92. panta izrietētu likumdevēja pienākums nodrošināt, ka visas administratīvā pārkāpuma lietas būtu izskatāmas pēc būtības apelācijas instances tiesā. Līdz ar to pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums par Administratīvās atbildības likuma 245. panta sestās daļas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.⁷²

Citi pieteikuma iesniedzēju lūgumi

Kolēģiju lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu ir tikuši izlemti arī citi pieteikuma iesniedzēju lūgumi. Vairumā gadījumu, secinot, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma prasībām un tādēļ lieta tiesā nav ierosināma, kolēģija šos lūgumus atstāj bez izskatīšanas. Tomēr atsevišķos gadījumos pieteikuma iesniedzēja lūguma vērtējumam var būt nozīme turpmākajā Satversmes tiesas likuma interpretācijā.

Piemēram, pieteikuma Nr. 7/2024 iesniedzējs lūdza nosūtīt viņam atpakaļ pieteikuma kopiju. Kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzējs atrodas brīvības atņemšanas iestādē, tādēļ viņam var būt objektīvas grūtības sagatavot dokumentu atvasinājumus. Ņemot vērā minēto un ievērojot labas pārvaldības principu, glabāšanai Satversmes tiesas arhīvā nododama pieteikuma kopija, bet tā oriģināls nosūtāms pieteikuma iesniedzējam. Līdz ar to kolēģija pieteikuma iesniedzēja lūgumu apmierināja.⁷³

Savukārt pieteikumā Nr. 104/2024 tika lūgts pievienot pieteikuma iesniedzēja pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā jau iepriekš ierosinātajai lietai Nr. 2024-05-01. Izlemjot šo lūgumu, kolēģija norādīja, ka Satversmes tiesas likums neparedz pieteikuma par lietas ierosināšanu pievienošanu Satversmes tiesā jau ierosinātai lietai. Lieta Satversmes tiesā var tikt ierosināta tikai uz Satversmes tiesas likuma prasībām atbilstoša pieteikuma pamata. Savukārt vairāku jau ierosinātu lietu apvienošana pieļaujama saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 22. panta sesto daļu Satversmes tiesas reglamenta 79. un 80. punktā noteiktajā kārtībā. Par lietu apvienošanu lemj tiesnesis, kurš sagatavo lietas izskatīšanai, vai Satversmes tiesa rīcības sēdē.⁷⁴

72 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2024. gada 9. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 72/2024.

73 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2024. gada 23. februāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 7/2024.

74 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2024. gada 30. septembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 104/2024.

3 | Dialogs

Demokrātiskā tiesiskā valstī dialogs starp dažādām sabiedrības grupām un valsts varas institūcijām ir nepieciešams, lai veidotu uz savstarpēju uzticēšanos balstītas attiecības un īstenotu kopīgu vīziju par valsts nākotni attīstību. Lai stiprinātu valstisko apziņu, rosinātu iedzīvotāju līdzdalību un attīstītu izpratni par Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtībām, ir nepieciešams aktīvs dialogs ar sabiedrību.

Satversmes tiesas dialoga mērķis ir veicināt sabiedrības izpratni par Satversmē ietvertajām vērtībām, pamattiesībām un brīvībām, sekmējot iedzīvotāju piederības sajūtu Latvijai, kas pašreizējos ģeopolitiskajos apstākļos ir ļoti nozīmīga valsts drošības un demokrātijas stiprināšanā. Satversmes tiesas uzdevums ir ne vien risināt tiesiskus strīdus, bet arī veicināt tiesiskuma principa izpratni Latvijas sabiedrībā.

Ikvienam valsts iedzīvotājam ir tiesības saņemt informāciju par Satversmes tiesas darbu, lai pārlicinātos, ka tā efektīvi un atbilstoši likumam īsteno uzticētās funkcijas. Tas veido tiešu saikni ar suverēnu – Latvijas tautu – un līdz ar to stiprina tiesu varas darbības leģitimitāti.

Satversmes tiesa aktīvi veido dialogu ar sabiedrību, tādējādi sekmējot savstarpējo cieņu un uzticēšanos tiesai kā neatkarīgai un taisnīgai institūcijai. Katrs tiesas nolēmums ir nozīmīgs ne tikai konkrētajā lietā iesaistītajām pusēm, bet arī sabiedrībai kopumā, jo tas stiprina taisnīgumu un tiesiskumu. Lai nodrošinātu sabiedrības pilnvērtīgu informētību, Satversmes tiesa skaidro savas kompetences specifiku, pieņemtos nolēmumus, tiesvedības procesu un savu darbu kopumā.

Dialogā ar konstitucionālajām valsts varas institūcijām nozīmīga ir apziņas stiprināšana par kopīgu virsmērķi – tiesiskumu un visu konstitucionālo orgānu mērķtiecīgu, uz demokrātijas attīstību vērstu sadarbību. Satversmes tiesas dialogs ar valsts iestādēm un citām tiesām palīdz stiprināt demokrātiskas tiesiskas valsts vērtības un sabiedrības uzticēšanos valsts varai. Dialogs ir būtisks valsts institūciju sadarbības aspekts Latvijas iedzīvotāju pamattiesību aizsardzības nodrošināšanā, labas likumdošanas principa konkretizācijā, Satversmes tiesas procesa efektīvā norisē un nolēmumu izpildē.

Vienlaikus Satversmes tiesa īsteno dinamisku starptautisko sadarbību, jo demokrātijas, tiesiskuma un drošības aizsardzības nodrošināšanā pašreizējo ģeopolitisko izaicinājumu apstākļos īpaša nozīme ir pārnacionāla dialoga uzturēšanai. Pastāv vesela virkne tādu tiesību jautājumu, kurus izolēti, nacionālās tiesību sistēmas ietvaros, atrisināt ir sarežģīti. Eiropas tiesiskajā telpā un starptautiskajā līmenī uzturētais dialogs ir ļoti nozīmīgs, jo vienvērtīgāku un efektīvāku pamattiesību aizsardzību iespējams nodrošināt tikai tad, ja notiek pastāvīga domapmaiņa ar sadarbības partneriem citās Rietumu tiesību loka piederīgajās valstīs.

Turklāt no Latvijas konstitucionālo tiesību attīstības viedokļa ir svarīgi tas, lai Satversmes tiesas tiesneši pastāvīgi atrastos tiesiskās domas attīstības centrā un aktīvi piedalītos tās dienaskārtības veidošanā. Satversmes tiesa aktīvi sadarbojas ar tiesām un citām institūcijām Eiropas un starptautiskajā līmenī, lai stiprinātu Latvijas pozīciju Eiropas tiesiskajā telpā.

3.1. Dialogs ar sabiedrību

Satversmes tiesas dialoga pamatā ir atvērtība un cieņpilna sadarbība. Tiesa sniedz sabiedrībai precīzu, operatīvu un saprotamu informāciju, kura tiek pielāgota atbilstoši dažādām mērķa grupām. Satversmes tiesa aktīvi skaidro tiesvedības procesus, tostarp sniedz informāciju par ierosinātajām un izskatītajām lietām. Satversmes tiesa informē sabiedrību par darba aktualitātēm, kā arī tiesas organizētajiem pasākumiem, dialogu un starptautisko sadarbību, īpaši uzsverot konkrēto norišu ietekmi uz tiesiskuma, demokrātijas un Satversmē ietvertu vērtību aizsardzību. Vienlaikus Satversmes tiesa veic mediju monitoringu, analizē informāciju, pilnveido komunikācijas saturu, kā arī izvēlas piemērotākos kanālus un komunikācijas rīkus, lai nodrošinātu kvalitatīvu un pieejamu informāciju visiem interesentiem.

Ņemot vērā sabiedrības vajadzību pēc ērti pieejamas informācijas, Satversmes tiesa veido aktīvu komunikāciju arī sociālajos tīklos *X.com*, *Facebook* un savā *YouTube* kanālā. Satversmes tiesas *X.com* un *Facebook* kontos tiek publicēti kodolīgi ieraksti kopā ar vizuālu materiālu, kas papildina publicēto informāciju.

Pērn tiesas *X.com* kontā @Satv_tiesa veikti 368 ieraksti, kontam ir 2409 sekotāji. Kopš iepriekšējā pārskata perioda sekotāju skaits ir pieaudzis par 203 sekotājiem. *X.com* ierakstu administrācijas vide apliecina, ka pārskata periodā ierakstiem bijuši aptuveni 458,9 tūkstoši skatījumu un 14,4 tūkstoši interakciju. Savukārt *Facebook* lapā ir veikti 348 ieraksti, un lapai ir 809 sekotāji. *Facebook* ierakstu administrācijas vide apliecina, ka pārskata posmā tiesas ieraksti ir sasnieguši 54,8 tūkstošus lietotāju auditoriju un bijuši 8,2 tūkstoši interakciju. Tiesas *YouTube* kanālā saglabāti visi veidotie videoieraksti – tiesas sēdes ar lietas dalībnieku piedalīšanos, tiešsaistes lekcijas, video no pasākumiem, apsveikumu video un cita audiovizuālā informācija. *YouTube* kontam pievienojušies 183 sekotāji, pārskata periodā kanālam bijuši 52,103 tūkstoši skatījumu.

Pārskata periodā izn. valsts vērtībām, tiesu dialoga un starptautiskās sadarbības nozīmi. Raidierakstam šajā laikā bija gandrīz tūkstotis klausītāju. Raidieraksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā un straumēšanas vietnē *Spotify*.

Raidieraksta **četrpadsmitajā epizodē** Satversme s tiesas tiesnese Jautrīte Briede sarunājas ar skolēnu radošo darbu konkursa “Ikviens cilvēka cieņa digitālajā vidē” uzvarētājiem Anci Rozenbergu-Kokinu, Sofiju Stankus, Emīliju Katrīni-Kātu un Kati Birzgali. Sarunā jaunieši stāsta par savām pārdomām par cieņu, ikdienas izaicinājumiem digitālajā vidē, vīziju par valsts nākotni un savu vietu tajā. **Piecpadsmitajā epizodē** Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš sarunājas ar Ludviga Maksimiliāna universitātes (Minhene) Juridiskās fakultātes profesoru Pēteru Hūberu (*Peter M. Huber*) par Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas lomu, cilvēka cieņas jēdzienu Vācijas tiesību sistēmā, valsts varas atzaru mijiedarbību, nākamo paaudžu tiesībām un Eiropu vienojošām kopējām pamatvērtībām. **Sešpadsmitajā epizodē** Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš sarunājas ar Londonas Universitātes koledžas profesoru starptautiskajās publiskajās tiesībās un ANO Starptautisko tiesību komisijas locekli Mārtiņu Paporinski par komisijas kompetencēm un nozīmīgumu, Satversmes tiesas spriedumu atpazīstamību starptautiski, kā arī vairāku tiesību sistēmu mijiedarbību un citām tēmām. **Septiņpadsmitajā epizodē** Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš

Raidierakstā “Tversme” priekšsēdētāja Irēna Kucina sarunājas ar 4. maija Deklarācijas kluba prezidenti Veltu Čebotarenoku (16.12.2024.).

sarunājas ar Augstākās padomes deputāti, bijušo Satversmes tiesas tiesnesi Ilmu Čepāni. Saruna atklāj Ilmas Čepānes profesionālo pieredzi un redzējumu attiecībā uz Satversmes tiesas judikatūru, spriedumu izpildi un iespējamiem grozījumiem Satversmes tiesas likumā, kā arī aktuālajiem jautājumiem par vides ilgtspēju. **Astoņpadsmitajā epizodē** Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Anita Rodiņa sarunājas ar bijušo Satversmes tiesas tiesnesi Gunāru Kusiņu. Sarunā Gunārs Kusiņš dalās pieredzē par darbu tiesneša amatā, uzsverot Satversmē ietvertu principu, vērtību un koleģialitātes nozīmi Satversmes tiesas darbā. **Deviņpadsmitajā epizodē** pieejams Satversmes tiesas un Latvijas Nacionālās bibliotēkas organizētās *Sarunas par Latviju* ieraksts. Savukārt **divdesmitajā epizodē** Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina sarunājas ar 4. maija Deklarācijas kluba prezidenti Veltu Čebotarenoku par Latvijas neatkarības atjaunošanu, valstiskumu, brīvību un vērtībām.

Būtiska nozīme Satversmes tiesas un sabiedrības dialoga veidošanā ir Satversmes tiesas mājaslapai. Lai ikvienam mājaslapas lietotājam nodrošinātu piekļūstamību tās saturam, iespēju viegli tajā orientēties, kā arī iespējami ātri atrast nepieciešamo informāciju, Satversmes tiesa nodrošina aktuālas, noderīgas informācijas uzturēšanu mājaslapā, kā arī izvērtē mājaslapas satura pieejamību.

3.1.1. Informācija par tiesvedību

Satversmes tiesas mājaslapā pieejama detalizēta informācija par ierosinātajām un izskatītajām lietām, kā arī par kolēģiju lēmumiem atteikties ierosināt lietu. Satversmes tiesa par tiesvedības gaitu un pieņemtajiem nolēmumiem gatavo īsas un saprotamas preses relīzes. Lai nodrošinātu sabiedrības piekļuvi būtiskai informācijai par izskatāmajām lietām, Satversmes tiesa publicē preses relīzes par lietu izskatīšanas uzsākšanu, norādot informāciju par apstrīdēto normu, faktiskajiem apstākļiem un tiesisko pamatojumu. Pēc nolēmuma pieņemšanas mājaslapā tiek ievietots tā kopsavilkums, kurā apkopoti lietas fakti, izmantotā metodoloģija apstrīdētās normas izvērtēšanai un tiesas secinājumi.

Sabiedrības informēšanas nolūkos tiek rīkotas preses konferences, kurās piedalās tiesas priekšsēdētājs un tiesnesis, kurš sagatavojis lietu izskatīšanai. Preses konferencēs aicināti piedalīties mediju pārstāvji un ikviens interesents. Lai sasniegtu pēc iespējas plašāku auditoriju, preses konferences notiek klātienē un tiešsaistē *Zoom* platformā, kā arī tiek straumētas Satversmes tiesas *YouTube* kanālā.

Pārskata periodā rīkotas deviņas preses konferences. Vienā no tām tika sniegts pārskats par Satversmes tiesas darbu 2023. gadā. Savukārt astoņas preses konferences rīkotas par nolēmumiem šādās lietās: Nr. 2023-04-0106 – par pastāvīgās uzturēšanās atļaujām Krievijas pilsoņiem; Nr. 2023-27-03 – par azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem Rīgas administratīvajā teritorijā; Nr. 2023-01-03 – par galvenās cirtes caurmēra samazināšanu; Nr. 2023-09-0106 – par aizliegumu audzēt un turēt dzīvniekus tikai kažokādu ieguvei; Nr. 2022-44-01 – par ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesībām; Nr. 2022-45-01 – par izglītības iegūšanu privātās izglītības iestādēs tikai valsts valodā; Nr. 2023-10-03 – par trešo valstu pilsoņu izslēgšanu no nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu saņēmēju loka Jūrmalas pilsētā; Nr. 2023-15-01 – par vispārējās izglītības programmu īstenošanu valsts un pašvaldību izglītības iestādēs tikai valsts valodā.

Sabiedrības informēšana par ikviena tās locekļa pamattiesībām un to aizsardzības instrumentiem caur tiesas sniegto Satversmes pantu tvēruma skaidrojumu un piemērošanu ir iemesls, kura dēļ Satversmes tiesa apkopo savas judikatūras atziņas analītiskās publikācijās par katru Satversmes VIII nodaļas "Cilvēka pamattiesības" pantu. Grāmatžurnālu par Satversmes 91. un 92. pantu digitālās versijas tagad ikvienam lasītājam ir pieejamas Satversmes tiesas mājaslapā. Turklāt Satversmes tiesa aktualizē grāmatžurnālu digitālās versijas, papildinot tos ar jaunākajām atziņām.

Būtiskas izmaiņas attiecināmas uz Satversmes tiesas spriedumu krājumu publicēšanu. Ilgtspēja kā vērtība tiek ņemta vērā gan tiesas spriešanā, gan arī Satversmes tiesas kā institūcijas pārvaldībā. Satversmes tiesa veicina videi draudzīgu pieeju. Tāpēc, dinamiski iztulkojot Satversmes tiesas likuma 33. panta otro daļu, Satversmes tiesas spriedumu krājums pērn pirmo reizi tika publicēts tikai elektroniskā formātā.

Ik gadu Satversmes tiesa aicina tiesību studentus un praktiķus izmantot Satversmes tiesas judikatūras datubāzi, kurā ietvertas būtiskākās atziņas no Satversmes tiesas spriedumiem, lēmumiem par tiesvedības izbeigšanu un tiesnešu atsevišķajām domām. Minētās atziņas sakārtotas pēc atslēgvārdiem un kategorijām. Datubāzē apkopota arī statistika par pieteikumu iesniedzējiem, apstrīdētajām normām, tās izdevušajām institūcijām, kā arī cita ar Satversmes tiesas procesu saistīta informācija. Datubāze ir pieejama pēc programmas *Citavi* lejupielādes un instalēšanas datorā.

Satversmes tiesas starptautiskā konference "Konstitucionālo tiesu loma Eiropu vienojošo kopējo vērtību konkretizācijā" (01.03.2024.).

3.1.2. Ārpus tiesvedības aktualitātes

Martā norisinājās Satversmes tiesas starptautiskā konference "Konstitucionālo tiesu loma Eiropu vienojošo kopējo vērtību konkretizācijā". Konference tika rīkota par godu divdesmitajai gadskārtai, kopš Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts. Eiropu vieno tādas vērtības kā demokrātija, tiesiskums un cilvēktiesības. Šīs vērtības ir kopējas visām Eiropas Padomes un Eiropas Savienības dalībvalstīm. Taču atsevišķu valstu nacionālā konstitucionālā identitāte var ietvert arī atšķirīgus elementus, piemēram, pienākumu aizsargāt valsts valodu. Tādēļ attiecībā uz nacionālo konstitucionālo identitāšu un Eiropas kopējo vērtību aizsardzību būtiska nozīme ir to līdzsvaram un harmoniskai mijiedarbībai. Šajā līdzsvarošanā nozīmīga loma ir konstitucionālo tiesu dialogam ar ECT un EST. Savukārt minētajā dialogā būtiska nozīme ir Eiropas konsensa jēdzienam, kas atklāj dalībvalstu vairākuma vienprātību par kādu tiesību jautājumu.

Konferenci atklāja Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un tieslietu ministre Inese Lībiņa-Egnere. Aldis Laviņš atzina, ka valstu konstitucionālās identitātes, kopējās Eiropas vērtības un Eiropas konsenss ir savstarpēji papildinoši elementi, kas ļauj panākt līdzsvaru nacionālo tiesību, Eiropas Savienības tiesību un starptautisko tiesību piemērošanā. Savukārt Inese Lībiņa-Egnere atsauca uz cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, drošību, līdztiesību, tiesiskumu, cilvēktiesībām un valstu pašnoteikšanos – vērtībām, kuras ir ne tikai Latvijas konstitucionālās identitātes pamatā, bet vienlaikus ir arī Eiropas kopējās vērtības.

Konferences pirmā paneldiskusija bija veltīta Eiropas Savienības un Eiropas Padomes dalībvalstu konstitucionālo identitāšu līdzsvarošanai ar kopējām Eiropas vērtībām. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa vadītajā diskusijā piedalījās Venēcijas komisijas viceprezidents un Nīderlandes Augstākās tiesas tiesnesis Martins Kaujers (*Martin Kuijer*), ECT tiesnesis Mikola Hnatovskis (*Mykola Gnatovskyy*), kā arī Ludviga Maksimiliāna universitātes (Minhene) Juridiskās fakultātes profesors Pēters Hūbers (*Peter M. Huber*). Diskusijas dalībnieki atzina, ka gadījumi, kad nacionālās konstitucionālās identitātes saduras ar kopējām Eiropas vērtībām, ir ārkārtīgi reti, lai gan pēdējos gados – arvien biežāk sastopami. Atsaukšanās uz nacionālo konstitucionālo identitāti nedrīkst kalpot par attaisnojumu, lai atkāptos, piemēram, no Konvencijas vai nepildītu ECT spriedumus. Tajā pašā laikā ECT un EST nedrīkst ignorēt dalībvalstu konstitucionālo tiesu un augstāko tiesu spriedumus, kuros aizsargāta nacionālā konstitucionālā identitāte.

Otrās paneldiskusijas temats bija Eiropas konsenss un tā ietekme uz Eiropas sabiedrisko kārtību. Diskusijā piedalījās Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs, EST pirmais ģenerāladvokāts Macejs Špunars (*Maciej Szwpanar*), Londonas Universitātes koledžas tiesību filozofijas profesors Džordžs Lecss (*George Letsas*) un Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās vietniece Elīna Luīze Vītola. Diskusiju vadīja Liverpūles Universitātes cilvēktiesību profesors Kanstancins Dzehčjarovs (*Kanstantsin Dzehtsiarou*). Diskusijā tika secināts, ka Eiropas konsensa jēdziens ir Konvencijas interpretācijas rīks, kuru izmanto ECT – ja vairumā dalībvalstu par kādu tiesību jautājumu ir izveidojies konsenss, tad pārējām dalībvalstīm šā jautājuma izlemšanā samazinās rīcības brīvība. Vienlaikus tika pausts arī viedoklis, ka Eiropas konsensa jēdziens ir nevajadzīgs un pat kaitīgs. Tiesām vērtību iedzīvināšanā esot jāvadās tikai un vienīgi pēc tiesiskuma principa, nevis jāraugās pēc konsensa, kura rašanos varot aizkavēt dažādi politiski apsvērumi.

Satversmes tiesa uzņem viesus
Muzeju naktī (18.05.2024.).

Pēc paneldiskusijām EST tiesnese Ineta Ziemele savā priekšlasījumā uzsvēra, ka no Eiropas skatpunkta demokrātija, attīstība, tiesiskums, kā arī cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošana ir savstarpēji atkarīgas un savstarpēji pastiprinošas vērtības. Tieši šī pārlicība atspoguļo Eiropas identitāti. Eiropas identitāti veido nacionālās identitātes kopā ar smalko dialektiku starp atšķirīgā pārvarēšanu un balstīšanos uz kopējām vērtībām. Tas ir visa Eiropas projekta leģitimitātes pamatelements.

Noslēgumā galvenās konferences dalībnieku atziņas apkopoja Londonas Universitātes koledžas starptautisko publisko tiesību profesors Mārtiņš Paparinskis. Viņš atzina, ka tiesiskā Eiropa pastāv gan savā bezgalīgajā daudzveidībā, gan, vismaz zināmā abstrakcijas pakāpē, ar kopīgām vērtībām un institūcijām, kas, protams, var būt kopīgas arī citiem reģioniem. Tiesību akti ir līdzeklis institucionālo pozīciju tulkošanai starp vietējām, starptautiskajām un Eiropas Savienības tiesām. Tiesneši pastāv arī kā daļa no plašākas sociālās struktūras, kas neizbēgami attīstās.

Konferences tiešraide bija pieejama Satversmes tiesas *YouTube* kanālā.

Satversmes tiesa Muzeju nakts ietvaros maijā jau trešo gadu pēc kārtas vēra durvis ikvienam apmeklētājam, kurš vēlējas iepazīties ar Satversmes tiesu un tās darba ikdienu. Iedvesmojoties no Muzeju nakts tēmas Latvijā – izzināt un iegūt, pētīt un saprast –, Satversmes tiesa aicināja ikvienu Atvērt Satversmi. Muzeju nakts apmeklētājiem bija iespēja izzināt Satversmi, kā arī izpētīt, kādas ir ikviena pamattiesības un kā tās aizsargāt. Muzeju naktī tiesas apmeklētājiem bija iespēja izpētīt Satversmes tiesas namu, uzdot interesējošos jautājumus, kā arī iesaistīties interaktīvās aktivitātēs. Ikvienam bija iespēja Satversmes tiesas sēžu

Konstitucionālo tiesību domnīcas
"Satversmes tiesas nolēmumu lasāmība"
dalībnieki (13.12.2024.).

zālē piedalīties sarunā par Satversmi ar Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieci Irēnu Kucinu. Satversmes tiesā bija iespējams apmeklēt arī muzeju jeb Satversmes tiesas vēstures istabu, kurā izvietota ekspozīcija par konstitucionālās kontroles un Satversmes tiesas attīstību, tās tradīcijām un Satversmē ietvertajām vērtībām. Satversmes tiesas vēstures istaba apmeklētājiem pirmo reizi tika atvērta tieši Muzeju naktī 2022. gadā.

Par godu Satversmes tiesas 28. gadadienai decembrī norisinājās Konstitucionālo tiesību domnīca “Satversmes tiesas nolēmumu lasāmība”, kurā piedalījās Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki, tieslietu ministre Inese Libiņa-Egnere, Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs Andrejs Judins, Augstākās tiesas senatore Anita Kovaļevska, zvērināts advokāts Matīss Šķiņķis, juridiskās un dokumentu valodas eksperte Inese Muhka un “Delfi” Nacionālo ziņu nodaļas redaktors Kārlis Arājs. Konstitucionālo tiesību domnīca ir ikgadējs dialoga pasākums, kura ietvaros šogad tika apzinātas iespējas Satversmes tiesas nolēmumu uztveramības un skaidrības stiprināšanai.

3.1.3. Skolēni un pedagogi

Satversmes tiesai ļoti nozīmīgs ir dialogs ar skolu jaunatni un pedagogiem, jo tā ir iespēja stiprināt skolēnu valstisko apziņu un Satversmes izpratni, kā arī pilnveidot viņu zināšanas par Latvijas valsts pamatvērtībām un rosināt viņu līdzdalību demokrātijas procesos.

Februārī notika skolēnu radošo darbu konkursa “Ikviens cilvēka cieņa digitālajā vidē” apbalvošanas ceremonija. Konkursa ietvaros no 6. klašu skolēniem saņemti 172 zīmējumi, no 9. klašu skolēniem saņemti 29 video darbi, savukārt no 12. klašu skolēniem saņemti 72 domraksti. Konkursā pārstāvētas 66 skolas no visiem Latvijas reģioniem.

Lai iedvesmotu jauniešus turpmākajiem sasniegumiem izglītības ceļā, Satversmes tiesa ik gadu piedalās arī Ēnu dienā. Pērn tās ietvaros Satversmes tiesā viesojās 40 enerģiski un zinātkāri ēnotāji no dažādiem Latvijas reģioniem, kuri sekoja Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku darba dienas gaitām. Skolēniem bija iespēja ieskatīties tiesas ikdienas darbā, pārrunāt jautājumus, kas saistīti ar jurista profesijas specifiku un potenciālajām studijām tiesību zinātnē, kā arī iepazīties ar tiesas vēsturi un komunikācijas procesu norisi.

Septembrī Satversmes tiesa jau astoto gadu pēc kārtas izsludināja skolēnu zīmējumu, domrakstu un video darbu konkursu “Valsts valoda – Latvijas kopējā vērtība”. Pārskata gada konkursa idejas pamatā ir latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas un Satversmē nostiprinātas pamatvērtības nozīme. Latviešu valoda ir ne tikai mūsu savstarpējās saziņas un demokrātiskās līdzdalības valoda – tā veido Latvijas valsti, tautu un mūs pašus. Ikvienam ir svarīgi apzināties savu atbildību un līdzdalību valsts valodas kopšanā un aizsardzībā. Latviešu valoda ir dzīva un skanīga, tā nemitīgi attīstās. Valsts valodu var saglabāt, ja to lieto ikdienā, ciena un uzlūko kā Latvijas kopējo vērtību. Ikviens rūpes par latviešu valodu stiprina sabiedrības vienotību un demokrātiskas tiesiskas valsts ilgtspēju.

Satversmes tiesa turpina attīstīt jaunas formas, kādās risināms dialogs ar skolu jaunatni, piedāvājot skolām iespēju apmeklēt Satversmes tiesā rīkotas izglītojošas lekcijas, kurās jauniešiem ir iespēja gūt jaunas zināšanas par Satversmi, Satversmes tiesu un tās nozīmi demokrātiskā tiesiskā valstī, Satversmes tiesas darbu un spriedumu tapšanu. Ar īpašu interesi skolu jaunatne apmeklē interaktīvo Satversmes tiesas vēstures istabu, kurā var izsekot konstitucionālās kontroles attīstībai Latvijā, iepazīties ar materiāliem par Satversmi un tajā ietvertajām vērtībām, kā arī apskatīt ekspozīciju par Satversmes tiesas attīstību un tradīcijām. Vēstures istabu iespējams apmeklēt arī virtuālajā tūrē.

3.1.4. Tiesību zinātņu studenti un studentu organizācijas

Satversmes tiesa aktīvi iesaistās dialogā ar augstākās izglītības un zinātnes iestādēm, studentu organizācijām un tiesību zinātņu studentiem. Tiesa piedāvā izglītojošas lekcijas un ekskursijas, lai veicinātu topošo juristu profesionālo izaugsmi un sekmētu Latvijas valsts ilgtspēju.

Satversmes tiesa ik gadu atbalsta organizācijas, kas rīko tiesu procesu izspēles. Arī 2024. gadā Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki atbalstīja profesora Kārļa Dišlera fonda organizēto profesora Kārļa Dišlera konstitucionālās tiesas procesa izspēli. Par tradīciju kļuvis tas, ka tiesu izspēļu fināls notiek Satversmes tiesas sēžu zālē atbilstoši Satversmes tiesas procesa pamatprincipiem un tiek tiešraidē pārraidīts tiesas *YouTube* kanālā. Šogad izspēles dalībniekiem bija iespēja vērtēt jautājumus par to, kā mākslīgā intelekta radītu saturu un instrumentus var izmantot priekšvēlēšanu aģitācijā un kā ierobežojumi šajā sfērā ir savietojami ar izteiksmes brīvību. Starp tiesas procesa izspēles mutiskās daļas tiesnešiem bija Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis, priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins-Jēgers, Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs un tiesneša palīgs Edvards Ričards Slavinskis. Dalībnieku rakstveida argumentācijas vērtēja

Satversmes tiesas padomnieki Baiba Bakmane, Sandijs Statkus un Uldis Krastiņš. Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki pērn atbalstīja arī Tiesībsarga tiesas procesa izspēles cilvēktiesībās. Izspēles fināls pērn aprīļa beigās norisinājās klātienē Satversmes tiesas sēžu zālē.

3.1.5. Radošo industriju pārstāvji

Pērn Satversmes tiesa sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku turpināja 2018. gadā aizsākto tradīciju un jau divpadsmito reizi organizēja starpdisciplināru diskusiju *Sarunas par Latviju*. Divpadsmitajās *Sarunās par Latviju* dalībnieki diskutēja par tiesībām uz patiesību kā priekšnoteikumu Satversmē ietvertu vērtību un principu īstenošanai. Sarunu vadīja Augstākās tiesas senatore, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesore Sanita Osipova. Sarunā piedalījās Rīgas Stradiņa universitātes Sociālo zinātņu fakultātes asociētais profesors Klāvs Sedlenieks, latviešu rakstniece Inga Ābele un Rīgas Mihaila Čehova teātra aktieris Maksims Busels. Noslēgumā sarunas kopsavilkumu veidoja EST tiesnese, Rīgas Juridiskās augstskolas profesore Ineta Ziemele. Diskusijas ietvaros Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina uzsvēra, ka gan atsevišķa indivīda, gan sabiedrības, gan valsts jēgpilna rīcība ir iespējama tikai tad, ja tā ir balstīta uz patiesību. Tomēr bieži saskaramies ar pašapmānu attiecībā uz mūsu vēsturi un procesiem sabiedrībā. Šis pašapmāns ir īslaicīgs mierinājums, taču ilgtermiņā tas rada dziļas negatīvas sekas. Demokrātija nav morāli neitrāla, tā balstās uz noteiktām vērtībām un taisnīguma priekšrakstiem. Ja patiesība netiek noskaidrota un tai netiek dots novērtējums atbilstoši mūsdienu Latvijas vērtību sistēmai, tad nodarītās netaisnības turpina vismaz zemapziņas līmenī kroplot mūsu skatu uz pasauli un ietekmē cilvēku rīcību. Diskusijas centrālie jautājumi bija par to, vai vēsturiskās patiesības nenoskaidrošana vai tikai daļēja noskaidrošana Latvijā ļauj izskaidrot grūtības, ar kurām saskaramies mūsu demokrātiskas tiesiskas valsts pārvaldībā? Vai mēs vēlamies noskaidrot vēsturisko patiesību? Vai mēs varam iedomāties veidus un formas, kuros esam gatavi noskaidrot patiesību? Ja pieņemam, ka katram varētu būt sava atbilde uz jautājumu “kāpēc to vajag”, tad kāda ir šī atbilde? Divpadsmito *Sarunu par Latviju* videoieraksts pieejams Satversmes tiesas mājaslapā.

■ 3.2. Dialogs ar valsts institūcijām

Satversmes tiesa ik gadu rīko tikšanās ar Latvijas konstitucionālo orgānu vadītājiem un citām valsts amatpersonām, lai stiprinātu tiesiskumu un veicinātu sadarbību. Dialoga ietvaros tiek risināti nozīmīgi jautājumi, kas skar iedzīvotāju pamattiesību aizsardzības nodrošināšanu un labas likumdošanas principa īstenošanu.

Janvāra sākumā tieslietu sistēmas augstākās amatpersonas – Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, Augstākās tiesas priekšsēdētājs Aigars Strupiņš, ģenerālprokurors Juris Stukāns, Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs Andrejs Judins un tieslietu ministre Inese Lībiņa-Egnere – tikās ar Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču. Tikšanās laikā tika pārrunātas tieslietu jomas aktualitātes 2024. gadā, tostarp sodu politika, kā arī konstitucionālo orgānu sadarbība tiesiskuma un taisnīguma stiprināšanā. Valsts prezidents pauda nostāju, ka tiesību sistēmas ilgtspējas un efektivitātes nodrošināšanā ir jāizvairās no pārregulācijas un pārlielas sadrumstalotības likumos, kas apgrūrina to piemērošanu un arī vairo birokrātiju. Vienlaikus tiesību sistēmai jāspēj sniegt instrumentus valsts drošības aizsardzībai, tādēļ liela uzmanība pievēršama sodu politikai visai sabiedrībai īpaši nozīmīgās lietās, lai nepieļautu valsts un sabiedrības drošības apdraudējumu.

Turpinot dialoga stiprināšanu, janvāra vidū Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš tikās ar Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču. Tikšanās laikā puses pārrunāja tiesu varas neatkarības jautājumus, judikatūras aktualitātes un Satversmes tiesas starptautisko sadarbību, tostarp kļūstot par Ukrainas Konstitucionālās tiesas galveno atbalsta partneri jaunā Eiropas Padomes projekta ietvaros. Sarunā Satversmes tiesas priekšsēdētājs informēja Edgaru Rinkēviču par Satversmes tiesas īstenoto Eiropas Padomes projektu “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā”, kurā Satversmes tiesa ir galvenais partneris. Projekta mērķis ir atbalsta sniegšana Ukrainas Konstitucionālajai tiesai, sekmējot Ukrainas integrāciju Eiropas Savienībā. Tikšanās laikā Valsts prezidents pauda viedokli, ka Satversmes tiesas iesaiste Latvijā notiekošo procesu vērtēšanā, sniedzot par tiem kvalitatīvu juridisko analīzi, veicina arī labu un kvalitatīvu likumdošanas procesu. Tāpat ir augstu vērtējama Satversmes tiesas aktīvā sadarbība ar citu valstu konstitucionālajām tiesām, stiprinot noteikumus balstītu starptautisko kārtību un likuma varu.

Janvāra beigās Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Latvijas diplomātisko pārstāvniecību vadītājiem un Rīgā rezidojošajiem Latvijas vēstniekiem Ārlietu ministrijas rīkotās ikgadējās sanāksmes ietvaros. Tikšanās laikā Satversmes tiesas tiesneši informēja vēstniekus par Satversmes tiesas starptautisko sadarbību un judikatūras aktualitātēm. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, uzrunājot vēstniekus, akcentēja Satversmes tiesas un Latvijas diplomātisko pārstāvniecību vadītāju dialoga stiprināšanas nozīmi, kā arī augstu novērtēja diplomātiskā korpusa pārstāvju ieguldījumu Latvijas valsts interešu aizstāvībā. Pašreizējo ģeopolitisko izaicinājumu apstākļos pārnacionālā dialogā īpaši nozīmīga ir solidaritāte un vienprātība, aizstāvot tādas vispārcilvēciskas vērtības kā brīvība, demokrātija un tiesiskums.

Martā Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš Latvijas Zvērinātu notāru kopsapulcē uzrunāja notāru saimi un akcentēja notariāta vērtības, uzsverot, ka notāra ikdienas darbā būtiska nozīme ir profesionālai un vienlaikus cilvēcīgai attieksmei pret ikvienu, kurš saņem notariālu pakalpojumu. Savukārt, piedaloties Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas rīkotajā kopsapulcē, Aldis Laviņš savā uzrunā norādīja uz nepieciešamajām pārmaiņām tiesāšanās kultūrā Latvijā, akcentējot tiesas un zvērinātu advokātu kā lietas dalībnieku savstarpējā dialoga nozīmi, kas sekmēs lietu efektīvāku izskatīšanu.

Aprīlī Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš tikās ar Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāju Andreju Judinu. Tikšanās ietvaros tika pārrunāti iespējamie uzlabojumi Satversmes tiesas likumā, valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības nepietiekamā efektivitāte Satversmes tiesas procesā, kā arī nepieciešamība virzīt Konvencijas 16. protokola ratifikāciju Saeimā.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš jūnijā tikās ar ārlietu ministri Baibu Braži. Tikšanās ietvaros tika pārrunāta Ārlietu ministrijas un Satversmes tiesas sadarbība un aktualitātes, kā arī Satversmes tiesas starptautiskās sadarbības jautājumi. Tāpat tikšanās laikā tika apspriests jautājums par nepieciešamību Latvijai pievienoties Konvencijas 16. protokolam, kas paredz iespēju dalībvalstu augstākajām tiesām lūgt ECT konsultatīvu atzinumu jautājumos, kas skar minētās konvencijas interpretāciju un piemērošanu.

Jūlijā sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins-Jēgers, Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs un vadītāja vietniece Baiba Bakmane tikās ar Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietnieci tiesu jautājumos Initu Ilgažu un Tiesu administrācijas direktoru Andri Mundu, lai kopīgi meklētu risinājumus tam, kā padarīt valsts nodrošināto juridisko palīdzību Satversmes tiesas procesā pieejamāku sociāli mazāk aizsargātiem valsts iedzīvotājiem. Puses bija vienprātīgas, ka valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības efektīvai pieejamībai ir būtiska loma privātpersonu pamattiesību aizsardzībā.

Satversmes tiesas tiesneši tiekas ar tieslietu sistēmas institūciju vadītājiem (16.08.2024.).

Augustā Rīgas pili Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs tikās ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Aldi Laviņu. Sarunā Valsts prezidents pateicās Aldim Laviņam par darbu Satversmes tiesas tiesneša amatā 10 gadu garumā, kā arī pildot Satversmes tiesas priekšsēdētāja pienākumus. Valsts prezidents norādīja, ka pēdējos 10 gados Satversmes tiesa risinājusi vairākus īpaši nozīmīgus jautājumus, tajā skaitā par administratīvi teritoriālo reformu, par sociālo nodrošinājumu, par pāreju uz izglītību tikai latviešu valodā. Tikšanās laikā Valsts prezidents pauda pārliecību, ka Satversmes tiesas sniegtais vērtējums un argumentācija ir svarīgi instrumenti demokrātiskas valsts iekārtas un likuma varas stiprināšanā. Tāpat Satversmes tiesas spriedumi ir autoritatīvs avots, lai starptautiskā līmenī skaidrotu un pamatotu Latvijas lēmumus dažādos jautājumos. Savukārt Satversmes tiesas priekšsēdētājs pateicās Valsts prezidentam par atsaucīgo nostāju tiesas starptautiskajai sadarbībai, kā arī par iedziļināšanos un ieinteresētību tiesu darbības efektivitātes un neatkarības jautājumos. Valsts prezidents un Satversmes tiesa kā demokrātiskas tiesiskas valsts konstitucionālie orgāni ir pilnveidojuši savstarpējo dialogu attiecībā uz Latvijas iedzīvotāju pamattiesību aizsardzības nodrošināšanu, Latvijas tiesiskās sistēmas attīstību un Satversmes tiesas atrašanos pasaules tiesiskās domas centrā.

Augusta sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs ar Saeimas deputātiem un bijušajiem Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnešiem no Latvijas pārrunāja aktuālos cilvēktiesību jautājumus. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš sarunā uzsvēra, ka Satversmes tiesa un ECT veiksmīgi īsteno dialogu Konvencijas ieviestās sistēmas ietvaros, kas ir balstīta uz subsidiaritātes principu, atbilstoši kuram vispirms valsts iestādes un tiesas nodrošina, lai valsts tiesību akti tiktu piemēroti saskaņā ar šo konvenciju. Abas tiesas apzinās savu lomu šajā sistēmā un pastāvīgi seko līdzi tam, ko dara otra tiesa, savos nolēmumos analizējot dialoga partnera judikatūru un plaši uz to atsaucoties.

Tāpat augustā Satversmes tiesas tiesneši tikās ar tieslietu sistēmas institūciju vadītājiem, lai atskatītos uz dialoga ietvaros paveikto, kā arī aktualizētu nākotnē paveicamo. Dialogā piedalījās Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs, Anita Rodiņa, tieslietu ministre Inese Lībiņa-Egnere, Saeimas Juridiskās komisijas Satversmes un tiesu politikas apakškomisijas priekšsēdētāja Inese Kalniņa, tiesībsargs Juris Jansons, ģenerālprokurors Juris Stukāns, Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētājs Jānis Rozenbergs, Zvērinātu notāru padomes priekšsēdētājs Aigars Kaupe, Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes priekšsēdētāja Iveta Kruka un Saeimas Juridiskā biroja vadītāja Dina Meistere. Tikšanās dalībnieki pārrunāja sadarbību ar Satversmes tiesu katrs savā atbildības jomā, tostarp dialogu ar sabiedrību un savu lēmumu skaidrošanu, Satversmes tiesas vīziju par uzlabojumiem Satversmes tiesas likumā, Konvencijas 16. protokola ratifikācijas virzības nepieciešamību, starptautiskās sadarbības aktualitātes, kā arī iespējamus risinājumus, lai padarītu pieejamāku valsts nodrošināto juridisko palīdzību Satversmes tiesas procesā.

■ 3.3. Tiesu dialogs

Eiropas tiesiskajā telpā noris Satversmes tiesas dialogs ar Latvijas tiesām, citu Eiropas Savienības dalībvalstu konstitucionālajām tiesām, kā arī EST un ECT. Tiesu dialogs ļauj dalīties pieredzē, uzkrāt jaunas zināšanas, izvērst konstruktīvas diskusijas. Pastāvīga domapmaiņa ar sadarbības partneriem citās pie Rietumu tiesību loka piederīgajās valstīs, kā arī starptautiskajā līmenī, sekmē vienveidīgāku un efektīvāku pamattiesību aizsardzības nodrošināšanu.

3.3.1. Tiesu dialogs Latvijā

Janvāra sākumā norisinājās Satversmes tiesas un Ekonomisko lietu tiesas tiesnešu un darbinieku tikšanās, lai pārrunātu aktuālos jautājumus abu tiesu judikatūrā un darba organizācijā. Tikšanās ietvaros Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš uzsvēra Ekonomisko lietu tiesas būtisko lomu sarežģītu ar ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem saistīto lietu izskatīšanā, tādējādi citstarp no civiltiesiskās apgrozības izņemot noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Satversmes tiesas priekšsēdētājs vienlaikus akcentēja tiesu dialoga nozīmi, jo diskusijas par aktuālajiem tiesību problēmajautājumiem palīdz veidot vienotu skatījumu uz tiesību piemērošanu, kā arī ir būtisks priekšnosacījums tiesiskuma stiprināšanai un pamattiesību aizsardzībai. Ekonomisko lietu tiesas tiesneši tika iepazīstināti arī ar Satversmes tiesas judikatūras aktualitātēm, savukārt Satversmes tiesas Juridiskā departamenta pārstāvji un tiesnešu palīgi kopā ar Ekonomisko lietu tiesas tiesnešu palīgiem dalījās pieredzē par sava darba specifiku, pētniecības metodēm un citiem praktiskiem jautājumiem attiecībā uz atbalsta sniegšanu tiesnešiem. Abu tiesu tiesneši un darbinieki bija vienisprātis, ka aktīvs tiesu dialogs sekmē tiesnešu un darbinieku profesionālo zināšanu pilnveidi, attiecīgi uzlabojot visa tiesu varas atzara spēju efektīvi aizsargāt ikvienas personas tiesības.

Lai veicinātu vienotas tiesiskās sistēmas stiprināšanu Latvijā, pērn aprīlī Satversmes tiesas tiesneši tikās arī ar Augstākās tiesas tiesnešiem, lai diskutētu par abu tiesu kompetenču saziņu, piemērojot Satversmi, jaunāko judikatūru, kā arī prasībām attiecībā uz tiesas pieteikuma sagatavošanu Satversmes tiesai.

Septembrī Satversmes tiesā viesojās jaunie tiesneši no Rīgas rajona tiesas, Rīgas pilsētas tiesas, Vidzemes rajona tiesas un Kurzemes rajona tiesas Latvijas Tiesnešu mācību centra apmācību programmas ietvaros. Priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina uzrunā jaunajiem tiesnešiem uzsvēra pirmās instances tiesas nozīmīgumu tiesvedības procesā, kā arī akcentēja tiesneša lomu dialoga veidošanā ar sabiedrību un spēju aiz katras lietas saskatīt cilvēku, nodrošinot ikviena tiesību aizsardzību. Juridiskā departamenta pārstāvji dalījās zināšanās par Satversmes piemērošanu un pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesai, kā arī par judikatūras datubāzes lietošanu.

Savukārt oktobrī Satversmes tiesā viesojās tiesu komunikatori no pirmās instances tiesām un apgabaltiesām. Semināru ar uzrunu atklāja Satversmes tiesas Administrācijas vadītāja Marika Laizāne-Jurkāne. Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs semināra dalībniekus iepazīstināja ar Satversmes tiesas funkcijām, procesu un aktuālo judikatūru, savukārt Sabiedrisko attiecību un protokola nodaļas vadītāja Ksenija Vītola ar komunikatoriem pārrunāja Satversmes tiesas komunikācijas un efektīva dialoga veidošanas pamatprincipus.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar administratīvo tiesu tiesnešiem (08.11.2024.).

Novembrī Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Administratīvās apgabaltiesas un Administratīvās rajona tiesas tiesnešiem, lai dialogā pārrunātu aktuālos tiesību problēmjasautājumus. Tikšanās ievadā Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina uzsvēra, ka tiesu dialogs ir būtisks priekšnosacījums pēctecīgas un vienotas tiesību izpratnes veidošanā, kā arī pamattiesību aizsardzībā. Diskusijas ar tiesnešiem palīdz izprast kopīgās vērtības un veidot vienotu skatījumu uz tiesībām. Dialoga ietvaros Satversmes tiesai ir svarīgi gan dalīties ar savu pieredzi, gan uzklausīt tiesnešu viedokļus dažādās specializācijas jomās. Satversmes tiesas tiesneši ar administratīvo tiesu tiesnešiem apsprieda administratīvo tiesu lomu, veicot piemērojamo tiesību normu konstitucionalitātes pārbaudi un apsverot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, tiesas pieteikuma sagatavošanu iesniegšanai Satversmes tiesā, pašvaldību saistošo noteikumu un Ministru kabineta noteikumu normu apstrīdēšanu, koleģialitātes principa ievērošanu tiesas spriešanā, juridiskās palīdzības izmaksu atlīdzināšanu, kā arī Satversmes tiesas aktuālo judikatūru un izmantoto metodoloģiju.

3.3.2. Tiesu dialogs starptautiskajā līmenī

Satversmes tiesas delegācija februāra sākumā apmeklēja Nīderlandes Augstāko tiesu Hāgā, lai ar tiesnešiem pārrunātu nākamo paaudžu pamattiesību aizsardzību, nolēmumus sabiedrībā pretrunīgi vērtētās lietās un likumdevēja rīcības brīvības robežas nodokļu jomā. Vizītes ietvaros Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un viņa padomnieks Andrejs Stupins-Jēgers tikās arī ar Hāgas rajona tiesas tiesnešiem. Tikšanās laikā pārrunāti jautājumi par dažādu instanču tiesu efektīvu sadarbību civilprocesā, tādējādi nodrošinot tiesības uz taisnīgu tiesu. Nīderlandes kolēģi arī dalījās savā pieredzē par konsultatīvā atzinuma jeb prejudiciālā jautājuma institūta efektivitāti, kā arī tiesas sēžu vadīšanu tiesneša un lietas dalībnieku aktīva dialoga formā.

Februārī Rīgā norisinājās jau ceturrtā trīspusējā sadarbības sanāksme, kurā piedalījās Satversmes tiesas, Lietuvas Konstitucionālās tiesas un Igaunijas Augstākās tiesas tiesneši. Tās ietvaros rīkotajās darba sesijās tiesneši uzstājās ar priekšlasījumiem par procesuālajām garantijām, kas izriet no tiesībām uz taisnīgu tiesu, valsts valodas konstitucionālo aizsardzību, kā arī tiesu aktuālo judikatūru. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš sanāksmes atklāšanas uzrunā uzsvēra konstitucionālo tiesu daudzpusējās sadarbības nozīmi tiesiskuma aizsardzībā gan reģionālā, gan globālā mērogā. “Vēl pavisam nesen Baltijas valstu izteiktās bažas par ģeopolitisko situāciju reģionā un pasaules tiesiskās kārtības apdraudējumiem starptautiskā sabiedrība uzskatīja par pārspilētiem. Taču pašlaik, kad drošības situācija Eiropā ir mainījusies, mūsu konsekventā un principiālā nostāja dažādos jautājumos izraisa starptautisku cieņu un uzmanību, un mēs esam gatavi sniegt nozīmīgu ieguldījumu tiesiskuma aizsardzībā Eiropas mērogā. Mūsu kopīgais vēsturiskais mantojums ir iemācījis, cik svarīga ir Baltijas valstu sadarbība. Tās trūkums pagājušā gadsimta pirmajā pusē padarīja mūsu kopīgās vērtības neaizsargātas, savukārt kopīga un saskaņota rīcība gadsimta nogalē un mūsdienās mūs stiprina. Baltijas valstu tautām ir spēcīga vienota reģionālā apziņa, kuras pamatā ir nacionālās identitātes izjūta, alkas pēc brīvības un tiesiskuma. Līdz ar to mūsu reģionālās sadarbības pamatā ir ne tikai kopīgas intereses, bet arī dziļi iesakņojušās vērtības,” norādīja Aldis Laviņš. Trīspusējās tikšanās ievadā Igaunijas Augstākās tiesas priekšsēdētājs Villū Kove (*Villu Kõve*) un Lietuvas Konstitucionālās tiesas delegācijas vadītāja tiesnese *Daiva Petrilaitė* (*Daiva Petrylaitė*) akcentēja, ka trīspusējās tikšanās ir ļoti vērtīga sadarbības

Satversmes tiesas delegācija tiek ar Somijas parlamenta Konstitucionālo tiesību komisiju (21.03.2024.).

platforma, kas sniedz lielisku iespēju attīstīt sadarbību starp Baltijas valstu konstitucionālajām tiesām un stiprināt vērtīgas pieredzes apmaiņas saites starp tiesnešiem.

Marta beigās Helsinkos Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesnesis Artūrs Kučs, tiesnese Anita Rodiņa, tiesnese Jautrīte Briede un priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins-Jēgers dialoga ietvaros tikās ar Somijas parlamenta Konstitucionālo tiesību komisijas pārstāvjiem un Somijas Augstākās administratīvās tiesas tiesnešiem. Vizītes ievadā Satversmes tiesas delegācija apmeklēja Somijas parlamentu, kur ar Konstitucionālo tiesību komisijas pārstāvjiem apsprieda abu valstu konstitucionālās kontroles modeļus un aktualitātes. Šī komisija veic likumprojektu sākotnējo (*ex ante*) konstitucionālo kontroli, un tās atzinumi ir juridiski saistoši parlamentam. Komisijas priekšsēdētājs Heikī Vestmans (*Heikki Vestman*) norādīja, ka komisijas locekļi pēc proporcionalitātes principa pārstāv visas parlamenta frakcijas, tomēr savā darbā ir neatkarīgi un izskatāmajos jautājumos nedrīkst veikt konsultācijas ar savām politiskajām partijām. Konstitucionālo tiesību komisija pēc savas būtības esot “ugunsmūris”, kurš pasargā tiesu sistēmu no politiskā spiediena. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš uzsvēra, ka šāda unikāla sistēma apliecina augstu tiesisko kultūru, jo parlamentā īpaša komisija var lemt par pamattiesību jautājumiem no tiesiskuma, nevis politikas skatpunkta. Tas liecina par lielu sabiedrības uzticēšanos parlamenta darbam. Šāds modelis ir arī veids, kā novērst “normu plūdus”, jo tiesību aktu projekti parlamentā tiek kontrolēti, uzklusot konstitucionālo tiesību ekspertus un praktizējošus juristus. Vizītes turpinājumā Satversmes tiesas delegācija jau otro reizi pēdējā gada laikā tikās ar Somijas Augstākās administratīvās tiesas tiesnešiem. Atklājot tiesu divpusējo tikšanos, Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš akcentēja tiesu lomu, šā brīža ģeopolitiskajos apstākļos esot gan tiesiskuma, gan arī demokrātijas un valsts drošības sardzē. Somijas piemērs mūsdienās kalpo par paraugu, jo, pateicoties demokrātiskajai valsts iekārtai, Somija spēja nosargāt savu neatkarību Otrā pasaules kara laikā. Savukārt Somijas Augstākās administratīvās tiesas priekšsēdētājs Kari Kusiniemi (*Kari Kuusiniemi*) uzteica Satversmes tiesu kā uzticamu starptautiskās sadarbības partneri, kurš aktīvi aizstāv visas Eiropas kopējās vērtības. Lai arī abu tiesu ciešāka sadarbība uzsākta salīdzinoši nesen – 2022. gadā –, tā ir devusi praktisku rezultātu gan Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences, gan arī savstarpējā dialoga ietvaros, analizējot abu tiesu judikatūru un izmantoto metodoloģiju.

Aprīli Strasbūrā tikās Satversmes tiesas un ECT tiesneši un darbinieki, lai pārrunātu abu tiesu dialoga attīstības aspektus, kā arī ilgtspējas un labas likumdošanas principu izpratni nacionālā un starptautiskā līmenī. Atklājot abu tiesu divpusējo tikšanos, ECT priekšsēdētāja Šifra O’Līrija (*Šiofra O’Leary*) apsveica Satversmes tiesas tiesnesi Artūru Kuču ar ievēlēšanu ECT tiesneša amatā, kā arī novērtēja tiesneša Jāņa Neimaņa augsto profesionalitāti, kandidējot uz šo amatu. Priekšsēdētāja akcentēja dialoga ar Latvijas tiesām nozīmību, kā arī sniedza savu vērtējumu par ECT izskatītajām lietām pret Latviju – daudzās no tām izteiktas atziņas, kuras ir būtiskas visai Eiropas tiesiskajai telpai. Tāpat Šifra O’Līrija sniedza ieskatu pret Latviju ierosināto lietu virzībā un lietu uzkrājuma problemātikā, kā arī ECT darba organizācijā, pārskatot palātu tiesnešu skaitu. Kā īpaši veiksmīgu dialoga formātu viņa uzteica dalību Satversmes tiesas rīkotajās starptautiskajās konferencēs, kurās allaž tiek aktualizēti nozīmīgi pamattiesību aizsardzības problēmjautājumi. Savukārt Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš atzīmēja, ka Satversmes tiesas tiesneši pirmo reizi pilnā sastāvā tiek ar ECT

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar ECT tiesnešiem un darbiniekiem (18.04.2024.).

tiesnešiem, kas ir nozīmīgs solis abu tiesu dialoga stiprināšanā, lai nodrošinātu pieredzes apmaiņu par aktuāliem pamattiesību aizsardzības jautājumiem un izaicinājumiem nacionālā, Eiropas un pasaules līmenī. Satversmes tiesas priekšsēdētājs citstarp vērsa uzmanību uz abu tiesu kā tiesiskuma, demokrātijas, drošības un miera sargātāju lomu ilgtspējas un nākamo paaudžu pamattiesību aizsardzības jautājumos. Vienlaikus priekšsēdētājs norādīja uz to, ka trūkst procesuālo līdzekļu, kas ļautu Satversmes tiesai pilnvērtīgāk attīstīt dialogu ar ECT, nepieciešamības gadījumā vērsties tajā, lai saņemtu sarežģītā tiesiskā situācijā piemērojamās Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas normas interpretāciju. "Latvija joprojām nav ratificējusi Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 16. protokolu. Uzskatu, ka šī protokola izskatīšanai un ratificēšanai Saeimā būtu jāklūst par valsts prioritāti, kas vēl vairāk sekmēs ikviena Latvijas iedzīvotāja pamattiesību aizsardzību," uzsvēra Aldis Laviņš.

Savukārt maijā Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš Luksemburgā piedalījās EST rīkotajā seminārā un konferencē par godu 20. gadadienai, kopš vienotai Eiropas tiesiskajai telpai vienlaikus pievienojās desmit valstis, tostarp arī Latvija.

Maija beigās Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina un tiesnesis Artūrs Kučs apmeklēja Moldovas Konstitucionālo tiesu un ar tiesnešiem pārrunāja abu tiesu judikatūras aktualitātes, kā arī uzsvēra Satversmes tiesas atbalstu Moldovai ceļā uz tiesiskās sistēmas pilnvērtīgu integrāciju vienotas Eiropas tiesiskajā telpā.

Vienlaikus maija izskaņā Inari, Somijā, Satversmes tiesas tiesnese Jaurīte Briede piedalījās Somijas Augstākās administratīvās tiesas un ACA-EUROPE rīkotajā seminārā, kura ietvaros tiesneši un tiesību eksperti diskutēja par Eiropas Savienības pamattiesību un cilvēktiesību piemērošanu un interpretāciju dalībvalstu tiesību sistēmās un nacionālo tiesu praksē.

Savukārt jūnijā Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs Strasbūrā piedalījās ECT Augstāko tiesu tīkla kontaktpersonu sanāksmē, kurā tika pārrunāta ECT un nacionālo tiesu judikatūra klimata pārmaiņu jautājumos, kā arī tiesu komunikācija ar sabiedrību. Augstāko tiesu tīkla mērķis ir veicināt Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas ieviešanu dalībvalstīs un nodrošināt efektīvu informācijas apmaiņu starp augstākajām nacionālajām tiesām Eiropā un ECT.

Novembra beigās Satversmes tiesas Juridiskais departaments pieredzes apmaiņas vizītē apmeklēja Vācijas Federālo konstitucionālo tiesu. Vizītes ietvaros tika pārrunātas Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas darba metodes, personas datu aizsardzības jautājumi konstitucionālās tiesas procesā, kā arī tiesas loma, izvērtējot nacionālo tiesību normu atbilstību Eiropas Savienības tiesībām. Satversmes tiesu pārstāvēja Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs, tiesas padomnieki Baiba Bakmane, Gatis Bārdiņš, Uldis Krastiņš un tiesas konsultante Marta Spale.

■ 3.4. Starptautiskā sadarbība

No Latvijas konstitucionālo tiesību attīstības viedokļa ir svarīgi tas, lai Satversmes tiesas tiesneši pastāvīgi atrastos tiesiskās domas attīstības centrā un aktīvi piedalītos tās dienaskārtības veidošanā, tādēļ Satversmes tiesa aktīvi sadarbojas ar tiesām un institūcijām Eiropas un starptautiskajā līmenī.

Satversmes tiesa aktīvi līdzdarbojas vairākās starptautiskās organizācijās, tostarp Venēcijas komisijā, Eiropas Konstitucionālo tiesu konferencē, Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferencē un Eiropas Tiesību institūtā. Satversmes tiesa arī sniedz atbalstu Moldovas, Ukrainas un Kosovas tiesību sistēmu integrācijai Eiropas tiesiskajā telpā.

Februāra vidū Eiropas Savienības un Eiropas Padomes kopīgās programmas “Partnerība labai pārvaldībai” ietvaros tika atklāts projekts “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā”, kurš norisināsies līdz 2025. gada augustam. Projekta atklāšanā piedalījās Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesneši un darbinieki, kā arī Eiropas Padomes pārstāvji. Projekta atklāšanas ietvaros puses pārrunāja plānotās aktivitātes, kā arī abu tiesu pieredzes apmaiņas un sadarbības jautājumus. Atklāšanas uzrunā Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš izteica patiesu gandarījumu par to, ka Satversmes tiesa ir izvirzīta par šī projekta galveno sadarbības partneri. Satversmes tiesas priekšsēdētājs uzsvēra, ka šāds uzticības garants, kāds ir piešķirts Satversmes tiesai, apliecina ticību vērtībām, kuras tiesa aizstāv savā darbībā. Priekšsēdētājs augstu novērtēja Ukrainas kolēģu spēku un apņēmību, ko viņi demonstrē kara izaicinājumu apstākļos, ne tikai neatlaidīgi strādājot, lai nodrošinātu konstitucionālās kontroles nepārtrauktību, bet arī cenšoties aktīvi attīstīt un uzlabot savas kompetences.

Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki februārī tikās ar Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresa Monitoringa komitejas ekspertiem, lai pārrunātu Eiropas vietējo pašvaldību hartas piemērošanu nacionālajā tiesību sistēmā un ar to saistīto Satversmes tiesas judikatūru. Vizītes ietvaros puses apsprieda jautājumus par Latvijā pastāvošo konstitucionālās kontroles modeli, pašvaldību tiesībām vērsties Satversmes tiesā un citās Latvijas tiesās, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra tiesībām apturēt pašvaldību izdoto saistošo noteikumu vai to atsevišķu normu darbību un šādu ministra rīkojumu tiesiskuma kontroli, Eiropas vietējo pašvaldību hartas piemērošanu Latvijas tiesību sistēmā un Satversmes tiesas judikatūru pašvaldību jautājumos. Kongresa pārstāvji atzinīgi novērtēja Satversmes tiesas lomu pašvaldību tiesību aizsardzībā.

Satversmes tiesas delegācija martā piedalījās Venēcijas komisijas 138. plenārsēdē un Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja 21. sēdē, kurā tika atbalstīta Satversmes tiesas rezolūcija par starptautiskās tiesiskās kārtības atjaunošanu.

“Mēs dzīvojam laikā, kad starpvalstu strīdi dažādos kontinentos diemžēl nereti tiek risināti nevis ar starptautisko tiesību autoritāti, bet gan ar agresiju, ieroču spēku un nedemokrātiskiem ietekmes līdzekļiem. Tādējādi starptautiskā tiesiskā kārtība pašlaik ir apdraudēta, un visas pasaules konstitucionālo tiesu saimes pienākums ir uzsvērt tās atjaunošanas nepieciešamību un starptautisko tiesību pārkāpēju saukšanu pie atbildības. Satversmes tiesa, pārstāvot visu Eiropas konstitucionālo tiesu intereses, jau pirms gada iesniedza rezolūciju izskatīšanai Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences izpildinstitūcijas jeb Biroja sēdē. Diemžēl pagājušajā gadā mums neizdevās pārliecināt dažu citu kontinentu tiesu pārstāvjus atbalstīt rezolūcijas iekļaušanu sēdes darba kārtībā. Tomēr šogad konstruktīvās diskusijās Biroja locekļi bija vienisprātis, ka militārie konflikti pasaulē un cilvēktiesību aizsardzības devalvācija šo konfliktu zonās pieprasa aktīvas pozīcijas paušanu arī no tik apolitisks organizācijas kā Pasaules Konstitucionālās justīcijas konference. Mūsu spēkos ir panākt, lai pasaules lietu kārtību noteiktu tiesības, nevis ieroči,” uzsvēra Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš. Visupirms Venēcijas komisijas plenārsēdē, kurā kopā ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju piedalījās tiesnesis Artūrs Kučs, tika apspriesti jautājumi par amnestijas piemērošanu, tiesnešu ētiku, nacionālās suverenitātes aizsardzību, kā arī citas dalībvalstu konstitucionālo tiesību aktualitātes. Plenārsēdē visas Eiropas konstitucionālo tiesu vārdā Aldis Laviņš ziņoja par pamattiesību aizsardzības attīstību reģionā, kā arī Satversmes tiesas rīkoto starptautisko konferenču un daudzpusējās sadarbības aktualitātēm, sevišķi uzsvērot miera un valstu drošības aizsardzības aspektu. Savukārt Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja sēdē Satversmes tiesu pārstāvēja priekšsēdētājs Aldis Laviņš, priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina un padomnieks Andrejs Stupins-Jēgers. Sēdē tika vienbalsīgi nolemts atbalstīt Satversmes tiesas rezolūciju un virzīt to izskatīšanai organizācijas Ģenerālajā asamblejā. Citstarp tika atbalstīti arī Lietuvas Konstitucionālās tiesas iesniegtie organizācijas statūtu grozījumi, kuru mērķis ir paredzēt iespēju ne tikai apturēt kādas tiesas dalību konferencē, bet arī pilnībā izslēgt no dalībnieku vidus, ja tā rīkojusies pretrunā ar organizācijas darbības pamatprincipiem.

Maijā Krakovā, Polijā, Eiropas Savienības un Eiropas Padomes kopīgās programmas “Partnerība labai pārvaldībai” īstenotā projekta “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā” ietvaros tikās Satversmes tiesas un Ukrainas konstitucionālās tiesas tiesneši un darbinieki, kā arī Eiropas Padomes pārstāvji. Puses diskutēja par abu tiesu īstenotās konstitucionālās kontroles modeļiem, konstitucionālo sūdzību kā instrumentu ikviena cilvēka pamattiesību aizsardzībā, kā arī izaicinājumiem, kas Ukrainai jāpārvar tās tiesiskās sistēmas transformācijas ceļā pēc iestāšanās Eiropas Savienībā. Atklājot tikšanos, Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš pauda gandarījumu par to, ka Satversmes tiesa ir izraudzīta par projekta galveno sadarbības partneri. Šāds uzticības garants apliecina ticību tām vērtībām, kuras Satversmes tiesa aizstāv savā darbā. “Mūsu kopīgais atbalsts Ukrainas konstitucionālās justīcijas attīstībai ir nozīmīgs ieguldījums Ukrainas tiesību sistēmas integrācijai vienotas Eiropas tiesiskajā telpā. Ukrainas Konstitucionālā tiesa ne tikai nodrošina darba nepārtrauktību kara apstākļos, bet arī turpina savu attīstību, izvirzot augstus mērķus nākotnes Ukrainai – demokrātiskai tiesiskai valstij attīstīto Eiropas valstu saimē,” akcentēja Aldis Laviņš. Satversmes tiesa un Ukrainas Konstitucionālā tiesa jau daudzus gadus ir vienlīdzīgi sadarbības partneri, daloties konstitucionālo tiesību attīstības pieredzē, kā arī īstenojot ciešu dialogu dažādu starptautiskās sadarbības platformu ietvaros. Savukārt Ukrainas Konstitucionālās tiesas delegācijas vadītājs, tiesnesis Oļegs Pervomaiskis (*Oleg Pervomayskiy*) uzsvēra Satversmes tiesas atbalsta nozīmīgumu nākotnes Ukrainai. “Ņemot vērā, ka konstitucionālā sūdzība Ukrainā tika ieviesta tikai 2016. gadā, priekšā ir pamatīgs darbs, lai nodrošinātu, ka tā kalpo par efektīvu līdzekli ikvienas personas pamattiesību aizsardzībā. Latvija šajā ziņā ir soli priekšā, tāpēc sniegtā iespēja gūt pieredzi Eiropas Padomes projekta ietvaros ir vērtīgs instruments Ukrainas konstitucionālās justīcijas attīstībai,” uzsvēra Oļegs Pervomaiskis.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina un tiesnesis Artūrs Kučs maija beigās Kišiņevā, Moldovā, piedalījās Eiropas Konstitucionālo tiesu konferences XIX kongresā “Tiesu aizstāvības veidi un ierobežojumi: konstitucionālo tiesu gadījums”. Kongresā Eiropas konstitucionālo tiesu tiesneši, ECT, EST un Venēcijas komisijas pārstāvji trijās panelēsijās diskutēja par konstitucionālo tiesu un pārnacionālo tiesu mijiedarbību, konstitucionālo tiesu jurisdikcijas aspektiem, kā arī par dažādiem izaicinājumiem, ar kuriem pašlaik sastopas konstitucionālās tiesas un konstitucionālo kontroli īstenojošās institūcijas.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš kongresa otrajā panelēsijā uzstājās ar ziņojumu par tiesiskajiem aspektiem, kuros īpaši ņemams vērā ģeopolitiskais konteksts. “Eiropas valstu demokrātisko iekārtu aizsardzība ir mūsu kopējā prioritāte. Paš aizsargājošā demokrātija ir nevis statisks stāvoklis, bet gan nepārtraukts process, kas pastāvīgi jāuzrauga un jāuzlabo. Mūsu paudze dzīvo nemierīgos laikos, kad Eiropas kopējās vērtības un valstu demokrātiskās iekārtas ir nopietni apdraudētas, savukārt sabiedrības kļūst arvien polarizētākas. Šādā laikā mainās arī tiesu loma. Tas ir lielākais izaicinājums mums kā juristiem un tiesnešiem – aizstāvēt mūsu vērtības ar tiesību spēku,” akcentēja Aldis Laviņš. Kā piemēru politiskā aspekta ietekmei uz konstitucionālajiem spriedumiem Aldis Laviņš izcēla divas Satversmes tiesas lietas, kurās īpaši ņemts vērā ģeopolitiskais konteksts Baltijas valstīs. Priekšsēdētājs atsauca uz lietu par aizliegumu

Satversmes tiesas delegācija piedalās Venēcijas komisijas 138. plenārsēdē un Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja 21. sēdē (15.–16.03.2024.).

Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnešu un darbinieku kopīgais seminārs (17.-18.10.2024.).

profesionālajā militārajā dienestā esošam karavīram būt par politiskās partijas biedru, kā arī uz lietu par pastāvīgās uzturēšanās atļaujam Krievijas Federācijas pilsoņiem. Aldis Laviņš pieminēja arī arvien pieaugošu tiesu lomu, izvērtējot pilsonisko brīvību samērīgus ierobežojumus attiecībā uz plašsaziņas līdzekļiem, kuri izplata valsts drošību apdraudošus ziņojumus. “Ģeopolitiskā konteksta izvērtēšana ir pareizais veids, kā panākt taisnīgu un ilgtspējīgu risinājumu, lai aizstāvētu demokrātiju, tiesiskumu un cilvēktiesības, kā arī nodrošinātu stabilitāti mūsu sabiedrībā,” ziņojuma noslēgumā uzsvēra Aldis Laviņš.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš jūnijā piedalījās Nīderlandes Procesuālo tiesību asociācijas simpozijā, kurā tika diskutēts par tiesneša, advokāta un lietas dalībnieku lomu faktu noskaidrošanā un tiesvedības procesa efektivizēšanā. Tiesneša kompetencei dialoga ar lietas dalībniekiem ietvaros pareizi un aktīvi piemērot sadarbības principu un patiesības principu ir būtiska nozīme lietas iztiesāšanā, lai tiesību normās paredzētais taisnīgums gūtu savu praktisko piepildījumu ikvienā tiesas lietā.

Savukārt tiesnesis Artūrs Kučs jūnija beigās piedalījās Venēcijas komisijas 139. plenārsēdē, kurā tika izskatīti atzinumi par tiesiskuma, demokrātijas un pamattiesību aizsardzības jautājumiem dalībvalstīs.

Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede jūnijā izskaņā piedalījās starptautiskā konferencē, kas veltīta Ukrainas Konstitūcijas 28. gadadienai. Konferences dalībnieki divās sesijās diskutēja par tiesiskuma principa izpratni konstitucionālajā doktrīnā, cilvēka cieņu un cilvēktiesībām kara realitātē. Jautrīte Briede savā priekšlasījumā aplūkoja to, kā Krievijas agresija ir ietekmējusi likumdevēja rīcību un kādu argumentāciju Satversmes tiesa izmanto savos nolēmumos, ņemot vērā ģeopolitisko kontekstu. Tāpat viņa ziņoja par cilvēka cieņas principa piemērošanu Satversmes tiesas judikatūrā.

Jūlijā Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede un Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs piedalījās Eiropas Padomes un Ukrainas Konstitucionālās tiesas organizētajā pieredzes apmaiņas seminārā. Satversmes tiesas pārstāvji ar Ukrainas kolēģiem pārrunāja Satversmes tiesas spriedumu sagatavošanas procesu, to struktūru un biežāk izmantoto satversmības izvērtējuma metodoloģiju.

Septembrī Eiropas Savienības un Eiropas Padomes projekta “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā” ietvaros Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis sniedza lekciju Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem, darbiniekiem un tiesību zinātnes studentiem par konstitucionālās kontroles attīstību Latvijā, Satversmes tiesas funkcijām, tiesas procesu un aktuālo judikatūru.

Septembra sākumā Satversmes tiesas tiesnese Anita Rodiņa piedalījās Eiropas Publisko tiesību organizācijas gadskārtējā konferencē Legrenā, Grieķijā, kurā tiek aplūkoti tādi konstitucionālo tiesību jautājumi kā cilvēka cieņas koncepts un tiesas neatkarība. Anita Rodiņa ir arī Eiropas Publisko tiesību organizācijas grupas individuāla locekle.

Septembrī Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina piedalījās ikgadējā Baltijas valstu tiesnešu konferencē, moderējot konferences sesiju “20 gadi Eiropas Savienībā: Baltijas valstu tiesu mijiedarbība ar Eiropas Savienības Tiesu”. Šogad konference norisinājās Siguldā, Latvijā, to apmeklēja visu līmeņu Latvijas, Lietuvas un Igaunijas tiesu tiesnešu delegācijas. Konferences norise bija sadalīta trīs darba sesijās – tiesneši uzstājās ar priekšlasījumiem par izaicinājumiem tiesu darba efektivizēšanā, diskutēja par apelācijas instances tiesu lomu civillietās un komercietās, kā arī pārrunāja Baltijas valstu tiesu mijiedarbības nozīmi ar EST.

Atklājot darba sesiju, Irēna Kucina uzsvēra, ka Eiropas Savienības 2004. gada paplašināšanās bija konstitucionāls moments. Eiropas Savienība, kurai pievienojās arī Baltijas valstis, ir balstīta uz lojalitāti, sadarbību starp dalībvalstīm un Eiropas Savienības tiesību aktu pārākuma principu. Vienlaikus Eiropas Savienība atzīst tās dalībvalstu nacionālo tradīciju daudzveidību. Un tieši nacionālās tiesas ir aktīvi rūpējušās par to, lai Eiropas Savienības līgumos nostiprinātās tiesības būtu piemērotas praksē un pieejamas ikvienam. “Baltijas valstu tiesas ir apliecinājušas savu atvērtību sadarbībai ar EST. Kopumā Baltijas valstu tiesas ar jautājumiem par Eiropas Savienības tiesību interpretāciju ir vērsušās EST vairāk nekā 200 reizi – Igaunijas tiesas ar šādiem lūgumiem ir vērsušās 44 reizes, Lietuva – 107 reizes, bet Latvija – 127 reizes. Izskatītajās lietās ir vērojami arī visām trim Baltijas valstīm kopīgi problēmjautājumi – Satversmes tiesa un Lietuvas Konstitucionālā tiesa ir uzdevušas jautājumus salīdzināmās lietās kopējo enerģētikas tirgu jomā. Latvijas Augstākā tiesa (Senāts) savukārt ir vērtējusi Igaunijas pilsoņa pamattiesību jautājumu pēc tam, kad viņš izmantoja savas tiesības uz pārvietošanās brīvību Eiropas Savienībā. Šāda prakse ir veicinājusi to, ka Baltijas valstu tiesas aktīvi piemēro un aizsargā gan indivīdu, gan komersantu tiesības, kādas tiem ir piešķirtas Eiropas Savienības tiesiskajā regulējumā,” secināja Irēna Kucina, uzsverot Baltijas valstu tiesu un EST dialoga nozīmi.

Oktobri Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina piedalījās Francijas Konstitucionālās padomes ikgadējā diskusijā, kas bija veltīta tēmai “Demokrātija un tiesības”. “Moderna konstitucionāla valsts balstās uz diviem galvenajiem principiem – demokrātiju un tiesiskumu. Taču starp šiem principiem dažreiz var veidoties kolīzija, kuras līdzsvarošana ir konstitucionālo tiesu uzdevums. Šī ir ievērojama kompetence valsts institucionālajā struktūrā, kura ir jāapzinās un efektīvi jāizmanto visas sabiedrības interesēs,” uzsvēra Irēna Kucina. Vizītes ietvaros viņa tikās arī ar Latvijas Republikas vēstnieci Francijā Alisi Balodi, lai pārrunātu Satversmes tiesas judikatūru un starptautiskās sadarbības aktualitātes, tostarp dalību starptautiskās organizācijās, īstenoto daudzpusējo dialogu un sniegto atbalstu Ukrainas Konstitucionālajai tiesai Eiropas Padomes un Eiropas Savienības projekta ietvaros.

Savukārt Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs oktobra sākumā piedalījās III Mariupoles konstitucionālajā forumā ar priekšlasījumu par konstitucionālās identitātes konceptu EST un konstitucionālo tiesu judikatūrā, uzsverot Eiropas Savienības dalībvalstu konstitucionālās identitātes un Eiropas Savienības tiesību līdzsvarošanas nozīmi.

Oktobri Eiropas Savienības un Eiropas Padomes kopīgās programmas “Partnerība labai pārvaldībai” īstenotā projekta “Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā” ietvaros Rīgā norisinājās Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnešu un darbinieku starptautiskā konference, kurā piedalījās arī Eiropas Padomes pārstāvji. Konferencē atklāšanā Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina uzsvēra: “Ar katru dienu Ukraina un Eiropa tuvojas uzvarai. Tas nozīmē, ka tuvojas arī nākotnes Ukraina – demokrātiska tiesiska valsts attīstīto Eiropas valstu saimē. Mūsu projekta galvenais mērķis ir kopīgs darbs pie Ukrainas tiesiskās sistēmas pilnīgas integrācijas Eiropā Savienībā. Latvijas pieredze divdesmit gadu garumā liecina, ka šis ceļš ir sarežģīts, tas prasa spēku un pacietību. Esam gandarīti par iespēju sniegt savu atbalstu Ukrainas kolēģiem.” Semināra mērķis bija vairākās darba sesijās dalīties ar Ukrainas kolēģiem pieredzē par Latvijas tiesiskās sistēmas ceļu uz pievienošanu Eiropas Savienībai un NATO. Puses pārrunāja no šī integrācijas procesa izrietošās prasības tiesību sistēmai, tostarp konstitucionālo tiesību problēmjautājumu izpratnes maiņu Latvijas tiesiskajā iekārtā, kā arī Satversmes tiesas pieredzi Eiropas Savienības tiesību normu piemērošanā un dialogā ar EST. Diskusijās piedalījās Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesneši un darbinieki. “Eiropas tiesiskajā telpā nozīmīga loma ir gan tiesnešiem, gan arī tiesnešu palīgiem un padomniekiem. Tiesneši pieņem nolēmumus dažādos tiesību jautājumos, savukārt tiesnešu palīgi un padomnieki sniedz būtisku artavu pētniecībā, atzinumu sagatavošanā un juridiskajā analizē, kas padara šos darbiniekus neaizvietojamus tiesu darbā,” norādīja Irēna Kucina, akcentējot nepieciešamību projekta ietvaros sniegt ieguldījumu ne tikai tiesnešu, bet arī tiesu darbinieku profesionālajā izaugsmē.

Novembrī Satversmes tiesu apmeklēja jaunie tiesneši un prokurori no dažādām Eiropas valstīm *European Judicial Training Network - EJTN* un Latvijas Tiesnešu mācību centra starptautiskās programmas ietvaros. Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina uzsvēra: “Pašreizējā realitātē Eiropas tiesnešiem un prokuroriem jābūt modriem, stājoties pretī jaunajiem izaicinājumiem, tostarp sargājot valsts drošību un demokrātisku valsts iekārtu.” Savukārt ar Satversmes tiesas funkcijām, aktuālo judikatūru un konstitucionālās kontroles attīstības vēsturi Latvijā jaunus tiesnešus un prokurorus iepazīstināja Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs.

Decembrī norisinājās Venēcijas komisijas 141. plenārsēde. Šī komisija ir Eiropas Padomes padomdevēja institūcija konstitucionālo tiesību jautājumos, kurā Latvijas Republiku pārstāv Satversmes

tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina. Viņa uzskata: “Latvijas valstij pastāv plašas iespējas efektīvāk izmantot šīs institūcijas augsto potenciālu, tostarp aicinot Venēcijas komisiju sniegt viedokļus par plānotajām Latvijas tiesiskās sistēmas reformām vai to elementiem. Tiesiskuma un demokrātijas atbalstam tas nāktu tikai par labu. Venēcijas komisija ir demokrātijas, pamattiesību aizsardzības un tiesiskuma kompass ne tikai Eiropas Savienībā, bet arī citviet pasaulē.” Viņa uzsver, ka konstitucionālās kontroles institūcijas var lūgt Venēcijas komisijas viedokli par dažādiem konstitucionālo tiesību jautājumiem. Savukārt likumdevējs un izpildvara var pieprasīt Venēcijas komisijas atzinumus attiecībā uz konstitucionālajām reformām, vēlēšanu un partiju darbības regulējumu, pamattiesību aizsardzības un valsts drošības interešu līdzsvarošanu.

4 | Satversmes tiesas sastāva izmaiņas

Satversmes tiesas tiesneši
tiesneša Jura Jurisa zvēresta došanas
svinīgajā ceremonijā (21.11.2024.).

Satversmes tiesas pilnu sastāvu veido septiņi tiesneši, un katra tiesneša balsij ir īpaša nozīme ne tikai tiesas spriešanā, bet arī ar tiesas darbu saistītu jautājumu izlemšanā.

Satversmes tiesas tiesneši kalpo taisnīguma ideāliem. Kalpošana Satversmes vērtībām un taisnīgumam prasa daudz vairāk nekā tikai tiesību pārzināšanu – tiesnesim ir nepieciešama arī drosme aizstāvēt patiesību, izlēmība un spēja stingri stāvēt par savu pārliecību, atvērtība tiesiskās domas attīstībai, empātija, emocionālā intelīģence, dziļas analītiskās prasmes un tiekšanās pēc izcilības.

Pērn notikušas būtiskas izmaiņas Satversmes tiesas tiesnešu sastāvā. Trīs no septiņiem Satversmes tiesas tiesnešiem atstāja savu amatu.

Satversmes tiesas tiesneša pilnvaras 18. augustā beidzās Aldim Laviņam. Viņa vietā 19. augustā amatā stājās Veronika Krūmiņa, kurai ir ievērojama darba pieredze tiesu sistēmā. Viņas ieguldījums administratīvā procesa ieviešanā un administratīvo tiesu izveidē ir cieši saistīts arī ar pamattiesību aizsardzības standarta celšanu Latvijā.

Satversmes tiesas tiesneša amatu 2. septembrī atstāja Artūrs Kučs, lai uzsāktu pildīt ECT tiesneša amata pienākumus, bet 3. septembrī Satversmes tiesas tiesneša pilnvaras beidzās Gunāram Kusiņam. Viņa vietā 4. septembrī amatā stājās Mārtiņš Miķis, kurš ECT tiesneša amatā ir būtiski stiprinājis Satversmes tiesas un ECT dialogu, akcentējot nepieciešamību pēc plaša skatījuma uz Eiropas un Latvijas vērtību mijiedarbību. Savukārt 21. novembrī Artūra Kuča vietā Satversmes tiesas tiesneša amatā stājās krimināltiesību un kriminālprocesa eksperts Juris Juriss, kuram ir ievērojama darba pieredze prokuratūrā.

Pēc minētajām izmaiņām novembrī Satversmes tiesa jau strādāja pilnā sastāvā. Savukārt 28. novembrī notika tiesas sēde Satversmes tiesas priekšsēdētāja ievēlēšanai, kurā par Satversmes tiesas priekšsēdētāju uz trim gadiem vienbalsīgi tika ievēlēta Irēna Kucina. Vienlaikus notika arī Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieka vēlēšanas – par Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietnieci tika ievēlēta Anita Rodiņa.

5 | Apbalvojumi

Satversmes tiesas darbinieki saņem augstāko tieslietu sistēmas apbalvojumu – Goda zīmi (15.05.2024.).

Pērn tika pasniegti augstākie tieslietu sistēmas apbalvojumi – Goda zīmes – par ieguldījumu Latvijas tieslietu sistēmas attīstībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā.

I pakāpes Goda zīme par izcilu mūža ieguldījumu tieslietu sistēmas attīstībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā Latvijā un pasaulē piešķirta Satversmes tiesas priekšsēdētājam Aldim Laviņam.

III pakāpes Goda zīme par priekšzīmīgu, godīgu un radošu darba pienākumu izpildi tieslietu jomā, būtisku ieguldījumu judikatūras attīstībā un starptautiskā dialoga veidošanā, kā arī nozīmīgiem sasniegumiem tiesību zinātnē piešķirta Satversmes tiesas priekšsēdētāja padomniekam Andrejam Stupinam-Jēgeram.

III pakāpes Goda zīme par priekšzīmīgu, godīgu un radošu darba pienākumu izpildi tieslietu jomā piešķirta Satversmes tiesas Administratīvās nodaļas vadītājai Eļinai Circenei.

III pakāpes Goda zīme par priekšzīmīgu, godīgu un radošu darba pienākumu izpildi tieslietu jomā, kā arī būtisku ieguldījumu judikatūras attīstībā un tiesu sistēmai piederīgo amatpersonu zināšanu vairošanā un profesionalitātes celšanā piešķirta Satversmes tiesas Juridiskā departamenta padomniecei, vadītāja vietnieka pienākumu izpildītājai Baibai Bakmanei.

Pērn decembrī svinīgajā ceremonijā par godu Satversmes tiesas 28. gadadienai tika pasniegti Satversmes tiesas apbalvojumi, lai izceltu īpašus nopelnus, kas sekmējuši Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts attīstību un ilgtspēju.

Izcilības raksts par ieguldījumu Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanā, pašreizējās darbu demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību aizsardzībā un Latvijas valsts izaugsmes sekmēšanā piešķirts 4. maija Deklarācijas kluba prezidentei Veltai Čebotarenokai.

Goda diploms par ieguldījumu Latvijas kā demokrātiskas, tiesiskas, sociāli atbildīgas un ilgtspējīgas valsts stiprināšanā piešķirts bijušajam Satversmes tiesas tiesnesim Gunāram Kusiņam.

Satversmes tiesas apbalvojumu
pasniegšana (13.12.2024.).

Goda raksts par ieguldījumu tiesiskuma, demokrātijas un pamattiesību stiprināšanā piešķirts:

- Valsts prezidenta padomniecei likumdošanas un starptautisko tiesību jautājumos Kristīnei Līcei;
- Izglītības un zinātnes ministrijas Juridiskā un nekustamo īpašumu departamenta direktora vietniecei Daigai Dambītei;
- Tiesībsarga Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas juridiskajam padomniekam Martinam Osim;
- Augstākās tiesas senatoram Jānim Plepam.

Atzinības raksts par ilggadēju un pašaieliedzīgu darbu Satversmes tiesā, novērtējot godprātīgu amata pienākumu izpildi piešķirts:

- bijušajai Satversmes tiesas tiesneša palīdzei Līgai Liepai-Kivilandei;
- Satversmes tiesas tiesneša palīdzei Kristiānai Pētersonei;
- Satversmes tiesas tiesneša palīdzei Madarai Šenbrūnai;
- Satversmes tiesas Kancelejas vadītājas vietniecei Ievai Sprinģei;
- Satversmes tiesas priekšsēdētāja sekretārei Alisei Ločmelei;
- Satversmes tiesas bibliotekārei Ilzei Biernei-Alsiņai.

6 | Satversmes tiesas darba gada atklāšana

Satversmes tiesas svinīgā sēde
par godu tiesas darba gada atklāšanai
(02.02.2024.).

Februāra sākumā sesto reizi notika Satversmes tiesas svinīgā sēde, ar kuru simboliski tika atklāts jaunais Satversmes tiesas darba gads. Svinīgo sēdi ar ziņojumu par konstitucionālo tiesību attīstību 2023. gadā atklāja Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš. Pēc ziņojuma uzrunu teica svinīgās sēdes goda viesis – EST priekšsēdētājs un Eiropas Savienības tiesību profesors Lēvenas universitātē Kūns Lēnartss (*Koen Lenaerts*). Pēc svinīgās sēdes Valsts prezidents par būtisku ieguldījumu un īpašiem nopelniem, kas sekmējuši Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts attīstību un Latvijas juridiskās tradīcijas starptautisku atpazīstamību, pasniedza Triju Zvaigžņu ordeni (II šķira) EST priekšsēdētājam Kūnam Lēnartsam.

Tāpat pēc svinīgās sēdes notika preses konference, kurā tika prezentēts pārskats par Satversmes tiesas darbu 2023. gadā. Satversmes tiesas svinīgā sēde un tai sekojošā preses konference tika translēta tiešraidē.

Ar Satversmes tiesas svinīgo sēdi simboliski tiks noslēgts aizgājušais un atklāts jaunais Satversmes tiesas darba gads. Satversmes tiesas svinīgās sēdes uzdevums ir veidot sabiedrības un trīs valsts varas atzaru dialogu, kas vērsts uz demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību stiprināšanu.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa ziņojums par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā 2023. gadā Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē 2024. gada 2. februārī

Godātais Valsts prezidenta kungs!
Godātais EST priekšsēdētāja kungs!
Ekselences!
Dāmas un kungi!
Godātie klātesošie un tiešsaistē esošie!

Satversmes tiesas jaunais darba gads jau sesto reizi tiek atklāts ar svinīgo sēdi, kurā Satversmes tiesa ziņo ikvienam Latvijas cilvēkam par iepriekšējā gadā paveikto un šajā gadā paveicamo.

Ir aizvadīts ražīgs darba gads, kurā esam izskatījuši Latvijas sabiedrībai nozīmīgas lietas, kā arī īstenojuši dinamisku dialogu Latvijas un starptautiskajā tiesiskajā telpā. Iedvesmojoties no aizvadītajā gadā spoži izskanējušo Dziesmu un deju svētku vīzijas, esam virzījušies “kopā augšup”, lai paaugstinātu ikvienas personas pamattiesību aizsardzības standartu, kā arī nostiprinātu drošības, gandarījuma, piederības un sociālā miera sajūtu.

Ar šā gada ziņojumu par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā tiek turpināta nupat iesākto pasākumu virkne par godu divdesmitajai gadadienai kopš brīža, kad Latvija kļuvusi par vērtību un tiesību kopienas – Eiropas Savienības – dalībvalsti.

Vizionāri un Eiropas Savienības dibinātāji, tostarp Robērs Šūmanis (*Robert Schuman*) un Alčide de Gasperi (*Alcide De Gasperi*), savas cerības saistīja ar tādu nākotnes EST, kura globāli un kontinentālā mērogā kalpotu kā taisnīguma bāka, stiprinot tiesiski vienotas un pārtikušas Eiropas pamatus. Kā tad šajā nu jau īstenotajā iecerē kopš 2004. gada ir iederējušies Satversmes tiesa, un kādas dinamiskas izmaiņas tā piedzīvojuši gadu gaitā?

Vēl tikai pirms nepilniem septiņiem gadiem Satversmes tiesa pieņēma pirmo lēmumu par jautājumu uzdošanu EST prejudiciāla nolēmuma sniegšanai lauksaimnieku pensionēšanās atbalsta mantošanas lietā, bet šobrīd Eiropas Savienības tiesību piemērošana un prejudiciālu jautājumu uzdošana EST ir kļuvusi par Satversmes tiesas ikdienu. Pašlaik gaidām atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem trijās lietās par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas regulējumu.

Dalība Eiropas Savienībā nozīmē vienotību dažādībā. Tādējādi valstu konstitucionālās identitātes un kopējās Eiropas vērtības cita citu papildina, nevis šķeļ un ļauj panākt līdzsvaru, piemērojot gan nacionālās tiesības, gan Eiropas Savienības tiesības un starptautiskās tiesības demokrātijas un tiesiskuma aizsardzībai. Pēc Satversmes tiesas lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā par privātajām augstskolām noteiktajiem ierobežojumiem attiecībā uz studiju programmu īstenošanu svešvalodās EST secināja, ka valsts valodas aizsardzība ir mērķis, kas var attaisnot uzņēmējdarbības un darījumdarbības brīvības ierobežojumus.

Secīgi Satversmes tiesa atzina, ka sabiedrības ieguvums no komersanta pamattiesību ierobežojuma ir lielāks nekā nelabvēlīgās sekas, kas rodas privātajām augstskolām saistībā ar to, ka tām tiek ierobežotas tiesības veikt komercdarbību – īstenot studiju programmas svešvalodās, kuras nav Eiropas Savienības oficiālās valodas. Demokrātijas un citu Satversmes negrozāmo kodolu veidojošo konstitucionālo vērtību aizsardzība garantē nācīgas pastāvēšanu un tādējādi veido arī mūsu valsts konstitucionālo identitāti. Minētā Satversmes tiesas lieta ir uzskatāms piemērs tam, ka valsts konstitucionālā identitāte var harmoniski pastāvēt līdzās no Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma izrietošajām prasībām.

Varu sacīt, ka EST kā bāka jeb viens no mūsu daudzpusējā dialoga orientieriem ir lielā mērā sekmējusi to, ka mēs ar savām izskatāmajām lietām piedalāmies arī visas Eiropas tiesiskās domas veidošanā.

Aizvadītajā gadā Satversmes tiesas tiesneši vairākkārt tikās ar EST tiesnešiem un apsprieda gan aktuālo judikatūru un problēmas Eiropas Savienības tiesību efektīvā piemērošanā, gan tiesu darba organizāciju un pētniecības metodes. Tieši pēc mēneša tepat Latvijā ar kolēģiem no EST un ECT diskutēsīm par dalībvalstu konstitucionālo identitāšu saskaņošanu ar kopējām Eiropas vērtībām un par Eiropas sabiedrisko kārtību veidojošo Eiropas konsensu.

Esam gandarīti, ka nu jau ierastais EST un dalībvalstu tiesu konferenču “Vienoti dažādībā” cikls aizsācies tieši Rīgā. Arī nākamā konference, kas notika Nīderlandē, neformāli tika dēvēta par “Rīga II”. Tās ietvaros Satversmes tiesa ir piedāvājusi kritērijus tam, kā konkrēta nacionāla vērtība varētu tikt atzīta par valsts konstitucionālās identitātes daļu.

Tikai sadarbībā dzimst jaunas idejas attīstības, tiesiskuma, Eiropas vienotības un saliedētības stiprināšanai. Paldies visiem, kas veidoja šo dialoga ceļu, un novēlēsīm mūsu darba turpinātājiem drosmi un aizrautību neapstāties, formulēt jaunas ambīcijas un virzīties uz priekšu, lai padarītu labākas mūsu kopīgās mājas – Eiropu.

Tieši ar šādu mērķi šajā darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē piedalās arī mūsu goda viesis un ciešās sadarbības partneris – EST priekšsēdētājs Kūns Lēnartsa kungs.

Godātie klātesošie!

Turpinājumā pievērsīšos tiesas komandas 2023. gadā paveiktā darba kvantitatīvajiem rezultātiem tiesvedībās, kā arī Satversmes tiesas nolēmumos paustajām atziņām.

2023. gadā tiesa izskatīja 22 lietas. Spriedumi pieņemti 17 lietās, savukārt lēmumi par tiesvedības izbeigšanu – piecās lietās. Spriedumos izvērtēta 49 tiesību normu satversmība. Par Satversmei atbilstošām tika atzītas 23 tiesību normas, bet par Satversmei neatbilstošām – 26. Visbiežāk apstrīdētās normas tika atzītas par neatbilstošām Satversmes 1. un 92. pantam.

2023. gadā Satversmes tiesā kopumā ierosinātas 47 lietas. Visvairāk lietu – 40 – ierosināts pēc privātpersonu konstitucionālajām sūdzībām. Pēc tiesu pieteikumiem ierosinātas sešas lietas – piecas pēc administratīvo tiesu pieteikumiem un viena pēc vispārējās jurisdikcijas tiesas pieteikuma. Viena lieta ierosināta pēc tiesībsarga pieteikuma. Arī 2023. gadā līdzīgi kā 2022. gadā saglabājusies tāda tendence, ka liela daļa no tiesā iesniegtajiem pieteikumiem un ierosinātajām lietām skar dažādus kriminālprocesa jautājumus. Tāpat daudz lietu ir ierosināts par tiesību normām, kas noteic vispārējās izglītības iegūšanu valsts valodā.

Attiecībā uz tiesas darba saturiskajiem aspektiem Satversmes tiesa savā judikatūrā 2023. gadā ir formulējusi vairākas vērtīgas atziņas, kuras stiprina tiesiskumu un ir vērā ņemamas tiesību jaunrades procesā. Dažas no tām vēlos īpaši izcelt.

Pirmkārt, ikviens cilvēks ir Latvijas vērtība, un to esam uzsvēruši arī aizvadītajā gadā, konstatējot, ka ikvienai trūcīgai personai joprojām nav pieejams pietiekams atbalsts visu tās pamatvajadzību apmierināšanai. Paredzētā minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanas kārtība līdz ar sociālās drošības sistēmas pasākumiem tomēr nenodrošina ikvienam iespēju dzīvot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi. Likumdevēja pienākums ir ieviest un pastāvīgi pilnveidot tādu sociālās palīdzības sistēmu, kas nodrošinātu pārredzamu, efektīvu un mērķētu atbalsta sniegšanu. Uzsvēršu, ka tādu sociāli atstumtu cilvēku esība, kuri neizjūt valsts atbalstu un tādējādi nejutas piederīgi šai valstij vai pat zaudē šo piederības sajūtu, var radīt arī valsts drošības riskus.

Otrkārt, šajā sarežģītajā laikā arīdzan mums ik dienu ir jāstāv demokrātijas sardzē, tāpēc par nozīmīgām uzskatu tās atziņas, kuras Satversmes tiesa izteikusi lietā par ierobežojumiem, kuri liedza pret Covid-19 nevakcinētam deputātam pilnvērtīgi piedalīties Saeimas darbā. Tiesa uzsvēra tautas priekšstāvja – Saeimas deputāta – īpašo lomu Latvijā kā parlamentārā demokrātijā. Ikvienu deputāta tiesību īstenošana veicina efektīvu demokrātijas funkcionēšanu, tostarp likumdevēja leģitimitāti un viedokļu plurālismu parlamenta sastāvā atbilstoši tautas paustajai gribai. Arī tāds viedoklis, kuru pauž tikai viens vai daži deputāti, Saeimas darbā ir būtisks, jo ir svarīga izsvērtu lēmumu pieņemšana, ko var panākt tikai tad, ja ikvienam deputātam ir iespēja paust savu viedokli. Deputāts var pilnvērtīgi pārstāvēt tautu tikai tad, ja viņam tiek nodrošināta iespēja izmantot tās tiesības, kurām ir izšķiroša nozīme Saeimas darbā.

Treškārt, par nozīmīgu uzskatu spriedumu attiecībā uz regulējumu, atbilstoši kuram pirmsskolas izglītības pedagogu zemākā darba algas likme atšķirās no pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpēs nodarbinātajiem pedagogiem noteiktās likmes. Šī bija pirmā lieta, kurā Satversmes tiesa konkretizēja vienādas darba samaksas principu. Tiesa atzina, ka minētais princips ir attiecināms ne tikai uz vienādu vai līdzīgu darbu, bet arī uz vienādas vērtības darbu. Izvērtējusi pedagogu darbam nepieciešamās prasmes, personisko ieguldījumu un atbildību, kā arī darba apstākļus, tiesa secināja, ka minētie pedagogi veic vienādas vērtības darbu. Satversmes tiesa atzina, ka pret pirmsskolas izglītības pedagogiem noteiktajai atšķirīgajai attieksmei nav leģitīma mērķa, jo valsts budžeta un pašvaldību budžetu stabilitāte pati par sevi nevar tikt izmantota par atšķirīgas attieksmes attaisnojumu.

Ceturtkārt, lietā par Rīgas un Ventspils ostu pārvaldības reformu Satversmes tiesa atzina, ka lielo Latvijas ostu attīstības mērķi ir pakārtoti valsts kopējam labumam un likumdevējam ir rīcības brīvība izvēlēties efektīvāko ostu pārvaldības modeli. Tas, ka pašvaldības noslēgto līgumu rezultātā vēsturiski izveidojusies tāda situācija, ka uz ostas teritorijā esošās zemes atrodas pašvaldībai un privātpersonām piederošas būves, neietekmē ostas teritorijas izveides mērķus. Proti, ostas pārvaldes valdījumā ir jābūt nodotai tikai tādai mantai, kas nepieciešama likumā noteikto ostas funkciju izpildei.

Piektkārt, ikvienam Latvijas iedzīvotājam ir svarīgi jautājumi gan par tiesībām brīvi pārvietoties, gan par tiesībām uzturēties labvēlīgā vidē. Interesu sadursme rodas, ja persona vēlas ar transportlīdzekli, kas rada kaitējumu apkārtējai videi, iebraukt teritorijā, kurai tieši nolūkā aizsargāt vidi ir noteikts īpašs statuss. Satversmes tiesa atzina: pat ja likumdevējs ir pilnvarojis pašvaldības savā teritorijas plānojumā noteikt īpaša režīma zonu un secīgi arī maksu par iebraukšanu tajā, attiecīgās nodevas likmei jābūt sabalansētai ar sabiedrības spēju šo nodevu samaksāt. Pretējā gadījumā iebraukšana īpaša režīma zonā būtu pieejama vienīgi nelielai, turīgajai sabiedrības daļai.

Sestkārt, lietā par pilsonības atņemšanas termiņa skaitījumu gadījumos, kad persona pilsonības iegūšanas procesā rīkojusies negodprātīgi, Satversmes tiesa papildināja savu judikatūru attiecībā uz pilsonības institūtu. Tiesa aplūkoja lojalitāti un no tās izrietošo godprātīgumu kā vienu no galvenajiem pilsonības elementiem, kā arī valsts rīcības brīvību lemt par pilsonības atņemšanu personai saistībā ar tās negodprātīgu rīcību pilsonības iegūšanas vai atjaunošanas brīdī.

Septītkārt, arī 2023. gadā diemžēl turpinājās Krievijas agresija Ukrainā. Šādos apstākļos valsts drošību ar tiesību spēku sargā arī konstitucionālās tiesas. Pašlaik ģeopolitiskais konteksts ieguvis ne tikai politisku, bet arī juridisku nozīmi, tostarp Satversmes tiesā izskatāmajās lietās. Piemēram, lietā par normām, kas uzliek pašvaldībām pienākumu demontēt padomju režīmu slavinošus objektus, Satversmes tiesa konkretizēja Latvijas valsts nepārtrauktības principu un tā nozīmi vēsturiskā taisnīguma un 1918. gadā dibinātās Latvijas Republikas valstiskuma atjaunošanā. Minētajā lietā Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdēto normu pieņemšanu ir motivējusi arvien aktīvākā padomju režīmu slavinošo objektu izmantošana propagandas mērķiem un arvien nopietnākais Latvijas valstiskuma apdraudējums, kuru nepieciešams novērst. Satversmes tiesa uzsvēra, ka

okupācijas seku novēršanai un sabiedrības vienotības veicināšanai ir nepieciešama tāda uz vienu mērķi vērsta un solidāra sadarbība starp visiem valsts varas līmeņiem, kas aptvertu gan centrālo varu, gan arī pašvaldības.

Tāpat arī lietā par aizliegumu profesionālā dienesta karavīram būt par politiskās partijas biedru Satversmes tiesa uzsvēra, ka pašreizējā ģeopolitiskajā kontekstā nepieciešamība pēc politiski neitrāliem Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem ir īpaši izteikta. Nacionālo bruņoto spēku politiskā neitralitāte veicina valsts aizsardzības funkcijas efektīvu izpildi, un tādā veidā tiek nodrošināta demokrātiskas valsts iekārtas un sabiedrības drošības aizsardzība.

Vēlos uzsvērt, ka, īstenojot Satversmes tiesas pamatuzdevumu – spriest tiesu –, Latvijas sabiedrībai būtiskās lietās rīkotajās tiesas sēdēs ar lietas dalībnieku piedalīšanos pērnajā gadā pavadīts līdz šim nepieredzēti daudz darba dienu, rūpīgi iztaujājot lietas dalībniekus un pieaicinātās personas. Tā rezultātā ar mērķi skaidrot pieņemtos nolēmumus arī dialogs ar sabiedrību ir ieguvis jaunas aprises, jo Satversmes tiesa daudz biežāk rīkoja preses konferences gan pēc publiskā procesā izskatītajām lietām, gan arī par tādiem nolēmumiem, kuri pieņemti rakstveida procesā.

Par nākamā gada izaicinājumiem.

Arī 2023. gadā ierosinātās lietas norāda uz konstitucionālo tiesību attīstības tendencēm un to, kādas judikatūras aktualitātes mūs varētu sagaidīt šogad. Satversmes tiesā tiks skatīti vairāki jautājumi, kuros saduras dažādas pamattiesības un tiesiskās intereses. Piemēram:

1. Lieta par normām, kas paredz Krievijas Federācijas pilsoņiem izsniegto pastāvīgās uzturēšanās atļauju termiņa izbeigšanos un priekšnoteikumus atkārtotas atļaujas iegūšanai.
2. Tās ir arī lietas par pāreju uz mācībām valsts valodā gan privātajās, gan valsts izglītības iestādēs.
3. Lietā par galvenās cirtes caurmēra samazināšanu, kas pieļauj atsevišķu koku sugu nociršanu ātrāk, kā arī lietā par aizliegumu audzēt kažokzvērus tikai kažokādu ieguvei uzņēmējdarbības un tautsaimniecības attīstības intereses konkurēs ar vides aizsardzības interesēm un personas tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē.
4. Pilsētvides attīstības jautājumi tiks aplūkoti lietā par azartspēļu pakalpojumu sniegšanas ierobežojumiem Rīgas administratīvajā teritorijā.
5. Interesants tiesību jautājums tiks skatīts lietā par izložu un azartspēļu laimestu aplikšanu ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, ar laimestu saprotot visu summu, kuru laimētājam izmaksā azartspēles vai izlozes organizētājs neatkarīgi no šā spēlētāja sākotnējām iemaksām, ko tas veicis dalībai konkrētajā spēlē.
6. Bērnu darza vecuma bērnu vecākiem būtiska būs lieta par kārtību, kas paredz, ka sešus gadus vecs bērns var tikt uzņemts 1. klasē Rīgas pašvaldības skolās tikai brīvu vietu gadījumā.
7. Ikvienam Latvijas cilvēkam varētu būt svarīgs arī tāds visnotaļ sadzīvisks jautājums kā dzīvokļa īpašnieka pienākums samaksāt ūdens patēriņa starpību, ja nav iesniegta informācija par ūdens skaitītāja rādījumu.

Satversmes tiesai ļoti svarīgam cilvēkam, pagājušajā gadā mūžībā aizgājušajam tiesas pirmajam priekšsēdētājam Aivaram Endziņam, bija sapnis – sapnis par tiesu, kura kalpo cilvēkam un sabiedrībai tiesiskā valstī. Ņemot vērā nupat aprakstīto Satversmes tiesas pienesumu Latvijas tiesiskās sistēmas attīstībā un ikviena cilvēka pamattiesību aizsardzībā, varam būt droši, ka šis sapnis ir īstenots viņa dzīves laikā – tieši tāda ir Satversmes tiesa, kurā mēs pašlaik strādājam.

Endziņa kunga vārdi “viens nav karotājs” trāpīgi raksturo mūsu saimes vērtības un darba tikumu, jo tikai vienotā komandā ir iespējams sasniegt Satversmes tiesas mērķus demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību aizsardzībā. Par pagājušajā gadā paveikto gan tiesvedības jomā, gan arī tiesas administratīvajā vadībā, starpinstitucionālajā un starptautiskajā sadarbībā vēlos no visas sirds pateikties Satversmes tiesas tiesnešiem, stiprajam un saliedētajam darbinieku komandai! Paldies jums!

Par Satversmes tiesas starptautisko sadarbību.

Aizvadītajā gadā Satversmes tiesa īstenoja dinamisku starptautisko sadarbību, jo demokrātijas, tiesiskuma un drošības aizsardzības nodrošināšanā pašreizējo ģeopolitisko izaicinājumu apstākļos īpaši nozīmīga ir vienotība un pārnacionāla dialoga uzturēšana. Pastāv vesela virkne tādu tiesību jautājumu, kurus izolēti, nacionālās tiesību sistēmas ietvaros atrisināt ir sarežģīti. No Latvijas konstitucionālo tiesību attīstības viedokļa ir svarīgi tas, lai Satversmes tiesas tiesneši pastāvīgi atrastos tiesiskās domas attīstības centrā un aktīvi piedalītos tās dienaskārtības veidošanā.

Mums ir jāizmanto iespēja proaktīvi apzināt dažādus ar demokrātijas un tiesiskuma apdraudējumu saistītus riskus, kuri īstenojušies citu valstu pieredzē. Atcerēsimies Robēra Šūmaņa vārdus, ka nākotnes

Eiropa netiks izveidota uzreiz vai pēc vienota plāna. To veidos konkrēti, pēctecīgi sasniegumi. Vienveidīgāku un efektīvāku pamattiesību aizsardzību varam nodrošināt tikai tad, ja pastāvīgi apmaināmies domām ar kolēģiem no citām pie Rietumu tiesību loka piederīgajām valstīm un mācāmies cits no cita. Tikai tā varam veidot kopīgu Eiropas nākotni.

Satversmes tiesa ir sadarbības un starptautiskā dialoga atbalstītāja un virzītāja. 2023. gadā tika sarīkotas divpusējas tikšanās ar Nīderlandes, Somijas un Lietuvas kolēģiem. Tāpat nemainīgi nozīmīgs ir Baltijas valstu konstitucionālo tiesu trīspusējais dialogs un sadarbība kā būtisks priekšnosacījums demokrātijas ilgtspējas un tiesiskuma stiprināšanai, kā arī pamattiesību un cilvēka cieņas aizsardzībai reģionā.

Viens no aizvadītā gada nozīmīgākajiem notikumiem bija Satversmes tiesas un Augstākās tiesas sarīkotā starptautiskā konference "Tiesu varas loma Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildē", kas bija veltīta Latvijas prezidentūrai EP Ministru komitejā. Ar šo konferenci mēs sekmējam to vērtību aizsardzību, uz kurām nu jau vairāk nekā 70 gadus balstās Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija un tās piemērošana.

Demokrātijas un tiesiskuma stiprināšana Ukrainā ir arī visas Eiropas un Latvijas drošības un tiesiskuma garants. EP šomēnes uzsāks projektu "Atbalsts konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā". Esam pagodināti un gandarīti, ka Satversmes tiesa izraudzīta par šā projekta galveno sadarbības partneri. Šāds uzticības kredīts apliecina ticību tām vērtībām, kuras ievērojam savā darbībā, jo atbalsts Ukrainas tiesību sistēmas integrācijai vienotas Eiropas tiesiskajā telpā ir viena no galvenajām mūsu sadarbības prioritātēm.

Drošības aspekta nozīmi Satversmes tiesa apliecina arī ar savu aktīvo līdzdalību Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferencē, kas ir stratēģiski nozīmīgs forums tiesiskās kārtības uzturēšanai un visas pasaules konstitucionālo tiesu dialoga veicināšanai. Starptautisko tiesību eksperti jau daudzus gadus vērš uzmanību uz to, ka lietu kārtības noteikšanā pasaulē arvien vairāk sāk dominēt militāro līdzekļu spēks, nevis starptautisko tiesību saistošais spēks un autoritāte. Tāpēc Satversmes tiesa, pārstāvot visu Eiropas konstitucionālo tiesu intereses, šīs organizācijas izpildinstitūcijai iesniedza rezolūcijas projektu, kurā aktualizēta nepieciešamība atjaunot starptautisko tiesisko kārtību.

Uzskatu, ka pasaules konstitucionālo tiesu saime ar savu nostāju var stiprināt starptautiskās sabiedrības izpratni par pamatprincipiem, kas sekmētu starptautiskās tiesiskās kārtības atjaunošanu un nodrošinātu visaptverošu, taisnīgu un noturīgu mieru, kā arī ļautu saukt pie atbildības par agresorvalsts pastrādātajiem noziegumiem atbildīgās personas.

Skaidrā realitāte ir tāda, ka šodien ir kara 709. diena, tātad jau gandrīz divi gadi paskrējuši, taču starptautiskā tiesiskā kārtība joprojām nav atjaunota. Konstitucionālajām tiesām ir ievērojams resurss, ko varētu ieguldīt miera un tiesību virsvadības nodrošināšanā visā pasaulē. Tomēr joprojām ir atsevišķas valstis, kuru konstitucionālās tiesas tam liek šķēršļus. Ieilgušais karš ir pierādījums tam, ka lokāla vienaldzība rada globālas sekas. Mūsu spēkos ir panākt to, lai pasaules lietu kārtību noteiktu tiesības, nevis ieroči!

Dāmas un kungi!

Tagad pievērsīšos mūsu artavai tiesiskuma stiprināšanai Latvijā, raugoties plašāk par Satversmes tiesas procesu.

Dialogā ar konstitucionālajām valsts varas institūcijām uzsvērām, ka mēs visi – katrs savā valsts varas atzarā – kalpojam vienam kopīgam virsmērķim – tiesiskumam – un Latvijas interesēs ir visu konstitucionālo orgānu mērķtiecīga, uz demokrātijas attīstību vērsta sadarbība.

Paužu patiesu gandarījumu par aktīvo dialogu starp Satversmes tiesu un valsts iestādēm, tostarp citām tiesām. Šāds dialogs palīdz stiprināt tiesiskas valsts vērtības un sabiedrības uzticēšanos valsts varai. Dialogs ir būtisks valsts institūciju sadarbībai Latvijas iedzīvotāju pamattiesību aizsardzības nodrošināšanā, labas likumdošanas principa konkretizācijā, Satversmes tiesas procesa efektīvā norisē un nolēmumu izpildē.

Visa gada garumā Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki strādāja ar iespējamiem Satversmes tiesas likuma grozījumiem, lai uzlabotu tiesas procesa efektivitāti. Tāpat, lai nodrošinātu iespējami augstāku ikviena Latvijas sabiedrības locekļa tiesību aizsardzības standartu, Satversmes tiesa ir pievērsusi uzmanību tam, ka Latvija nav ratificējusi Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 16. protokolu, un tāpēc Satversmes tiesai joprojām nav procesuālu līdzekļu, kas tai ļautu nepieciešamības gadījumā vērsties ECT, lai saņemtu sarežģītā tiesiskā situācijā piemērojamās tiesību normas interpretāciju. Uzskatu, ka šā protokola izskatīšanai Saeimā un tā ratifikācijai ir jākļūst par valsts prioritāti, kas nodrošinās plašākas iespējas aizsargāt ikviena Latvijas iedzīvotāja cilvēktiesības.

Vēršu uzmanību uz nākamo aspektu. No 40 gadījumiem, kuros 2023. gadā Satversmes tiesā lietas ir ierosinātas pēc konstitucionālajām sūdzībām, absolūtā vairumā gadījumu pieteikumu parakstījuši pārstāvji – zvērināti advokāti, juristi vai izpildinstitūcijas locekļi. Valsts apmaksātā juridiskā palīdzība saskaņā ar

Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu tika piešķirta tikai vienā gadījumā pieteikuma par lietas ierosināšanu sagatavošanai. Tāpēc nav nekāds pārsteigums, ka pagājušajā gadā publiskajā telpā notiekošo diskusiju ietvaros tika aktualizēts jautājums par to, ka piekļuve Satversmes tiesas procesam ir pārāk dārga, un tas nebūt neliecina par pienācīgām iespējām Latvijā aizsargāt ikvienas personas tiesības. Lai sekmētu Satversmes tiesas procesa pieejamību ikvienam Latvijas iedzīvotājam un nodrošinātu mazāk aizsargāto cilvēku pamattiesību aizstāvību, esam aicinājuši atbildīgās institūcijas pārskatīt tiesisko regulējumu par valsts nodrošināto juridisko palīdzību Satversmes tiesas procesā, tostarp atceļot personas pienākumu pirms palīdzības pieprasīšanas pašai vērsties Satversmes tiesā, kā arī piešķirot Tiesu administrācijai kompetenci izvērtēt, vai personai Satversmē noteiktās pamattiesības varētu būt aizskārusi tiesību norma, kas varētu neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai, un vai attiecīgajai personai būtu nodrošināma juridiskā palīdzība Satversmes tiesas procesā.

Sabiedrības informēšana par pamattiesībām un to aizsardzības instrumentiem caur tiesas sniegto Satversmes pantu tvēruma skaidrojumu un piemērošanu ir iemesls, kura dēļ pakāpeniski apkopojam atziņas par katru Satversmes VIII nodaļas pantu. Pērn klajā nākusi jau trešā publikācija Satversmes tiesas aizsāktajā sērijā – grāmatzurnāls par Satversmes 105. pantu. Arī šāds darbs vairo ikvienas personas iespējas aizsargāt savas pamattiesības.

Satversmes tiesa iespējami plaši raugās arīdzan uz nacionālās tiesiskās sistēmas attīstību kopumā. Pašlaik Tieslietu padomē risinās diskusijas par tiesu sistēmas efektivitātes uzlabošanu. Mūsu aktualizētie priekšlikumi par efektīvāku tiesu sasauca ar Augstākās tiesas plēnumā aktualizēto nepieciešamību pilnveidot Senāta kompetenci, kā arī rast jaunas sadarbības iespējas ar zemāku instanču tiesām.

Satversmes tiesa aizvadītajā gadā turpināja dialogu arī ar Latvijas sabiedrību, uzrunājot visdažādākās sabiedrības grupas. Muzeju naktī Satversmes tiesa jau otro reizi savas durvis vēra ikvienam Latvijas cilvēkam. No sirds priecājos, ka apmeklētāji pēc iepazīšanās ar Satversmes tiesu sniedza tādu vērtējumu, ka tā ir “mūsu visu tiesa”, ka tā ir atvērta, gatava uz klausīt ikvienu un nevairās sarunāties. Tas mūs iedvesmoja ikgadējās *Sarunās par Latviju* ar dažādu jomu pārstāvjiem šķetināt jautājumu par to, kā mazināt plaisu starp valsts varu un sabiedrību. Tāpat, atbalstot riskam pakļautus bērnus un jauniešus, Satversmes tiesas saime piedalījās labdarības maratonā “Dod pieci!”.

Godātie klātesošie!

Atskatoties uz tik piepildītā gadā padarīto, varam gūt apstiprinājumu tam, ka mūsu kopīgā prioritāte ir demokrātijas un valsts drošības aizsardzība! Paš aizsargājošā demokrātija ir nevis stāvoklis, bet gan nerimstošs process, kas ir pastāvīgi uzraugāms un pilnveidojams, izglītojot par tā nozīmi arī nākamās paaudzes, turklāt ne tikai juristu paaudzes. Novēlu ikvienam novērtēt to, ka mūsu dzīvi nosaka nevis ieroči un nedemokrātiski ietekmes līdzekļi, bet gan Satversme un tiesību spēks!

Būsim modri un kopīgi sargāsim ikviena cilvēka cieņu, pamattiesības, demokrātiju, tiesiskumu un mūsu brīvo Latviju!

Paldies!

**EST priekšsēdētāja un Eiropas Savienības tiesību profesora Lēvenas universitātē
Kūna Lēnartsa runa Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē
2024. gada 2. februārī**

Cienījamais prezident Rinkēvič,
priekšsēdētāj Laviņ,
cienījamie tiesneši,
godājamie viesi!

Tā ir liela privilēģija – uzrunāt jūs svinīgajā sēdē, kas sarīkota, atklājot Satversmes tiesas jauno tiesas gadu. Kopš Satversmes tiesas likuma stāšanās spēkā 1996. gadā šī tiesa apliecinājusi, ka ir spēcīga tiesiskumā balstītās Latvijas konstitucionālās iekārtas, kā arī ikvienas tās jurisdikcijā esošas personas pamattiesību aizstāve. Šodienas pasākums ne tikai iezīmē iespēju reflektēt par Satversmes tiesas pagājušajā gadā paveikto iesaistīto darbu, bet arī kalpo kā tilts, savienojot tiesu ar citiem valsts varas atzariem un Latvijas tautu, kas to dibinājusi, tādējādi pastiprinot, kā priekšsēdētājs Laviņš norādījis ielūgumā, tās darbības leģitimitāti. Patiesi, demokrātiskā valstī varas dališanas principā ietvertā savstarpējā līdzsvara un atsvara sistēma ne tikai ierobežo ikviena atzara attiecīgo lomu, bet arī aicina tās ražīgi un lojāli sadarboties. Šajās dinamiskajās attiecībās tiesu varas loma, kā Satversmes tiesa atgādinājusi kādā no tās nolēmumiem, ir aizstāvēt taisnīgumu kā vienu no tiesiskas valsts pamatvērtībām un rīkoties visas sabiedrības interesēs.⁷⁵ Tāpēc jūtos pagodināts, ka varu dalīties ar jums dažās pārdomās par nacionālo konstitucionālo tiesu lomu Eiropas Savienības tiesu sistēmā, kurai tās pieder, un par nepārtrauktas un lojālas sadarbības starp tiesām visas Eiropas sabiedrības interesēs svarīgumu.

ES savstarpējā līdzsvara un atsvara sistēmā tiesiskuma aizstāvja loma ir uzticēta EST. Šī tiesa kopā ar nacionālajām tiesām nodrošina Eiropas Savienības tiesību piemērošanu pilnā apjomā visās dalībvalstīs, kā arī indivīdu tiesību efektīvu aizstāvību tiesās saskaņā ar šīm tiesībām. Ir vērts atgādināt, ka EST misija un tās jurisdikciju nosakošie principi nav mainījušies kopš tā izveides, kaut gan Eiropas Savienības līgumos ieviesti daudzi grozījumi. Gadu gaitā EST cienījamais vecums ļāvis tai iekļaut daudzas dalībvalstīm kopējās konstitucionālās tradīcijas Eiropas Savienības konstitucionālajā uzbūvē. Tādējādi tā nodrošinājusi, ka Eiropas Savienības tiesības un nacionālās konstitucionālās tiesības ir savstarpēji cieši saistītas. Tāpat arī pēdējos gados tai lūgts, ko reizēm darījušas vairākas konstitucionālās tiesas, lemt par ievērojamu skaitu lietu, kas ir tieši saistītas ar šīm tradīcijām, it īpaši – tiesiskumu, līdztiesību un solidaritāti Eiropas Savienības līmenī. Tā kā Eiropas Savienības tiesu sistēmas uzbūve lielā mērā balstās uz visu nacionālo tiesu, tai skaitā – konstitucionālo tiesu, modrību un sadarbību, dalībvalstu tiesu sistēmu un EST attiecībās uzticēšanās ir būtiska. Eiropas Savienības moto “vienoti daudzveidībā” aicina uz nepārtrauktām diskusijām starp visiem dalībniekiem daudzlīmeņu tiesu sistēmā, jo tās ļauj mums apmainīties ar viedokļiem un novērtēt mūsu atšķirības. LESD 267. pantā iedibinātā prejudiciālā nolēmuma procedūra ir šī sadarbības gara oficiālais iemiesojums, bet mūsu jurisdikciju sastapšanās, tādas kā šī, kurā šodien esmu pagodināts piedalīties, ir tās neoficiālais līdzinieks.

No iepriekš teiktā izriet, ka EST tāpat kā Satversmes tiesai ir spēcīga apņemšanās aizstāvēt “tādas vērtības kā cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, tiesiskumu un cilvēktiesību ievērošanu”. Šīs LES 2. pantā nostiprinātās vērtības apvieno mūs visus Eiropas Savienībā kā “Vērtību savienībā”. Es nekad nebeigšu uzsvērt, ka tāpēc EST un nacionālās konstitucionālās tiesas ir dabiskas sabiedrotās, nevis pretinieces, kā dažs labs vēlētos tās pasniegt. Šajā ziņā nevar noliegt, ka attiecības starp nacionālajām konstitucionālajām tiesām un EST ne vienmēr ir pilnībā brīvas no jebkuriem negludumiem. Kā jums, iespējams, zināms, pēdējos gados dažas dalībvalstis, pat noteiktas konstitucionālās tiesas ir apšaubījušas EST autoritāti un Eiropas Savienības tiesību prioritāti. Kaut gan jebkurš šāds mēģinājums rada bažas, jo tas apdraud uzticēšanos, kurā balstās visas Eiropas Savienības tiesu sistēmas darbība, ātrs datu apskats atklāj, ka situācija kopumā nebūt nav drūma. Gluži pretēji, ar prieku varu atzīmēt, ka ne tikai nacionālo konstitucionālo tiesu lūgto prejudiciālo nolēmumu skaits nepārtraukti pieaug, bet arī šiem lūgumiem sekojošie nolēmumi nesuši īpaši svarīgus Eiropas Savienības tiesību skaidrojumus. Satversmes tiesa šajā ziņā nav izņēmums. Kā atklāj līdz šim nosūtītie seši jautājumi, tā ir ārkārtīgi ieinteresēta iesaistīties dialogā ar EST. Turklāt trīs no sešām lietām, par kurām bija lūgts prejudiciālais nolēmums, proti, lietās *EUROAPTIEKA*, *Latvijas Republikas Saeima (Soda punkti)*⁷⁶ un *Cilevičs*, skatīja EST Lielā palāta un sniedza svarīgus skaidrojumus tik dažādās tiesību jomās kā zāļu reklāma, personas datu aizsardzība, tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kā arī vienlīdzīga attieksme augstākajā izglītībā.

⁷⁵ Satversmes tiesas 2015. gada 12. novembra spriedums lietā Nr. 2015-06-01, 111. punkts.

⁷⁶ 2021. gada 22. jūnija spriedums, *Latvijas Republikas Saeima (Soda punkti)*, C439/19, EU:C:2021:504.

It īpaši nolēmums lietā *Cilevičs* pievēršas allaž jutīgajam “nacionālās identitātes” jautājumam, kas nostiprināts LES 4. panta otrajā daļā, kurā teikts, ka “Savienība respektē dalībvalstu vienlīdzību saistībā ar Līgumiem, kā arī to nacionālo identitāti”. Daži šo normu tulkojuši tādējādi, ka tā uzceļot mūri, kurš iecerēts, lai neļautu Eiropas Savienības tiesībām tuvoties nacionālajām konstitucionālajām iekārtām. Es ar cieņu, bet pilnībā noraidu šo domu. Nacionālās identitātes jēdziena spēks ir tieši tajā, ka eiropiskā identitāte un nacionālās identitātes cita citu papildina, jo tās balstās vērtību kopumā, kas ir kopējs un dārgs visiem eiropiešiem. Es šo normu izlasu drīzāk tā, ka tā pieprasa Eiropas Savienības institūcijām un orgāniem, ieskaitot Eiropas Savienības tiesu sistēmu, interpretējot un piemērojot Eiropas Savienības tiesības, ņemt vērā dalībvalstu nacionālās identitātes. EST ir tieši tā rīkojusies. Lūdzot prejudiciālo nolēmumu lietā *Cilevičs*, Satversmes tiesa vaicāja, vai uzņēmējdarbības brīvībai atbilst tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurš, lai attīstītu un sekmētu valsts valodu, prasa, pieļaujot dažus izņēmumus, augstākajām mācību iestādēm, kuras būtībā tiek finansētas no privātiem līdzekļiem, piedāvāt kursus tikai šajā valodā. EST uzsvēra, ka dalībvalstu valsts valodas vai valodu aizsardzība ir daļa no cieņas pret nacionālo identitāti, un tādējādi uzsvēra šī mērķa svarīgumu, tiekšanās pēc kura varētu potenciāli pieļaut atkāpšanos no Eiropas Savienības pamatbrīvības.⁷⁷

Ir svarīgi atzīmēt, ka, lai gan nacionālās identitātes jēdziens balstās LES 2. pantā nostiprinātajās kopējās vērtībās, EST nekādā gadījumā neizslēdz telpu daudzveidībai. Tā ir secinājusi, ka “īpašie apstākļi, kas varētu pamatot atsaukšanos uz [nacionālajā identitāte balstītu legītimu mērķi], dažādās valstīs un laikos var būt atšķirīgi. Šajā ziņā ir jāatzīst valstu kompetento iestāžu izvērtēšanas pilnvaras tādā apjomā, kā to nosaka Eiropas Kopienas līgums”.⁷⁸

Atsaukšanās uz “tādu apjomu, kā to nosaka Eiropas Kopienas līgums,” atgādina mums, ka, no otras puses, LES 4. panta otro daļu nevar tulkot kā *carte blanche* dalībvalstu atbildīgajām iestādēm, tostarp tiesu varai, ļaujot tām rīkoties pēc savas patikas, neņemot vērā Eiropas Savienības tiesības. *Coman* lieta,⁷⁹ kurā prejudiciālo nolēmumu lūdza Rumānijas Konstitucionālā tiesa, ir lielisks piemērs, kas ilustrē šīs robežas. Šajā lietā EST nosprieda, ka ikvienai Eiropas Savienības dalībvalstij ir jāizlemj atbilstoši tās pašas identitātei, ko nozīmē laulības institūts. Eiropas Savienības tiesības ir neitrālas attiecībā uz to, vai šajā nozīmē būtu vai nebūtu jāietver viendzimuma pāri. Taču šādas rīcības brīvības īstenošana nevar iet tik tālu, lai negatīvi ietekmētu citā dalībvalstī likumīgi laulātu viendzimuma pāru tiesības uz pārvietošanās brīvību. Attiecīgo Eiropas Savienības tiesību normu nozīmes un mērķa ietvaros šie pāri uzskatāmi par “dzīvesbiedriem” un tādējādi – par vienas ģimenes locekļiem. Līdzīgi, kā EST apstiprināja tās spriedumā *Cilevičs* lietā, dalībvalstīm piešķirtā rīcības brīvība lemt par pasākumiem, kuru mērķis ir nacionālās valodas kā to nacionālās identitātes daļas aizsardzība, nesniedz tik tālu, lai attaisnotu ar normām par pārvietošanās brīvību indivīdiem piešķirto tiesību nopietnus pārkāpumus.⁸⁰

Kā šie parāda piemēri, dalībvalstu konstitucionālo tiesu lūgtie prejudiciālie nolēmumi snieguši svarīgus paskaidrojumus attiecībā uz “nacionālās identitātes” jēdziena tvērumu un ietekmi, pierādot augstākā līmeņa tiesu dialoga nozīmību.

EST ir to it īpaši skaidri pateikusi savā ietekmīgajā spriedumā lietā *RS (Konstitucionālās tiesas nolēmumu sekas)*. Tā klaji noraidīja iespēju iztulkot LES 4. panta otro daļu tā, lai ļautu nacionālajām konstitucionālajām tiesām *vienpusēji* neievērot Eiropas Savienības tiesību principus, paļauties uz savu nacionālo identitāti, lai apšaubītu Eiropas Savienības tiesiskuma pārkāpumu, pamatojot to tādējādi, ka šis tiesiskums graujot attiecīgās dalībvalsts nacionālo identitāti, kā to definējusi nacionālā konstitucionālā tiesa.⁸¹ EST uzsvēra, ka, tā kā sniegt galīgo Eiropas Savienības tiesību interpretāciju ir tās ekskluzīvajā jurisdikcijā, dalībvalsts konstitucionālā tiesa nevar, pamatojoties uz pašas sniegto Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju, likumīgi nospriest, ka EST, pasludinot spriedumu, pārkāpusi savu jurisdikciju (*ultra vires*) un tāpēc atteikties izpildīt EST prejudiciālo nolēmumu.⁸² Visbeidzot EST norādīja uz pareizo un, faktiski, *vienīgo* ceļu, kas ejams, ja nacionālajai konstitucionālajai tiesai rodas šaubas par Eiropas Savienības tiesību normas atbilstību nacionālās identitātes jēdzienam. Nav brīnums, ka tā norādīja uz prejudiciālā nolēmuma procedūru.

Var šķist, ka šis nolēmums ir diezgan skarbs. Varētu arī aizdomāties par to, kas palicis “nacionālās identitātes” jēdziena “nacionālajā” daļā un vai reizēm nebūtu labāk vienkārši izlikties neredzam un izspriest

77 2022. gada 7. septembra spriedums, *Cilevičs un citi* (C391/20, EU:C:2022:638), 68. un 69. punkts.

78 Par to sk. 2004. gada 14. oktobra spriedumu, *Omega*, C36/02, EU:C:2004:614, 31. punkts, un citēto judikatūru, kā arī 2010. gada 22. decembra spriedumu, *Sayn-Wittgenstein*, C208/09, EU:C:2010:806, 87. punkts.

79 2018. gada 5. jūnija spriedums, *Coman and Others* (C673/16, EU:C:2018:385).

80 2022. gada 7. septembra spriedums, *Cilevičs un citi* (C391/20, EU:C:2022:638), 84. punkts.

81 2022. gada 22. februāra spriedums, *RS (Konstitucionālās tiesas nolēmumu sekas)*, C430/21, EU:C:2022:99, 70. punkts.

82 *Ibid.*, 72. punkts.

konkrēto lietu pazīstamajā nacionālajā konstitucionālajā ietvarā. Tomēr ir ārkārtīgi svarīgi, lai augstākās dalībvalstu tiesas vērstos EST ar jautājumiem, kas saistīti ar nacionālo identitāti un kopējām konstitucionālajām tradīcijām, lai par tiem varētu adekvāti diskutēt Eiropas līmenī. Šādu tiesu sniegtie paskaidrojumi būs ļoti vērtīgi EST, lai sapratu, vai kāds noteikts jautājums izriet no nacionālās identitātes un vai būtu jāņem vērā valstu konstitucionālie noteikumi, neraugoties uz nepieciešamību nodrošināt Eiropas Savienības tiesību aktu vienotību un dalībvalstu vienlīdzību.

Šajā ziņā Satversmes tiesu atkal var minēt kā uzticama partnera piemēru, šoreiz atsaucoties uz lietu *Latvijas Republikas Saeima (Soda punkti)*. Šajā lietā jautājumu nosūtījusi tiesa tikai lūdza skaidrojumu, lai varētu interpretēt Satversmes normu, proti, 96. pantu, kurā nostiprinātas pamattiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, atbilstoši Eiropas Savienības tiesībām, tāpat arī tā vēlējas saprast, vai Eiropas Savienības tiesību pārkums ļāva saglabāt, pamatojoties uz Satversmes tiesas likumu, Ceļu satiksmes likuma likumīgo spēku, līdz pieņemtu savu galīgo nolēmumu, ja vēlāk izrādītos, ka tiesiskais regulējums neatbilst Eiropas Savienības tiesībām. Kaut arī EST atbilde bija negatīva, balstoties uz dalībvalstu vienlīdzības imperatīvu un to, ka ir jābūt vienam, vienotam brīdim, no kura EST nolēmumi ir spēkā visā Eiropas Savienībā, tieši šis žests, lūdzot skaidrojumu, demonstrēja Satversmes tiesas lojalitāti EST un labticību Eiropas Savienības tiesu sistēmai kopumā.

Cits labs piemērs ir Itālijas Konstitucionālā tiesa, kura lietā *Tarricco II*⁸³ pilnvērtīgi un konstruktīvi izmantoja prejudiciālā nolēmuma procedūru, lai skaidrotu savas bažas par nacionālajām konstitucionālajām tiesībām un pamattiesībām. Patiesi, Konstitucionālai tiesai bija zināmas šaubas par to, vai EST pieeja lietā *Tarricco I*⁸⁴ atbilst Itālijas konstitucionālās iekārtas galvenajiem principiem. EST uzklusēja, dalībvalstis iesaistījās, savu lomu spēlēja tiesnešu savstarpējā uzticēšanās, un atbilde apmierināja visus šī dialoga dalībniekus. Nesen šī pati Konstitucionālā tiesa, atsaucoties uz iepriekš minēto spriedumu *RS* lietā, paziņoja, ka Eiropas Savienības tiesību pārkuma princips un LES 4. panta otrā un trešā daļa, kas attiecīgi nostiprina dalībvalstu vienlīdzību saistībā ar Eiropas Savienības Līgumiem, kā arī cieņu pret to nacionālajām identitātēm un patiesas sadarbības principu, ir, un es citēju, “stūrakmens, uz kura balstās dalībvalstu tiesu kopiena, kuru kopā satur tiesību un pienākumu konverģence. Šī tiesa ir konsekventi atbalstījusi šo principu, apstiprinot tā virzītājspēka vērtību attiecībā uz valsts tiesību sistēmu”⁸⁵.

Šis spriedums apstiprina, ka Eiropas Savienības tiesību pārkuma un to centrālās lomas prejudiciālā nolēmuma procedūrā atzišana nekādi nemazina nacionālo konstitucionālo tiesu un to konstitucionālās kontroles svarīgumu. Kā uzsvēra *Corte Costituzionale*, šāda kontrole “drīzāk saplūst [ar prejudiciālā nolēmuma dialogu], veidojot aizvien labāk integrētu aizsardzības sistēmu [...]”⁸⁶. Pienākums iesaistīties dialogā ar EST, kā uzsvērts spriedumā *RS* lietā, tādējādi nekādā veidā nenorāda uz aklu pakļaušanos Luksemburgā pasludinātajam spriedumam. Gluži pretēji, sabiedrotajiem jācenšas veidot uzticēšanos, lai piešķirtu kopēju nozīmi LES 2. panta vērtībām, kuru neatņemama sastāvdaļa ir tiesiskums.⁸⁷

Uzticēšanās starp tiesnešiem var darboties tikai tad, ja tiek pilnībā respektēts galvenais tiesiskumu veidojošais elements, proti, tiesu sistēmas neatkarība. Itin bieži tiesu sistēmas neatkarības jautājumu uztver kā “reģionālu” vai “konkrētam laikmetam specifisku”, kaut gan faktiski tas ir universāls funkcionējošs demokrātijas mērs, par kura ievērošanu visām dalībvalstīm ir jābūt vienlīdz atbildīgām (un tās arī ir atbildīgas). Eiropas Savienības tiesiskajā iekārtā tiesu varas neatkarība balstās dalībvalstu kopējās konstitucionālajās tradīcijās un ir daļa no visu Eiropas Savienības pilsoņu demokrātiskā mantojuma. Patiešām, visu dalībvalstu konstitūcijas bez izņēmuma paredz neatkarīgu tiesu varu.

Tā ir taisnība, ka pēdējo gadu laikā lielu uzmanību izpelnījusies EST judikatūra, kurā uzsvērtā tiesiskuma ievērošana, taču tas nav nekas jauns. Faktiski tam pirmsākumi meklējami labu laiku atpakaļ 1986. gadā pasludinātajā spriedumā lietā *Les Verts*⁸⁸, kurā EST ietvēra tiesiskuma būtību kā domu, ka ne Eiropas Savienības institūcijas, ne dalībvalstis nav ārpus likuma. Tā uzsvēra, ka tiesiskumā balstītā savienībā pārvaldības sistēma ir *tiesību, nevis cilvēku noteikta*. Ja netiek ievērota šī pamatvērtība, tad visas pārējās LES 2. pantā uzskaitītās vērtības pārvēršas tukšos solījumos. Judikatūras, kas konkrēti pievēršas “tiesu varas neatkarības” jēdzienam, pirmsākumi meklējami 2006. gada nolēmumā *Wilson* lietā⁸⁹. EST skaidri pateica, ka šim jēdzienam ir gan iekšējā, gan ārējā dimensija. *Iekšēji* tiesu varas neatkarība domāta, lai nodrošinātu vienādu spēles laukumu

83 2017. gada 5. decembra spriedums, *M.A.S. and M.B.*, C42/17, EU:C:2017:936.

84 2015. gada 8. septembra spriedums, *Taricco and Others*, C105/14, EU:C:2015:555.

85 *Corte Costituzionale*, 2022. gada 8. februāra spriedums 67/2022, Considerato in diritto n° 11.

86 *Ibid.*

87 Līdzīgi: Silvana Sciarra, ‘First and Last Word: Can Constitutional Courts and the Court of Justice of the EU Speak Common Words?’, *Rivista Eurojus*, Fascicolo n. 3 – 2022, p. 76.

88 1986. gada 23. aprīļa spriedums, *Les Verts v Parliament*, 294/83, EU:C:1986:166.

89 2006. gada 19. septembra spriedums, *Wilson*, C506/04, EU:C:2006:587, 49.–52. punkts.

visām procesa pusēm un to konkurējošām interesēm. Neatkarība prasa tiesām būt objektīvām. Ārēji tiesu varas neatkarība iedibina robežšķirtni starp politisko procesu un tiesām. Tiesas ir jāsargā pret jebkādu ārēju ietekmi vai spiedienu, kas varētu apdraudēt tās locekļu neatkarīgu spriešanu izskatāmajā tiesas procesā.⁹⁰ Šādi aizsardzībai jāattiecas uz tiesu varas locekļiem, piemēram, nosakot garantijas pret atcelšanu no amata.⁹¹ Kā esmu teicis citās reizēs, nekad nedrīkst aizmirst to, ka bez neatkarīgiem tiesnešiem valsts iestādēm ir brīvība realizēt savu varu patvaļīgi un nesodīti. Bez neatkarīgiem tiesnešiem nav sadarbības ar EST caur prejudiciālā nolēmuma procedūru, kuras mērķis ir nodrošināt efektīvu tiesisko aizsardzību Eiropas Savienības tiesībās nostiprinātajām tiesībām. Bez neatkarīgiem tiesnešiem Eiropas Savienības tiesu sistēma kopumā ir novājināta un praksē tiesiskums tiek padarīts bezjēdzīgs.⁹²

Savā ietekmīgajā nolēmumā, kas pazīstams kā *Portugāles tiesnešu lieta*⁹³, EST, kas nepārsteidz, skaidri pateica, ka var atsaukties uz Eiropas Savienības tiesībām, it īpaši – LES 19. pantu, Līgumu nosacījumiem, kas uzliek dalībvalstīm pienākumu nodrošināt tiesiskās aizsardzības līdzekļus pietiekami efektīvai aizsardzībai jomās, kuras aptver Eiropas Savienības tiesības, lai atkāptos no valsts pasākumiem, pat konstitucionālas dabas, kas apšaubā nacionālās tiesu varas neatkarību. Tas attiecas uz visām dalībvalstu tiesām, bet it īpaši – uz augstākajām un konstitucionālajām tiesām kā pēdējās instances tiesām. Tas ir tādēļ, ka tikai pilnībā neatkarīgas augstākās un konstitucionālās tiesas var nodrošināt efektīvu tiesisko aizsardzību indivīdu tiesībām un pieņemt zemāko instanču tiesām saistošus nolēmumus.

Lai to ilustrētu, es vēlētos atsaukties uz pavisam nesenu, 2023. gada 21. decembra, spriedumu lietā *Krajowa Rada Sądownictwa (Tiesneša atstāšana amatā)*⁹⁴, kurā EST pirmo reizi nolēma, ka dalībvalsts Augstākās tiesas palāta nav uzskatāma par “tiesu vai tribunālu” LESD 267. panta izpratnē. EST paziņoja, ka lūgums sniegt prejudiciālo nolēmumu bija nepieņemams, jo to izteikusī tiesa, Polijas Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un sabiedrisko lietu palāta, neatbilda iepriekš likumā noteiktajam neatkarīga un objektīva tribunāla standartam LES 19. panta pirmās daļas un attiecīgi LESD 267. panta izpratnē. Šī lēmuma nozīmi nedrīkst novērtēt par zemu. Tas parāda, ka EST vairs nevar uzticēties tam, ka tās ekvivalents dalībvalstī nodrošinās efektīvu tiesisko aizsardzību Eiropas Savienības tiesībās nostiprinātajām tiesībām un lojāli piedalīsies prejudiciālā nolēmuma procedūrā. Apzinoties sekas, EST ļoti rūpīgi balstīja savu nolēmumu vairākos faktoros, ieskaitot ECT un Polijas Augstākās administratīvās tiesas nolēmumus, kā arī, visvairāk, savā attiecīgās dalībvalsts tiesiskā regulējuma detalizētā vērtējumā no LES 19. panta skatpunkta, it īpaši – par attiecīgās palātas locekļu iecelšanu. Tā secināja, un es citēju: “*Tādējādi šādi elementi var izraisīt to, ka šie tiesneši un šī institūcija nešķiet neatkarīgi vai objektīvi, bet tas var apdraudēt uzticēšanos, kāda tiesu varai ir jārada tiesību subjektiem demokrātiskā sabiedrībā un tiesiskā valstī.*”⁹⁵

Iemesls, kāpēc EST ir jurisdikcija vērtēt likumdevēja īstenoto reformu, kas vērstas uz dalībvalsts tiesu varu, atbilstību Eiropas Savienības tiesībām, ir skaidri un lakoniski izskaidrots EST sprieduma lietā *Komisija pret Poliju (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve)*⁹⁶ 62.–80. punktā. Proti, EST atgādināja, ka, “*lai arī tieslietu organizācija dalībvalstīs – tostarp valsts tiesu izveide, sastāvs, kompetence un darbība, kā arī noteikumi, kas reglamentē tiesnešu iecelšanas procesu, un arī noteikumi, kas piemērojami to statusam un pienākumu izpildei, – ir šo dalībvalstu kompetencē, tomēr, īstenojot šo kompetenci, dalībvalstīm ir jāievēro pienākumi, kas tām izriet no Savienības tiesībām, it īpaši no LES 2. un 19. panta.*”⁹⁷ Turklāt, lai arī EST “*ir ekskluzīva kompetence sniegt Savienības tiesību galīgo interpretāciju, tai, īstenojot šo kompetenci, ir jāprecizē Savienības tiesību pārākuma principa tvērums, ņemot vērā šo tiesību atbilstošās normas.*” Tas nozīmē, ka būtībā šis tvērums nevar būt atkarīgs “*nedz no valsts tiesību normu interpretācijas, nedz no valsts tiesas sniegtas Savienības tiesību normu interpretācijas, kura neatbilst Tiesas sniegtajai interpretācijai.*”⁹⁸

Viss iepriekš minētais ļauj secināt, ka EST atbalsta dalībvalstu augstākās un konstitucionālās tiesas, arī atbalstot to neatkarību, ja kādreiz to apdraudētu tā brīža politiskā vairākuma iegribas.

Šīs dienas pasākums atklāj, kā mana kolēģe tiesnese Ineta Ziemele sacīja pašā pirmajā tiesas gada atklāšanā 2019. gadā, to, ka Satversmes tiesai ir holistisks skatījums uz valsts un sabiedrības attīstību, un

90 *Ibid.*, 51. punkts.

91 Sk. 1998. gada 22. oktobra spriedumu, *Jokela and Pitkäranta*, C9/97 un C118/97, EU:C:1998:497, 20. punkts, kā arī 1999. gada 4. februāra spriedumu, *Köllensperger and Atzwanger*, C103/97, EU:C:1999:52, 21. punkts.

92 Attiecībā par to sk. 2018. gada 25. jūlija spriedumu, *Minister for Justice and Equality*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 48. punkts.

93 2018. gada 27. februāra spriedums, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117.

94 2023. gada 21. decembra spriedums, *Krajowa Rada Sądownictwa (Tiesneša atstāšana amatā)*, C718/21, EU:C:2023:1015.

95 2023. gada 21. decembra spriedums, *Krajowa Rada Sądownictwa (Tiesneša atstāšana amatā)*, C718/21, EU:C:2023:1015, 77. punkts.

96 2023. gada 5. jūnija spriedums, *Commission v Poland (Tiesnešu neatkarība un privātā dzīve)*, C-204/21, EU:C:2023:442.

97 *Ibid.*, 63. punkts.

98 *Ibid.*, 79. punkts.

tā uzskata, ka šajā ziņā ļoti svarīga ir komunikācija un dialogs.⁹⁹ Dialogs un sadarbība arī ir vienīgais veids, lai turpinātu veidot Eiropu, kas ir uzticīga LES 2. panta vērtībām, kas pārstāv mūsu kopējās vērtības. Ticēt demokrātijai, brīvībai un taisnībai visiem un cīnīties par šīm vērtībām ir gan atsevišķa cilvēka izvēle, gan kolektīva sabiedrības izvēle. Jebkurā tiesiskumā balstītā savienībā tā ir pat kas vairāk par izvēli, tā ir atbildība. EST nevar, tai nevajadzētu būt un tā – es ticu – nav viena, aizstāvojot vērtības, uz kurām balstās Eiropas Savienība. Šajā ziņā tā noteikti ir atradusi uzticamu sabiedroto – Satversmes tiesu. Demokrātijas padziļināšanai caur tiesiskumu jābūt mūsu ikdienas kopējiem pūliņiem, lai Eiropas Savienības arī turpmāk būtu “demokrātiju savienība”, “tiesību savienība”, “taisnīguma savienība” un, ko neaizmirsīsim, “miera savienība”.

Liels paldies par uzmanību! Paldies!

99 Sk. Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles ziņojumu Satversmes tiesas 2019. gada 9. janvāra svinīgajā sēdē, pieejama latviski: Latvijas Republikas Satversmes tiesa » Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles ziņojums Satversmes tiesas svinīgajā sēdē.

7 | Publikācijas

Šajā nodaļā apkopotas pārskata posmā tapušās Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku publikācijas – grāmatas un atsevišķi raksti grāmatās, raksti periodiskajos izdevumos, intervijas, runas un ieraksti emuāros.

IRĒNA KUCINA

INTERVIJAS:

- Kucina I., Čebotarenoka V. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina sarunājas ar 4. maija Deklarācijas kluba prezidenti Veltu Čebotarenoku. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā “Tversme”, 16.12.2024. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Litvina B. Mērķis – atvērtība. Intervija ar Irēnu Kucinu. IR, 04.12.2024. Pieejams: ir.lv

RUNAS:

- Kucina I. Uzruna Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes maģistra studiju absolventu izlaidumā Rīgā 2024. gada 25. septembrī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kucina I. Uzruna tiesneša Jura Jurisa zvēresta svinīgajā ceremonijā Rīgā 2024. gada 21. novembrī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kucina I. Uzruna tiesneša Mārtiņa Mita zvēresta svinīgajā ceremonijā Rīgā 2024. gada 4. septembrī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

ANITA RODIŅA

GRĀMATAS:

- Neimanis J., Rodiņa A. Satversmes tiesas procesa tiesības. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 503.–527. lpp.
- Rodiņa A. Nākotnē sagaidāms aizskārums konstitucionālajā sūdzībā: attīstība, saturs, problemātika. Grām.: Brīvības robežu pārskatīšana, dzīvojot apdraudējumu apstākļos. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 9. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2024, 152.–164. lpp.
- Rodiņa A., Pētersone K. The Role of Constitutional Justice in Constitutional Transition in the Baltic Region. In: Belov M., Florczak-Wątor M. (Eds.) Constitutional Traditions and Constitutional Transitions. Cheltenham: Elgar, 2024, pp. 111–132.
- Kārklīņa A., Rodiņa A. Legal Aspects of Restricting Activities of Political Parties. In:

Revisiting the Limits of Freedom While Living under Threat. II: Collection of Research Papers in Conjunction with the 9th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia. Rīga: University of Latvia Press, 2024, pp. 54–67.

- Rodiņa A., Plepa D. The Latvian Constitutional Court: Dialogue and Cooperation among Constitutional Bodies. In: Constitutional Review in Central and Eastern Europe: Judicial-Legislative Relations in Comparative Perspective. London: Routledge, 2024, pp. 142–167.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Rodiņa A., Ūdre D. State Aid to Electricity Producers: National and EU Law Aspects. Journal of the University of Latvia. Law, 2024, Vol. 17, pp. 141–158.
- Rodiņa A., Bārdiņš G. Valsts valoda Satversmes tiesas judikatūrā. Jurista Vārds, 28.05.2024., Nr. 20, 6.–9. lpp.
- Rodiņa A., Plepa D. Satversmes tiesas dialogs ar Saeimu. Jurista Vārds, 21.05.2024., Nr. 21, 8.–13. lpp.

INTERVIJAS:

- Rodiņa A., Kusiņš G. Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Anita Rodiņa sarunājas ar bijušo Satversmes tiesas tiesnesi Gunāru Kusiņu. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā “Tversme”, 03.12.2024. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

JĀNIS NEIMANIS

GRĀMATAS:

- Neimanis J. Administratīvā pārkāpuma procesa tiesības. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 566.–585. lpp.
- Neimanis J., Lipkina L. Administratīvā procesa tiesā tiesības. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 528.–565. lpp.
- Neimanis J., Meļņika M. Administratīvo tiesību pamati. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 283.–344. lpp.

- Neimanis J. Pašvaldību tiesības. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 749.–785. lpp.
- Neimanis J., Rodiņa A. Satversmes tiesas procesa tiesības. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 503.–527. lpp.

JAUTRĪTE BRIEDE

GRĀMATAS:

- Briede J. Atmiņas. Grām.: Senatore Dace Mita. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2024, 231. lpp.
- Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības: mācību grāmata. Trešais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024.
- Briede J. Rīcības brīvības un novērtēšanas brīvības nošķiršana. Lietderības apsvērumu atspoguļojums. Grām.: Konference “Tiesības un valoda”: Rīga, Latvijas Universitātes Mazā aula, 2023. gada 6. oktobris. Luksemburga: Eiropas Savienības Tiesa, 2024, 59.–64. lpp.
- Briede J. Applying Principle of Equality in Case of Restriction of Rights. In: Revisiting the Limits of Freedom While Living under Threat. II: Collection of Research Papers in Conjunction with the 9th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia. Rīga: University of Latvia Press, pp. 24–32.
- Briede J., Danovskis E. Administrative Law in Latvia. In: Comparative Administrative Law: Perspectives from Central and Eastern Europe. London: Routledge, 2024, pp. 68–95.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Briede J. Administratīvā akta nosacījuma ietekme uz administratīvā akta spēkā esību. Jurista Vārds, 17.12.2024., Nr. 51/52, 19.–24. lpp.
- Briede J. Konstitucionālā kontrole un pamattiesību normu piemērošana Senāta Administratīvo lietu departamenta praksē. Jurista Vārds, 17.12.2024., Nr. 51/52, 58.–60. lpp.
- Briede J. Vienlīdzības principa satversmības pārbaude tiesību ierobežojuma gadījumā. Jurista Vārds, 06.02.2024., Nr. 6, 8.–10. lpp.

INTERVIJAS:

- Briede J., Rozenberga-Kokina A., Stankus S., Kāta E. K., Birzgalē K. Satversmes tiesas tiesneses Jautrītes Briedes saruna ar skolēnu konkursa uzvarētājiem. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā “Tversme”, 02.05.2024. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

VERONIKA KRŪMIŅA

GRĀMATAS:

- Krūmiņa V. Atmiņas. Grām.: Senatore Dace Mita. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2024, 205.–207. lpp.
- Krūmiņa V. Tiesību normu izstrādes materiāli un to nozīme tiesību normu interpretācijā. Grām.: Interesešu pārstāvības process. Skaidrojumi un komentāri. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 220.–237. lpp.
- Krūmiņa V. Tiesas spriedumu loma juridiskās valodas attīstībā. Grām.: Konference “Tiesības un valoda”: Rīga, Latvijas Universitātes Mazā aula, 2023. gada 6. oktobris. Luksemburga: Eiropas Savienības Tiesa, 2024, 31.–36. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Krūmiņa V., Pleps J. Mehānismi, kā novērst pretrunas dažādu nacionālo tiesu, kā arī EST un ECT praksē. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Biļetens, Nr. 28 (2024, marts), 67.–68. lpp.
- Krūmiņa V. Senāta Administratīvo lietu departaments. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Biļetens, Nr. 28 (2024, marts), 28.–33. lpp.
- Krūmiņa V. Tiesības tikt uzskaitām administratīvajā procesā tiesā. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Biļetens, Nr. 29 (2024, oktobris), 109.–111. lpp.

INTERVIJAS:

- Butkus I. Administratīvā tiesa, tiesnesis un lieta cauri laikiem. Intervija ar Aldi Laviņu, Veroniku Krūmiņu un Lāsmu Lipkinu. Jurista Vārds, 17.12.2024., Nr. 51/52, 61.–66. lpp.
- Linka A., Kolāte S. Bērna labākās intereses: vai tās vienmēr ir salāgojamas ar vecāku tiesībām? Intervija ar Gunitu Kovaļevsku, Veroniku Krūmiņu, Daci Gardovsku. Latvijas Radio 1 “Ģimenes studija”, 23.09.2024. Pieejams: lr1.lsm.lv

MĀRTIŅŠ MITS

GRĀMATAS:

- Mits M. Cilvēktiesības. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 234.–249. lpp.

INTERVIJAS:

- Kikusts G., Juste D. Tiesnesis: Krievijas agresīvā ārpolitika veicinājusi ECT izpratni par Latviju. Intervija ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesnesi Mārtiņu Mitu. LTV “Rīta Panorāma”, 13.08.2024. Pieejams: ltv.lsm.lv

JURIS JURISS

INTERVIJAS:

- Margēviča A. Labs prokurors ir tas, kurš vēlas kļūt par tiesnesi. Intervija ar Juri Jurisu. Diena, 06.12.2024. Pieejams: diena.lv
- Paegļkalna L. Ceturtā saruna: Krimināltiesiskie pasākumi finanšu sistēmas attīrīšanā. Saruna ar Jāni Rozenbergu un Juri Jurisu. “Jurista Vārds” konference “Četras sarunas par Latvijas finanšu sistēmas “kapitālo remontu””, 22.10.2024. Pieejams: lv.lv

ALDIS LAVIŅŠ

GRĀMATAS:

- Laviņš A. Atmiņas. Grām.: Senatore Dace Mita. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2024, 210. lpp.
- Laviņš A. Civilprocesa tiesības. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 607.–634. lpp.
- Laviņš A. Priekšvārds. Grām.: Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2023. Rīga: Satversmes tiesa, 2024, 11.–13. lpp.
- Laviņš A. Foreword. In: Report on the work of the Constitutional Court of the Republic of Latvia in 2023. Rīga: Constitutional Court of the Republic of Latvia, 2024, pp. 11–13.
- Laviņš A. Keynote presentation. In: Nuo nacionalinēs Konstitucijos iki transnacionalinio konstitucionalizmo: tarptautinēs konferencija 2022 m. spalio 25 d. Vilnius = From the National Constitution to Transnational Constitutionalism: International Conference in Vilnius, 2022 October 25. Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2024, pp. 59–61.
- Laviņš A. Constitutional Identities in the European Union: From Emancipation towards Convergence. In: EUUnited in Diversity II: The Rule of Law and Constitutional Diversity: International Conference: The Hague, 31 August - 1 September 2023. Luxembourg: Court of Justice of the European Union, 2024, lpp. 139–149.¹⁰⁰

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Laviņš A. Juristu pienākums – ar likuma spēku aizstāvēt demokrātiju un citas mūsu kopējās vērtības. Jurista Vārds, 04.06.2024., Nr. 23, 5. lpp.

INTERVIJAS:

- Butkus I. Administratīvā tiesa, tiesnesis un lieta cauri laikiem. Intervija ar Aldi Laviņu, Veroniku Krūmiņu un Lāsmu Lipkinu. Jurista Vārds, 17.12.2024., Nr. 51/52, 61.–66. lpp.

- Eipurs T. Laviņš: Satversmes tiesas priekšsēdētāja amats ir ar ļoti smagu atbildības nastu. Intervija ar Aldi Laviņu. 900 sekundes / TV3, 16.08.2024. Pieejams: skaties.lv
- Kalve V. Satversmes tiesas priekšsēdētājs skaidro spriedumu un ciršanas apliecinājumu atcelšanu. Intervija ar Aldi Laviņu. Meža Avīze, 2024, Nr. 345, 3. lpp.
- Kikusts G., Juste D. Intervija ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Aldi Laviņu. LTV “Rīta Panorāma”, 02.02.2024. Pieejams: ltv.lsm.lv
- Laviņš A., Huber P. M. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa saruna ar Ludviga Maksimiliāna universitātes (Minhene) Juridiskās fakultātes profesoru Pēteru Hūberu. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā “Tversme”, 29.05.2024. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Libeka M. Pasaules lietu kārtību vajag noteikt tiesībām, nevis ieročiem. Intervija ar Aldi Laviņu. Latvijas Avīze, 25.07.2024., Nr. 143, 4.–5. lpp.
- Meiere A. Satversmes tiesa ir ne tikai bagātniekiem! Intervija ar Aldi Laviņu. Ir, 11.04.2024. Pieejams: ir.lv
- Margēviča A. Deputātam ir brīvas tiesības apstiprināt vai neapstiprināt. Intervija ar Aldi Laviņu. Diena, 29.03.2023. Pieejams: diena.lv
- Rēders G. 1:1. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš. Intervija ar Aldi Laviņu. LTV1 “1:1. Aktuālā intervija”, 24.04.2024. Pieejams: lsm.lv
- Tomsons A., Unāma E. Krustpunktā izvaicājam Satversmes tiesas priekšsēdētāju Aldi Laviņu. Intervija ar Aldi Laviņu. Latvijas Radio 1 “Krustpunktā”, 11.04.2024. Pieejams: lr1.lsm.lv

RUNAS:

- Laviņš A. Uzruna “Politiskais un tiesiskais konstitucionālo tiesu jurisdikcijā” Eiropas Konstitucionālo tiesu konferences (CECC) 19. kongresā Kišiņevā 2024. gada 22. maijā. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Laviņš A. Uzruna Satversmes tiesas starptautiskajā konferencē “Konstitucionālo tiesu loma Eiropu vienojošo kopējo vērtību konkretizācijā” Rīgā 2024. gada 1. martā. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Laviņš A. Ziņojums par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā 2023. gadā Rīgā 2024. gada 2. februārī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Laviņš A. Speech at the opening of the bilateral meeting with the European Court of Human Rights in Strasbourg, 18 April 2024. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

¹⁰⁰ With the contribution of Mr Uldis Krastiņš, legal adviser of the Constitutional Court, and Mr Andrejs Stupins, adviser of the President of the Constitutional Court.

- Laviņš A. Speech at the opening of the meeting between the Constitutional Court of Latvia and the Constitutional Court of Ukraine to be held within framework of the project “Support to development of the constitutional justice in Ukraine”, implemented as part of the joint programme of the European Union and the Council of Europe “Partnership for Good Governance” in Krakow, 9 May 2024. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Laviņš A. Aldis Laviņš: Efektīva tiesa Latvijas sabiedrībai. Delfi, 24.01.2024. Pieejams: delfi.lv

GUNĀRS KUSIŅŠ

GRĀMATAS:

- Kusiņš G. Konstitucionālo tiesību pamati. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 250.–282. lpp.

INTERVIJAS:

- Kusiņš G., Paporinskis M. Satversmes tiesas tiesneša Gunāra Kusiņa saruna ar Londonas Universitātes koledžas profesoru starptautiskajās publiskajās tiesībās un ANO Starptautisko tiesību komisijas locekli Mārtiņu Paporinski. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā “Tversme”, 07.08.2024. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Kusiņš G., Čepāne I. Bijušā Satversmes tiesas tiesneša Gunāra Kusiņa saruna ar Augstākās padomes deputāti, bijušo Satversmes tiesas tiesnesi Ilmu Čepāni. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā “Tversme”, 19.09.2024. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Rodiņa A., Kusiņš G. Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Anita Rodiņa sarunājas ar bijušo Satversmes tiesas tiesnesi Gunāru Kusiņu. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā “Tversme”, 03.12.2024. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv
- Vavilova A. P. Saruna ar Satversmes tiesas tiesnesi Gunāru Kusiņu. Apeiron, podkāsts, 4. epizode, 06.04.2024. Pieejams: youtube.com
- Puriņa V. 4. maijs – Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas diena. Saruna ar Gunāru Kusiņu, Tālavu Jundzi, Jāni Plepu un Edgaru Engīzeru. TV24 “Speciālizlaidumi”, 04.05.2024. Pieejams: xtv.lv/rigatv24

ARTŪRS KUČS

GRĀMATAS:

- Kučs A., Meļņika M. Pamattiesības. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 715.–748. lpp.
- Kučs A., Šņepste I. Pilsonība. Grām.: Ziemele I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 697.–714. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Kučs A., Pleps J. Constitutional Identity Between Riga and Strasbourg: The Courts’ Dialogue Developing Latvian Constitutional Law. Journal of the University of Latvia. Law, 2024, Vol. 17, pp. 193–208.

INTERVIJAS:

- Feldmanis K. Artūrs Kučs: Primāri jātiecas, lai izdotos atrisināt sūdzības nacionālām tiesām. Intervija ar Artūru Kuču. Latvijas Radio 1 “Labrīt”, 14.08.2024. Pieejams: lr1.lsm.lv
- Matule S. ECT tiesnesis Artūrs Kučs: Cilvēktiesības var pastāvēt tikai demokrātiskā sabiedrībā. Intervija ar Artūru Kuču. Jurista Vārds, 13.08.2024., Nr. 33, 12.–14. lpp.

RUNAS:

- Kučs A. Runa Satversmes tiesas starptautiskajā konferencē “Konstitucionālo tiesu loma Eiropu vienojošo kopējo vērtību konkretizācijā” Rīgā 2024. gada 1. martā. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

BAIBA BAKMANE

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Stupins-Jēgers A., Bakmane B. Satversmes tiesas artava Latvijas tiesību teorijas un juridiskās metodes druvā. Jurista Vārds, 12.11.2024., Nr. 46/47, 32.–41. lpp.

GATIS BĀRDIŅŠ

GRĀMATAS:

- Bārdiņš G. Cilvēks un taisnīgums. Grām.: Senatore Dace Mita. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2024, 181.–184. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Bārdiņš G. Starptautiskā konferencē diskutē par kopējām Eiropas vērtībām, nacionālo konstitucionālo identitāti un Eiropas konsensu. Jurista Vārds, 19.03.2024., Nr. 12, 6.–7. lpp.
- Rodiņa A., Bārdiņš G. Valsts valoda Satversmes tiesas judikatūrā. Jurista Vārds, 28.05.2024., Nr. 20, 6.–9. lpp.

LAURA LEIBOMA

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Stupins-Jēgers A., Leiboma L. Satversmes tiesa daļās pieredzē ar Ukrainas kolēģiem par Latvijas tiesiskās sistēmas ceļu uz Eiropas Savienību. Jurista Vārds, 05.11.2024., Nr. 45, 6.–7. lpp.

PAULA LIPE

GRĀMATAS:

- Lipe P. AMLA: jauna institūcija nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanai. Grām.: Četras sarunas par Latvijas finanšu sistēmas “kapitālo remontu”. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2024, 30.–33. lpp.
- Lipe P. Vai Latvijas noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums ir saderīgs ar ES tiesībām. Grām.: Četras sarunas par Latvijas finanšu sistēmas “kapitālo remontu”. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2024, 47.–58. lpp.

MADARA MEĻNIKA

GRĀMATAS:

- Kučs A., Meļnika M. Pamattiesības. Grām.: Ziemeļe I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 715.–748. lpp.
- Neimanis J., Meļnika M. Administratīvo tiesību pamati. Grām.: Ziemeļe I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 283.–344. lpp.

RUNAS:

- Tērauda V. A. Diskusija “Ekocīds Ukrainā – kas tas ir un kā varam palīdzēt?”. Saruna ar Madaru Meļniku, Gati Krūmiņu un Andreju Svilānu. Sarunu festivāls “Lampa” Cēsīs 2024. gada 6. jūlijā. Pieejams: festivalslampa.lv
- Meļnika M. Diskusija “Cik maksā politeslodzītais?”. Saruna ar Zandu Kalniņu-Lukaševicu, Zmicier Furmanaū, Jauheniju Dougaju, Ilviju Pūci un Aiju Stacenko. Sarunu festivāls “Lampa” Cēsīs 2024. gada 6. jūlijā. Pieejams: festivalslampa.lv

KRISTIĀNA PĒTERSONE

- Rodiņa A., Pētersone K. The Role of Constitutional Justice in Constitutional Transition in the Baltic Region. In: Belov M., Florczak-Wątor M. (Eds.) Constitutional Traditions and Constitutional Transitions. Cheltenham: Elgar, 2024, pp. 111–132.

LIENE PIERHUROVIČA

GRĀMATAS:

- Pierhuroviča L. Foreign Court Support in Appointing Arbitrators: An Option for Parties to Pathological Clauses. In: Revisiting the Limits of Freedom While Living under Threat. I: Collection of Research Papers in Conjunction with the 9th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia. Rīga: University of Latvia Press, 2024, pp. 276–285.

DITA PLEPA

GRĀMATAS:

- Rodiņa A., Plepa D. The Latvian Constitutional Court: Dialogue and Cooperation among Constitutional Bodies. In: Constitutional Review in Central and Eastern Europe: Judicial-Legislative Relations in Comparative Perspective. London: Routledge, 2024, pp. 142–167.
- Plepa D. Satversmīga kopdzīve jeb radniecības un ģimenes tiesību tvērums Latvijas likumkopā. Grām.: Radniecība un valsts īstenošana mūsdienu Latvijā. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2024, 147.–178. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Plepa D. Kristīne Krūma (1974–2016). Vienmēr atcerēties, nekad neaizmirst! Jurista Vārds, 30.01.2024., Nr. 5, 6.–9. lpp.
- Plepa D. Sapnis vasaras naktī par Latvijas valsti. Jurista Vārds, 13.08.2024., Nr. 33, 10.–11. lpp.
- Pleps J., Plepa D. Juridisko metožu mācības nozīme Latvijas tiesiskajā sistēmā. Jurista Vārds, 12.11.2024., Nr. 46/47, 10.–16. lpp.
- Rodiņa A., Plepa D. Satversmes tiesas dialogs ar Saeimu. Jurista Vārds, 21.05.2024., Nr. 21, 8.–13. lpp.

RUNAS:

- Rozenbauma U. Saruna par biedrošanos “Kur problēma, tur biedrība”. Saruna ar Karinu Pētersoni, Dita Plepu, Martu Kotello un Ulvi Noviku. Sarunu festivāls “Lampa” Cēsīs 2024. gada 6. jūlijā. Pieejams: festivalslampa.lv

ANDREJS STUPINS-JĒGERS

GRĀMATAS:

- Stupins A. Interesu pārstāvība leģisprudences atziņu gaismā. Grām.: Interesu pārstāvības process. Skaidrojumi un komentāri. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 202.–219. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Stupins-Jēgers A., Bakmane B. Satversmes tiesas artava Latvijas tiesību teorijas un juridiskās metodes druvā. Jurista Vārds, 12.11.2024., Nr. 46/47, 32.–41. lpp.
- Stupins-Jēgers A., Leiboma L. Satversmes tiesa dalās pieredzē ar Ukrainas kolēģiem par Latvijas tiesiskās sistēmas ceļu uz Eiropas Savienību. Jurista Vārds, 05.11.2024., Nr. 45, 6.–7. lpp.

IEVA ŠNEPSTE

GRĀMATAS:

- Kučs A., Šņepste I. Pilsonība. Grām.: Ziemeļe I., Osipova S. (zin. red.) Publiskās tiesības. Ievads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2024, 697.–714. lpp.

EMUĀRI:

- Šņepste I. 2024. gada Saharova balvu piešķir Venecuēlas demokrātiskās kustības pārstāvjiem. 28.10.2024. Pieejams: cilvektiesibas.info
- Šņepste I. Atskatoties uz Satversmes tiesas darbu 2023. gadā. 06.02.2024. Pieejams: cilvektiesibas.info
- Šņepste I. Eiropas Cilvēktiesību tiesas darbs 2023. gadā. 21.02.2024. Pieejams: cilvektiesibas.info
- Šņepste I. Eiropas Padome: Eiropas cietumi joprojām ir pārpildīti. 12.06.2024. Pieejams: cilvektiesibas.info
- Šņepste I. Eiropas Sociālo tiesību komitejas 2023. gada ziņojums. 18.09.2024. Pieejams: cilvektiesibas.info
- Šņepste I. Eiropas Sociālo tiesību komitejas secinājumi par bērnu, migrantu un ģimeņu tiesībām. 20.03.2024. Pieejams: cilvektiesibas.info

- Šņepste I. Iznācis Eiropas Padomes Spīdzināšanas novēršanas komitejas ikgadējais ziņojums. 31.05.2024. Pieejams: cilvektiesibas.info
- Šņepste I. Human Rights Watch 2024. gada ziņojums. 19.01.2024. Pieejams: cilvektiesibas.info

DĀRTA ŪDRE

PERIODISKIE IZDEVUMI:

- Rodiņa A., Ūdre D. State Aid to Electricity Producers: National and EU Law Aspects. *Journal of the University of Latvia. Law*, 2024, Vol. 17, pp. 141–158.

■ Jaunumu publikācijas

Šajā nodaļā uzskaitītas Satversmes tiesas jaunumu publikācijas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv un sociālo tīklu *X.com* un *Facebook* profilos.

Dialogs ar sabiedrību

29.01.2024.

Satversmes tiesa svinīgajā sēdē atklās jauno darba gadu.
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

01.02.2024.

Publicēti Satversmes tiesas sagatavotie ECT judikatūras aktualitāšu apkopojumi.
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

01.02.2024.

Satversmes tiesas Juridiskajam departamentam 10 gadi.
X.com. *Facebook*.

02.02.2024.

Satversmes tiesa publicē pārskatu par darbu 2023. gadā.
X.com. *Facebook*.

02.02.2024.

Satversmes tiesas svinīgā sēde par godu tiesas darba gada atklāšanai.
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

02.02.2024.

Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs pasniedz valsts augstāko apbalvojumu EST priekšsēdētājam Kūnam Lēnartsam.
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

02.02.2024.

Satversmes tiesas preses konference par darbu 2023. gadā.
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

X.com (dalībnieku citāti): Aldis Laviņš, Inese Lībiņa-Egnere, *Martin Kuijer*, *Mykola Gnatovskyy*, *Peter M. Huber*, *Kanstantsin Dzehtsiarou*, Artūrs Kučs, *Maciej Szpunar*, *George Letsas*, Elīna Luīze Vītola, Ineta Ziemele, Mārtiņš Pāparinskis

Facebook (dalībnieku citāti): Aldis Laviņš, Inese Lībiņa-Egnere, *Martin Kuijer*, *Mykola Gnatovskyy*, *Peter M. Huber*, *Kanstantsin Dzehtsiarou*, Artūrs Kučs, *Maciej Szpunar*, *George Letsas*, Elīna Luīze Vītola, Ineta Ziemele, Mārtiņš Pāparinskis

01.03.2024.

Ikvienu eiropieša pamattiesību aizsardzību sekmē valstu konstitucionālo identitāšu un Eiropas kopējo vērtību harmoniska mijiedarbība.
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

05.02.2024.

Noslēdzies Satversmes tiesas rīkotais septītais skolēnu radošo darbu konkurss.
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

15.02.2024.

Latvijas Republikas Satversmes pieņemšanas diena.
X.com. *Facebook*.

16.02.2024.

Saeimā atver interešu pārstāvības procesam veltītu grāmatu un spriež par tā regulējumu.
X.com. *Facebook*.

16.02.2024.

Satversmes tiesa apbalvošanas ceremonijā godina 2023. gada skolēnu radošo darbu konkursa laureātus.
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

26.02.2024.

Satversmes tiesa rīko konferenci par nacionālo, starptautisko un Eiropas Savienības tiesību harmonisku mijiedarbību.
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

01.03.2024.

Satversmes tiesas starptautiskā konference "Konstitucionālo tiesu loma Eiropu vienojošo kopējo vērtību konkretizācijā".
Preses relīze. *X.com*. *Facebook*.

20.03.2024.

Satversmes tiesas tiesneses Anitas Rodiņas un Ditas Plepas unikāls pētījums par Satversmes tiesas un Saeimas dialogu Satversmes tiesas judikatūrā iekļauts Eiropas tiesību ekspertu veidotā grāmatā par tiesu varas un likumdevēja mijiedarbību.
X.com. *Facebook*.

25.03.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs piedalās grāmatas "Publiskās tiesības" atklāšanā.
X.com. Facebook.

04.04.2024.

Ēnu diena Satversmes tiesā.
X.com. Facebook.

11.04.2024.

Priekšsēdētāja intervija Latvijas Radio raidījumā "Krustpunktā – Amatpersonu stunda".
X.com. Facebook.

11.04.2024.

Priekšsēdētāja intervija žurnālā "Ir".
X.com. Facebook.

23.04.2024.

Priekšsēdētāja intervija LTV raidījumā 1:1.
X.com. Facebook.

26.04.2024.

Priekšsēdētājs piedalās pasākumā par godu divdesmitgadei kopš administratīvo tiesu izveides 2004. gada 1. februārī.
X.com. Facebook.

27.04.2024.

Tiesībsarga tiesas procesa izspēles cilvēktiesībās fināls.
X.com. Facebook.

01.05.2024.

Satversmes tiesas saime sveic Satversmes sapulces sasaukšanas dienā!
X.com. Facebook.

01.05.2024.

Tiesnesis Gunārs Kusiņš noliek ziedus Satversmes sapulces prezidenta, pirmā Latvijas Valsts prezidenta Jāņa Čakstes atdusas vietā.
X.com. Facebook.

02.05.2024.

Jaunākajā raidieraksta "Tversme" epizodē Satversmes tiesas tiesnese Jaurīte Briede sarunājas ar 2023. gada skolēnu konkursa uzvarētājiem.
X.com. Facebook.

03.05.2024.

Demokrātijas nedēļa – skolēnu zīmējumi un domrakstu atziņas.
X.com: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Facebook.com: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

04.05.2024.

Satversmes tiesas saime sveic Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienā.
X.com. Facebook.

04.05.2024.

Godinot Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas gadadienu, Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un tiesneši Gunārs Kusiņš un Jānis Neimanis šodien piedalās ziedu nolikšanas ceremonijā pie Brīvības pieminekļa un Saeimas svinīgajā sēdē.
X.com. Facebook.

13.05.2024.

Priekšsēdētājs Aldis Laviņš un tiesas saime Muzeju naktī aicina ikvienu apmeklēt Satversmes tiesu, izzināt tās darbu un Satversmi.
X.com. Facebook.

15.05.2024.

Satversmes tiesa sveic tieslietu sistēmas apbalvojumu saņēmējus.
Preses relīze. X.com. Facebook.

17.05.2024.

Priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās ar uzrunu Latvijas tiesnešu konferencē "Tiesnesis 21. gadsimta sabiedrībā".
X.com. Facebook.

18.05.2024.

Muzeju naktī Satversmes tiesa aicina ikvienu Atvērt Satversmi.
Preses relīze. X.com. Facebook.

20.05.2024.

Muzeju nakts atskata video.
X.com. Facebook.

28.05.2024.

Valsts valoda – kāpēc tā ir jāsargā? "Jurista Vārdā" publicēts Satversmes tiesas atziņu apkopojums.
Preses relīze. X.com. Facebook.

29.05.2024.

Raidieraksta "Tversme" jaunajā epizodē priekšsēdētājs Aldis Laviņš sarunājas ar Ludviga Maksimiliāna universitātes (Minhene) Juridiskās fakultātes profesoru Pēteru Hūberu (*Peter M. Huber*) par Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas lomu, cilvēka cieņas jēdzienu.
X.com. Facebook.

14.06.2024.

Godinot komunistiskā genocīda upuru piemiņu, Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina noliek ziedus pie memoriāla "Vēstures taktiā".
X.com. Facebook.

14.06.2024.

Satversmes tiesā viesojas 4. maija Deklarācijas kluba prezidente Velta Čebotarenoka.
X.com. Facebook.

17.06.2024.

Latvijas Republikas okupācijas diena.
X.com. Facebook.

23.07.2023.

Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki piedalās Bīriņu konstitucionālās tiesībpolitikas seminārā.
X.com. Facebook.

25.07.2024.

Publicēta priekšsēdētāja Alda Laviņa intervija laikrakstā "Latvijas Avīze".
X.com. Facebookv.

07.08.2024.

Raidieraksta "Tversme" jaunajā epizodē Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš sarunājas ar Londonas Universitātes koledžas profesoru starptautiskajās publiskajās tiesībās un ANO Starptautisko tiesību komisijas locekli Mārtiņu Paporinski.
X.com. Facebook.

09.08.2024.

Satversmes tiesā viesojas Rīgas Juridiskās augstskolas Vasaras skolas studenti no dažādām Eiropas valstīm.
X.com. Facebook.

14.08.2024.

Tiesneša Artūra Kuča intervija Latvijas Radio raidījumā "Labrīt".
X.com. Facebook.

16.08.2024.

Priekšsēdētāja Alda Laviņa intervija TV3 raidījumā "900 sekundes".
X.com. Facebook.

21.08.2024.

Satversmes tiesa sveic konstitucionālā likuma "Par Latvijas Republikas valstisko statusu" pieņemšanas dienā.
X.com. Facebook.

23.08.2024.

Baltijas ceļa 35. gadadiena. Ziedu nolikšana pie Brīvības pieminekļa.
X.com. Facebook.

26.08.2024.

Satversmes tiesas tiesnešu palīdzes Kristiāna Pētersone un Anete Suharževska lasa lekciju Prof. Kārļa Dišlera Publisko tiesību vasaras skolā par tiesībām uz vārda brīvību Satversmes tiesas judikatūrā.
X.com. Facebook.

01.09.2024.

Satversmes tiesa sveic Zinību dienā.
X.com. Facebook.

06.09.2024.

Priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina piedalās "Pievienojies Baltijas ceļam!" Baltijas ceļa 35. gadadienai veltītā konferencē.
X.com. Facebook.

17.09.2024.

Satversmes tiesa izsludina skolēnu radošo darbu konkursu par valsts valodas nozīmi.
Preses relīze. X.com. Facebook.

19.09.2024.

Raidieraksta "Tversme" jaunajā epizodē bijušais Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš sarunājas ar Augstākās padomes deputāti, bijušo Satversmes tiesas tiesnesi Ilmu Čepāni.
Preses relīze. X.com. Facebook.

20.09.2024.

Priekšsēdētāja vietnieces Irēnas Kucinas uzruna Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes izlaidumā.
X.com. Facebook.

23.09.2024.

Tiesnese Veronika Krūmiņa piedalās Latvijas Radio raidījumā “Ģimenes studija”.
X.com. Facebook.

01.10.2024.

Satversmes tiesa skolēnu konkursa ietvaros rīkos tiešsaistes lekciju par valsts valodas nozīmi.
Preses relīze. X.com. Facebook.

15.10.2024.

Satversmes tiesa sveic Valsts valodas dienā.
X.com. Facebook.

04.11.2024.

Jauno Līderu vidusskolas vizīte.
X.com. Facebook.

05.11.2024.

Žurnālā “Jurista Vārds” publicēts atskats uz Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnešu un darbinieku kopīgo semināru.
X.com. Facebook.

07.11.2024.

Latvijas Republikas Satversmes spēkā stāšanās gadadiena.
X.com. Facebook.

08.11.2024.

Satversmes tiesas tiesneši piedalās Tieslietu ministrijas starptautiskajā konferencē “20 gadi ES – sinerģija kopējā tiesību telpā”.
X.com. Facebook.

11.11.2024.

Apsveikums Lāčplēša dienā.
X.com. Facebook.

11.11.2024.

Satversmes tiesas tiesneši piedalās ziedu nolikšanas ceremonijā Brāļu kapos.
X.com. Facebook.

18.11.2024.

Satversmes tiesa sveic Latvijas Republikas proklamēšanas 106. gadadienā.
X.com. Facebook.

18.11.2024.

Satversmes tiesas tiesnešu dalība svinīgajos pasākumos.
X.com. Facebook.

19.11.2024.

Klusuma brīdis, pieminot Ukrainas tautas upurus un godinot bojāgājušos cīnītājus.
X.com. Facebook.

03.12.2024.

Raidieraksta “Tversme” jaunajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Anita Rodiņa sarunājas ar bijušo Satversmes tiesas tiesnesi Gunāru Kusiņu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

09.12.2024.

Satversmes tiesas 28. gadadiena.
X.com. Facebook.

09.12.2024.

Satversmes tiesas un Latvijas Nacionālās bibliotēkas divpadsmītās Sarunas par Latviju “Tiesības uz patiesību”.
Preses relīze. X.com. Facebook.

13.12.2024.

Konstitucionālo tiesību domnīca “Satversmes tiesas nolēmumu lasāmība”.
Preses relīze. X.com. Facebook.

13.12.2024.

Pasniegti Satversmes tiesas apbalvojumi.
Preses relīze. X.com. Facebook. Video.

14.12.2024.

Satversmes tiesā norisinājies XXVI Prof. Kārļa Dišlera konstitucionālo tiesību tiesas procesa izspēles fināls.
Preses relīze. X.com. Facebook.

16.12.2024.

Raidieraksta “Tversme” jaunajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina sarunājas ar 4. maija Deklarācijas kluba prezidenti Veltu Čebotarenoku par Latvijas neatkarības atjaunošanu, valstiskumu, brīvību un vērtībām.
X.com. Facebook.

17.12.2024.

Publicēts tiesneses Jautrītes Briedes raksts žurnālā “Jurista Vārds”.
X.com. Facebook.

17.12.2024.

Žurnālā "Jurista Vārds" publicēta intervija ar tiesnesi Veroniku Krūmiņu.
X.com. Facebook.

Informācija par tiesvedību

10.01.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesībām.
Preses relīze. X.com. Facebook.

24.01.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par normu, kas izslēdz trešo valstu pilsoņus no nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu saņēmēju loka Jūrmalas pilsētā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

26.01.2024.

Publicētas Satversmes tiesas tiesnešu Irēnas Kucinas un Artūra Kuča atsevišķās domas lietā par iebraukšanas maksas palielināšanu Jūrmalā.
X.com. Facebook.

26.01.2024.

Satversmes tiesa izbeidz tiesvedību lietā par normu, kas nosaka visu apstādījumu aizsardzību un sabiedrisko vērtību Jūrmalas pilsētas teritorijā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

29.01.2024.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par akciju sabiedrības akcionāru publiskošanu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

05.02.2024.

Publicētas Satversmes tiesas tiesneses Jautrītes Briedes atsevišķās domas lietā par Saeimas deputātu pienākumu vakcinēties pret Covid-19.
X.com. Facebook.

05.02.2024.

Publicētas Satversmes tiesas tiesneša Gunāra Kusiņa atsevišķās domas lietā par normām, kas uzliek pienākumu pašvaldībām demontēt padomju režīmu slavinošus objektus.
X.com. Facebook.

05.02.2024.

Publicētas Satversmes tiesas tiesneša Jāņa Neimaņa atsevišķās domas lietā par Saeimas deputātu pienākumu vakcinēties pret Covid-19.
X.com. Facebook.

24.12.2024.

Satversmes tiesas Ziemassvētku apsveikums.
X.com. Facebook.

05.02.2024.

Publicētas Satversmes tiesas tiesneša Jāņa Neimaņa atsevišķās domas lietā par normām, kas uzliek pienākumu pašvaldībām demontēt padomju režīmu slavinošus objektus.
X.com. Facebook.

15.02.2024.

Norma par pastāvīgās uzturēšanās atļaujām Krievijas pilsoņiem atbilst Satversmei.
Preses relīze. X.com. Facebook.

29.02.2024.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par normu, kas noteica elektroenerģijas sistēmas operatora tiesības pārrēķināt elektroenerģijas apjomu mērāparāta darbības iejaukšanās gadījumā.
Preses relīze.

05.03.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem Rīgas administratīvajā teritorijā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

07.03.2024.

Satversmes tiesa lietu par azartspēļu ierobežojumiem Rīgā izskatīs pilnā septiņu tiesnešu sastāvā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

08.03.2024.

Satversmes tiesa aicina pieteikties dalībniekus Ēnu dienai.
X.com. Facebook.

12.03.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par normām, kas paredz aizliegumu audzēt dzīvniekus tikai kažokādu ieguvei.
Preses relīze. X.com. Facebook.

19.03.2024.

Satversmes tiesa sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos sāk izskatīt lietu par normām, kas noteic izglītības iegūšanu privātās izglītības iestādēs tikai valsts valodā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

26.03.2024.

Ierosināta lieta par uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksu.

Preses relīze. X.com. Facebook.

04.04.2024.

Azartspēļu organizēšanas ierobežojumi Rīgā noteikti bez pienācīga pamatojuma.

Preses relīze. X.com. Facebook.

08.04.2024.

Norma, ar kuru samazināts galvenās cirtes caurmērs, neatbilst Satversmei.

Preses relīze. X.com. Facebook.

11.04.2024.

Aizliegums audzēt dzīvniekus tikai kažokādu ieguvei atbilst Satversmei.

Preses relīze. X.com. Facebook.

12.04.2024.

Ierosināta lieta par valodas lietojumu priekšvēlēšanu aģitācijā.

Preses relīze. X.com. Facebook.

17.04.2024.

Ierosināta lieta par noziedzīgā nodarījumā cietušajām personām izmaksājamās valsts kompensācijas apmēru.

Preses relīze. X.com. Facebook.

23.04.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par personas tiesībām saņemt izvērtējumu pedagoga darba veikšanai sodāmības laikā.

Preses relīze. X.com. Facebook.

24.04.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par normām, kas izslēdz iespēju iegūt vispārējo izglītību mazākumtautību izglītības programmās valsts un pašvaldību izglītības iestādēs.

Preses relīze. X.com. Facebook.

29.04.2024.

Ierosināta lieta par kredīta procentu kompensācijas izmaksu hipotekārā kredītaņēmējiem.

Preses relīze. X.com. Facebook.

14.05.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par normām, kas regulē izložu un azartspēļu laimestu aplikšanu ar nodokli.

Preses relīze. X.com. Facebook.

16.05.2024.

Satversmes tiesa atsāks izskatīt lietu par normām, kas noteic izglītības iegūšanu privātās izglītības iestādēs tikai valsts valodā.

Preses relīze. X.com. Facebook.

23.05.2024.

Ierosināta lieta par juridisko personu tiesībām pretendēt uz valsts meža zemēm vēja elektrostaciju izveidošanai.

Preses relīze. X.com. Facebook.

23.05.2024.

Ierobežojums saņemt izvērtējumu pedagoga darba veikšanai sodāmības laikā atbilst Satversmei.

Preses relīze. X.com. Facebook.

24.05.2024.

Satversmes tiesa atsāks izskatīt lietu par normām, kas noteic, ka vispārējās izglītības programmas valsts un pašvaldību izglītības iestādēs īstenojamas tikai valsts valodā.

Preses relīze. X.com. Facebook.

03.06.2024.

Publicētas Jāņa Neimaņa un Jautrītes Briedes atsevišķās domas lietā par azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem Rīgas administratīvajā teritorijā.

X.com. Facebook.

13.06.2024.

Pienākums maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli no azartspēļu laimestiem atbilst Satversmei.

Preses relīze. X.com. Facebook.

20.06.2024.

Ierosinātas divas lietas par uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas veikšanas pienākumu, kā arī tās aprēķināšanas kārtību.

Preses relīze.

28.06.2024.

Ierosināta lieta par kredītiestādes pienākumu maksāt kredītaņēmēju aizsardzības nodevu.

Preses relīze. X.com. Facebook.

02.07.2024.

Ierosināta lieta par aizliegumu laist tirgū elektronisko smēķēšanas ierīču šķidrumus un tabakas aizstājējproduktus, kas satur aromatizētājus.

Preses relīze. X.com. Facebook.

02.07.2024.

Ierosināta lieta par normu, kas regulēja ūdens patēriņa starpības sadales kārtību.

Preses relīze. X.com. Facebook.

03.07.2024.

Radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību tālāk nodošanas liegums neatbilst Satversmei.

Preses relīze. X.com. Facebook.

09.07.2024.

Ierosināta lieta par uzņēmumu ienākuma nodokļa piemaksas aprēķina un apmaksas kārtību un šī nodokļa piemērošanu caurplūstošajām dividendēm.

Preses relīze. X.com. Facebook.

10.07.2024.

Pāreja uz mācībām tikai valsts valodā privātajās izglītības iestādēs atbilst Satversmei.

Preses relīze. X.com. Facebook.

11.07.2024.

Trešo valstu pilsoņu izslēgšana no nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu saņēmēju loka neatbilst Satversmei.

Preses relīze. X.com. Facebook.

12.07.2024.

Pāreja uz mācībām tikai valsts valodā valsts un pašvaldību izglītības iestādēs atbilst Satversmei.

Preses relīze. X.com. Facebook.

22.07.2024.

Ierosināta lieta par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atļaušanu.

Preses relīze. X.com. Facebook.

24.07.2024.

Ierosināta lieta par zemes lietošanas maksas apmēru.

Preses relīze. X.com. Facebook.

26.08.2024.

Ierosināta lieta par smēķēšanas aizliegumu azartspēļu organizēšanas vietās.

Preses relīze. X.com. Facebook.

26.08.2024.

Ierosināta lieta par ierobežojumiem attiecībā uz tabakas aizstājējproduktiem.

Preses relīze. X.com. Facebook.

27.08.2024.

Ierosināta lieta par Jūrmalas valstspilsētas teritorijas plānojuma grozījumiem.

Preses relīze. X.com. Facebook.

10.09.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par normām, ar kurām atceļ komersantam piešķirtās obligātā iepirkuma tiesības.

Preses relīze. X.com. Facebook.

10.09.2024.

Satversmes tiesa noraida Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības pagaidu administrācijas lūgumu par tiesvedības izbeigšanu.

Preses relīze. X.com. Facebook.

18.09.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par aizstāvja tiesībām administratīvo pārkāpumu lietās.

Preses relīze. X.com. Facebook.

25.09.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par normu, kas personai liedz tiesības ieņemt maksātnespējas administratora amatu.

Preses relīze. X.com. Facebook.

25.09.2024.

Publicētas Satversmes tiesas tiesneša Jāņa Neimaņa atsevišķās domas lietā par normām, kas regulē izložu un azartspēļu laimestu aplikšanu ar nodokli.

X.com.

25.09.2024.

Ierosināta lieta par normām, ar kurām atceļ komersantam piešķirtās obligātā iepirkuma tiesības.

Preses relīze. X.com. Facebook.

10.10.2024.

Satversmei atbilst obligātā iepirkuma uzraudzības noteikumi.

Preses relīze. X.com. Facebook.

15.10.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par ziņu publiskošanu par akciju sabiedrības akcionāriem.

Preses relīze. X.com. Facebook.

18.10.2024.

Prasība pie administratīvās atbildības saucamai personai pašai parakstīt tiesai iesniedzamo sūdzību neliedz tiesības uz aizstāvību.

Preses relīze. X.com. Facebook.

22.10.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par secību, kādā 1. klasē Rīgas pašvaldības skolās tiek uzņemti sešus gadus veci bērni.
Preses relīze. X.com. Facebook.

24.10.2024.

Aizliegums ieņemt maksātnespējas administratora amatu personai, pret kuru kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata, neatbilst Satversmei.
Preses relīze. X.com. Facebook.

31.10.2024.

Ierosināta lieta par normu, kas liedz par tišu noziedzīgu nodarījumu sodītai personai atrasties Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

05.11.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par sistēmas operatora tiesībām pārrēķināt elektroenerģijas apjomu, ja lietotājs iejaucies mērāparāta darbībā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

13.11.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par normu, kas regulēja ūdens patēriņa starpības sadales kārtību.
Preses relīze. X.com. Facebook.

13.11.2024.

Satversmes tiesa atjauno tiesvedību lietās par noziedzīgi iegūtas mantas procesa tiesisko regulējumu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

14.11.2024.

Ierosināta lieta par likumisko mantinieku tiesībām apstrīdēt testamentu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

14.11.2024.

Satversmes tiesa vēršas EST lietā par ziņu publiskošanu par akciju sabiedrības akcionāriem.
Preses relīze. X.com. Facebook.

20.11.2024.

Satversmes tiesa sāk izskatīt lietu par liegumu personai ieņemt tiesu eksperta amatu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

21.11.2024.

Sešus gadus vecu bērnu uzņemšanas kārtība Rīgas skolu 1. klasēs atbilst Satversmei.
Preses relīze. X.com. Facebook.

26.11.2024.

Ierosināta lieta par mazākumtautību valodu lietošanu sabiedriskajos elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos.
Preses relīze. X.com. Facebook.

04.12.2024.

Satversmei atbilst norma par patvaļīgi patērētās elektroenerģijas apjoma aprēķināšanu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

09.12.2024.

Tiesneses Anitas Rodiņas un Jautrītes Briedes atsevišķās domas lietā par normām, saskaņā ar kurām atceļ komersantam piešķirtās obligātā iepirkuma tiesības.
X.com. Facebook.

10.12.2024.

Ierosinātas vēl divas lietas par zemes lietošanas maksas apmēru.
Preses relīze. X.com. Facebook.

11.12.2024.

Satversmes tiesas kolēģija atsakās ierosināt lietu pēc Maskavas pilsētas īpašuma departamenta un Maskavas Starptautiskās sadarbības centra pieteikuma.
Preses relīze. X.com. Facebook.

12.12.2024.

Satversmei neatbilst norma, kas regulēja ūdens patēriņa starpības sadales kārtību.
Preses relīze. X.com. Facebook.

17.12.2024.

Publicētas tiesnešu Irēnas Kucinas, Anitas Rodiņas un Jāņa Neimaņa atsevišķās domas lietā par prasību pie administratīvās atbildības saucamai personai pašai parakstīt tiesai iesniedzamo sūdzību.
X.com. Facebook.

17.12.2024.

Liegums personai ieņemt tiesu eksperta amatu neatbilst Satversmei.
Preses relīze. X.com. Facebook.

17.12.2024.

Ierosināta lieta par Ropažu novada pašvaldības domes saistošo noteikumu darbības apturēšanu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

Radošo industriju pārstāvji

29.01.2024.

Satversmes tiesa svinīgajā sēdē atklās jauno darba gadu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

01.02.2024.

Publicēti Satversmes tiesas sagatavotie ECT judikatūras aktualitāšu apkopojumi.
Preses relīze. X.com. Facebook.

01.02.2024.

Satversmes tiesas Juridiskajam departamentam 10 gadi.
X.com. Facebook.

02.02.2024.

Satversmes tiesa publicē pārskatu par darbu 2023. gadā.
X.com. Facebook.

02.02.2024.

Satversmes tiesas svinīgā sēde par godu tiesas darba gada atklāšanai.
Preses relīze. X.com. Facebook.

02.02.2024.

Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs pasniedz valsts augstāko apbalvojumu EST priekšsēdētājam Kūnam Lēnartam.
Preses relīze. X.com. Facebook.

02.02.2024.

Satversmes tiesas preses konference par darbu 2023. gadā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

05.02.2024.

Noslēdzies Satversmes tiesas rīkotais septītais skolēnu radošo darbu konkurss.
Preses relīze. X.com. Facebook.

15.02.2024.

Latvijas Republikas Satversmes pieņemšanas diena.
X.com. Facebook.

16.02.2024.

Saeimā atver interešu pārstāvības procesam veltītu grāmatu un spriež par tā regulējumu.
X.com. Facebook.

16.02.2024.

Satversmes tiesa apbalvošanas ceremonijā godina 2023. gada skolēnu radošo darbu konkursa laureātus.
Preses relīze. X.com. Facebook.

26.02.2024.

Satversmes tiesa rīko konferenci par nacionālo, starptautisko un Eiropas Savienības tiesību harmonisku mijiedarbību.
Preses relīze. X.com. Facebook.

01.03.2024.

Satversmes tiesas starptautiskā konference "Konstitucionālo tiesu loma Eiropu vienojošo kopējo vērtību konkretizācijā".
Preses relīze. X.com. Facebook.

X.com (dalībnieku citāti): Aldis Laviņš, Inese Lībiņa-Egnere, *Martin Kuijer*, *Mykola Gnatovskyy*, *Peter M. Huber*, *Kanstantsin Dzehtsiarou*, Artūrs Kučs, *Maciej Szpunar*, *George Letsas*, Elīna Luīze Vītola, Ineta Ziemele, Mārtiņš Pāparinskis

Facebook (dalībnieku citāti): Aldis Laviņš, Inese Lībiņa-Egnere, *Martin Kuijer*, *Mykola Gnatovskyy*, *Peter M. Huber*, *Kanstantsin Dzehtsiarou*, Artūrs Kučs, *Maciej Szpunar*, *George Letsas*, Elīna Luīze Vītola, Ineta Ziemele, Mārtiņš Pāparinskis

01.03.2024.

Ikvienu eiropiešu pamattiesību aizsardzību sekmē valstu konstitucionālo identitāšu un Eiropas kopējo vērtību harmoniska mijiedarbība.
Preses relīze. X.com. Facebook.

20.03.2024.

Satversmes tiesas tiesnese Anitas Rodiņas un Ditas Plepas unikāls pētījums par Satversmes tiesas un Saeimas dialogu Satversmes tiesas judikatūrā iekļauts Eiropas tiesību ekspertu veidotā grāmatā par tiesu varas un likumdevēja mijiedarbību.
X.com. Facebook.

25.03.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs piedalās grāmatas "Publiskās tiesības" atklāšanā.
X.com. Facebook.

04.04.2024.

Ēnu diena Satversmes tiesā.
X.com. Facebook.

11.04.2024.

Priekšsēdētāja intervija Latvijas Radio raidījumā "Krustpunktā – Amatpersonu stunda".
X.com. Facebook.

11.04.2024.

Priekšsēdētāja intervija žurnālā "Ir".
X.com. Facebook.

23.04.2024.

Priekšsēdētāja intervija LTV raidījumā 1:1.
X.com. Facebook.

26.04.2024.

Priekšsēdētājs piedalās pasākumā par godu divdesmitgadiem kopš administratīvo tiesu izveides 2004. gada 1. februārī.
X.com. Facebook.

27.04.2024.

Tiesībsarga tiesas procesa izspēles cilvēktiesībās fināls.
X.com. Facebook.

01.05.2024.

Satversmes tiesas saime sveic Satversmes sapulces sasaukšanas dienā!
X.com. Facebook.

01.05.2024.

Tiesnesis Gunārs Kusiņš noliek ziedus Satversmes sapulces prezidenta, pirmā Latvijas Valsts prezidenta Jāņa Čakstes atdusas vietā.
X.com. Facebook.

02.05.2024.

Jaunākajā raidieraksta "Tversme" epizodē Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede sarunājas ar 2023. gada skolēnu konkursa uzvarētājām.
X.com. Facebook.

03.05.2024.

Demokrātijas nedēļa – skolēnu zīmējumi un domrakstu atziņas.
X.com: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Facebook.com: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

04.05.2024.

Satversmes tiesas saime sveic Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienā.
X.com. Facebook.

04.05.2024.

Godinot Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas gadadienu, Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un tiesneši Gunārs Kusiņš un Jānis Neimanis šodien piedalās ziedu nolikšanas ceremonijā pie Brīvības pieminekļa un Saeimas svinīgajā sēdē.
X.com. Facebook.

13.05.2024.

Priekšsēdētājs Aldis Laviņš un tiesas saime Muzeju naktī aicina ikvienu apmeklēt Satversmes tiesu, izzināt tās darbu un Satversmi.
X.com. Facebook.

15.05.2024.

Satversmes tiesa sveic tieslietu sistēmas apbalvojumu saņēmējus.
Preses relīze. X.com. Facebook.

17.05.2024.

Priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās ar uzrunu Latvijas tiesnešu konferencē "Tiesnesis 21. gadsimta sabiedrībā".
X.com. Facebook.

18.05.2024.

Muzeju naktī Satversmes tiesa aicina ikvienu Atvērt Satversmi.
Preses relīze. X.com. Facebook.

20.05.2024.

Muzeju nakts atskata video.
X.com. Facebook.

28.05.2024.

Valsts valoda – kāpēc tā ir jāsargā? “Jurista Vārdā” publicēts Satversmes tiesas atziņu apkopojums.
Preses relīze. X.com. Facebook.

29.05.2024.

Raidieraksta “Tversme” jaunajā epizodē priekšsēdētājs Aldis Laviņš sarunājas ar Ludviga Maksimiliāna universitātes (Minhene) Juridiskās fakultātes profesoru Pēteru Hūberu (*Peter M. Huber*) par Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas lomu, cilvēka cieņas jēdzienu.
X.com. Facebook.

14.06.2024.

Godinot komunistiskā genocīda upuru piemiņu, Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina noliek ziedus pie memoriāla “Vēstures taktiļa”.
X.com. Facebook.

14.06.2024.

Satversmes tiesā viesojas 4. maija Deklarācijas kluba prezidente Velta Čebotarenoka.
X.com. Facebook.

17.06.2024.

Latvijas Republikas okupācijas diena.
X.com. Facebook.

23.07.2023.

Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki piedalās Bīriņu konstitucionālās tiesībpolitikas seminārā.
X.com. Facebook.

25.07.2024.

Publicēta priekšsēdētāja Alda Laviņa intervija laikrakstā “Latvijas Avīze”.
X.com. Facebookv.

07.08.2024.

Raidieraksta “Tversme” jaunajā epizodē Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš sarunājas ar Londonas Universitātes koledžas profesoru starptautiskajās publiskajās tiesībās un ANO Starptautisko tiesību komisijas locekli Mārtiņu Paparinski.
X.com. Facebook.

09.08.2024.

Satversmes tiesā viesojas Rīgas Juridiskās augstskolas Vasaras skolas studenti no dažādām Eiropas valstīm.
X.com. Facebook.

14.08.2024.

Tiesneša Artūra Kuča intervija Latvijas Radio raidījumā “Labrīt”.
X.com. Facebook.

16.08.2024.

Priekšsēdētāja Alda Laviņa intervija TV3 raidījumā “900 sekundes”.
X.com. Facebook.

21.08.2024.

Satversmes tiesa sveic konstitucionālā likuma “Par Latvijas Republikas valstisko statusu” pieņemšanas dienā.
X.com. Facebook.

23.08.2024.

Baltijas ceļa 35. gadadiena. Ziedu nolikšana pie Brīvības pieminekļa.
X.com. Facebook.

26.08.2024.

Satversmes tiesas tiesnešu palīdzes Kristiāna Pētersone un Anete Suharževska lasa lekciju Prof. Kārļa Dišlera Publisko tiesību vasaras skolā par tiesībām uz vārda brīvību Satversmes tiesas judikatūrā.
X.com. Facebook.

01.09.2024.

Satversmes tiesa sveic Zinību dienā.
X.com. Facebook.

06.09.2024.

Priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina piedalās “Pievienojies Baltijas ceļam!” Baltijas ceļa 35. gadadienai veltītā konferencē.
X.com. Facebook.

17.09.2024.

Satversmes tiesa izsludina skolēnu radošo darbu konkursu par valsts valodas nozīmi.
Preses relīze. X.com. Facebook.

19.09.2024.

Raidieraksta "Tversme" jaunajā epizodē bijušais Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš sarunājas ar Augstākās padomes deputāti, bijušo Satversmes tiesas tiesnesi Ilmu Čepāni.
Preses relīze. X.com. Facebook.

20.09.2024.

Priekšsēdētāja vietnieces Irēnas Kucinas uzruna Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes izlaidumā.
X.com. Facebook.

23.09.2024.

Tiesnese Veronika Krūmiņa piedalās Latvijas Radio raidījumā "Ģimenes studija".
X.com. Facebook.

01.10.2024.

Satversmes tiesa skolēnu konkursa ietvaros rīkos tiešsaistes lekciju par valsts valodas nozīmi.
Preses relīze. X.com. Facebook.

15.10.2024.

Satversmes tiesa sveic Valsts valodas dienā.
X.com. Facebook.

04.11.2024.

Jauno Līderu vidusskolas vizīte.
X.com. Facebook.

05.11.2024.

Žurnālā "Jurista Vārds" publicēts atskats uz Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnešu un darbinieku kopīgo semināru.
X.com. Facebook.

07.11.2024.

Latvijas Republikas Satversmes spēkā stāšanās gadadiena.
X.com. Facebook.

08.11.2024.

Satversmes tiesas tiesneši piedalās Tieslietu ministrijas starptautiskajā konferencē "20 gadi ES – sinerģija kopējā tiesību telpā".
X.com. Facebook.

11.11.2024.

Apsveikums Lāčplēša dienā.
X.com. Facebook.

11.11.2024.

Satversmes tiesas tiesneši piedalās ziedu nolikšanas ceremonijā Brāļu kapos.
X.com. Facebook.

18.11.2024.

Satversmes tiesa sveic Latvijas Republikas proklamēšanas 106. gadadienā.
X.com. Facebook.

18.11.2024.

Satversmes tiesas tiesnešu dalība svinīgajos pasākumos.
X.com. Facebook.

19.11.2024.

Klusuma brīdis, pieminot Ukrainas tautas upurus un godinot bojāgājušos cīnītājus.
X.com. Facebook.

03.12.2024.

Raidieraksta "Tversme" jaunajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece Anita Rodiņa sarunājas ar bijušo Satversmes tiesas tiesnesi Gunāru Kusiņu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

09.12.2024.

Satversmes tiesas 28. gadadiena.
X.com. Facebook.

09.12.2024.

Satversmes tiesas un Latvijas Nacionālās bibliotēkas divpadsmitās Sarunas par Latviju "Tiesības uz patiesību".
Preses relīze. X.com. Facebook.

13.12.2024.

Konstitucionālo tiesību domnīca "Satversmes tiesas nolēmumu lasāmība".
Preses relīze. X.com. Facebook.

13.12.2024.

Pasniegti Satversmes tiesas apbalvojumi.
Preses relīze. X.com. Facebook. Video.

14.12.2024.

Satversmes tiesā norisinājies XXVI Prof. Kārļa Dišlera konstitucionālo tiesību tiesas procesa izspēles fināls.
Preses relīze. X.com. Facebook.

16.12.2024.

Raidieraksta "Tversme" jaunajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētāja Irēna Kucina sarunājas ar 4. maija Deklarācijas kluba prezidenti Veltu Čebotarenoku par Latvijas neatkarības atjaunošanu, valstiskumu, brīvību un vērtībām.
X.com. Facebook.

17.12.2024.

Publicēts tiesneses Jautrītes Briedes raksts žurnālā "Jurista Vārds".
X.com. Facebook.

Dialogs ar valsts institūcijām

10.01.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs ar Valsts prezidentu un tieslietu sistēmas augstākajām amatpersonām pārrunā tieslietu jomas aktualitātes 2024. gadā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

19.01.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs ar Valsts prezidentu pārrunā Satversmes tiesas starptautiskās sadarbības un judikatūras aktualitātes.
Preses relīze. X.com. Facebook.

22.01.2024.

Satversmes tiesa stiprina dialogu ar Latvijas vēstniekiem ārvalstīs.
Preses relīze. X.com. Facebook.

09.02.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Tieslietu padomes sēdē.
X.com. Facebook.

22.03.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš uzstājas ar uzrunu Latvijas zvērinātu notāru kopsapulcē.
X.com. Facebook.

22.03.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš uzstājas ar uzrunu Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas kopsapulcē.
X.com. Facebook.

17.12.2024.

Žurnālā "Jurista Vārds" publicēta intervija ar tiesnesi Veroniku Krūmiņu.
X.com. Facebook.

24.12.2024.

Satversmes tiesas Ziemassvētku apsveikums.
X.com. Facebook.

25.04.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs tiek ar Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāju.
X.com. Facebook.

04.06.2024.

Aldis Laviņš tiksies ar ārlietu ministri Baibu Braži.
Preses relīze.

04.07.2024.

Priekšsēdētājs Aldis Laviņš, priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins-Jēgers, juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs un vadītāja vietniece Baiba Bakmane tiek ar Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietnieci tiesu jautājumos Initu Ilgažu un Tiesu administrācijas direktoru Andri Mundu.
X.com. Facebook.

01.08.2024.

Valsts prezidents pateicas Aldim Laviņam par darbu Satversmes tiesas tiesneša amatā un veiksmīgo sadarbību.
Preses relīze. X.com.

13.08.2024.

Satversmes tiesas tiesneši ar Saeimas deputātiem pārrunā aktuālos cilvēktiesību jautājumus.
X.com. Facebook.

16.08.2024.

Satversmes tiesa trīs tiesnešu pilnvaru izskaņā tiek ar tieslietu sistēmas institūciju vadītājiem.
Preses relīze. X.com. Facebook.

Tiesu dialogs starptautiskajā līmenī

12.01.2024.

Divpusējā dialoga ietvaros tiekas Satversmes tiesas un Ekonomisko lietu tiesas tiesneši un darbinieki.

Preses relīze. X.com. Facebook.

26.01.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās ECT gada atklāšanas svinīgajā pasākumā.

X.com. Facebook.

08.02.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš Nīderlandē tiekas ar Hāgas rajona tiesas tiesnešiem.

X.com. Facebook.

09.02.2024.

Satversmes tiesas tiesneši Hāgā tiekas ar Nīderlandes Augstākās tiesas kolēģiem.

X.com. Facebook.

12.02.2024.

Hāgā norisinās Satversmes tiesas un Nīderlandes Augstākās tiesas divpusējā tikšanās.

Preses relīze. X.com. Facebook.

29.02.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš atklāj Baltijas valstu konstitucionālo tiesu ceturto trīspusējo tikšanos.

X.com. Facebook.

29.02.2024.

Noslēgusies Baltijas valstu konstitucionālo tiesu ceturta trīspusējā tikšanās Rīgā.

Preses relīze. X.com. Facebook.

21.03.2024.

Satversmes tiesas tiesnešu ieraksts Somijas Augstākās administratīvās tiesas viesu grāmatā.

X.com.

21.03.2024.

Tikšanās ar Somijas Augstākās administratīvās tiesas tiesnešiem.

X.com LV, EN. Facebook.

22.03.2024.

Satversmes tiesas delegācija tiekas ar Somijas parlamenta Konstitucionālo tiesību komisiju un Augstāko administratīvo tiesu.

Preses relīze. X.com. Facebook.

03.04.2024.

Satversmes tiesas dialogs ar Augstāko tiesu.

X.com. Facebook.

19.04.2024.

Satversmes tiesa stiprina dialogu ar ECT.

Preses relīze. X.com LV, EN. Facebook.

02.05.2024.

Priekšsēdētājs Aldis Laviņš no 1. līdz 3.maijam Luksemburgā piedalās EST rīkotajā seminārā un konferencē.

X.com. Facebook.

24.05.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina un tiesnesis Artūrs Kučs tiekas ar Moldovas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem.

X.com LV, EN. Facebook.

27.05.2024.

Tiesnese Jautrīte Briede piedalās Somijas Augstākās administratīvās tiesas un ACA-EUROPE rīkotajā seminārā.

X.com. Facebook.

04.06.2024.

EJTN tiesnešu un prokuroru grupas vizīte Satversmes tiesā.

X.com. Facebook.

07.06.2024.

Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs Strasbūrā piedalās ECT Augstāko tiesu tīkla kontaktpersonu sanāksmē.

X.com. Facebook.

05.09.2024.

Tiesnesis Jānis Neimanis tiekas ar Austrijas Augstākās administratīvās tiesas tiesnesi Georgu Lukaseru (*Georg Lukasser*).

X.com. Facebook.

11.09.2024.

Satversmes tiesā viesojās jaunie tiesneši no Rīgas rajona tiesas, Rīgas pilsētas tiesas, Vidzemes rajona tiesas un Kurzemes rajona tiesas Latvijas Tiesnešu mācību centra apmācību programmas ietvaros.

X.com. Facebook.

08.10.2024.

Apsveikums Inetai Ziemelei, uzsākot jaunu pilnvaru termiņu EST tiesneses amatā.
X.com. Facebook.

11.10.2024.

Satversmes tiesā norisinās tiesu komunikatoru seminārs.
X.com. Facebook.

Starptautiskā sadarbība

05.02.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās starptautiskā konferencē Vīnē par Eiropas Civilprocesa noteikumu nozīmi tiesvedības efektivitātes uzlabošanā un civilprocesa attīstību nākotnē.
X.com. Facebook.

16.02.2024.

Lietuvas Valsts atjaunošanas diena.
X.com. Facebook.

19.02.2024.

Satversmes tiesa sniegs atbalstu konstitucionālās justīcijas attīstībai Ukrainā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

21.02.2024.

Starptautiskie eksperti vizītē Satversmes tiesā ar tiesnešiem pārrunā pašvaldību tiesību aizsardzības jautājumus.
Preses relīze. X.com. Facebook.

24.02.2024.

Satversmes tiesa godina Ukrainas cīņu par tās neatkarību.
X.com. Facebook.

24.02.2024.

Igaunijas Neatkarības diena.
X.com. Facebook.

11.03.2024.

Artūrs Kučs piedalās Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras padomes sēdē.
X.com.

15.03.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un tiesnesis Artūrs Kučs piedalās 138. Venēcijas komisijas plenārsesijā.
X.com. Facebook.

08.11.2024.

Satversmes tiesa stiprina dialogu ar administratīvajām tiesām.
Preses relīze. X.com. Facebook.

22.11.2024.

Juridiskā departamenta pieredzes apmaiņas vizīte Vācijas Federālajā konstitucionālajā tiesā.
X.com. Facebook.

16.03.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja sēdē.
X.com. Facebook.

16.03.2024.

Venēcijā Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Birojs atbalsta Satversmes tiesas rezolūciju.
X.com. Facebook.

18.03.2024.

Pasaules konstitucionālo tiesu organizācijas Birojs atbalsta Satversmes tiesas rezolūciju par starptautiskās tiesiskās kārtības atjaunošanu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

21.03.2024.

Satversmes tiesas delegācija apmeklē Somijas parlamentu.
X.com. Facebook.

10.05.2024.

Satversmes tiesa atbalsta Ukrainas tiesību sistēmas integrāciju vienotas Eiropas tiesiskajā telpā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

22.05.2024.

Priekšsēdētājs Aldis Laviņš, priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina un tiesnesis Artūrs Kučs 21.–23. maijā piedalās Eiropas Konstitucionālo tiesu konferences XIX kongresā.
X.com LV, EN. Facebook.

23.05.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Eiropas Konstitucionālo tiesu konferences XIX kongresā uzsver ģeopolitiskā konteksta izvērtēšanas nozīmi demokrātijas stiprināšanā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

13.06.2024.

Moveostudienreisen programmas ietvaros Satversmes tiesā viesojas tiesību zinātņu praktikantu grupa no Vācijas.
X.com. Facebook.

20.06.2024.

Priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Nīderlandes Procesuālo tiesību asociācijas simpozijā.
X.com. Facebook.

21.06.2024.

Artūrs Kučs piedalās Venēcijas komisijas 139. plenārsēdē.
X.com. Facebook.

28.06.2024.

Apsveikums Ukrainas Konstitūcijas dienā.
X.com. Facebook.

28.06.2024.

Tiesnese Jautrīte Briede piedalās starptautiskā konferencē, kas veltīta Ukrainas Konstitūcijas 28. gadadienai.
X.com. Facebook.

18.07.2024.

Tiesnese Jautrīte Briede un Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs piedalās Eiropas Padomes un Ukrainas Konstitucionālās tiesas organizētajā pieredzes apmaiņas seminārā.
Facebook.

24.08.2024.

Apsveikums Ukrainas Neatkarības dienā.
X.com. Facebook.

27.08.2024.

Apsveikums Moldovas Neatkarības dienā.
X.com. Facebook.

04.09.2024.

Norisinās Eiropas Konstitucionālo tiesu konferences ietvaros izveidotās speciālās komitejas pirmā sanāksme, kurā uzsākta kārtējā Kosovas Konstitucionālās tiesas lūguma par iestāšanos šajā starptautiskajā organizācijā izskatīšana.
X.com. Facebook.

12.09.2024.

Jānis Neimanis sniedz lekciju Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesnešiem.
X.com. Facebook.

13.09.2024.

Tiesnese Anita Rodiņa piedalās Eiropas Publisko tiesību organizācijas gadskārtējā konferencē.
X.com. Facebook.

26.09.2024.

Baltijas valstu tiesneši konferencē diskutē par tiesu darba efektivitāti un sadarbību ar EST.
Preses relīze. X.com. Facebook.

02.10.2024.

Priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina piedalās Francijas Konstitucionālās padomes rīkotajā pasākumā "Demokrātija un tiesības".
X.com. Facebook.

04.10.2024.

Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs piedalās III Mariupoles konstitucionālajā forumā.
X.com. Facebook.

11.10.2024.

Priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina piedalās 140. Venēcijas komisijas plenārsesijā.
X.com. Facebook.

17.10.2024.

Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki dalās pieredzē ar Ukrainas kolēģiem par Latvijas tiesiskās sistēmas ceļu uz Eiropas Savienību.
Preses relīze. X.com. Facebook.

07.11.2024.

EJTN AIAKOS ārvalstu jauno/topošo tiesnešu, prokuroru grupas vizīte.
X.com. Facebook.

15.11.2024.

Kristaps Tamužs piedalās ikgadējā Venēcijas komisijas Konstitucionālo tiesību apvienotās padomes sanāksmē.
X.com. Facebook.

06.12.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja: Latvijai ir plašas iespējas efektīvāk izmantot Venēcijas komisijas atbalstu tiesiskuma stiprināšanā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

Satversmes tiesas sastāva izmaiņas

15.02.2024.

Mārtiņš Mits tiek apstiprināts Satversmes tiesas tiesneša amatā.
X.com. Facebook.

11.04.2024.

Veronika Krūmiņa tiek apstiprināta Satversmes tiesas tiesneša amatā.
X.com.

16.04.2024.

Par ECT tiesnesi ievēlēts Artūrs Kučs.
Preses relīze. X.com LV, EN. Facebook.

16.08.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa uzruna, noslēdzot pilnvaru termiņu.
Preses relīze. X.com. Facebook.

19.08.2024.

Satversmes tiesas tiesneša amata pienākumus uzsāk pildīt Veronika Krūmiņa.
Preses relīze. X.com. Facebook.

02.09.2024.

Artūrs Kučs atstāj tiesneša amatu Satversmes tiesā saistībā ar stāšanos ECT tiesneša amatā.
Preses relīze. X.com. Facebook.

03.09.2024.

Līdz ar pilnvaru termiņa izbeigšanos Satversmes tiesas tiesneša amatu atstāj Gunārs Kusiņš.
Preses relīze. X.com. Facebook.

04.09.2024.

Satversmes tiesas tiesneša amatā stājas *Dr.iur.* Mārtiņš Mits.
Preses relīze. X.com. Facebook.

31.10.2024.

Juris Juriss tiek apstiprināts Satversmes tiesas tiesneša amatā.
X.com. Facebook.

21.11.2024.

Satversmes tiesas tiesneša amatā stājas *Dr.iur.* Juris Juriss.
Preses relīze. X.com. Facebook.

27.11.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja vēlēšanas notiks 28. novembrī
Preses relīze. X.com. Facebook.

28.11.2024.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja amatā ievēlē Irēnu Kucinu; viņas vietnieka amatā ievēlēja tiesnese Anita Rodiņa.
Preses relīze. X.com LV1, EN1, LV2, EN2. Facebook.

28.11.2024.

Izveidotas jaunas Satversmes tiesas kolēģijas.
Preses relīze.

